

СТОЯН СТОЯНОВ МИРОСЛАВ ЯНАКИЕВ

Старобългарски
език
Текстове
и
речник

НАУКА И ИЗКУСТВО

СТАРОВЪЛГАРСКИ
ЕЗИК
ТЕКСТОВЕ
И
РЕЧНИК

СТОЯН
СТОЯНОВ
МИРОСЛАВ
ЯНАКИЕВ

Старобългарски
език
Текстове
и
речник

Пето издание

НАУКА И ИЗКУСТВО СОФИЯ 1976

Учебникът представлява сборник от нормализирани и оригинални старобългарски текстове, специално обработени за семинарни упражнения на редовните студенти и студентите задочници по българска, руска и славянска филология. В него е включен и старобългарски речник, сравнително пълен и специално пригоден за нуждите на обучението по старобългарски език.

Учебникът е предназначен за студентите по българска, руска и славянска филология.

ПРЕДГОВОР

Старобългарският език — най-старият писмен славянски език — е една от главните научни дисциплини във Филологическия факултет на Софийския държавен университет. Той е необходима основа за сравнително-историческото изучаване на славянските езици и за историческата граматика на всеки един от тези езици.

Описателната граматика на съвременния български език също така се позовава в редица случаи на старобългарския език, за да изясни някои особености и закономерности в днешната структура на езика ни.

Текстове и речник при изучаването на старобългарския език са крайно необходими. Това не се нуждае от специално доказване.

От изданията на старобългарските паметници обаче в библиотеките се намират твърде ограничен брой екземпляри. При това те често са заети за продължително време от научни работници, поради което са почти недостъпни за студентите.

Излезлите досега сборници със старобългарски текстове не могат да задоволят нуждите, свързани с обучението по старобългарски език в нашия университет. Едни от тези сборници (на Карински, Лескин, Вондрак, Вайнгарт, Дилс) отдавна са изчерпани. Обемистият сборник на акад. Романски „Старобългарски език в образци“ (София, 1945) не бе съвсем пригоден за обучението главно поради липсата на речник към него. При това и той вече е изчерпан. По-новите сборници на чужди учени (Ваян — 1948, Селищев — 1952, Слонски — 1952) не могат да се набавят в необходимите за нашите студенти бройки.

Не сме по-добре и с речниците. Двутомният речник на А. Хр. Востоков, издаден между 1859 и 1861 год., монументалният речник на Фр. Миклошич (*Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*. Vindobonae, 1862—1865), както и издаденият у нас малък речник на старобългарския език (Атанас Илиев, Старобългарски речник. Помагало за изучаване старобългарски език и новобългарски правопис. Пловдив, 1901) отдавна са библиографски рядкости.

Нашата книга е предназначена да задоволи една остра нужда на обучението по старобългарски език в университета.

При подбора на текстовете сме се ръководили от стремежа да дадем по-характерни и разнообразни в езиково отношение откъси.

За да имат възможност студентите да се запознаят с вероятния първоначален текст на някои важни произведения от старобългарската литература, а така също и за да внесем по-голямо разнообразие

з съдържанието на четивата, освен оригинални текстове ние поместваме и достатъчно нормализирани текстове. При тяхното нормализиране сме имали пред вид традиционните норми на старобългарската фонетична и граматична система, като сме използвали критично и съответни нормализации на Л. Милетич, Ст. Младенов и Ф. Пастърнек.¹

Към значителна част от текстовете привеждаме многобройни разночетения, които ще може да се използват за по-задълбочена и творческа работа на семинарните занятия със студентите.

В речника сме включили и голям брой думи, които не се срещат в дадените от нас текстове. Това сме направили с оглед речникът да може да служи и при работа с други текстове (пълния текст на Зографското евангелие, Мариинското евангелие, Асеманиевото евангелие, Савовото евангелие, житията на Кирил и Методий и части от някои други паметници).

На края на книгата прилагаме снимки на страници от най-важните старобългарски паметници, между които и на новооткрития в Преслав надгробен надпис на Мостич, ичергубоил при Симеон и Петър.

КЪМ ВТОРОТО ИЗДАНИЕ

Това издание е допълнено и поправено. Вместени са нови текстове от Синайския молитвеник и от Супрасълския сборник. Включихме също значителен откъс от Рилските глаголически листове, единствения старобългарски паметник, част от който се пази в нашата страна. За да получат студентите представа за различията в начините, по които се издават старобългарските паметници, поставили сме се да покажем различни в техническо отношение издания.

В добавените текстове се оказаха доста нови думи и значения, които, естествено, трябваше да намерят място в речника. Надяваме се, че така книгата ще бъде още по-полезна на студентите, изучаващи старобългарския език.

С. С., М. Я.

¹ Новото критично издание на Кириловото и Методиевото житие, направено в Полша от Т. Лер-Сплавински (Żywoty Konstantyna i Metodego (obszerne). Przekład polski ze wstępem i objaśnieniami oraz z dodatkiem zrekonstruowanych tekstów staro-cerkiewno-słowiańskich sporządził Tadeusz Lehr-Splawiński. Indeks wyrazów staro-cerkiewno-słowiańskich ułożyła Joanna Zamościńska-Kucalowa. Poznań, 1959), получихме, след като беше отпечатан вече текстът на Кириловото житие в нашата книга, та за съжаление не можахме да го използваме.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
Предговор	5
Старобългарски азбуки	8
Съкращения	11
<i>I. Нормализирани текстове</i>	<i>13</i>
1. Из Пространното житие на Кирил (Константин Философ)	15
2. О писмѣньхъ от Черноризец Храбър	30
3. Из „Шестоднев“ от Йоан Екзарх	33
<i>II. Оригинални (ненормализирани) текстове</i>	<i>35</i>
<i>A. Глаголически текстове в кирилска транслитерация</i>	<i>37</i>
1. Зографско четириевангелие (Codex Zographensis)	37
2. Маринско четириевангелие (Codex Marianus)	46
3. Асеманиево изборно евангелие (Codex Assemanianus или Evangelia- gium Assemani)	55
4. Синайски псалтир (Psalterium Sinaiticum)	64
5. Синайски молитвеник (Euchologium Sinaiticum)	65
6. Рилски глаголически листове	73
7. Клоцов сборник (Glagolita Clozianus)	79
<i>Б. Кирилски текстове</i>	<i>80</i>
1. Савово изборно евангелие (Савина книга)	80
2. Супрасълски сборник (Codex Suprasliensis)	84
<i>III. Редакции на старобългарския език (успоредни текстове за сравнение)</i>	<i>107</i>
Речник	13
Снимки от старобългарски паметници	
I. Зографско четириевангелие — л. 131	
II. Маринско четириевангелие — л. 36	
III. Асеманиево изборно евангелие — л. 94	
IV. Синайски молитвеник — л. 19а	
V. Самуилов надпис от 993 год.	
VI. Надгробен надпис на чъргубиля Мостич	
VII. Савово изборно евангелие — л. 127 обр.	
VIII. Супрасълски сборник — 278 стр. от издаването на Северьянов	

СТАРОВЪЛГАРСКИ АЗБУКИ

Глаголица	Числена стойност	Кирилица	Числена стойност	Фонетична стойност	Названия на буквите
⳨	1	а	1	а (a)	АЗЪ
⳩	2	б	—	б (b)	БОУКЪ
⳪	3	в	2	в (v)	ВЕДЪ
Ⳬ	4	г	3	г (g)	ГЛАГОЛН
ⳬ	5	д	4	д (d)	ДОБРО
Ⳮ	6	е	5	е (e)	КСТЪ
ⳮ	7	ж	—	ж (ž)	ЖИТЕТЕ
⳯	8	џ, s, z	6	џ (dz)	ШЕЛО
⳰	9	з, з	7	з (z)	ЗЕМЛН
⳱	10	и	10	и (i)	И
Ⳳ	10	ї, (l)	10	и (i)	И (иота)
ⳳ	20	и	8	и (i)	ИЖЕ
⳴	30	(h)	—	г (g')	ГЕРЕЛ
⳵	40	к	20	к (k)	КАКО
⳶	50	л	30	л (l)	ЛЮДЪЕ
⳷	60	м	40	м (m)	МЪСАНТЕ
⳸	70	н	50	н (n)	НАШЪ
⳹	80	о	70	о (o)	ОНЪ
⳺	90	п	80	п (p)	ПОКОИ
⳻	100	р	100	р (r)	РЪЦН
⳼	200	с	200	с (s)	СЛОВО
⳽	300	т	300	т (t)	ТЕРЪДО
⳾	400	ѡ, ѣ, s	400	у (u)	УКЪ
⳿	500	ф, ѣ	500	ф (f)	ФРЪТЪ
Ⳡ	600	х	600	х (ch, x)	ХЪРЪ
ⳡ	700	ѡ	800	о (o)	УТЪ
Ⳣ	800	ш	—	ш (št)	ША
ⳣ	900	ц	900	ц (c)	ЦН
ⳤ	1000	ѣ, ч	90	ч (č)	ЧРЪВЪ

Глаголица	Числена стойност	Кирилица	Числена стойност	Фонетична стойност	Названия на буквите
Ш	—	ш	—	ш (š)	ша
Ѣ	—	ъ	—	между о и у (ъ, ѱ)	ѡѢ (голям)
ѢѢ, ѢѢ, ѢѢ	—	ы, ѣн, (ы)	—	руско ы, (у)	ѡѢы
Ѣ	—	ь	—	между е и и (ь, ѱ)	ѡѢь (малък)
Д	800 ?	Ѣ	—	Ѣ (=ä) (ë)	ѢТЬ
Р	—	ю	—	ю (ju)	—
Д	—	ѡ	—	я (ja)	—
—	—	ѡ	—	ѡе (je)	—
Є	—	Д, Д, (Д)	900	ѡ ^н (e)	(малък юс, малка носовка)
ѢЄ	—	ѡ	—	ѡ ^н (o)	(голям юс, голяма носовка)
ѢЄ	—	Д, (Д)	—	ѡ ^н (je)	—
ѡЄ	—	ѡ	—	ѡ ^н (jo)	—
—	—	ѡ	60	гр. ѡ (ks)	ѡн
—	—	ѡ, ѡ	700	гр. ѡ (ps)	ѡн
ѡ	800	ѡ, ѡ	9	гр. ѡ (th)	ѡнта
ѡ	—	ѡ, ѡ	400	гр. ѡ (ii)	ѡнца

Забележка I.

При работата със старобългарски текстове трябва да се имаг пред вид следните особености на двете старобългарски азбуки:

1. Числените стойности на повечето съответни букви в двете азбуки не са еднакви. Това не бива да се забравя при четене на текстове от глаголически паметници, дадени в кирилска транслитерация. Така например в Ягичевото издание на Зографското евангелие ѡ (транслитерация на ѡ от глаголическия оригинал) има числена стойност 40, а в Супрасълския сборник — кирилски паметник — същата буква ѡ има числена стойност 20.

2. В глаголицата липсват букви, съответни на кирилските „ѡтутувано е“ (ѡ) и „ѡтутувано а“ (ѡ). В глаголическите текстове на мястото на ѡ стои навсякъде „ѡѡтутувано е“ (Ѣ) което, естествено, при кирилската им транслитерация се предава с є, а на мястото на ѡ стои Д, буква, която съответствува и на кирилското ѡ. При кирилската транслитерация на глаголически текстове Д винаги се предава с ѡ. Например ѡѡ+ѡѢД (съответно на кирилско маѡнѡ) се транслитерира маѡнѡ, ѢѢДД (съответно на кирилско ѡѡѡ) се транслитерира ѡѡѡ.

3. В глаголицата има буква **М** с фонетична стойност „палатализирано г“ (g^h). Тази буква няма съответствие в кириллицата. При кирилската транслитерация на Зографското и Маринското евангелие В. Ягич въвежда като нейно съответствие нова буква **ѣ** (в същност късна наследница на същата глаголическа буква, заета от босненската кирилица).

4. В глаголицата има три букви, означаващи звука *и*, а в кириллицата (ако **І** не се брои като отделна буква) — само две. При издаването на споменатите в т. 3 паметници в кирилски препис В. Ягич за **Ж** въвежда нова буква — **ѣ**. Тази транслитерация сега се смята за общоприета. Само С. Северьянов в своето издание на Синайския псалтир предава **Ж** с **і** вместо с **ѣ**.

5. Глаголическата буква **Ѣ** в Синайския псалтир не се употребява. Вместо нея навсякъде се пише **ЭЕ** която в кирилска транслитерация се предава с **ѣ**, но следва да се чете като „нейотувано носово е“ (а). Така например **РЭЕУУЖ** от Синайския псалтир се транслитерира с кирилица **пѣтъ**, но следва да се чете **пѣтъ**.

6. В кирилските старобългарски паметници **ѣ** не се употребява. Вместо тази буква за означаване на „йотувано носово е“ (ie) се използва **ѣ**, а „нейотуваното носово е“ (e) се отбелязва с **ѣ** (в Сав.) или с **ѣ** (в Супр.).

7. Като буква за означаване звучния африкат **ѣз** в кириллицата първоначално се употребява **ѣ**. Знакът **ѣ** (или **ѣ**) се употребява първоначално само за означаване на числото 6.

Забележка II.

Освен буквените знаци, в старобългарските текстове са в употреба и някои небуквени знаци, за които трябва да се знае следното:

1. Над гласните букви, обикновено когато пред тях има също гласни, стоят твърде често различни по форма и големина дъгички: **˘**, **˙**, **˚**, **˛**, **˜**, **˝**. Това са така наречените приди́хания (грц. *πνεύματα*), които са били поставяни по подражание на гръцката писмена традиция и явно не са били свързани с каквито и да било фонетични особености на старобългарския език. От тях се различава дъгичката или ъгълчето с обърнати надолу краища (**˘**, **˙**), които стоят над някои широки по вид гласни букви или буквосъчетания (**ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**), когато пред тях има съгласни. Това е явно подражание на гръцкото извито ударение (*περισπωμένη*).

2. От приди́ханията и извитото ударение трябва внимателно да се отличават извънредно важните за старобългарската фонетика омекчителни знаци и паерчици. По форма те също са дъгички с извити надолу краища и също стоят обикновено над буквите, като рядко провисват и между тях, та заприличват на апострофи: **˘**, **˙**, **˚**, **˛**, **˜**. Омекчителните знаци означават палатализирано (смекчено) учленение на съгласните, над или край които стоят. Например **нѣ** или **нѣ** означава изговор „неко“ и **ѣ**. Паерчиците подсказват изчезваща ерова гласна. Например **дѣ** или **дѣ** означава, че в първоначалната форма **дѣ** е ерова гласна вече почти не се е произнасяла.

3. Над съкратено писаните думи в старобългарските текстове стоят знаци, наричани титли. Титлите са прости (**—**, **—**, **—**, **—**) или буквени, назовани точно чрез името на буквата, която съдържат (слово-титла **ѣ**, добро-титла **ѣ**). За самите съкратени думи вж. речника.

4. Препинателните знаци са твърде разнообразни по форма, но употребата им не е уточнена, както днес. Най-често се употребява точката, която обикновено дели на части изреченията и стои по-високо в реда (**.**). По-рядко се срещат двосточнието (**:**), тресточнието (**:·**), четверточнието (**:··**) и запетаята (**,**), които имат до голяма степен украсяваща служба. Някои често срещани комбинации от точки и черти (**:—**, **:·—**, **:··**) стоят обикновено в края на по-големи от изречения цялости и също служат преди всичко за украса.

СЪКРАЩЕНИЯ

- абсол. — абсолютно, без синтактично управлявани пояснения
Ас. — Асеманиево изборно евангелне, вж. стр. 43
аор. — аорист
библ. — библейско
вж. — виж
вин. — винителен
вм. — вместо
Врач. — Врачанско изборно евангелие, български паметник от XIII в., издадено от проф. Б. Цонев в книга IV на библиотеката Български старини (София, 1914)
гр(ц). — гръцки
дат. — дателен
дв. — двойствено
д(ейств.) — действително, действителен
диал. — диалектно
евр. — еврейски
ед. — единствено
енклит. — еиклитично, еиклитична
ж. — женски род
зв. — звателен, звателна
Зогр. — Зографско четириевангелие, вж. стр. 25
имен(ит). — именителен
инф. — инфинитив
Клоц. — Клоцов сборник, глаголически старобългарски паметник, вж. стр. 67
л. — лице, лично
лат. — латински
м. — мъжки род
Мар. — Маринско четириевангелие, вж. стр. 34—35
межд(ум). — междуметие
мест. — местен
местоим. — местоимение
мии. — минало
Мир. — Мирославово изборно евангелие, паметник от края на XII в., представител на сръбската редакция на църковнославянския език; фототипно издаден под редакцията на Лjub. Стојановић : Мирославъево јеванђеље. Беч, 1897.
ми. — множествено
накл. — наклонение
нгрц. — новогръцки
неопр. — неопределено, неопределително
непрех. — непреходен глагол
нескл. — несклоняемо
нрч. — наречие
нсв. — несвършен глагол
обр. — обратната страница, гърбът от лист на ръкопис
омекч. — омекчена

опред. — определена, определено

осн. — основа

Остр. — Остромирово изборно евангелие, паметник от 1056—1057 г., представител на руската редакция на църковнославянския език, но много близък до старобългарските паметници; пази ж, макар че понякога я смесва с оу; фотолитографско издание: Остромирово евангелие 1056—1057 года. .: Санкт-петербург, 1883 .

отн. — относително

пад. — падеж

повел. — повелително

пок. — показателно

предл. — предлог

прен. — преносно

прил. — прилагателно име

прич. — причастие

Реймс. — Реймско евангелие, или по-точно Реймски новозаветен апракос, паметник от XIV в., написан с ъглеста глаголица, представител на хърватската редакция на църковнославянския език; подвързан заедно с кирилски новозаветни текстове, писани в Молдавия; хелиографурно издание: *L'évangélaire slavon de Reims Dit : Texte du Sacre. Édition fac-simile en héliogravure publiée sous les auspices de l'Académie nationale de Reims précédée d'une Introduction historique par Louis Leger. Reims — Prague, 1899.*

род. — родителен

Сав. — Савово изборно евангелие (Савина книга), вж. стр. 68

св. — свършен глагол

сег. — сегашно

смекч. — смекчена

собств. — собствено съществително име

ср. — среден род

сравн. — сравнителна

срв. — сравни

стгрц. — старогръцки

ст(еп). — степен

страд. — страдателно

субст. — субстантивирано

Супр. — Супрасълски сборник, вж. стр. 72

събир. — събирателно

същ(еств). — съществително име

тв. — твърда

твор. — творителен

усл. — условно

ф. — форма

ч. — число

част. — частница

числ. — числително име

член. — членувано

В редки случаи е съкращавано и по други начини, но така, че съкращенията са ясни от контекста.

І. НОРМАЛІЗИРАНИ ТЕКСТОВЕ

1. ИЗ ПРОСТРАННОТО ЖИТИЕ НА КИРИЛ (КОНСТАНТИН ФИЛОСОФ)

Така нареченото „*Пространно житие на Кирил*“ (за разлика от „*Похвалното слово за Кирил*“, което е известно още под названието „*Кратко житие на Кирил*“) е най-важният извор за историята на възникването на славянската писменост. „*Пространното житие на Кирил*“ съдържа твърде малко от характерните за житийната (агиографска) литература фантастични „чудеса“ и се смята за надежден в историческо отношение паметник. Известно е по 17 преписа. Нито един от тези преписи обаче не е от преди XV век.

Цялото житие, възстановено във вероятния си първоначален (нормализиран) вид, може да се намери в книгата на чешкия филолог Ф. Пастрнек, озаглавена „*Dějiny slovanských apoštolů Cyrilla a Methoda s otiskem a rozbořem hlavních pramenů*“ (Praha, 1902). Ненормализиран текст на житието е издаван многократно. В България паметникът с речник към него е издаден без нормализация от А. Теодоров-Балан в книгата „*Кирил и Методи. I. Свезка първа. Жития на Кирила и на Методия и похвални тем слова*“ (София, 1920).

Отпечатаните тук части на житието са дадени във възстановен (нормализиран) вид, като са използвани критически посочените по-горе трудове на Ф. Пастрнек и А. Теодоров-Балан.

Въ Солоуньскѣ градѣ бѣ мъжъ кѣтеръ, добродѣнь и богатъ, именьмъ левъ, прѣдѣжа санъ дѣгарьскъи подъ стратигомъ. Бѣ же благовѣрьнь, съхранѣа всѣ заповѣди божьѣ исплънь¹, икоже нногда Новѣ. Жнези же съ подроужьемъ своимъ, роднъ отрочатъ, отъ ннѣже бѣаше младѣншыи², седмъи, Константътнъ Философъ, наставникъ и оучителъ нашъ.

Седми же лѣтъ съи отрокъ, видѣ сънъ и, повѣдаа отъцовъ и матерн, рече ико: «Стратигъ, събъравъ всѣ дѣвнѣи нашего града, рече къ мнѣ: „Изверн себе отъ ннѣ, иже хошешн, подроужье и на помощь съвреть себе“. Атъ же съгладавъ и съмештръ³ въсебѣ,

¹ Другаде истинно

² Вм. младѣн, аналогия по вн. пад.

³ Или съметрѣ

ВНДѢХЪ КЕДНИЖЪ КРАСИВѢШЪ ВЪСѢХЪ АНЦЕМЪ, СВѢТАШЪ СѦ И ОУКРАШЕНЪ
 ВЕЛМН МОИИТЪ ЗАЛЪТЪ И БИСРОМЪ И ВСЕЖЪ КРАСОТОЖЪ¹, КЕЖЕ БѢ НМА
 СОФНА, СН РЪЧЬ МЖДРОСТЬ². ТЖ НЗБЪРАХЪ». СЛЫШАВЪША ЖЕ СЛОВЕСА СН,
 РОДНТЕЛІА ЕГО РѢСТА³ КЪ НЕМОУ: «СЫНОУ, ХРАНИ ЗАКОНЪ ОТЬЦА СВОЕГО
 И НЕ ОТВѢРШИ НАКАЗАНЫА МАТЕРЕ СВОЕІА, СВѢТНАЛНИКЪ БО ЗАПОВѢДЬ
 ЗАКОНУ И СВѢТЪ. РЪЦН ЖЕ ПРѢМЖДРОСТН: „Сестра ми бѣди“, а мждрость
 знаемъ себѣ сѣтвори, сыаетъ бо прѣмждрость паче слънца. И аште
 прѣшедши ѣ себѣ имѣти подружые, то отъ многа зла изъза-
 вѣши сѦ кѣж».

Константин преуспява в учението, отказва се от житейските
 удовольствия, чете много, но не разбира всичко писано в книгите.

Страненъ же нѣкън бѣ тоу оумѣа граматикнижъ н, къ нѣмоу
 шѣдъ, молиаше н, на ногоу его падѣа н вѣдаа сѦ нѣмоу: «Добрѣ
 дѣа, наоучи ма — рече — хждожествоу граматическоу нѣмоу». Онъ
 же, талнѣтъ свои погребѣ, рече къ нѣмоу: «Юноше, не троуждан сѦ,
 отвѣкаъ бо сѦ немъ отвѣдѣ нисокоже не оучити сему еѣ моа дѣни».
 Пакъи же отрокъ, кланіа сѦ нѣмоу, съ слъзамн глаголаше: «Въдѣми
 всѣжъ моѣ члѣтъ отъ домоу отьца моего, кѣже ми достѣнтъ, а наоучи
 ма». Не хотѣвшю⁴ же нѣмоу послушатн его, шѣдъ въ дѣмъ скон,
 въ молнвахъ прѣзѣваше, да би обрѣаъ желанье сѣдѣца своего. Въ
 скорѣ же богѣ сѣтвори волежъ болаштынъ сѦ его, о красоте еѣ его н
 мждростн н прѣлежнѣемъ оучени, кѣже бѣ растворѣно въ нѣмъ, слы-
 шавѣ цѣсарѣевъ стронтедѣ, нже наръцаетъ сѦ логѣктѣ, послѣа по нѣ
 да сѦ би съ цѣсарѣемъ оучнаъ. Отрокъ же, оуслышавѣ се, съ радостыжъ
 пѣти сѦ іатѣ н на пѣти, поклоиѣ сѦ, молнвѣжъ сѣтвори, глагола:
 «Боже отьць нашихъ н, господи мнлостн, нже неси сѣтвориавъ всѣвѣка⁵
 словемъ н прѣмждростыжъ своенъ, сѣздавѣ ч(ъ)ловека да владетъ⁶
 тебежъ сѣтворѣннми тварьми, даждѣ ми сѣштѣжъ въскран твоихъ
 прѣстолѣ прѣмждрость, да разоумѣжъ чѣто нестѣ оугоднѣо тебе⁷ н сѣдѣжъ

¹ Другаде оутварыж

² Другаде прѣмждрость

³ Възможно още рѣсте, а също и рекостѣ или рѣчѣте

⁴ Или хѣтѣвшю

⁵ Другаде всѣвѣская

⁶ Другаде овладѣетъ

⁷ Другаде воля твоа вм. оугоднѣо тебе

са. Азъ бо есмь рабъ твои и сынъ рабы твои». И къ сеюу проужѣ Соломонѣ молише нзглаголаше, рече: «Аминь».

Кгда же прѣде къ цесарю градоу, владѣша и оучителемъ, да са оучнтъ. И въ три мѣсаца навѣкъ граматикѣ, по програа са татъ оученѣа. И наоучи са Омнроу и геометрин¹ и оу льва и оу Фотна дналектнцѣ² и въсемъ философскымъ оученемъ, къ снмъ же и рнто- рикни и аримнтикни, астрономни и мусикни и въсемъ проуьнмъ келньскымъ хждожествомъ. Тако же ја навѣче³ всѣа, јакоже би едино отъ ннхъ навѣкнжлз⁴ скоростъ бо са съ прнлежаньемъ сължн, другоа другоу прѣспѣважштн, имже са оученѣа и хждожества. съвршажтъ. Боде же оученѣа тнхъ образъ на себѣ явлѣа, съ темн бесѣдовааше, съ ннмже бѣаше полъсьнѣе, оукланѣа са отъ оукланѣжштнхъ са въ стръгѣтѣ⁵, она тѣмъ едина сматрѣа и дѣа, како би въ мѣсто земльннхъ небескѣа⁶ прѣмѣнѣ⁷, нзлетѣа нс-телесе сего и съ богомъ жнлз. Оузрѣвѣ⁸ же его такоа сжштѣ, логотѣтъ дастъ емуу властъ надъ въсемъ своимъ домъмъ и въ цесарѣвѣ полатѣ съ дръзновеньемъ входнтн. И въпроси и единоу, глагола: «Философе, хотѣлъ бнмъ⁹ оувѣдѣти что кѣтъ философа». Онъ же скоромъ оумомъ рече дѣе: «Божьамъ и ч(ь)ловѣчамъ вѣштъмъ разоумъ, келко можетъ ч(ь)ловѣкъ прнблнжнтн са боу, и јако дѣтѣльж оучнтъ ч(ь)ловѣка по образоу и по подобью вѣтн сътворѣннюему н». Отъ сего же пауе възлюбн и прнсно въпрашааше и о въсемъ толнѣ мжжъ, велнѣ и чѣстѣнъ. Онъ же сътвори емуу оученѣе философско въ малѣхъ словесѣхъ велнѣ оумъ¹⁰ сълказѣ. Въ чнстотѣ же прѣбѣваа келмн¹¹ оугажааше богу, тольмн пауе любѣзньн въсемъ бѣвааше

¹ Другаде неправилно геомнтрнн

² Другаде дналектнцѣ

³ Или навѣкнж

⁴ Другаде навѣкнжтн; възможно и навѣкѣ вѣ. навѣкнжлз

⁵ Другаде зълѣж

⁶ Другаде небескѣа

⁷ Или прѣмѣннѣ

⁸ Другаде вндѣѣ

⁹ Или хѣтѣлъ бнмъ

¹⁰ Другаде разоумъ

¹¹ Другаде неправилно велмн

И логофетъ всѣкъ чѣсть твора кѣмоу говѣнноу, злато мѣного даиаше кѣмоу. Онъ же не прѣнмааше.

Кѣднѣиже же рече кѣмоу: «Твѣя красота и мѣдрѣсть отънѣдѣ нзлнха нжднтѣ ма любнтн та; то¹ дѣштерѣ нмамѣ доуховѣнж, нже отъ крѣстнаа възлхъ², краснж и богатж и рода добра и келья. Аште хоштеши, подрѣужью снж тн дамѣ. Отъ цѣ сарѣа же нзнѣ вельж чѣсть и кѣнажые прѣнмѣ³, больше чан, въ скорѣ бо и стратнжъ бждешн». Отъвѣшта же кѣмоу Философъ: «Даръ оубо велнкъ трѣбоуѣштнмъ кѣго, а мѣнѣ боѣ оученѣя нѣстѣ нно⁴, нмѣже, разоумъ сѣвѣрѣвъ» прѣдѣдѣнѣя чѣстн и богатьства хоштж нскатн». Слзшавѣ же логофетъ отъвѣтъ кѣго, шѣдѣ къ цѣсарѣнцѣ⁵, рече: «Сѣ философъ юнѣи не любнтѣ жнтѣя сего; то не отъпоустнмъ кѣго обѣштннѣи, нѣ пострнжѣше и на поповѣство, отъдѣднмъ кѣмоу слѣужьбѣж, да бждетѣ вѣвлнотнкарѣ оу патрннарѣха въ свѣтѣн Сѣфнн. Нѣган⁶ понѣ тако кѣго оудѣрѣжнмъ». Кѣже, и сѣтворнша кѣмоу. Мало же сѣ ннмн вѣсьма побѣзѣ⁷, на жзѣкоѣ морѣ вѣшѣдѣ, сѣкрѣи сѣ тан въ монастѣрѣн. Нскаша же кѣго сѣ мѣсѣцъ и кѣдѣа и обрѣтѣ⁸. Не могѣше же кѣго прѣнѣднтн въ тѣ слѣужьбѣж оумолнша и оучнтѣлѣнѣн столъ прѣвѣатн и оучнтн фнлософнн тоземѣца и странѣнѣнѣа, сѣ вѣськоѣж слѣужьбоѣж. И по то сѣ прѣнѣатѣ⁹.

Младнѣят Кѣнстантнѣ Философъ доказѣва на свѣкан от ѣзѣантнѣйскнѣа имперѣтор сѣбор, че иконоборството на патрннарѣх Анннс е „ерес“ спрѣмо хрнстнѣанскѣа догматнѣка. След тоѣа имперѣторѣт изпраца така прояѣвлнѣа сѣ Кѣнстантнѣ Философъ при сѣрацннѣте, контѣ осмнѣват ѣярѣта на хрнстнѣаннѣте в „сѣвтѣа трѣоцѣа“. Жнтнѣето прѣпнсѣва на Кѣнстантнѣ Философъ рѣднѣца тѣврѣде остроумннѣ отговѣрн на ѣпрѣосн, задѣдѣнн му от сѣрацннѣте. Прѣмерн:

Дошѣдѣшѣмъ же нмъ тамѣо (т. е. в странѣта ѣа сѣрацннѣте), оудѣрѣшѣа странѣнѣнѣа и гноусѣнѣнѣа вѣштн, сѣдѣѣѣѣшѣа сѣ отъ ннхъ

¹ Вм. то другѣде нзнѣ

² Другѣде нзлхъ

³ Вм. прѣнмѣ, другѣде прѣнмн и

⁴ Вм. боѣ оученѣя нѣстѣ нно другѣде больше оученѣя ннѣѣтоже кѣстѣ

⁵ Другѣде цѣсарѣю вм. цѣсарѣнцѣ

⁶ Другѣде кѣдѣа

⁷ Другѣде сѣ ннмн въ сѣмѣ прѣѣзѣѣ вм. сѣ ннмн... побѣзѣѣ

⁸ Другѣде обрѣѣтоша

⁹ Другѣде и сѣ прѣнѣатѣ вм. и по то сѣ прѣнѣатѣ

(т. е. от сарацините) тамо... Бѣахъ во образы дѣмонскыя написан¹ вънѣждоу на двѣрьхъ всѣхъ хръстыанъ, днѣзи² твораште и рѣ-гаѣште са.

Въпросиша же философа глаголаште: «Можеши ли, философе, разоумѣти, что естъ знаменье се?» Онъ же рече: «Дѣмонскыи образы вѣждъ и мѣнѣ, яко³ хръстыане тоу вѣнтрѣ жнѣтъ. Онн же, не можште жити съ нѣмн, бѣжатъ вѣнъ отъ нѣхъ, а ндеже сего знаменья несть вънѣждоу, то⁴ съ темн сѣтъ вѣнтрѣ».

...Пакы глаголаша⁵: «Хръстосъ естъ далъ дань за са и за нѣзи. Взи же како не творите того дѣла? Н юже аште бранаште себѣ, како понѣ данн не даете снцемоу⁶ великоу и крѣпъкоу язъикоу нзманлътскоу⁷ за братрыѣ вашѣ и друугы? Мала⁸ же просимъ — тѣкмо едннго златника — н до нѣдеже стонтъ всѣа земля, хранимъ мнрѣ между собою, якоже ннъ ннкѣтоже». Философъ же отвѣшта: «Аште кѣто, въ слѣдъ оунтелѣа хода, хоштетъ въ тѣжде⁹ слѣдъ ходити, въ нѣже н онъ, друугън же, сѣрѣтъ, сѣвраштактъ н, друугъ ли немоу естъ или врагъ?» Отвѣшташа же онн: «Врагъ». Философъ же рече: «Кгда Хръстосъ данъ дастъ, коѣ цѣсарство бѣ — нзманлътско¹⁰ ли или римско?» Отвѣшташа же онн: «Римско явѣ». Онъ же рече: «Тѣмъ же не подобактъ намъ зазрати, понѣже римлянемъ всн даемъ дань».

По снхъ же н нна многа въпрашанья въпросиша н, нскоушаѣште отъ всѣхъ хждожствѣн, яже н самн оумѣахъ. Сѣказа же нмъ всѣа. Якоже я прѣпѣрѣ н, о снхъ, рѣша къ немоу: «Како тѣи всѣа сн оумѣѣши?» Философъ же рече къ нѣмъ: «У(в)ловѣкъ некѣн, поурѣпъ въ морѣн водѣ, въ мѣшцын ношааше ѣ н грѣдѣаше са, глагола¹¹ къ

¹ Или написан

² Другаде нгрѣи

³ Другаде како

⁴ Другаде то липсва

⁵ Другаде въпросиша коѣ рѣкѣште вм. глаголаша

⁶ Другаде снцевоу

⁷ Другаде нзманлътскоу

⁸ Другаде мало

⁹ Другаде тѣжде липсва

¹⁰ Другаде нзманлътско

¹¹ Другаде хвалѣаше са вм. грѣдѣаше са глагола

страньникомъ: „Видите ли вода, каже никътоже не имѣеть развѣ мене¹?“. Пришѣдъ же единъ мжъ поморникъ, рече къ нему: „Ненстовъ ли са дѣиши, хвала са² тѣкъмо о смръдаштинъ семь³ мѣшци? А мзи⁴ сего пжунж нмамъ“. Тако и въ дѣiete⁵. А отъ насъ сжтъ вса хждожьствѣа ншѣа».

Ядосани от остроумието на византийска пратеник Константинъ Философъ, сарацините се опитват да го отровят, но „с божия помощ“ той се завръща здрав в Цариград.

Не по мгносе време, отърекъ са всего жнтя сего, съде на единномъ мѣстѣ без-мъвзи и себѣ самоу тѣкъмо взнѣмѣа и на оутрѣн⁶ дѣнь ннѣсоже не оставѣаѣа, нъ ннштѣнмъ раздаваѣа все и на бога пѣвалъ възмѣтаѣа, нже са на всекъ дѣнь о всехъ пѣетъ. Единнож же на свѣтъ дѣнь нѣкоторън, слоусѣ ему тѣжаштю яко: «Ннѣсоже не нмамъ на снць⁷ дѣнь устьнъ», онъ же рече ему: «Прѣпнтѣвѣн нногда нздранѣнѣнзи въ поуствѣнн тѣ нматъ и намъ съде дати пштѣ. Нъ шѣдъ, призови понѣ е нштѣ мжъ, уѣа божѣа помощѣн». И яко вѣстѣ обѣдѣнѣн часъ, авѣе прннесе мжъ, нѣкън брѣма всекоѣа радн и⁸ златнкъ. И богоу хвала въздастѣ о всехъ снхъ. Въ Олимпъ⁹ же шѣдъ къ Методю, братру своему, наватъ жнти и молнтѣж творити¹⁰ бес-прѣстанѣа къ богоу, тѣкъмо кзынгамн бесѣдоуѣа.

Прнндѣ же сѣан¹¹ къ цѣсарю от козаръ, глаголѣште яко: «Нспрѣва единного бога знаѣемъ, нже нстѣ надъ всемн, и тому са кланѣемъ на вѣстокъ и обзѣаѣа своѣа ннзи стоудѣнзи¹² дрѣжаште. Еврен ж

¹ Другаде нже никътоже нматъ кромѣ азъ. вм. каже никътоже не имѣеть развѣ мене

² Другаде не стѣднши ли са, глагола вм. ненстовъ... хвала са

³ Другаде семь липсва

⁴ Другаде мзи же вм. а мзи

⁵ Другаде творите

⁶ Другаде оутрѣшнѣн

⁷ Другаде сн

⁸ Другаде е

⁹ Другаде Олимпъ и Олимпъ

¹⁰ Другаде тамо жнѣаше молнтѣж творѣа вм. наватъ... творити

¹¹ Другаде прнндѣша же оубо къ то време посѣлѣннци вм. прнндѣ же сѣан

¹² Другаде да обзѣаѣа стоудѣнѣа ннзи вм. и обзѣаѣа... стоудѣнзи

оустатъ¹ ны вѣрѣ нхъ и дѣтели прияти, а срацини на другѣхъ странѣ², мнрѣ дажште и дарѣ многѣ, тажѣтъ ны на свои вѣрѣ³, глаголюште яко: „Наша вѣра естѣ добрѣшии всѣхъ ѡзѣикъ“. То, сего радн съдемъ⁴ къ вамъ, старѣхъ⁵ дружьбѣхъ и любѣвѣхъ дрѣжаште, ѡзѣикъ бо велии еште, цѣсарство отъ бога дрѣжте и вашего съвета въпрашажште, просимъ мѣжа кѣнѣжна отъ васъ, да аште прѣпърнтѣ кѣзѣмъ и срацини, то по вашѣхъ са вѣрѣхъ нмемъ⁶».

Тогда възискавъ цѣсарѣ Философа и нзобрѣтъ⁷, съказа ѣмоу козарѣскѣхъ рѣчѣхъ, глаголю: «Нди, Философе, къ людемъ смѣхъ и сътвори нмѣ слово и отвѣтъ о сватѣи тронци съ помостыѣхъ кѣмъ, ннѣ бо ннѣктоже не можетъ достоино сего сътворити⁸». Онъ же рече: «Аште велиши, владѣико, на синовѣхъ⁹ рѣчѣхъ съ радостыѣхъ ндѣхъ пѣшь и босъ и безъ-всего, ѣгоже не велѣаше господѣ¹⁰ оученикомъ си носити». Отвѣшта же цѣсарѣ¹¹: «Аште се тѣ би хотѣлъ¹² о себѣ сътворити, то добрѣ ми глаголешн. Нѣ цѣсарѣскѣхъ дрѣжавѣхъ вѣдѣи и чѣсть, чѣстьно нди съ цѣсарѣскѣхъ помостыѣхъ».

Абѣе же пѣти са ѡтѣхъ и Херѣсона дошѣдѣ, наоучи са тоу жндовѣстѣи бесѣдѣ и кѣнѣгамъ, осмѣ чѣстѣи прѣложѣ граматкиѣмъ и отъ того разоумъ болѣи въспрнмѣ. Самарѣанинѣ же нѣкѣн тоу жнѣвѣаше и прихода къ ѣмоу, сътадаше са съ ннѣмъ. И принесѣ кѣнѣгѣи самарѣанскѣи, показа¹³ ѣмоу. И испрошѣ ѡ оу ѣго Философѣ, затвори са въ храмнѣхъ и на молнтѣхъ са наложи¹⁴. И отъ бога разоумъ прнмѣ, чнстн начатѣ кѣнѣгѣи бес-порока. Оузѣрѣвѣ¹⁵ же самарѣанинѣ, възѣли

¹ Другале ѡудатѣ

² Другале отъ другѣхъ странѣи вм. на другѣхъ странѣ

³ Другале сътѣжажѣтъ ны вм. тажѣтъ ны на свои вѣрѣ

⁴ Другале посѣлахомъ

⁵ Другале прѣвѣжѣ

⁶ Другале вашѣхъ вѣрѣхъ прннмемъ вм. по вашѣхъ . . . нмемъ

⁷ Другале обрѣтъ ѣго вм. нзобрѣтъ

⁸ Другале творити

⁹ Другале такоѣхъ

¹⁰ Другале не повелѣвѣаше богѣ вм. не велѣаше господѣ

¹¹ Другале отвѣштаѣхъ же цѣсарѣхъ, рече вм. отвѣшта же цѣсарѣ

¹² Или хѣтѣлъ

¹³ Другале и прннесе кѣнѣгѣи самарѣанскѣи и показа вм. и прннесе . . . показа

¹⁴ Другале прѣложн

¹⁵ Другале вндѣвѣ

вельемъ гласомъ и рече: «Въ истинѣ нже въ Хрѣста вѣрѹиѣтъ, въскорѣ доухъ сватѣи приѣмаѣтъ и благодѣтъ». Сынѡви же сѧ него дѣиѣ крѣштѣшю, и самъ сѧ крѣсти по немъ.

Обрѣтъ же тоу евангеліеи и Фулѣтѣрѣ, росьскы¹ писменѣи пѣсано и ч(ь)ловѣка обрѣтъ глаголюшѣа тоѣ бесѣдоѣ и бесѣдовавѣ съ нѣмъ. и снаж рѣчи приѣмъ, своѣи бесѣдѣ прикладаѣа, разлажѣи писмена, гласѣнаѣа и сѣгласѣнаѣа, и къ богу молитѣж дѣржа, въскорѣ научѣтъ чинѣи и сѣказати. И мнози сѧ кѣмѹ днѣладох², бога хвалашѣе.

Преди да замине за страната на хазарите, Константин Философъ намира и изкопава моците на някакѣв „светец“ Климент. После убеждава някакѣв хазарски войвода да вдигне обсадата от византийска крепост и в редица спорове на религиозни теми успява да убеди хазарския хан да приеме християнството. На връщане убеждава и идолопоклонци от някаква „Фулска народност“ да изгорят идола си — дѣб, сраснал се с череша — и да приѣмат християнството.

Завърнал се в Цариград, Константин Философъ разчита надпис върху драгоценна чаша, написан с еврейски и самарянски букви.

Веселашѣи же сѧ о боѣ Философу, пакѣи. Друга рѣчи приѣи и трѹдѣ не мѣнѣи прѣвѣнхѣ. Растиславѣ бо, моравьскѣи кѣнашѣ, богомъ оустимѣ³, сѣветѣ сѣтвори сѣ кѣнашѣи своимѣи и сѣ⁴ моравліанѣи и посѣла къ цѣсарѹ Муханлоу, глаголю: «Людѣмъ нашимъ поганѣства сѧ отвѣргѣшемъ и по хрѣстѣианьскѣи сѧ законѣ дѣржашѣемъ, оучѣтелиѣ не имамъ такогѡ, нже нѣи бѣи въ свѡи ѧзѣикѣ истинѣ⁵ вѣрѣ хрѣстѣианѣ: скѣжѣ сѣказалѣ, да сѧ бѣша и нѣи странѣи, тогѡ зѣрашѣе, подобнѣи намъ. Тѡв посѣлан нѣи, владѣико, кѣпнскоупа и оучѣтелиѣ такогѡ. Отъ васѣ бо на всѣа странѣи всѣгда добрѣи законѣ нсходѣтъ».

Сѣвѣравѣ же сѣборѣ цѣсарѣ приѣва Констанѣтѣина Философа и сѣтвори и сѣшати рѣчи снѣж. И рече: «Вѣмъ тѣ трѹдѣна сѣшѣа, Философе, нѣ потрѣба кѣтъ тебѣ тамѡ нѣи. Сѣѣа бо рѣчи не можѣтъ нѣи никѣтоже нсправнѣи ѧкоже тѣи». Отвѣшѣа же Философѣ: «И трѹдѣнѣ сѣи и болѣнѣ теломѣ, сѣ радѡстѣж нѣж тамѡ, ашѣе нмѣѣтъ

¹ Другаде росьскыи

² Другаде днѣладох сѧ емоу вѣм. мнози сѧ кѣмѹ днѣладох

³ Другаде наоучѣемъ

⁴ Другаде и сѣ липсѣа

⁵ Другаде истинно

⁶ Другаде да вѣм. то

БОУКЪВН ВЪ ЯЗЫКЪ СВОИ». Глагола же цѣсарь къ нему: «Дѣдъ мой и отиць мой и нини мнози, искающе того, не сѣтъ того обрѣсти. То како азъ могъ то обрѣсти?» Философъ же рече: «То кѣто можетъ на водѣ бесѣдѣ написати¹ и керетичьско има обрѣсти²?» Отвѣшта ему паки цѣсарь и съ Вардолож, оучень³ своимъ: «Аште ты хоштеши, то можетъ то⁴ тебе богъ дати, нже и даетъ всемъ просаштымъ бе-сѣмяненымъ и отвръзаетъ тлкъштымъ».

Шедъ же философъ, по прьвоуему обзыаю на молитвѣ са наложн⁵ и съ ннѣми поспышныкы. Вскорѣ же са ему богъ яви, послушана молитвѣ своихъ рабъ, и дѣе съложи писмена и начатъ бесѣдѣ псати евангелскѣ: «Исконн⁶ бѣ слово и слово бѣ оу⁷ бога и богъ бѣ слово и проче». Възвесели же са цѣсарь и бога прослави съ своимъ збѣтынкы. И посла са съ дары мнози, написавъ⁸ къ Растиславу кнпistolнижъ сицевѣ: «Богъ, нже велитъ⁹ всекому да би въ разумѣ истинныи пришьлъ и на больши са чинъ сътажалъ¹⁰, видѣвъ вѣрѣ твоѣ и подвигъ, сътвори и нинѣ¹¹ къ наша лѣта, явѣ буюкѣви въ вашъ языкъ, егоже не бѣ испрѣва бѣло, нъ тѣкмо въ прьваа лѣта, да и вы причѣтете са великныхъ языцѣхъ, нже славатъ бога своимъ языкомъ. И то ти послахомъ того¹², емуже я богъ яви, мѣжа устнеа¹³ и благоверна, кѣнжѣна слово и философа¹⁴. И се приими даръ болн и устыненъ пауче всего злата и сѣрѣра и каменыа драганаго и

¹ Другаде псати

² Другаде пред обрѣсти добавено себѣ

³ Другаде и оумомъ вм. оучень

⁴ Другаде се вм. то

⁵ Другаде са въдастъ и постоу четырнадцатноу вм. са наложн

⁶ Другаде испрѣва

⁷ Другаде отъ вм. оу

⁸ Другаде писавъ

⁹ Другаде хотан вм. нже велитъ

¹⁰ Другаде въздвнгалъ

¹¹ Другаде след нинѣ следва испазнитн са троему прошенью

¹² Другаде послахомъ ти того самого вм. то . . . того

¹³ Другаде устына

¹⁴ Другаде и кѣнжѣна слово философа вм. кѣнжѣна слово и философа

БОГАТЪСТВА ПРЕХОДАШТАЕГО. ПОДВНГНИ СА СЪ НИМЪ СПЕШНО ОУТВРЪДНТИ РЪЧЬ И ВСЕМЪ СРЪДЦЕМЪ ВЪЗНСКАТИ БОГА, И ОБЪШТАЕГО СЪПАСЕНИЯ НЕ ОТЪРНИИ, НЪ ВСА ПОДВНГНИ НЕ ЛЪНИТИ СА, НЪ ИАТИ СА ПО ИСТИНЬНИИ ПЪТЬ, ДА И ТЪИ, ПРИВЕДЪ ИА ПОДВНГОМЪ ТВОИМЪ ВЪ БОЖЬИ РАЗУМЪ, ПРИИМЕШИ СВОИ МЪЗДЪ ВЪ ТОГО МЪСТО И ВЪ СЪ ВЪКЪ, И ВЪ ВЪДЖШТИИ, ЗА ВСА ТЪИ ДОУША, ХОТАШТАИ ВЪРОВАТИ ВЪ ХРЪСТА, БОГА НАШЕГО, ОТЪ НЪИИ И ДО КОМЪНИИ, ПАМАТЬ СВОИ ОСТАВЛАИА ПРОУИИМЪ РОДОМЪ, ПОДОВНО ВЕЛИКОУИМОУ ЦЪСАРИУ КОНЪСТАНЪТИНОУ»¹.

ДОШЪДЪШЮ ЖЕ ИМОУ МОРАВЕЪ, СЪ ВЕЛИКОИЖ ЧЪСТЫИЖ ПРИИАТЪ И РАСТИСЛАВЪ И ОУЧЕНИКИ СЪВЪРАВЪ, ВЪДАСТЪ ИА ОУИТИ. ВЪСКОРЪ ЖЕ ВСЪ ЦРЪКЪВЬНИИ ЧИИЪ ПРЕЛОЖЪ², НАОУЧИ ИА ОУТЪРИИИИ, ГОДНИИМЪ³, ВЕЧЕРЬНИИ, ПАВЕЧЕРЬНИИИ И ТАИИИИ СЛОУЖЬБЪ. И ОТЪВРЪЗА СА⁴ ПО ПРОРОЧЪСКОУИМОУ СЛОВЕСИ ОУИЕСА ГЛОУХЪИХЪ ОУСЛЪИШАТИ⁵ КЪИИИЖЬИИИ СЛОВЕСА И⁶ ИАЪДИКЪ ИАСЪИЪ БЪИСТЪ ГЪГИИИИИИХЪ. БОГЪ ЖЕ СА ВЪЗЪЕСАИ О СЕМЪ И ДИИВООЪ ПОСТЪИДЪ⁷.

¹ В житието на Методий изпращането на двамата братя се представя по друг начин: Приаоучи же са въ тѣ дни — Ростиславъ, князь словѣньскъ съ Сватоплакомъ посласта нъ - Моравѣ къ цѣсарю Михаилоу глаголюща тако яко: «Божьей многостѣе здравн исмъ и сѣтъ въ нѣи въшан оуиите мѣноши нъ-влахъ и нъ-гркъ и нъ-нѣмьць, оууаште нѣи разануе. А мѣи, словѣне, проста чадъ (исмъ) и не нмаи нже вѣи нѣи наставнхъ на истинж и разумъ сѣказалъ. То, добри владѣико, послан такъ мѣжъ, нже нѣи исправнть всѣвкж правѣдъ». Тѣгда цѣсаръ Михаилъ рече къ Философу Конѣстанѣтиноу: «Слѣишиши ли, Философе, рѣчь снѣж? Ниъ сего да не можеть сѣтворити разѣе тебе. Тѣ на ти дари мѣноши и понмъ братъ свон, нгоуменъ Мефодии, нди же. Ва бо кѣста селюиѣниина, да селюиѣне всѣи чѣсто словѣньскѣи бесѣдоуиѣтъ». Тѣгда не сѣмѣста са отѣрешти ни бога, ни цѣсарѣа, по словеси сватанго апостола Петра, яко же рече: «Бога вонте са, цѣсарѣа чѣтѣте». Нъ велѣиъ слѣишавѣша рѣчь, на молнтѣж са наложнѣста и съ ниѣми, нже вѣдахъ тогоже доуха, негоже и си. Да тоу иавн богъ Философу словѣньскѣи кѣниги и авѣе оустроиѣе писмена и бесѣдъ сѣставѣ, пѣти са иатъ моравѣсканего, понмъ Мефодиа.

² Другаде принмъ

³ Другаде часовомъ вм. евентуално по-старо часомъ

⁴ Другаде отѣврѣзаша

⁵ Другаде и оуслѣишаша вм. оуслѣишати

⁶ Другаде а вм. и

⁷ Другаде постѣидѣ са

Растѣштію же божью оученію¹, зълѣн завистьникъ², испрѣва про-
клатън³ днавола не трѣпѣ сего добра, нѣ възшѣдъ въ своѣа съсѣдѣ,
научѣтъ многѣ въздвнхати, глагола нмъ: «Не славетъ са богъ о
семь. Аште бо би немому сице годѣ бѣло, то не би ли могъ сътворити
да биша и си испрѣва, писменѣ пишшѣте бесѣдѣ своѣа, славлн
бога? Нѣ три ѣзѣкѣ кетъ тѣкъмо нзвѣралъ — евренскѣн, грѣцьскѣн
и латиньскѣн, нмже достонтъ⁴ славѣ богу въздаати. Бѣахъ же се
глаголишѣте латиньскѣн съпрнучьтъннцѣ⁵ — арьхне рен, нерен и оученнцн.
Бравѣ же са съ нмнн іако Давѣдъ съ нноплеменьникѣн, кѣннжннннн
словесѣн побѣждѣ іа, нарече іа трѣѣзѣнннцѣн и пнлатъннцѣ⁶, іако
Пнлатоу тако напѣсавѣшо на тнглѣ господьнн.»

Не тѣкъмо же се едннн глаголаахъ, нѣ и нному бешѣстью
оураахъ, глаголишѣте іако: «Подъ землѣн жнвѣтъ ч(ь)ловѣчн велѣ-
главн. Н ѣвьсь іагдъ днавола тварѣ кетъ, и аште кѣто оубьнѣтъ
змнѣн, ѣ грѣхъ нзвѣдетъ того радн. Аште ч(ь)ловѣка оубьнѣтъ кѣто,
г мѣсаца да пьнѣтъ въ дрѣвѣнѣ чашн, а стьклѣнѣ са не прнкасѣа⁷.
И не бранѣахъ жрѣтѣн творити по прѣвоуемому обзѣаю, нн женнѣн
бешѣстьнннхъ творити⁸. Вѣсе же се іако и трѣннѣ посѣкъ, словесьннннн
огнѣмь попалн, глагола, пророкоу глаголишѣтію о семь⁹: «Пожьрн богу
жрѣтѣн хвалѣннѣн и въздаждѣ възшннюемому молнѣнѣ твоѣа. „Женѣ
же юности твоѣа не отъпоустн. Аште бо нѣ, възненавндрѣвъ, отъпоустншн
н¹⁰ покрьнѣтъ нечѣсть похотѣ твоѣн¹¹» — глаголетъ господъ всѣдрѣжнтѣль.
„И съхраннѣте са доухомъ вашнмь и да не оставнѣтъ кѣждо васъ
женѣн юности своѣа. И си, нхѣже ненавндрѣхъ, творѣащѣте¹²», іако богъ
съвѣдѣтельствова, „междю тобоѣн и междю женѣн юности твоѣа, нѣже

¹ Другаде словесн

² Другаде завистнѣн

³ Другаде трѣклатън

⁴ Другаде подобно (кетъ) вм. достонтъ

⁵ Другаде съпрнучьтъннцн

⁶ Другаде пнлатъннцѣ лнпсва

⁷ Другаде да не прнкасѣѣтъ са вм. са не прнкасѣа

⁸ Другаде творитн лнпсва

⁹ Другаде пророкоу . . . о семь лнпсва

¹⁰ Другаде не вм. н

¹¹ Другаде похотн твоѣа поради не пред покрьнѣтъ

¹² Или по-ново творѣа(а)сте

нєси оставнаѣ, и та обѣштѣница твоѣа и жена заветѣа твоѣго.“ И въ евангелїи господѣ (рече): „Слѣшасте, іако речено бѣхъ древлѣннѣмъ: Не сътвориши прѣлюбези. Азъ же глаголю вамъ, іако, всѣкъ, нже въздрѣтъ на женѣ съ похотѣнїемъ¹, юже прѣлюбези естъ сътвориши съ неѣмъ срѣдѣщемъ своимъ².“ И пакы: „Глаголю вамъ, іако, нже поуститѣ женѣ своѣмъ развѣ словесе любодѣннаѣго, творитѣ ѣк прѣлюбези дѣлати и нже отъпоустѣнїемъ отъ мѣжа поїемлетѣ, прѣлюбези дѣѣтъ.“ И апостола рече: „Ѣже естъ богъ съчетаѣ, ч(ь)ловѣкъ да не разлѣтитѣ.“»

М же мѣсѣць³ сътворѣ⁴ въ Моравѣ, ндѣ свѣтитѣ оученикѣ своимъ. Прѣѣтъ же и ндѣштѣ Коцѣль, кѣнаѣ панонскѣн, и възлюбѣль велѣмн словѣнскѣи кѣнїнѣи, наоучити сѣ нмѣ вѣда до и оученикѣ оучити сѣ нмѣ. И велѣнѣ⁵ чѣстѣ іемоу сътворѣ, мнмо проводн и. Не възѣтъ же ни отъ Растислава, ни отъ Коцѣла ни злата, ни сѣребра, ни нноѣа вѣштн, положѣ евангелѣскоѣ слово и бес-пншта, нъ тѣмъ пѣннїкѣ⁶ нспрошѣ отъ обою ѣ сътъ, отъпоустн нхъ.

Въ Венетн же възвѣшо іемоу, сѣвѣраша сѣ на нѣ іепнскоупн и полове и чѣнорнѣщн, іако и вранн на сокола. И въздвнж⁷ тѣмъ тѣмъ нѣрѣсѣ, глаголюште: «Ч(ь)ловѣче, сѣкажн намъ како тѣи еси сътвориши нѣнѣ словѣномъ кѣнїнѣи и оучити нѣ, нхъже нѣстѣ ннѣктоже ннѣ прѣвѣе обрѣлъ — ни апостола, ни римскѣн папа⁸, ни богословъ Григорїн, ни Нероннѣмъ, ни Авѣгустннѣ? Мѣи же тѣи тѣкѣмо нѣзѣкѣи вѣмъ, нннже достонтѣ въ кѣннѣгахъ славнтн бога — іеврѣнскѣн, іаннѣскѣн и латнѣнскѣн».

Отвѣшта же Фнлософъ къ ннмъ: «Не ндетѣ ли дѣждѣ отъ бога на всѣа равнѣно? Или слѣнѣце такожде не сѣѣѣтъ ли на всѣа? Ни ли не дѣхѣнѣмъ на вѣрѣ⁹ равнѣно всѣн? И како вѣи не стѣднтѣ сѣ, тѣи нѣзѣкѣи

¹ Другаде похотѣтн еи вм. съ похотѣнїемъ

² Другаде въ срѣдѣщн своимъ вм. срѣдѣщемъ своимъ

³ Другаде тѣи лѣта, вмѣсто м же мѣсѣць

⁴ Или по-ново сътворнѣ

⁵ Другаде велѣнѣ же вм. и велѣнѣ

⁶ Другаде нъ тѣкѣмо пѣннїкѣ вм. нъ тѣмъ пѣннїкѣ

⁷ Другаде въздвнгоша

⁸ Другаде папѣж

⁹ Или анѣрѣ, възможнѣо и анѣрѣ

ЖЕНАШТЕ ТЪУЫЖ, А ПРОУЫНМЪ ВЪСЪМЪ ЯЗЫКОМЪ И ПЛЕМЕНЪМЪ СЛЪПОМЪ ВЕ-
ЛАШТЕ И ГЛОУХОМЪ ВЪИТИ? СЪКАЖИТЕ МИ (КАКО ВЪИ НЕ СТЪДИТЕ СЯ)¹ БОГА
ТВОРАШТЕ. НЕМОШТЪНА, ЯКО НЕ МОГЪШТА СЕГО ДАТИ, НАН ЗАВНСТЪЛНЕВА, ЯКО
НЕ ХОТАШТА? МЪИ ЖЕ НАРОДЪИ МЪНОГЪИ ЗНАЕМЪ КЪИИГЪИ ОУМЪИЖШТА² И
БОГОУ СЛАВЪЖ ВЪЗДАИЖШТА³ КЪЖЪДО СВОИМЪ ЯЗЫКОМЪ. ЯДВЕ ЖЕ СЪТЪ СЯ:
АРЪМЕНИ, ПЕРЪСИ, АВАЗГИ, НВЕРИ, СОУГДИ, ГЕТЪФИ, ОБРИ, ТОУРЪСИ, КОЗАРИ, АРА-
ВИАНИ, ЕГУПЪТЪНЕ⁴ И СОУРИ И НИИ МЪНОСИ. АШТЕ АН НЕ ХОШТЕТЕ ОТЪ СИХЪ
РАЗОУМЪТИ, ПОНЕ ОТЪ КЪИИГЪ ПОЗНАТЕ СЪДЫЖ.

ДАВЪИДЪ ГО ВЪПЪЕТЪ, ГЛАГОЛА: „ПОНТЕ ГОСПОДИ, ВСЯ ЗЕМЛЯ
ПОНТЕ ГОСПОДИ ПЪСЕНЬ НОВА“. И ПАКЪИ: „ВЪСКЛИКНЕТЕ ГОСПОДИ, ВСЯ
ЗЕМЛЯ, ПОНТЕ И ВЪЗВЕСЕЛЕНТЕ СЯ И ВЪСПОНТЕ“. И ДРОУГОИЦИ⁵: „ВСЯ ЗЕ-
МЛЯ ДА ПОКЛОНИТЪ ТИ СЯ И ПОЮТЪ ТЕБЪ И ДА ПОЮТЪ ЖЕ ИМЕНИ ТВО-
РЕМОУ, ВЪИШЪИИ“. И ПАКЪИ: „ХВАЛЕНТЕ БОГА, ВСЯ ИЗЪИЩИ, И ПОХВАЛЕНТЕ
И, ВСЯ ЛЮДЪИ, И ВСЪКО ДЪИХАНЪИ ДА ХВАЛЕНТЪ ГОСПОДЪ“.

ВЪ КЕВАНЪГЕЛИИ ЖЕ ГЛАГОЛЕТЪ (НОАНЪ)⁶: „КАКОЖЕ НЪХЪ ПРИИТЪ И,
ДАСТЪ ИМЪ ОБЛАСТЪ ДА ЧАДА БОЖЪИ ВЪДЪЖЪТЪ“. И ПАКЪИ ТЪЖДЕ: „НЕ О СИХЪ
МОЛЪЖ ТЪКЪМО, НЪ И О ВЪРОУИЖИТИИХЪ СЛОВЕСЕ НЪХЪ РАДИ ВЪ МА ДА ВСЯ
КАДНО ВЪДЪЖЪТЪ, ЯКОЖЕ И ТЪИ, ОТЪУЕ, ВЪ МЪНЪ И АЗЪ ВЪ ТЕБЪ“.

МАТЪФЕИ ЖЕ РЕЧЕ: „ДАНА МИ ВЪСИТЪ ВСЪКА ВЛАСТЪ НА НЕБЕСЕ И НА
ЗЕМЛИ. ШЪДЪШЕ ОУБО, НАОУИТЕ ВСЯ ЯЗЫКЪИ, КРЪСТАШТЕ Я ВЪ ИМА ОТЪ-
ЦА И СЪИНА И СВАТАГО ДОУХА, ОУЧАШТЕ Я БЛЮСТИ ВСЯ, КАКА ЗАПО-
ВЕДАХЪ ВЪМЪ. И СЕ АЗЪ СЪ ВАМИ ЕСМЪ (ВЪ) ВСЯ ДЪИИ ДО СЪКОНЪУАНЪИ
ВЪКА. АМИИ“.

И МАРЪКЪ ПАКЪИ: „ШЪДЪШЕ ВЪ МИРЪ ВСЪ, ПРОПОВЪДАНТЕ⁷ КЕВАНЪГЕЛИЕ
ВСЕИ ТВАРИ. ИЖЕ ВЪРОУИТЪ И КРЪСТИТЪ СЯ, СЪПАСЕНЪ ВЪДЕТЪ, НЕ ВЪРО-
ВАНЪИ ЖЕ ОСЪЖДЕНЪ ВЪДЕТЪ. ЗНАМЕНЪИ ЖЕ ВЪРОВАВЪШИИМЪ СЯ ПОСЛЪДОУИЖЪТЪ:
ИМЕНЪМЪ МОИМЪ ВЪСИ ИЖДЕНЪЖЪ И ЯЗЫКЪИ ВЪЗГЛАГОЛИЖЪТЪ НОВЪИ“.

¹ Ограденият в скоби израз се подразбира от контекста

² Другаде рѳды знаемъ доволнѳи кѳиигѳи имѳижшѳа или народѳ мѳного
знаемъ кѳиигѳи оумѳижшѳа вѳ. народѳи... оумѳижшѳа

³ въздаижшѳа вѳ. въздаижшѳа, кѳдето по-горе е оумѳижшѳа

⁴ Другаде египѳти

⁵ Другаде дроугѳи

⁶ Ноанъ навѳрно изпуснато

⁷ Другаде проповѳданте

Глаголетъ же и къ вамъ пакы законооучителемъ: „Гор’е вамъ, кѣнигъуна и фарисей и покрити, яко затваряете цѣсарьство неbesьское¹ предъ ч(ь)ловѣкы, взы бо не въходите и хоташьныхъ взыти въ не не оставяете“. И пакы: „Гор’е вамъ, кѣнигъуна, яко възасте каючы разумѣныа и сами не взыдете, и взыти хоташьнымъ възбраните²“.

Коренѣномъ же Павлъ рече: „Келиж же всѣмъ вамъ глаголати ѿззыкы³, пауче же да пророчаите. Болыи бо пророчаиан, неже глаголиан ѿзыкы, развѣ аште не сѣказоуетъ, да и цркъы сѣзданые прииметъ. Нзынѣ же, братрые, аште приидѣ къ вамъ въ ѿзыкы глаголиа⁴, кжиж вамъ польсѣ сѣтвориж, аште вамъ не глаголиж въ ѿвѣленъ или въ разумѣныи или въ пророуьствыи или въ наоученыи? Обауче бездоушьнаѿ гласъ даишѣта, аште ништали, аште гжсли, аште разнѣствыа пнскомъ не подасть, како разумѣетъ са⁵ пнсканые, или гжденые? Нбо аште безвѣствнѣ гласъ трѣба дастъ, кѣто оуготовитъ са на бранѣ? Тако и взы ѿзыккомъ аште не разумѣна словеса⁶ дасте, како разумѣетъ са глаголемое? Бждете бо въ въздохъ глаголишѣте. Толнко оубо аште сѣлоучитъ са родъ гласнѣныхъ въ мнрѣ и ни едннѣ же нхъ безгласнѣ, аште не вѣмъ слызѣ гласоу, бждѣ глаголишѣтнюемоу варьварѣ. И глаголиан мнѣ варьварѣ. Тако и взы, поѣже есте ревнители доуховнѣннмъ, къ сѣзданыю цркъви просите да взы нзѣзываетъ⁷. Темъ же глаголиан ѿзыккомъ да молнтъ са, да сѣказоуетъ. Аште бо молнтѣж творѣж ѿзыккомъ, доухъ мой молнтъ са, а оумъ мой бес-плода естѣ. Чѣто оубо естѣ? Помолѣж са доухомъ, помолѣж са и оумомъ; поѣж доухомъ, поѣж же и оумомъ. Аште благословнши доухомъ, исплнннн место неразумнаго како речетъ амнѣ по твоемоу прошенью, поѣже не вѣствъ чѣто глаголешн. Ты оубо добрѣ хвалнши, нѣ другѣн не знждетъ са. Хвалиж бога моего отъ всѣхъ васъ пауче ѿзыкы глаголиа⁸. Нѣ въ цркъви е словеса хошѣж оумомъ своимъ глаголати, да и ннѣ наоучѣж, нежелн тѣмъ

¹ Другаде неbesьное

² Другаде възбраняете

³ Другаде ѿзыккомъ

⁴ Другаде и въ ѿзыкы глаголиж вѣ. въ ѿзыкы глаголиа

⁵ Другаде разумѣете

⁶ Другаде неразумна словеса вѣ. не разумѣна словеса

⁷ Вѣ. нзѣзываетъ

⁸ Другаде о васъ пауче же ѿзыкы глаголиж вѣ. отъ всѣхъ...

СЛОВЕСЪ ІАЗЫКОМЪ. БРАТРЫЕ, НЕ ДѢТИ БЪИВАНТЕ ОУМОМЪ, НЪ ЗЛОБОЖ-
МАДЬНЬСТВОУНТЕ, ОУМЫ ЖЕ СВЕРШЕНЫ БЪДЕТЕ. ВЪ ЗАКОНѢ НЕСТЪ ПЬСАНО
ІАКО: „ННОІАЗЫУРНЪИМН Н ОУСТЬНАМН ННЕМН ВЪЗГЛАГОЛѢ КЪ ЛЮДЬМЪ
СНМЪ, Н НН ТАКО ПОСЛОУШАИЖТЪ МЕНЕ — ГЛАГОЛЕТЪ „ГОСПОДЬ“. ТЕМЪ ЖЕ
ІАЗЫЦН НЕ СЖТЪ ВЪ ЗНАМЕНЬЕ ВѢРНЪИМЪ, НЪ НЕВѢРНЪИМЪ, А ПРОРОУСТВО
НЕ НЕВѢРНЪИМЪ, НЪ ВѢРНЪИМЪ. АШТЕ ОУБО СЪИИДЕТЪ СА ЦРЬКЪИ ВСІА
КОУПЕ Н ВСІН ГЛАГОЛѢТЪ ІАЗЫКЪИ Н ВЪИИДЕТЪ НЕКЪТО НЕРАЗОУМЪНЪ НЛИ
НЕВѢРНЪ, НЕ РЕУЕТЪ ЛН¹, ІАКО: „ЗЛО СА ДЪИЕТЕ“? АШТЕ ЛН ВСІН ПРОРО-
УСТВОУИЖТЪ Н ВЪИИДЕТЪ НЕКЪТО НЕРАЗОУМЪНЪ НЛИ НЕВѢРНЪ, ОБАНУАЕТЪ СА
ВСЕМН Н ВЪСТАСАЕТЪ СА ОТЪ ВСЕХЪ Н ТАНАІА СРЪДЦА РЪГО ІАВѢ
БЪИВАИЖТЪ Н ТАКО, ПАДЪ ННЦЪ, ПОКЛОНИТЪ СА РЪБОУ, НСПОВЕДОУІА, ІАКО:
„ВЪ НСТННЖ БОГЪ ВЪ НАСЪ НЕСТЪ. ЧЪТО ОУБО НЕСТЪ, БРАТРЫЕ? НГДА СЪ-
ХОДНТЕ СА, КЪЖДО ВАСЪ УАЛЪМЪ НМАТЪ, ОУЧЕНЬЕ НМАТЪ, ІАЗЫКЪ НМАТЪ,
СЪКАЗАНЬЕ НМАТЪ, ВСІА КЪ СЪЗЪДАНЬЮ ДА БЪИВАИЖТЪ. АШТЕ ЛН КЪТО
ІАЗЫКОМЪ ГЛАГОЛЕТЪ, ПО ДЪВЕМА ОУБО НЛИ СЪЛО ПО ТРЪМЪ Н ПО ЧАСТН,
Н ІЕДННЪ ДА СЪКАЗОУИЕТЪ. АШТЕ ЛН НЕ БЪДЕТЪ СЪКАЗАТЕІА, ДА МЛЪ-
УНТЪ ВЪ ЦРЬКЪЕН, СЕБѢ ЖЕ ДА ГЛАГОЛЕТЪ Н БОГОУ. ПРОРОЦН ЖЕ ДЪВА НЛИ
ТРЪЕ ДА ГЛАГОЛѢТЪ, А ДРОУСНН ДА СЪКАЗОУИЖТЪ. АШТЕ ЛН ННОМОУ ОТЪ-
КЪИЕТЪ СА СЕДАШТЮ, ПРЪВЪН ДА МЛЪУНТЪ. МОЖЕТЕ БО ПО ІЕДННОМОУ,
ПРОРОУСТВОВАТИ, ДА ВСІН ОУУАТЪ СА Н ВСІН ОУТЪШАИЖТЪ СА. Н ДОУСН ПРО-
РОУСЦНН ПРОРОКОМЪ ПОВННОУИЖТЪ СА. НЕСТЪ БО НЕСТРОІЕНЬЮ БОГЪ, НЪ МНРОУ,
ІАКО ВЪ ВСЕХЪ ЦРЬКЪВАХЪ СВАТЪНХЪ. ЖЕНЪІ ВАША ВЪ ЦРЬКЪВАХЪ ДА
МЛЪУАТЪ. НЕ ВЕЛНТЪ БО СА НМЪ ГЛАГОЛАТИ, НЪ ДА ПОВННОУИЖТЪ СА, ІАКОЖЕ
Н ЗАКОНЪ ГЛАГОЛЕТЪ. АШТЕ ЛН ЧЕСОМОУ НАОУЧНТИ СА ЧЕТАТЪ, ВЪ ДОМЪХЪ
СВОИХЪ МЖЖА ДА ВЪПРАШАИЖТЪ. СРАМЪ БО НЕСТЪ ЖЕНѢ ВЪ ЦРЬКЪЕН ГЛАГОЛАТИ.
НЛИ ОТЪ ВАСЪ СЛОВО БОЖЬЕ НЪИДЕ? НЛИ ВЪ ВАСЪ ІЕДННЪХЪ ОБРЕТЕ СА?
АШТЕ КЪТО МЪИИТЪ СА, ПРОРОКЪ БЪИТИ НЛИ ДОУХОВЪНЪ, ДА РАЗОУМЪИЕТЪ,
ІЕЖЕ ПИИЖ ВАМЪ, ІАКО ГОСПОДЬНІА ЗАПОВЕДИ СЖТЪ. АШТЕ ЛН КЪТО НЕ РАЗОУ-
МЪИЕТЪ, ДА НЕ РАЗОУМЪВАИЕТЪ. ТЕМЪЖЕ, БРАТРЫЕ, РЕВЪНОУНТЕ ПРОРЦАНЬЮ
Н НЕ БРАИИТЕ ГЛАГОЛАТИ ВЪ ІАЗЫКЪИ. ВСІА ЖЕ БЛАГООБРАЗЬЕ Н ПО ЧННОУ
ДА БЪИВАИЖТЪ.“

¹ В Охридскія апостол така речеть; в преписите на житието речтѣ в сѣгласие с грѣцкя оригинал, който обаче изисква и вѣиидѣтѣ неразоумни или невѣрни в предното изречение

И пакъ глаголетъ: „И всѣкъ ѡзъкъ исповѣсть, ѡко господь
Иисусъ Христосъ въ славу богоу отцю.“ Амнь.»

Смн же словеси и ннѣмн боъшнмн посрамн ѡ и отънде, оставль ѡ.

По покана на папа Адриан II Константин Философ пристига в Рим, като донася мощите уж на провъзгласения за светец папа Климент I. Папата признава правото на Константин Философ да служи на славянски в църква. Константин Философ се разболява, приема монашество, като получава монашеско име Кирил, и умира в Рим

И тако поун о господи, сѣ ме-ма лѣтома, мѣсаца феврѣва въ дѣ
днь, ннѣднкѣта вѣторакго, отъ сѣтворенѣя же сего мнра сто з-е лѣто.

Погребват го в черквата „Свети Климент“ в Рим. На гроба му започнали да стават много „чудеса“. Поради това римляните поставили негова икона върху гроба му и винаги държели запалено кандило пред нея.

2. О ПИСМЕНЬХЪ ОТ ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР

Съчинението на Черноризец Храбър за изнамирането на славянската азбука е открито от руския учен Константин Калайдович и е напечатано от него за пръв път в 1824 г.

Поради своята извънредно голяма важност оттогава насам то е било предмет на многобройни изследвания и е издавано много пъти.

От това съчинение са намерени много преписи, по-важни от които са следните:

1. Лаврентиевски препис от 1348 г., българска редакция, в сборник, преписван от Лаврентий за цар Иван Александър. Намира се сега в Държавната публична библиотека „М. Е. Салтыков-Щедрин“ в Ленинград. Този препис е печатан много пъти.

2. Московски препис от XV в., смесена българо-руска редакция. Намирал се е по-рано в библиотеката на Московската духовна академия. Печатан е най-напред от С. Н. Палаузов (*Век болгарского царя Симеона*, СПб., 1852), а след това от И. В. Ягич (*Исследования по русскому языку*, т. I, СПб., 1885—1895).

3. Савински препис от XV в., българо-сръбска редакция, намерен в манастира „Св. Сава“ в Далмация. Обнародван е от И. И. Срезневски в Журнал Министерства Нар. Просвещения (1848 г.), ч. 59, отд. II.

4. Зографски препис от XV—XVI в., неиздържана ресавска редакция. Намира се в Зографския манастир. Обнародван е от Йордан Иванов в книгата му *„Български старини из Македония“* (София, 1908), стр. 77 сл.

5. Хилендарски препис (I) от XV в., българска редакция. Намира се в библиотеката на Хилендарския манастир. Обнародван е

от Йордан Иванов в книгата му „Български старини из Македония“, (II разширено издание, София, 1931), стр. 440—446.

За останалите преписи и за повече библиографски посочвания вж. у Йорд. Иванов, ц. с., стр. 440—442.

Прѣжде оубо словѣне не имѣахѣ кѣнѣгѣ, нѣ урѣтамн н рѣзамн урѣ-ахѣ н гатаахѣ, погани сѣште. Крѣстнѣвѣше же са, рѣмьскѣмн н грѣубскѣмн писменѣи нѣждаахѣ са писати словѣнскѣ рѣубъ без-оустроенѣа. Нѣ како можетѣ са писати добрѣ грѣубскѣмн писменѣи: богѣ, нли жнвотѣ, нли сѣлѣ, нли црѣкѣи, нли уаганѣе, нли шрѣота, нли ѣадѣ, нли ждоу, нли ѣазѣкѣ н нли подобнѣа снмѣ? Н тако бѣша мѣнога лѣта.

По томѣ же урѣловѣколюбѣцѣ богѣ, строѣан всѣа н не оставлѣан урѣловѣа рода без-разоума, нѣ всѣа кѣ разоумоу привода н сѣпасенѣю, помнлобавѣ родѣ словѣнскѣ, посѣла нмѣ сватѣаго Констанѣтина Философа, нарицаемаго Кирѣла, мѣжа правѣдѣна н истинѣна, н сѣтвори нмѣ писмена три десѣте н осмѣ, ова оубо по унноу грѣубскѣмн писменѣ, ова же по словѣнскѣмн рѣубн.....

Сѣ же сѣтѣ писмена словѣнскѣа, снще ѣа: подобаетѣ писати н глаголати: а, б, в, г н прочѣа. . .

Дроуснн же глаголѣтѣ: по уѣто ѣстѣ ли писменѣ сѣтвориа? А можетѣ са н мѣнѣшемѣ того писати, ѣакоже н грѣци двѣма десѣтѣма н уѣтѣрѣма пишѣтѣ. Н не вѣдатѣ колнцѣмѣ пишѣтѣ грѣци; ѣстѣ бо двѣа десѣте н уѣтѣри писменѣ, нѣ не наплѣнѣахѣ са тѣмн кѣнѣгѣи, нѣ приложнѣа сѣтѣ двогласнѣмнѣи аі, н въ унменѣхѣ же три: шестѣе н девѣтъдесѣтѣноѣ н девѣтѣсѣтъноѣ н сѣбирѣахѣ нхѣ три десѣте н осмѣ. Тѣмѣ же томоу подобно н въ тѣжде образѣ сѣтвори свѣтѣи Кирѣла три десѣте писменѣ н осмѣ.

Дроуснн же глаголѣтѣ: уѣсомоу же сѣтѣ словѣнскѣи кѣнѣгѣи? Нн того бо ѣстѣ богѣ сѣтвориа, нн то анѣгелн, нн сѣтѣ нждеконѣнѣи, ѣако жндовѣскѣи н рѣмьскѣи н ѣаннѣскѣи, нже отѣ конн сѣтѣ н приати сѣтѣ богомѣ.

А дроуснн мѣнатѣ, ѣако богѣ самѣ ѣстѣ сѣтвориа писмена, н не вѣдатѣ са уѣто глаголѣшѣте окарѣннн! Н ѣако трѣмн ѣазѣкѣи повѣлѣа богѣ кѣнѣгамѣ вѣити, ѣако же въ ѣванѣгелнн пишѣтѣ: н бѣ дѣсѣка наплѣсана жндовѣскѣи, н рѣмьскѣи н ѣаннѣскѣи, а словѣнскѣи нѣстѣ тоу, тѣмѣ же не сѣтѣ словѣнскѣи кѣнѣгѣи отѣ бога.

КЪ ТЕМЪ УЬТО ГЛАГОЛЕМЪ НАН УЬТО РЕЧЕМЪ КЪ ГАЦЕМЪ БЕЗОУМЬНЫМЪ ?
 ОБАЧЕ РЕЧЕМЪ ОТЪ СВАТЪНХЪ КЪННГЪ, ЯКОЖЕ НАОУУНХОМЪ СЯ, ЯКО ВСЕ
 ПО РАДОУ БЪИВАЮТЪ ОТЪ БОГА, А НЕ ОТЪ ННОГО. НЪСТЪ БО БОГЪ СЪТВО-
 РИЛЪ ЖИДОВСКА ЯЗЫКА ПРЪЖДЕ, НИ РИМСКА, НИ КЕЛННСКА, НЪ СИРЬСКЪН,
 НИМЪЖЕ И АДАМЪ ГЛАГОЛА, И ОТЪ АДАМА ДО ПОТОПА, И ОТЪ ПОТОПА,
 ДОНЪДЕЖЕ БОГЪ РАЗДЪЛАН ЯЗЫКЪИ ПРИ СТАВПОТВОРЕНЪН, ЯКОЖЕ ПИШЕТЪ :
 „РАЗМЪШЕНОМЪ ЖЕ БЪИВЪШЕМЪ ЯЗЫКОМЪ“. И ЯКОЖЕ СЯ ЯЗЫЦН РАЗМЪШИША,
 ТАКО И НЪРАВИ И ОБЪИУАН И ОУСТАВИ И ЗАКОНИ И ХЪИТРОСТИ НА ЯЗЫКЪИ :
 ЕГИПЪТЪНОМЪ ЖЕ ЗЕМЛЕМЪРЕНЬЕ, А ПЕРЪСОМЪ И ХАЛЪДЕОМЪ И АСИРЕОМЪ ЗВЕЗДО-
 УТЬЕНЬЕ, ВЪШВЕНЬЕ, ВРАЧЕВАНЬЕ, УАРОВАНЬА И ВСЯ ХЪИТРОСТЬ УЪЛОВЪУА :
 ЖИДОВОМЪ ЖЕ СВАТЪНА КЪННГЪИ, ВЪ ННХЪ ЖЕ КЕСТЪ ПЪСАНО, ЯКО БОГЪ
 НЕБО СЪТВОРИ И ЗЕМЛЮ И ВСЯ, ЯЖЕ НА НЕН, И УЪЛОВЪКА И ВСЯ ПО
 РАДОУ, ЯКОЖЕ ПИШЕТЪ ; КЕЛННОМЪ ЖЕ ГРАМАТИКНЮ, РИТОРИКНЮ, ФИЛОСОФИЮ.
 НЪ ПРЪЖДЕ СЕГО КЕЛНИИ НЕ ИМЪАХЪ СВОИМЪ ЯЗЫКОМЪ ПИСМЕНЪ, НЪ ФНИИ-
 УЪСКЪИНИ ПИСМЕНЪИ ПЪСААХЪ СВОИ СИ РЪУЪ. И ТАКО БЪША МЪНОГА ЛЪТА.
 ПАНАМНЪДЪ ЖЕ ПОСЛЪЖДЕ ПРИШЪДЪ, НАУЧЪНЪ ОТЪ АЛЪФЪИ И ВИТЪИ ШЕСТЬ НА
 ДЕСАТЕ ПИСМЕНЪ ТЪКЪМО КЕЛННОМЪ ОБРЪТЕ : ПРИЛОЖИ ИМЪ КАДМЪ МИНСИИ
 ПИСМЕНА ТРИ. ТЕМЪ ЖЕ МЪНОГА ЛЪТА ДЕВАТЫЮ НА ДЕСАТЕ ПИСМЕНЪ
 ПЪСААХЪ. И ПО ТОМЪ СИМОНЪДЪ ОБРЪТЪ ПРИЛОЖИ ДЪВЪ ПИСМЕНЪ, СПИХАРНИ
 ЖЕ СЪКАЗАТЕЛЪ ТРИ ПИСМЕНА ОБРЪТЕ, И СЪБЪРА СЯ НХЪ ДЪВА ДЕСАТИ
 И ЧЕТЫРИ. ПО МЪНОСЪХЪ ЖЕ ЛЪТЕХЪ ДИОНИСЪ ГРАМАТИКЪ ШЕСТЬ ДВО-
 ГЛАСЪНЪНХЪ ОБРЪТЕ, ПО ТОМЪ ЖЕ ДРОУГЪН ПАТЬ, И ДРОУГЪН ТРИ ПИСМЕНА
 И ТАКО МЪНОСИ МЪНОГЪИ ЛЪТЫ КЪДЪВА СЪБЪРАША АН ПИСМЕНЪ. ПО ТОМЪ
 ЖЕ МЪНОГОМЪ ЛЪТОМЪ МИНЪВЪШЕМЪ, БОЖЬЕМЪ ПОВЕЛЪНЬЕМЪ ОБРЪТЕ СЯ
 СЕДМЪ ДЕСАТЪ МЪЖЪ, ИЖЕ ПРЪЛОЖИША ОТЪ ЖИДОВСКАГО НА ГРЪУЪСКЪН
 ЯЗЫКЪ. А СЛОВЪНЬСКЪНА КЪННГЪИ КЕДИНЪ СВАТЪН КОНЪСТАВЪТИНЪ, НАРИЦА-
 ЕМЪН КИРИЛЪ, И ПИСМЕНА СЪТВОРИ И КЪННГЪИ ПРЪЛОЖИ ВЪ МАЛЪХЪ ЛЪТЕХЪ ;
 А ОНИ МЪНОСИ. И МЪНОГЪИ ЛЪТЫ СЕДМЪ НХЪ ПИСМЕНА ОУСТРОИША, А СЕДМЪ
 ДЕСАТЪ МЪЖЪ ПРЪЛОЖЕНЬЕ. ТЕМЪ ЖЕ СЛОВЪНЬСКАЯ ПИСМЕНА СВАТЪНША СЪТЪ
 И УЪСТЪКЪНША, СВАТЪ БО МЪЖЪ СЪТВОРИЛЪ Я КЕСТЪ, А ГРЪУЪСКАЯ КЕЛНИИ ПОГАНИ.

АШТЕ ЛИ КЪТО РЕЧЕТЪ, ЯКО НЪСТЪ ОУСТРОИЛЪ ДОБРЪ, ПОИЖЕ СЯ ПО-
 СТРАИАЮТЪ И ИШТЕ, ОТЪВЪТЪ РЕЧЕМЪ СИМЪ : И ГРЪУЪСКЪИ ТАКОЖДЕ МЪНОГА-
 ШЪДИ СЪТЪ ПОСТРАИАЛИ АКИЛА И СИМАХЪ И ПО ТОМЪ НИИ МЪНОСИ. ОУДОВЪИЕ
 БО КЕСТЪ ПОСЛЪЖДЕ ПОТВОРИТИ, НЕЖЕ ПРЪВОЕ СЪТВОРИТИ.

Аште бо въпросиши кзѣнѣгъуниа грѣуьскъниа, глагола, кзѣто взи кестъ писмена сътвориаъ нан кзѣнѣгъи прѣложнаъ, нан въ коѣ врема, то рѣдзи отъ нѣхъ вѣдатъ. Аште ли въпросиши словѣнскъниа боукарѣа, глагола: кзѣто взи писмена сътвориаъ кестъ нан кзѣнѣгъи прѣложнаъ, то всѣи вѣдатъ и отвѣштавѣше рекжтъ: сватъи Константъниъ Философъ, нарицаемъи Кирнаъ, тз намъ писмена сътвори и кзѣнѣгъи прѣложн, и Методие, братръ его; сжтъ бо кѣште жнѣи, нже сжтъ видѣли нѣхъ.¹ И аште въпросиши въ коѣ врема, то вѣдатъ и рекжтъ, јако въ времена Мнѣхана, цѣсарѣа грѣуьска, и Бориса, кзѣнаса блзгарьска, и Растица, кзѣнаса моравьска, и Коцѣла, кзѣнаса блатеньска въ лѣто же отъ създаньнѣа вссго мнѣа стѣг. Сжтъ же и ннѣи отвѣти, јаже ннѣде речемъ, а нзѣнѣи кестъ врема. Такъ разумъ, братръе, богъ кестъ дааъ словѣномъ, кѣмѣуже слава и чѣсть и дрѣжава и поклонѣнѣе нзѣнѣи и присно и въ бесконьчѣнѣниа вѣкы. Амнѣи.

3. ИЗ „ШЕСТОДНЕВ“ ОТ ЙОАН ЕКЗАРХ

„Шестоднев“ (Шестоуьнѣе) е компилативно съчинение на видния старобългарски писател Йоан Екзарх, съвременник на цар Симеон. Състои се от доста обширен предговор (пролог) и шест слова, в които се говори за създаването на света в шест дни според библейското предание. При написването на своя „Шестоднев“ Йоан Екзарх се е ползвал доста свободно от съответните византийски източници, като на места е дал и свое оригинално изложение и тълкуване на някои факти от съвременната му действителност. Такова оригинално място от съчинението е например напечатаното по-долу (в нормализиран вид) начало на словото за шестия ден, в което се описва царският дворец и се дават сведения за самия цар Симеон и неговите боляри.

Поради своя енциклопедически характер и богато научно съдържание за времето си това съчинение е било широко разпространено чрез много преписи. Най-старият препис, от 1263 г., направен от Тодор Граматик в Света Гора, сега се пази в Москва.

ОТКЪС ОТ СЛОВОТО ЗА ШЕСТИЯ ДЕН

Јакоже смръдъ и кѣшти чѣловѣкъ и странѣнѣи приншѣдъ нз-далече въ прѣвезамъ цѣсарьскоу двороу и, видѣвъ ја, агентъ сѣ; и пристѣ-

¹ Изразът сжтъ бо кѣште жнѣи, нже сжтъ видѣли нѣхъ се съдържа само в два преписа на това съчинение — Московския и Хилендарски I (вж. уводната бележка към текста тук).

ПИБЪ КЪ ВРАТОМЪ, ЧОУДНТЪ СѦ, ВЪПРАШАА; И ЖТРЪ ВЪШЪДЪ, ВНДНТЪ
НА ОБЪ СТРАНЕ ХРАМЫ СТОИШТЕ, ОУКРАШЕНЪ КАМЕНЬЕМЪ, И ДРЪВОМЪ
ИСПИСАНЪ И ПРОУКЪ. ВЪ ДВОРЫЦЪ ВЪШЪДЪ, И ОУТЪРЪВЪ ПОЛАТЫ ВЪСОКЪ И
ЦРЪКЪВН НЪДОБРЪЕНЪ БЕЗГОДА КАМЕНЬЕМЪ И ДРЪВОМЪ И ШАРОМЪ, НЪНЖТРН
ЖЕ МРАМОРОМЪ И МЪДЫЖЪ, СЪРЪБРОМЪ И ЗЛАТОМЪ, — ТАЧЕ ЖЕ НЕ ВЪДЪ
УБСОМЪ ПРНЛОЖНТИ НХЪ, НЕ БО КЕСТЪ ВНДЪЛЪ НА СВОЕНЪ ЗЕМЛН ТОГО, РАЗВЪ
ХЪИЗЪ СЛАМЪНЪНХЪ, ОУБОГЪ ТЪ, ІАКО И ПОГОУБЕНЪ СН ОУМЪ, ЧОУДНТЪ СѦ
НМЪ ТОУ. НЪ ДШТЕ СѦ ПРНЛОУНТЪ КМОУ И ЦЕСАРІА ВНДЪТН, СЪДАШТА
ВЪ СРАЦЪ, БНСРОМЪ ПОКЪИДАНЪ, ГРНВЪНЖ ЦАТАВЖ НА ВЪНН НОСАШТА,
И ОБРЖУН НА РЖКЖ, ПОІАСОМЪ ВЪЛЪРЪМНТОМЪ ПОІАСАНА И МЕУЪ ЗЛАТЪ
ПРН БЕДРЪ ВНСАШТЕ, И ОБА ПОЛЪІ КГО БОІАРЕ СЪДАШТЕ ВЪ ЗЛАТАХЪ ГРНВЪ-
НАХЪ И ПОІАСЪХЪ, И ОБРЖУЪХЪ И ДШТЕ КГО КЪТО ВЪПРАШАКЕТЪ, ВЪЗЪ-
ВРАШТАША СѦ НА СВОИЖЪ ЗЕМЛЪЖ, РЕКЪІ: УБТО ВНДЪ ТАМО? РЕЧЕТЪ: НЕ ВЪДЪ
КАКО ВЪСПОВЕДАТИ ТОГО — СВОИ БО БНСТЕ ОУН ОУМЪЛЪ ДСТОИИЪ ЧОУ-
ДНТИ СѦ КРАСОТЪ. ТАКОЖДЕ И АЗЪ НЕ МОГЖ ДСТОИИЪ ТОІА ДОБРОТЪІ И ЧННА
СЪКАЗАТИ, НЪ САМЪ КЪЖДО ВАСЪ ОУНМА ПЛЪТЪНЪІНМА ВНДА И ОУМОМЪ
БЕСПЛЪТЪНЪІНМЪ РАЗМЪШИШАА, ПАЧЕ ЖЕ МОЖЕТЪ НЪВЪСТЪНЪІЕ ЧОУДНТИ:
СВОИ БО ОУН ННКОМОУ ЖЕ НЕ ЛЪЖЕТЕ.

II. ОРИГИНАЛНИ (НЕНОРМАЛИЗИРАНИ)
ТЕКСТОВЕ

А. ГЛАГОЛИЧЕСКИ ТЕКСТОВЕ В КИРИЛСКА ТРАНСЛИТЕРАЦИЯ

1 ЗОГРАФСКО ЧЕТИРИЕВАНГЕЛИЕ (CODEX ZOGRAPHENSIS)

Зографското евангелие е глаголически паметник от края на X или началото на XI в., писан на пергамент. Съдържа 304 листа. Намерено е в Зографския манастир на полуостров Атон. В 1860 г. било подарено от манастирското братство на руския император Александър II и пренесено в Русия. Сега се пази в Държавната публична библиотека „М. Е. Салтыков-Щедрин“ в Ленинград. Съдържа пълния текст на евангелието от четиримата евангелисти. Първите листове още преди пренасянето му в Русия били загубени, та започва от Матей III, 11. В средата също така липсват няколко листа. 17 листа пък (от 41 до 57, Матей XVI, 20—XXVI, 20) са пак с глаголическо писмо, но са писани от друг преписвач и по всяка вероятност значително по-късно (към края на XI или началото на XII в.), като са поставени на мястото на изгубените първоначални листове.

Във фонетично отношение паметникът показва твърде старинни черти, докато в морфологично отношение има редица нови образувания.

Издадено е в кирилска транслитерация от В. Ягич под заглавие *Quattuor evangeliorum codex glagoliticus olim Zographensis nunc Petropolitanus. Berolini (Berlin) 1879.*

В увода към това издание (на латински език) Ягич е изследвал палеографските и езиковите особености на паметника.

Други по-важни изследвания върху този паметник.

1. V. Jagić, *Studien über das altslovenische Zographosevangelium. Archiv f. slav. Philol. I, II, 1876—1877.*

2. Н. Грунскій, *К Зографскому евангелию.* Сборн. Отделения русского языка и словесности Академии наук LXXXIII, № 3, 1907.

3. N. van Wijk, *Palaeoslovenica. I O prototypie cerkiewno-słowiańskiego „Codex Zographensis“.* Rocznik Slawistyczny IX, 1921.

4. Н. Ван Вейк, *Еще раз о Зографском четвероевангелии.* Slavia I, 1922/23.

5. J. Kurz, *К Зографскому евангелию.* Slavia IX, 1930/31; XI, 1932.

За солта на земята

(Матей V, 11--13)

11 БЛАЖЕНИ СЪТЕ ВЪДА НОСОАТЪ ВАМЪ І НЖДЕНЖТЪ ВЪІ І РЕКЖТЪ ВЪСЕКЪ ТЪЛЪ ГЛЪ НА ВЪІ. АЪЖШТЕ МЕНЕ РАДН: 12 РАДОУНТЕ СЪ І ВЕСЕЛНТЕ СЪ.

ѢКО МЪЗДА ВАША МНОГА ЕСТЬ НА НЕБЕСЕХЪ: ТАКО БО ИЗГНАША ПРОРОКЪИ-
ИЖЕ БѢША ПРѢЖДЕ ВАСЪ. 13 ВЪИ ЕСТЬ СОЛЬ ЗЕМН. АШТЕ ЖЕ СОЛЬ ОБОУБЕТЪ
УНМЬ ОСОЛИТЪ СЯ. НИ УБСОМОУ ЖЕ БЖДЕТЬ КЪ ТОМОУ. ДА ИСПАНА БЖДЕТЬ
ВЪНЪ. ѿ ПОПРАЕМА УКЪИ. (л. 5)

За 30 сребърника Юда обещава да предаде Исус

(Матей XXVI, 14—16)

14 ТЪГЛА¹ ЦНЪЛЪ² СЛННЪ ОТЪ ОБОУ³ НА ДЕСАТЕ⁴ НАРНЦАЕМЪИ ЮДА⁵
ИСКАРНЮТЪСКИ⁶. КЪ⁷ АРХИЕРЕОМЪ 15 РЕЧЕ. УБТО⁸ ХОШТЕТЕ МН ДАТН⁹. ѿ АЗЪ¹⁰
ВАМЪ ПРѢДАМЪ И¹¹. ОНИ ЖЕ ПОСТАВИША ЕМОУ КЪ СЪРЕВЪРННЪКЪ¹². 16 ѿ
ТОЛИ¹³ ИСКААНЕ¹⁴ ПОДОБИНА¹⁵ ВРЪМЕНЕ¹⁶. ДА ѿ ПРѢДАСТЪ¹⁷. (л. 64 обр. и 65)

Разночетения: ¹ас, сав тогда; ²ас, мар шедъ, сав шздъ; ³мар по-
грешно овож; ⁴мар идсат, сав на .т-те; ⁵мар, ас, сав юда; ⁶мар, ас искарнотъски;
⁷ас-къ; ⁸мар, сав что; ⁹ас ми хощете дати, сав ми дасте; ¹⁰ас азъ; ¹¹мар прѣ-
даме-и, ас прѣдамыи-и, сав прѣдамы 1; ¹²мар к-ти сребърникъ, ас к сребърникъ,
сав .л. сребърникъ; ¹³сав отътолъ; ¹⁴мар, сав исkanie; ¹⁵мар подобина; ¹⁶мар временн;
¹⁷ас прѣдасть.

Пилат си измива ръцете

(Матей XXVII, 22—25)

22 ГЛА ИМЪ ПИЛАТЪ. УБТО¹ ЖЕ СЪТВОРИЖЪ. ИСА НАРНЦАЕМАГО ХА².
ГЛАША ЕМОУ³ ВСН⁴ ДА РАСПАТЪ⁵ БЖДЕТЬ. 23 ИДЕМОНЪ⁶ ЖЕ⁷ РЕЧЕ ИМЪ.
УБТО¹ ЗЪЛО СЪТВОРИ⁸. ОНИ ЖЕ ИЗЛНХА ВЪПНЪХЪ⁹ ГЛЖИШТЕ¹⁰. ДА РАСПАТЪ⁵
БЖДЕТЬ. 24 ВИДѢВЪ ЖЕ ПИЛАТЪ. ѢКО ШИУСОЖЕ¹¹ ОУСПВЕТЪ¹². НЪ ПАЧЕ
МАЛЪБА¹³ БЪВАЕТЪ¹⁴. ПРНМЪ¹⁵ ВОДЖ ОУМЪИ РЖЦЪ ПРѢДЪ НАРОДОМЪ¹⁶. ГЛА
НЕПОВНННЪ¹⁷ ЕСМЪ. ОТЪ КРЪВЕ СЕГО ПРАВЪДЪННКА¹⁸. ВЪИ ОУЗЪРШТЕ. 25
ѿ¹⁹ ОТЪВѢШТАВЪШЕ²⁰ ВСН²¹ ЛЮДНЕ²² РѢША²³. КРЪВЬ²⁴ ЕГО ИА НАСЪ. ѿ
НА УАДЪХЪ НАШНХЪ²⁵. (л. 71 обр. и 72)

Разночетения: ¹мар, сав что; ²мар, ас сътворижъ иса нарнаемаго ха,
сав створижъ иса нарнаемоумъ хоу; ³ас, сав емоу липсва; ⁴мар, ас всн; ⁵мар пропатъ;
⁶сав гемонъ; ⁷мар же липсва; ⁸мар бо зъло сътвори, ас оубо зъло съвори, сав съ зъло
створи; ⁹ас въпнѣхъ, сав въпнахъ; ¹⁰ас глше, сав глше; ¹¹мар, сав шисоже;

¹²мар не оуспѣать; ¹³мар, ас, сав мѣва; ¹⁴мар вѣваать; ¹⁵мар, ас прѣмъ; ¹⁶мар, ас, сав народомъ; ¹⁷мар, ас исповнненъ, сав недостоинъ; ¹⁸мар, ас есмь отъ крове сего праведнаго, сав есмь кровн праведнаго сего; ¹⁹ас и зисва; ²⁰мар, ас отвѣща-
вѣше, сав отвѣщаша; ²¹мар, ас всн; ²²мар людѣ, сав людн, ас нуден; ²³сав-
н рѣша; ²⁴сав кровь; ²⁵ас нашѣ (без ѣ в края на реда).

Слагат на главата на Исус венец от тръни

(Йоан XIX, 1—7)

1 ТОГДА ЖЕ ПИЛАТЪ ПОИТАЪ ИСА. І БН 1¹. 2 І ВОИНИ СЪПЛЕТЪШЕ ОТЪ
 ТРЪНИЕ ВѢНЦЪ². ВЪЗЛОЖИША НА ГЛАВЖ ЕМОУ. І ВЪ РИЗЖ ПРАПРЖДЪНЖ³
 ОБЛѢША⁴ І. 3 І ПОХОЖДААХЖ⁵ КЪ НЕМОУ. І ГЛААХЖ⁶ РАДОУІ СѦ ЦРЮ⁷
 ІЮДЕИСКЪ І ВНѢАХЖ⁸ І ПО ЛАНТАМА. 4 ІЗНДЕ ЖЕ ПАКЪІ ПИЛАТЪ ВЪНЪ⁹. І
 ГЛА ІМЪ. СЕ ІЗВОЖДЖ І ВАМЪ ВЪНЪ⁹. ДА РАЗОУМѢТЕ ЕКО ВЪ НЕМЪ¹⁰ ВН-
 НЫ НЕ ОБРѢТАЖ. 5 ІЗНДЕ НС ВЪНЪ⁹. НОСА ТРЪНОВЪ ВѢНЦ(Ъ)¹¹ І ПРА-
 ПРЖДЪНЖ¹² РИЗЖ. І ГЛА НМЪ СЕ УКЪ¹³. 6 ЕГДА ЖЕ ВНАѢША І¹⁴ АРХИЕРЕІ.
 І СЛОУГЪІ ВЪЗЪПНША ГЛѢШТЕ¹⁵. ПРОПЪНН. ПРОПЪНН¹⁶. ГЛА ІМЪ ПИЛАТЪ.
 ПОИМѢТЕ ВЪІ. І ПРОПЪНѢТЕ¹⁷. АЗЪ БО НЕ ОБРѢТАЖ ВЪ НЕМЪ¹⁰ ВНИЗІ.
 7 ОТВѢШТАША ЕМОУ ІЮДЕ(І). МЪІ ЗАКОНЪ ІМАМЪ. І ПО ЗАКОНОУ НАШЕМОУ
 ДЛЪЖЪНЪ¹⁸ ЕСТЬ ОУМЪРѢТИ¹⁹. ЕКО СНЪ БЖИИ ТВОРИТЪ СѦ. (л. 282 и 282 обр.)

Разночтения: ¹мар тене, ас тене н; ²мар, ас вѣнець отъ тръниѣ,
 сав вѣнець тръненъ; ³мар прапрждѣнж, ас прѣпрждѣнж, сав прѣпрждѣнж;
⁴ас облѣшж, сав облѣкоша; ⁵ас прнхждаахж, сав прнхждаахж; ⁶мар, сав глахж;
⁷мар црю; ⁸мар, ас внѣхж, сав внѣхж; ⁹мар, ас конъ; ¹⁰мар, сав въ немъ, ас
 въ немъ; ¹¹мар тръновъ вѣнець, ас тръновѣн вѣнець, сав тръненъ вѣнець; ¹²мар-
 прапрждѣнжж, ас, сав прѣпрждѣнжж; ¹³мар уакъ, сав уакъ; ¹⁴мар и внаѣша;
¹⁵ас глѣште, сав глѣще; ¹⁶мар пропънн и пропънн н, ас распънн и распънн і, сав
 распънн распънн; ¹⁷ас, сав распънѣте; ¹⁸мар, ас длъженъ, сав длъженъ; ¹⁹сав оумрѣти.

Извеждат Исус на Голгота и го разпѣват на кръст

(Йоан XIX, 12—22)

12 ПИЛАТЪ ІСКАШЕ¹ ПОУСТНТИ І ЖИДОВЕ² ЖЕ ВЪНРЕХЖ ГЛѢШТЕ-
 АШТЕ СЕГО ПОУСТНИШН НЪСН ДРОУГЪ К'ЕСАРЕВИ³ ВСЕКЪ ІЖЕ СѦ ТВОРИТЪ

ЦРЬ. ПРОТНВНТЪ СѦ К'ЕСАРВН³. 13 ПИЛАТЪ ЖЕ СЛЫШАВЪ ТА СЛОВЕСА. УЗВЕДЕ
 ВЪНЪ⁴ ІСА. І СЪДЕ НА СЪДНШТН⁵. НА МѢСТѢ НАРНЦАЕМЪМЪ⁶ АНТОСТРАТЖ⁷.
 ЕВРЕЙСКЫ⁸ ЖЕ ГАВАТА⁹. 14 БѢ ЖЕ ПАРАСКЕВЪНН ПАСЦЪ¹⁰. ГОДНА БѢ ЕКО
 ТРЕТНѢ¹¹. І ГЛА ІМЪ¹². СЕ ЦРЬ ВАШЪ. 15 ОНИ ЖЕ ВЪПНѢХЖ¹³. ВЪЗЪМН
 ВЪЗЪМН ПРОПННН І¹⁴. ГЛА ІМЪ ПИЛАТЪ. ЦРЬ¹⁵ АН ВАШЕГО ПРОПННЖ. ОТЪ-
 ВѢШТАША АРХИЕРЕИ НЕ ІМАМЪ ЦРЬ¹⁵. ТЪКМО¹⁶ К'ЕСАРЪ¹⁷. 16 ТОГДА ЖЕ І
 ПРЕДАСТЪ ІМЪ¹⁸. ДА І ПРОПННЖТЪ¹⁹ КОЦ²⁰. ОНИ ЖЕ ПОЕМЪШЕ²¹ І ВЪСА.
 17 І САМЪ СН НЕСЫ²² КРСТЪ. ІЗНАЕ ЖЕ²³ ВЪ НАРНЦАМОЕ КРАННЕВО МѢСТО.
 ЕЖЕ ГЛЕТЪ СѦ ЕВРЕЙСКЫ²⁴ ГОЛЪГОТА²⁵. 18 ІДЕ²⁶ І ПРОПАСА²⁷. І СЪ ННМЪ
 ІНА ДЪВА. СЪДОУ І ОВЖДОУ²⁸. ПО СРЕДѢ ЖЕ ІСА. 19 НАП'СА²⁹ ЖЕ І ТИТЪЛЪ³⁰
 ПИЛАТЪ. І ПОЛОЖИ І НА КРСТѢ³¹. БѢ ЖЕ НАП'САНО⁴⁰. НС. НАЗАРЪІ³². ЦРЬ ІЮДЕЙСКЪ³³.
 20 СЕГО ЖЕ³⁴ ТИТЪЛА³⁵. МНОЖН³⁶ УНША³⁷ ОТЪ ІЮДЕИ³⁸. ЕКО БЛИЗЪ БѢ МѢСТО
 ГРАДА. ІДЕЖЕ ПРОПАША³⁹ ІСА. І БѢ НАП'САНО⁴⁰ ЕВРЕЙСКЫ⁸ І ГРЪУЙСКЫ⁴¹.
 ЛАТННЬСКЫ⁴². 21 ГЛАХЖ ЖЕ ПИЛАТОВН. АРХИЕРЕИ ІЮДЕЙСЦН⁴³. НЕ ПИШИ ЦРЬ
 ІЮДЕЙСКЪ. 22 ОТЪВѢШТА ПИЛАТЪ. ЕЖЕ П'САХЪ⁴⁴ П'САХЪ⁴⁴. (л. 283—284)

Разночтения: ¹мар некааше; ²мар юден; ³мар кесаровн; ⁴мар, ас вонъ;
⁵мар сѣдншн, сав нъведе вѣнъ. ІСА. сѣде на сѣдншн; ⁶ас рекомѣмъ; ⁷мар антостротѣ, ас антострата, сав антострафа; ⁸мар еврейскы, ас евреискн, сав евреискы;
⁹мар, ас гавата, сав погрешно голъгафа; ¹⁰мар параскевѣнн пасцѣ, ас параскевѣнн пастѣ; сав параскевѣнн пасцѣ; ¹¹в зогр и ас (третѣа) погрешно, мар шестаа, сав с без ѡко отпред; ¹²зогр погрешно, а мар, ас, сав нудѣомъ; ¹³ас въпнѣхж; сав въпнѣхж;
¹⁴ас възъмн и възъмн и распннн і, сав възъмн възъмн распннн і; ¹⁵мар црѣ, сав цра; ¹⁶мар тъкмо, ас тъкмо, сав тъкмо; ¹⁷мар, сав кесара; ¹⁸мар, сав предастѣ і нмъ, ас предастѣ нмъ без і; ¹⁹мар пропннжтѣ, ас р(а)спннжтѣ, сав распннжтѣ; ²⁰мар . . . к . . .; ²¹сав поимъше; ²²ас вл. самъ сн несѣ стои носѣ себѣ, сав вл. вѣса . . . несѣ стои ведоша въ преторѣ. и самъ сн носѣ; ²³в мар, ас, сав жѣ липсва; ²⁴мар евреискы, ас, сав като⁸; ²⁵мар голгофа, ас голгофа, сав голъгафа; ²⁶мар, ас, сав идеже; ²⁷ас распаша, сав распаша; ²⁸сав онѣдоу; ²⁹мар, ас напнса; ³⁰мар титла, ас титѣлъ; ³¹ас и положи крѣтѣ; ³²ас назарен, сав назарѣнннъ; ³³мар, ас, сав нудейскъ; ³⁴ас, сав же липсва; ³⁵мар, сав титла; ³⁶мар мношн, ас мноси; ³⁷мар, ас унса, сав уштоша; ³⁸ас, сав нуден; ³⁹мар пропаса, ас распаса, сав распаша; ⁴⁰мар, ас напнса, сав напсано; ⁴¹мар грѣуискы, ас грѣуискы, сав грѣуискы; ⁴²сав грѣумѣскы; ⁴³мар нудейсци; ⁴⁴мар пнсахъ.

Смъртта на Исус

(Лука XXIII, 32—49)

32 Ведѣахъ же и ѿнна зълодѣе двѣ. съ ѿнмь оубитъ¹. 33 ѿ егда
придоша² на мѣсто нарицаемое краниво. тоу и пропаша³. и зълодѣа⁴
ового оубо о деснѣхъ. а другогаго⁵ о лѣвѣхъ⁶ распаша⁷. 34 ѿ же глааше⁸.
оубе⁹ отъпусти ѿмъ. не ведатъ бо са убо творатъ¹⁰. раздѣлѣвшите
рнзѣи его метахъ жрѣбья¹¹. 35 и стѣахъ¹² люде¹³. зърашите¹⁴: подра-
жаахъ¹⁵ же и князѣи¹⁶ глѣшите съ ннми. ины естъ сѣкъ. да спетъ и
са. аште съ¹⁷ естъ хъ снъ бжѣи избѣраны¹⁸. 36 ржглахъ же са емоу и
воини прѣстѣнахъште. оцѣтъ¹⁹ придѣвшите емоу²⁰. 37 и глѣшите. аште
ты еси прѣ ѿудѣскъ. снѣ са самъ. 38 Бѣ же и написанье написано²¹.
надъ ѿнмь. кнѣигами елнѣскимъ. и римскимъ. и еврѣискимъ²². съ естъ
прѣ ѿудѣскъ²³. 39 Единъ же отъ обѣщеноу зълодѣю²⁴ хоудѣане²⁵ и гла-
аште ты еси хъ снѣ са самъ. и ны. 40 Утѣвештавъ же другоу²⁶.
прѣвѣташе²⁷ емоу гла. ни ли ты боши са ба. еко въ томъждѣ²⁸ оск-
жденнѣ еси. 41 и²⁹ въ оубо въ правѣдѣ³⁰. достоина³¹ во дѣломъ наю³²
въспремлѣвъ. а съ инѣсоже³³ зъла не³⁴ сътвори. 42 и глааше ѿви-
помани³⁵ мѣ³⁶ гн. егда придеши въ црѣи твоѣмъ³⁷. 43 и рече емоу не
амни³⁸. глѣжъ тебѣ. днѣсь³⁹ съ мнѣжъ вѣдени въ раѣ. 44 Бѣ же еко
година⁴⁰ шестаа. и тѣма бѣ⁴¹ по всеи землѣ⁴². до годины деветына.
45 и слѣнѣцю мрѣкѣшю⁴³. и катапетазма црѣковѣнаѣ⁴⁴. раздѣра са. на
дѣвоѣ отъ горѣи до низѣ⁴⁵. 46 и възгласъ гласъмъ⁴⁶ вельемъ⁴⁷ не рѣ-
че⁴⁸. оубе въ рѣцѣ твоѣ прѣдажъ дхъ мой. и се рѣкъ ѿдѣше. 47 Видѣвъ
же сътѣннѣкъ вѣвѣше. прослави ба гла. Въ истинѣ жъ тѣкъ съ правѣднѣ⁴⁹
бѣ. 48 и вси пришьдѣше⁵⁰ народнѣ⁵¹. на поуоро-съ⁵². видаште вѣ-
вѣвшитаа. вѣвшите прѣсѣи своѣа възвѣраштаахъ са. 49 стѣхъ⁵³ же вѣи
знаемнѣ его⁵⁴ ѿздалече. и женѣи възвѣдѣшаѣ⁵⁵ съ ѿнмь. отъ галилеѣа.
зѣрашта снхъ. коцѣ⁵⁶. (л. 219 обр. — л. 221)

Разночтения: 1мар ведѣахѣ же съ немъ и ннѣ дѣла зѣлодѣе съ ннѣмъ оубнтъ, ас вѣса съ немъ ннѣ дѣла зѣлодѣа оубнтъ, сав ведѣна вѣста съ ннѣмъ ннѣ зѣлодѣа оубнтъ; 2мар, ас прѣдѣ; 3мар тоу прѣдѣа н, ас тоу распѣа н 4ас н вѣа зѣлодѣа, сав зѣлодѣа, 5мар дрѣугаго, ас, сав дрѣугаго, 6мар о шѣкѣ, ас о шѣкѣ, 7в мар распѣаа лшсва, ас распѣа, 8сав глѣше 9мар отъе, ас ѡѡе; 10сав не вѣдѣа бѣ утѣ творѣе; 11мар, ас, сав жѣвнѣа, 12сав стѣахѣ, 13мар, ас, сав лѣдѣе; 14ас зѣрѣштѣ; 15мар, ас подѣрѣжаахѣ, сав подѣрѣжахѣ; 16мар же н н кѣпашѣ, ас же н н кѣпашѣ, сав же кѣпашѣ; 17ас тѣ, сав съ, 18ас, сав н зѣрѣнѣ, 19мар, ас оцѣтъ; 20ас прѣдѣлѣнѣе емоу, сав емоу прѣдѣлѣнѣе, 21мар, ас напѣсаннѣ напѣсанѣ, сав напѣсаннѣ напѣсанѣ; 22мар кѣпѣнѣамаи елнѣскѣамаи н рнмѣскѣамаи н еврѣнскѣамаи, ас кѣпѣнѣамаи елнѣскѣамаи н рѣумѣскѣамаи н еврѣнскѣамаи, сав кѣпѣнѣамаи елнѣскѣамаи н рнмѣскѣамаи н грѣкѣскѣамаи; 23мар, ас, сав нѣдѣнскѣ; 24мар зѣлодѣа, ас зѣлодѣа, сав зѣлодѣа; 25сав хѣуѣшѣ; 26ас дрѣугѣн; 27сав нѣвѣнѣе; 28сав томѣже; 29сав нѣ; 30мар, ас вѣ оубѣ вѣ прѣкѣлѣк (ас прѣвѣлѣк); 31ас дѣстѣнѣа; 32ас бѣ тѣ дѣлахѣвѣ; 33ас ннѣсоже; 34в ас не лшсва; а съ ннѣсоже зѣла сѣтворѣ; 35мар нѣвѣнѣ; 36мар, ас ма; 37мар вѣ цѣрѣстѣнн тѣрѣмѣ, ас вѣ цѣрѣстѣнн сѣ; 38мар амнѣ, ас амнѣ; 39мар, ас дѣнѣсѣ; 40ас вѣ же гѣлнѣа тѣа шѣстаа; 41мар вѣстѣ; 42мар зѣмн; 43мар н нѣмѣрѣе слѣнѣе, ас слѣнѣоу мѣжѣшоу; 44мар цѣркѣнѣа, ас цѣркѣнѣаа, 45в мар до ннѣзѣ лшсва, ас до ннѣзоу; 46мар, ас гласѣмѣ; 47мар вѣнѣмѣ; 48ас н вѣзѣглѣшѣ нѣзѣ гласѣмѣ кѣлѣмѣ; 49мар прѣвѣдѣнѣ, ас прѣвѣдѣнѣа; 50мар, ас прншѣдѣшѣн; 51в ас нардѣн лшсва; 52мар на позѣрѣ сѣ; 53мар, ас стѣахѣ; 54ас емоу; 55мар, ас вѣшѣдѣшѣамаи; 56мар к.

Исус говори с притчи, а после укрогява морска буря

(Марко IV 21—41)

21 ꙗко гласше ꙗко. Егда приходитъ свѣтѣльнѣкъ. да полъ снѣдомъ положенъ вѣдетъ. аи полъ одромъ. не да аи на свѣтѣльнѣкѣ вѣзложатъ ꙗко
 22 нестѣ бо ннѣктоже таино. еже не авнтъ сѣ. ни вѣстѣ потаено. нѣ да прѣдетъ вѣ авѣненѣ. 23 ꙗко иматъ оуши слѣшнати да слѣшнтъ. 24 ꙗко гласше ꙗко. Блѣдѣте сѣ утѣ слѣшнтѣ. вѣ нѣже мѣрѣ мѣрнтѣ. намѣрнтъ сѣ вамъ. ꙗко прѣложнтъ сѣ вамъ. слѣшнѣштѣмъ. 25 ꙗко бо аштѣ иматъ дастъ сѣ емоу. а ꙗко не иматъ. ꙗко еже иматъ отѣметъ сѣ отъ нѣго. 26 ꙗко гласше. тако естѣ цѣрѣне вѣнѣе ꙗкоже ꙗко вѣмѣтастѣ сѣма вѣ зѣмѣ. 27 ꙗко свѣнтъ. ꙗко вѣстѣтѣ нонѣтѣ ꙗко дѣнѣ. сѣма про-

ЗАБАДЕТЬ¹². І РАСТЕТЪ ВКОЖЕ НЕ ВЪСТЪ ОНЪ. 28 ВЪ СЕБѢ¹³ БО ЗЕМЛѢ ПЛО-
 ДИТЪ СЯ. ПРѢЖДЕ ТРѢВЪ ПО ТОМЪ ЖЕ КЛАСЪ. ПО ТОМЪ ЖЕ ПЫШЕНИЦѢ ВЪ
 КЛАСѢ. 29 ЕГДА ЖЕ СЪЗДЪРЪБЕТЪ¹⁴ ПЛОДЪ. ПОСЪДЕТЬ¹⁵ СРЪПЪ. НАСТОИТЪ¹⁶ ЖАТВА.
 30 І ГЛАДШЕ¹⁷. ЧЕСОМОУ ОУПОДОВЕНИМЪ ЦРЪСНЕ¹⁸ БЖНЕ. АН КОЕИ ПРНТЪУН. ПРИ-
 ЛОЖИМЪ Е 31 ЕКО ГОРОУШЬНѢ¹⁹ ЗРЪИТЪ. ЕЖЕ ЕГДА ВЪСЕНО ВЪДЕТЪ. ВЪ
 ЗЕМЛѢ. МЫНЕ ВСѢХЪ²⁰ ЕСТЬ СЕМЕНЪ. ЗЕМЪНЪЛХЪ. 32 І ЕГДА ВЪСЕНО
 ВЪДЕТЪ ВЪЗДРАСТЕТЪ. І ВЪДЕТЪ БОДЕ ВСѢХЪ²⁰ ЗЕЛНИ. І ТВОРИТЪ ВѢТВИ
 ВЕЛЫА²¹. ЕКО МОШТИ ПОДЪ СѢНИЖ ЕГО. ПТИЦАМЪ НЕБСКЪИМЪ²² ВНАТИ. 33
 І ТАЦЪМН ПРНТЪУАМИ МНОГАМИ²³. ГЛАДШЕ ІМЪ СЛОВО. ВКОЖЕ МОЖААХЪ
 СЛЪШАТИ. 34 ВЕС-ПРНТЪУА ЖЕ НЕ ГЛАДШЕ ІМЪ. ЕДИНЪ ЖЕ СЪКАЗАДШЕ²⁴ ОУЧЕ-
 НИКОМЪ СВОИМЪ ВСѢ²⁵. 35 І ГЛА ІМЪ. ВЪ ТЪ ДЕНЬ²⁶ ВЕЧЕРОУ БЪВЪШЮ²⁷.
 ПРѢДЪМЪ НА ОНЪ ПОЛЪ. 36 ОТЪНОУШТЬШЕ НАРОДЪ. ПОИША²⁸ Н ВКОЖЕ БЪ
 ВЪ ЛАДНИ. І НИЗІ ЖЕ ЛАДНИА ВЪАХЪ СЪ НИМН²⁹. 37 І БЪИТЪ БОУРЪ ВѢТРЪНА
 ВЕЛНѢ. ВЪЗНЫ ЖЕ ВЪЛНЕААХЪ³⁰ СЯ ВЪ ЛАДНИЖ. ЕКО ОУЖЕ³¹ ПОГРАЗНИЖТИ ХО-
 ТѢАШЕ. 38 І БѢ САМЪ НА КРЪМѢ. НА ДОУХЪТОРѢ³² СЪПА. І ВЪЗБОУДИША П. І
 ГЛААХЪ³³ ЕМОУ. ОУЧЕНТЕЮ. НЕ РОДИШИ АН ЕКО ПОГЪБАЕМЪ³⁴. 39 І ВЪ-
 СТАВЪ ЗАПРѢТИ ВѢТРОУ. І РЕЧЕ МОРОУ. МЛЪУН. І ОУСТАНИ. І ОУЛЕЖЕ ВѢТРЪ-
 І БЪИТЪ ТИШНА ВЕЛЪѢ³⁵. 40 І РЕЧЕ ІМЪ ЧЪТО³⁶ ТАКО СТРАШНИИ ЕСТЕ-
 КАКО НЕ ІМАТЕ³⁷ ВЪРЪИ. 41 І ВЪЗБОУША СЯ СТРАХЪ МЪ ВЕЛЪЕМЪ³⁸. І ГЛА-
 АХЪ³⁹ ДРОУГЪ КЪ ДРОУГОУ. КЪТО ОУБЕ СЪ ЕСТЬ⁴⁰. ЕКО І ВѢТРИ І МОРЕ
 ПОСЛОУШАИЖТЪ ЕГО. (л. 79 обр. — л. 87)

Разночтения в мар: 1Гладше; 2правилно еда, в зогр погрешно; 3взд-
 ложатъ-н; 4въ нуже; 5слъшаштннмъ; 6іже; 7цесдрествнѣ; 8члкъ; 9взмѣтаатъ;
 10въ землѣж; 11въстаатъ; 12проръбаатъ; 13о себѣ; 14создърватъ; 15абне посъдетъ;
 16еко настонтъ; 17гладше; 18црствнѣ; 19горюшнѣ; 20въсѣхъ; 21велннѣ; 22небскннмъ;
 23мнносѣмн; 24сказаше; 25вѣсѣ; 26день; 27въвѣшюу; 28поиша; 29сѣ нимъ;
 30вълнеахъ; 31юже; 32на възглавннцн; 33гладша; 34погъбаемъ; 35велнѣ; 36чѣто;
 37нмѣте; 38велнемъ; 39гладхъ; 40естъ съ.

За загубената овца и блудния син

(Лука XV, 1—32)

1 Бѣахъ же приближавшѣ сѧ къ нѣмоу¹ вси мѣстаре. и грѣшници. послушавшѣ² его. 2 и рѣпѣтадохъ³ фарисеи и книжници глѣшѣ. чѣко съ⁴ грѣшникыи приемлетъ. и съ нѣми ѣстъ. 3 Рече же къ нѣмъ притѣужъ⁵ гла. 4 кзы ѣкъ отъ васъ. имъи съто овцы⁶. и погубель единъ отъ нѣхъ. не оставитъ ли девати десатъ. и девать⁷ въ поустыни. и надетъ въ следъ погубившаго. дондеже обратетъ ихъ. 5 и обретъ ихъ⁸ възлагаетъ на раме свои. радуѣа сѧ. 6 и пришеде⁹ въ домъ свои¹⁰. съзываетъ друугы. и сосѣды. гла имъ. радуѣте сѧ съ мною¹⁶. чѣко обретъ овцыи мѣкъ погубившии. 7 глѣж вамъ. чѣко тако радость бѣдетъ на нсе. о единомъ грѣшницѣ каишѣи сѧ. неже. о пѣтъ. и о девати праведникы¹¹. иже не трѣбуютъ покаанне¹². 8 ли какъ жена имѣшѣи десатъ драгъмъ¹³. аште погубитъ драгъмъ¹⁴ единъ. не възнѣдетъ¹⁵ ли свѣтильника. и помететъ храмныи. и шитетъ прилежно. дондеже обратетъ. 9 и обретшии съзываетъ друугы и сосѣдыи. глѣшѣи. радуѣте сѧ съ мною¹⁶. чѣко обретъ драгъмъ¹¹ иже погубенъ. 10 тако глѣж вамъ. радость възываетъ предъ алазыи бжии. о единомъ грѣшницѣ каишѣемъ сѧ.

Разночетенія в мар: ¹къ нѣмоу приближавшѣ сѧ; ²послушавшѣ, в согр погрешно; ³рѣпѣтадохъ; ⁴съ; ⁵притѣужъ снѣж; ⁶овець; ⁷девати десатъ и девати; ⁸и липсва; ⁹пришеде; ¹⁰свои липсва; ¹¹неже о девати десатъ и девати праведникыи; ¹²покаанне; ¹³драгъмъ; ¹⁴драгъмъ; ¹⁵възнѣдетъ; ¹⁶мною.

11 Рече же. ѣкъ етеръ¹⁷ имѣ дѣва сна¹⁸. 12 и рече мѣнии снъ еи¹⁹ оцю оуе даждъ ми. достоинѣжъ часть. имень. и раздѣли имѣенье. 13 и не по мнозѣхъ²⁰ дѣнехъ²¹. съвзравъ. все мѣни²² снъ. отиде на странъ далече. и тоу²³ растоуи именье свое жнези блѣдно. 14 иждневшю же емоу вѣст²⁴. възистъ гладъ крѣпкъ²⁵ на странѣ тои. и тѣ наутъ лишѣи сѧ²⁶. 15 и шѣде²⁷ прилепи сѧ единомъ отъ жителъ тоиа страны²⁸.

и послала и на села свое²⁶. пастъ свиини. 16 и желаше³⁰ насытити са³¹
 отъ рожыцъ³² иже бѣху³³ свиинна. и никътоже даше-моу³⁴. 17 въ
 себѣ же пришлъ³⁵ рече. коликоу наймыникъ оца моего³⁶ избывають
 хлѣби. азъ же ехъ³⁷ гладомъ гыблѣ³⁸. 18 вѣставъ и хъ къ оцю
 моему³⁹. и рекъ емоу. оуе съгрѣшихъ на нбо и прѣдъ тобою. 19 юже
 несмь достоинъ⁴⁰. нарешти са снъ твои. сътвори ма. яко единого отъ
 наймыникъ⁴¹ твоихъ. 20 и вѣставъ и хъ⁴² къ оцю своему. еште же емоу
 даде е сжити⁴³. оудръ и оць его. и миазъ емоу бѣ. и текъ наиде на
 внижъ его. и обловыда и. 21 рече же⁴⁴ емоу снъ. оуе. съгрѣшихъ на
 нбо и прѣдъ тобою. юже несмь достоинъ нарешти са снъ твои. сътвори
 ма. яко единого отъ наймыникъ твоихъ⁴⁵. 22 рече же оць⁴⁶ къ рабомъ
 своимъ. скоро⁴⁷ ишесете одежѣ прѣвѣ⁴⁸. и обѣцете и. и дадите
 прѣстень⁴⁹ на рѣкѣ его. и сапогы⁵⁰ на нозѣ⁵¹. 23 и приведше тель-
 цъ⁵² оупитѣны. заколѣте⁵³. и вѣдше да веселимъ са⁵⁴. 24 яко снъ
 мой съ. мрътвъ⁵⁵ бѣ и оживе. и гыблѣ⁵⁶ бѣ и обрѣте са. и наумаша⁵⁷ ве-
 селити са. 25 бѣ же снъ его старѣи на селѣ. и яко грады⁵⁸ приважи
 са къ домоу. и слыша⁵⁹ певнѣ и ликы. 26 и призвавъ единого отъ
 рабъ⁶⁰. взырашаше⁶¹. что⁶² оубо си сѣтъ⁶³. 27 онъ же рече емоу.
 братъ⁶⁴ твои приде и закола⁶⁵ оць твои. тельць⁶² оупитѣны. яко съ-
 драва и пришатъ. 28 разгнѣва же са. и⁶⁶ не хотѣше⁶⁷ выити⁶⁸. оць
 же его ишѣдъ⁶⁹ моуѣше⁷⁰ и. 29 онъ же отвѣштавъ рече оцю своему.
 се колико⁷¹ летъ работалъ⁷² тебѣ. и николиже заповѣди твоѣа не прѣ-
 стѣшихъ. и мнѣ⁷³ николиже не дадъ еси козлѣте⁷⁴. да съ дроугы
 моими възвеселилъ са бимъ⁷⁵. 30 егда же снъ твои⁷⁶. и вѣды⁷⁷ твоѣ имѣ-
 нѣ⁷⁸. съ любушцями. приде. и закола емоу⁷⁹ телець⁵² питомы⁸⁰. 31
 онъ же рече емоу уадо. ты всегда⁸¹ съ мною⁸² еси. и в'сѣ⁸³ моѣ твоѣ сѣтъ.
 32 възвеселити же са и въздродовати подобаше⁸⁴. яко братъ⁶⁴ твои съ-
 мрътвъ⁸⁵ бѣ и оживе. и гыблѣ⁸³ бѣ и обрѣте са. (л. 189 — л. 191. обр.)

Разночтения: ¹⁷мар единый, сар единый; ¹⁸ас сны; ¹⁹мар и рече
 оуи ею, ас и рече меньш снъ; ²⁰мар мнозѣхъ, ас мнозѣхъ; ²¹ас дънехъ, сав

днѣхъ; ²²мар. ас, сав мѣнн; ²³ас, сав н тоу сы; ²⁴сав все; ²⁵мар, ас крѣпокъ; ²⁶ас, сав лишати са; ²⁷мар, ас шѣдъ, сав пришдъ; ²⁸ас страны тоа; ²⁹сав на село свое; ³⁰сав жадаше; ³¹мар насѣтити урѣво свое; ³²мар рожецъ, ас рожецъ; ³³сав тдѣхъ; ³⁴мар, сав не даѣше емоу, ас даѣше емоу; ³⁵мар, ас въ себѣ же пришедъ, сав помысанъ же в себѣ; ³⁶мар колнко наимѣннкъ отъца моего, ас колнкоу наимѣннкъ оца моего, сав колнко наимѣннкъ оу оца моего н; ³⁷в мар съде липсва; ³⁸сав изгнѣва; ³⁹в ас моемоу липсва; ⁴⁰ас, юже недостоннъ есмъ; ⁴¹ас наимѣннкъ; ⁴²ас понде; ⁴³ас недалеуе сѣшоу; ⁴⁴в ас же липсва; ⁴⁵в мар сътвори... твоихъ липсва, в ас вм. наимѣннкъ стои наимѣннкъ; ⁴⁶ас оцъ его; ⁴⁷в мар скоро липсва; ⁴⁸сав прѣжѣ; ⁴⁹сав прѣстенъ; ⁵⁰сав сапогъ; ⁵¹мар, ас на носѣ; ⁵²мар телецъ, ас телецъ; ⁵³мар, ас заколѣте; ⁵⁴ас да възвесеимъ са; ⁵⁵сав мрътеъ; ⁵⁶сав погнѣва; ⁵⁷мар науча; ⁵⁸ас н ако гнѣди, сав н ако гнѣди; ⁵⁹мар, ас пред слыша липсва ѿ, сав оуслыша пак без ѿ отпред; ⁶⁰ас едногю отрокъ, сав едногю раба; ⁶¹в мар ѿ липсва, в сав възпраша също без ѿ след него; ⁶²мар, сав что; ⁶³сав се естъ; ⁶⁴мар ѣко братъ; ⁶⁵мар, сав закла; ⁶⁶ас разгнѣваеъ же са без ѿ след него, сав разгнѣваеъ же са н; ⁶⁷сав не хотѣше; ⁶⁸мар, ас възити; ⁶⁹мар, ас ишедъ, сав ишедъ; ⁷⁰мар, ас молѣше, сав молѣше; ⁷¹мар толнко; ⁷²ас работахъ, сав работахъ; ⁷³сав мнѣ; ⁷⁴ас не далъ еси н козѣлате; ⁷⁵сав възхъ; ⁷⁶мар, ас снѣ твои съ, сав снѣ съ; ⁷⁷ас нѣдъ; ⁷⁸мар, ас, сав нмѣне; ⁷⁹в мар и сав пред закла няма ѿ, ас н закълааъ емоу еси; ⁸⁰ас питомъ, сав оубнпнтѣнѣ (наварно грешка на преписвача, вм. оупнтѣнѣ); ⁸¹мар въсегда, ас въсегда; ⁸²мар мнѣнѣ, ас мнѣнѣ; ⁸³мар въсѣ, ас въсѣ, сав еса; ⁸⁴сав подобше; ⁸⁵мар мрътеъ, сав мрътеъ; ⁸⁶мар изгнѣва, сав погнѣва.

2. МАРИНСКО ЧЕТИРИЕВАНГЕЛИЕ (CODEX MARIANUS)

Мариинското евангелие е глаголически паметник по всяка вероятност от началото на XI в., писан на пергамент. Съдържа 173 листа. Намирал се е по-рано в манастирчето „Св. Мария“ на Атон, отдето е получил и названието си. Известният руски славист В. И. Григорович по време на своето пътуване из Европейска Турция през 1844/45 г. намерил ръкописа и го занесъл в Русия. След смъртта на Григорович паметникът бил предаден в Румянцевския музей. Сега се пази в Държавната библиотека „В. И. Ленин“ в Москва. И този паметник съдържа евангелските текстове от четиримата евангелисти. Началото и крайт обаче са загубени (започва от Матей V, 24 и свършва с Йоан XXI, 17). В средата липсват също лист 134 (Йоан I, 1—23), на мястото на който е вшит по-късно лист, написан с кирилица, и л. 167 (Йоан XVIII, 13—29), текстът на който е заменен в изданието на Ягич със съответния текст от Зографското евангелие.

Поради смесването на буквите ж (Ѣ) и оу (Ѧ) предполага се, че паметникът е преписван в Северна Македония. В морфологично

отношение притежава твърде архаични черти, докато с фонетичните си особености показва по-късна фаза от развоя на старобългарския език.

Издаден е от И. В. Ягич в кирилска транслитерация под заглавие: *Памятник глаголической письменности. Мариинское четвероевангелие с примечаниями и приложениями* (Берлин и Санктпетербург, 1883).

Това издание е снабдено от Ягич с обстойна студия върху палеографските и езиковите особености на паметника, а така също и с пълен речник. Дадени са различията от най-важните старобългарски и други по-нови паметници.

Други изследвания върху този паметник:

1. Л. Милетич, *Особеностите на езика в Мариинския паметник*. Периодическо списание XIX—XX, 1880.

2. Ф. Ф. Фортунатов, *Состав Остромирова евангелия*. Санктпетербург, 1908.

3. П. Бузук, *К вопросу о месте написания Мариинского евангелия*. Известия Отд. русск. яз. XXIII, 1918, кн. 2 и *Замечания о Мариинском евангелии*. Известия Отд. русск. яз. XXIX, 1924.

Исус разобличава книжниците и фарисеите

(Матей XXIII, 1—38)

1 ТѢГДА ꙗко гла кѡи народомъ и оученикомъ своимъ 2 гла. на мѡ-
словѣ² сѣдѡиши сѣдѡи³ кѡ книжници и фарисеи⁴. 3 всѣхъ⁵ оубо елико аште о-
рекѡтъ вамъ бжстн. сѣбѡуданте и творите. по деломъ же ихъ не ходи-
те⁷. глахѡтъ бо и не творѡтъ. 4 сѣверѡи⁸тъ же⁸ времена тяжка и не-
оудобь носима. и възлагѡхѡтъ⁹ на плещѡта члвска. а прѣстомъ своимъ не
хотѡтъ дѡвнѡити ихъ. 5 всѣхъ¹⁰ же дѣла свое творѡтъ да видѡиши
бждѡтъ члвкы. рѡширѡи¹¹тъ же хранилища свое. и всѡи¹²тъ подметы.
вскрѡи¹³тъ рѡзъ своихъ. 6 любѡтъ же прѣдѡвѡзлаганне¹¹ на вечерѡхъ. и
прѣдѡсѣданне на сонѡиштинѡхъ¹². 7 и цѣлованне на трѡжиштинѡхъ¹³ и на-
рѡцати сѡ отъ члкѡ рѡвѡи¹⁴. 8 въи же не нарѡцанте сѡ рѡвѡи¹⁵.
единъ бо естѡ вашъ оучитель хъ. всѡи же въи братрѡе¹⁷ есте 9 и
отца не нарѡцанте¹⁶ себе на земн. единъ бо естѡ отецъ вашъ. иже
естѡ нбсѡхъ¹⁸. 10 ни нарѡцанте¹⁶ сѡ наставьници. яко наставьникъ
вашъ единъ естѡ¹⁹. 11 а болѡи васъ²⁰ да бждѡтъ вамъ слѡугѡ. 12 ѡ
нже²¹ възнесѡтъ сѡ смѡрѡитѡ сѡ. и смѡрѡи²² сѡ възнесѡтъ сѡ²² : ж.
13 Горѡ вамъ кѡнигъцима. и фарисеи²³. и упокрѡити²⁴. яко сѡсѡдѡате²⁵

ДОМЪИ ВЪДОВИЩЪ. І ВНИОЖ ДАДЕУЕ МОЛАНТЕЖ ТВОРАЩЕ СЕГО РАДН ПРИНМЕТЕ
 АНШЕ ОСЖЖДЕННЕ. 14 Горе вамъ кЪНИКЪУНИА²⁶ Н ФАРНСЕН²³ АНЦЕМЪРН²⁷
 ЪКО ЗАТВАРЪАТЕ²⁸ ЦСРСТЕНЕ НБСКОЕ²⁹ ПРЪДЪ УЛВКЪ³⁰. ВЪИ БО НЕ ВЪХОДН
 [АН]ТЕ. НИ ВЪХОДАШТИНЪХЪ³¹ ОСТАВЪАТЕ³² ВЪНИТИ. 15 Горе вамъ кЪНИГЪ-
 УНИА Н ФАРНСЕН ИПОКРНТИ³³. ЪКО ПРЪХОДНТЕ МОРЕ Н СОУШЪ СЪТВОРНТИ ЕДИ-
 НОГО ПРИНЦЕЛЪЦА³⁴ І ЕГДА БЖДЕТЬ ТВОРНТЕ³⁵ Н СНА КЕОНЪНЪ³⁶ СОУГОУБЕН-
 ША ВАСЪ. 16 Горе вамъ вожди³⁷ слѣпни³⁸ глѣжштен³⁹. ІЖЕ АЩЕ⁴⁰ КЛЪНЕТЪ
 СА ЦРКВНЪЖ⁴¹. НИУТОЖЕ⁴² ЕСТЬ А НЖЕ КЛЪНЕТЪ СА ЗЛАТОМЪ ЦРКВНЪИМЪ
 ДЛЪЖЕНЪ⁴³ ЕСТЬ. 17 БОУИ Н СЛѢПНИ КТО БОЛЕН⁴⁴ ЕСТЬ. ЗЛАТО ЛИ АН⁴⁵
 ЦРКЪИ СВѢДАЖИЩЕ ЗЛАТО. 18 І НЖЕ АЩЕ КЛЪНЕТЪ СА ОЛТАРЕМЪ⁴⁶. НИУТОЖЕ
 ЕСТЬ. А НЖЕ КЛЪНЕТЪ СА ДАРОМЪ НЖЕ ЕСТЬ ВРЪХОУ ЕГО ДЛЪЖЕНЪ⁴³ ЕСТЬ.
 19 БОУИ Н СЛѢПНИ⁴⁷ УТО БО ЕСТЬ БОЛЕ⁴⁸ ДАРЪ ЛИ НАН ОЛТАРЪ СВѢДАЖИ
 ДАРЪ. 20 КАЗИЗНИ⁴⁹ СА ОУБО⁵⁰ ОЛТАРЕМЪ КЛЪНЕТЪ СА НМЪ Н СЖШТИНИМЪ⁵¹
 ВРЪХОУ ЕГО. 21 І КАЗИЗНИ⁴⁹ СА ЦРКВНЪЖ. КЛЪНЕТЪ СА ЕЖ Н ЖИВЪШТИМЪ
 ВЪ⁵² НЕИ. 22 І КЛЪИЗНИ⁴⁹ СА НЕСЕМЪ КЛЪНЕТЪ СА ПРЪСТОЛОМЪ БЖИЕМЪ
 І СЕДАНИМЪ⁵³ НА НЕМЪ. 23. Горе вамъ кЪНИГЪУНИА Н ФАРНСЕН²³. АНЦЕМЪ-
 РИ²⁷ ЪКО ОТЪДЕСАТЪСТВОУЕТЕ МАТЪ Н КОПРЪ. І КУМНИЗЪ⁵⁴. І ОСТАВНТЕ
 ТАЖЪШАА⁵⁵ ЗАКОНА СЖДЪ Н МИЛОСТЬ Н ВЪРЪ СИ ЖЕ ПОДОБАДАШЕ СЪТВОРНТИ.
 І ТЪХЪ НЕ ОСТАВНИТИ. 24 Вожди³⁷ слѣпни оцѣждажщенъ мышницъ⁵⁶. А ВЕЛЪ
 БЖДЪ⁵⁷ ПОГЛЪШТАЖЩЕ. 25 Горе вамъ кЪНИЖЪНИЦИ Н ФАРНСЕН ИПОКРНТИ⁵⁸
 ЪКО ОУИИТААТЕ⁵⁹ ВЪНЕЩЪНЕЕ СЪКЛЪНИЦИ І ПАРПСИДЪ ЖРЪЖДЪ⁶⁰ ЖЕ
 СЖТЪ. НАЗНИ⁶¹ ХЪИШТЕНЪ. І НЕУИСТОТЪИ. 26 ФАРНСЕО⁶² СЛѢПЕ ОУИСТИ
 ПРЪЖДЕ ВЪНЖРЪНЕЕ СЪКЛЪНИЦИ⁶³ І ПОРОПСИДЪ⁶⁴ ДА БЖДЕТЬ Н ВЪНЕЩЪ-
 НЕЕ⁶⁵ ИМА УИСТО. 27 Горе вамъ кЪНИЖЪНИЦИ⁶⁶ Н ФАРНСЕН ИПОКРНТИ³³ ЪКО
 ПОДОБИТЕ СА ГРОБОМЪ ПОВАПЪНЕНОМЪ⁶⁷ ІЖЕ ВЪНЕЖДЪ⁶⁸ ОУБО СЖТЪ КРАСЪНИ
 ВЪНЖРЪЖДЪ⁶⁹ ЖЕ НАЗНИ СЖТЪ КЕСТИНЪ⁷⁰ МРЪТВЪИНЪХЪ⁷¹ І ВСЪКОЖА НЕУИСТО-
 ТЪИ. 28 ТАКО Н КЪИ ВЪНЕЖДОУ ОУБО⁷² АВАЪАТЕ СА⁷³ УЛВКОМЪ ПРАВДЪНИ⁷⁴
 ВЪНЖРЪЖДОУ ЖЕ СЕТЕ НАЛНИ АНЦЕМЪРНЪ⁷⁵ Н БЕЗАКОННЕ. 29 Горе вамъ кЪ-
 НИЖЪНИЦИ⁶⁶ Н ФА(РН)СЕН І ИПОКРНТИ²⁴ ЪКО ЖИЖДЕТЕ⁷⁶ ГРОБЪИ ПРОРОУЪ
 СКЪНА І КРАСИТЕ РАКЪИ ПРАВДЪНИХЪ⁷⁷ 30 І ГЛЕТЕ. АШТЕ ЕИМЪ⁷³ ВЪИАН
 ВЪ ДЪНИ ОТЕЦЪ НАИИХЪ. НО ЕИМЪ⁷⁸ ОУБО⁷² ОБЕЩЪНИЦИ НАЗЪ ЕЪИАН ВЪ
 КРЪВИ ПРОРОКЪ. 31 ТЪМЪ ЖЕ САМЪ СЪВЪДЪТЕЛЪСТВОУЕТЕ СЕБЪ. ЪКО СЪНЪ

есте избившихъ пркы. 32 и въ испавните мѣрж отецъ вашихъ. 33
 змиа ищадъ⁷⁹ ехиднова како оубѣжите отъ сѣда кеонскаго⁸⁰.
 34 Сего ради се⁸¹ азъ сѣлѣхъ къ вамъ пркы и прѣмѣждѣхъ. и кзынжынкы⁸².
 и отъ нихъ оубиете. и пропнетсѣ⁸³. и отъ нихъ вьете⁸⁴ на съмннннннхъ⁸⁵
 вашихъ. и ижденете отъ града въ градъ. 35 да придетъ на въи вьсека
 крѣкъ праведна⁸⁶. проливаема на землѣхъ⁸⁷. отъ крѣке адела⁸⁸ праведн-
 наго⁸⁹. а о крѣке захарина сѣа варахнина. егоже⁹⁰ оубиете между⁹¹
 црквнѣхъ⁹² и олтаремъ. 36 аминъ глабъ вамъ. придетъ вьсе си на рѣдосѣ⁹³
 37 . ірме⁹⁴. избивы пркы. и каменнсмъ побивма⁹⁵. посланна⁹⁶ къ тебѣ.
 коль краты вьсхотѣхъ съвзрати глѣда твоѣ. вкоже съвиратъ⁹⁷ коконъ⁹⁸
 птенца своѣа подъ крѣпъ. и не вьсхотѣете. 38 се оставлетъ⁹⁹ сѣа вамъ
 домъ вашъ поустъ. глабъ бо вамъ не имате вѣдѣти мене¹⁰⁰. а оудеже
 речете. вѣгнъ грады въ има гнѣ . (л. 29 обр. — л. 31 обр.)

Разночтения: 1 ас гла, ис, лисва къ; 2 ас посежѣ, зогр2 мьстѣжѣ;
 3 ас сѣдоша; 4 зогр2 фарисѣи; 5 ас все, зогр2 кзѣ; 6 ас аште лисва; 7 ас, зогр2
 не творите; 8 в ас во вм. же, зогр2 съвздратъ же; 9 ас, зогр2 вьскладатъ; 10 зогр2
 вѣ; 11 ас вьдѣганнѣ; 12 ас на съмнннннхъ, зогр2 на съмнннннхъ; 13 в ас
 и целованнѣ на трѣжннннхъ лисва; 14 в ас оунтѣе вм. равен, зогр2 и нарица-
 ютъ сѣа отъ чкѣ рѣвен; 15 в ас о чкѣ оунтѣе вм. равен; 16 зогр2 нарицаете; 17 ас
 братѣ; 18 ас, зогр2 на несѣхъ; 19 ас вко наставникъ еминъ сѣтъ хъ, зогр2 вко
 наставникъ едннъ вашъ сѣтъ хъ; 20 ас а боли въ есѣ, зогр2 а боли касъ;
 21 в ас іже бо вм. а иже; 22 ас вьнесет сѣа; 23 зогр2 фарисѣи; 24 зогр2 і оукрннн;
 25 зогр2 сьнедаете; 26 зогр2 кзынжына; 27 зогр2 и лицегерн; 28 зогр2 затварѣете;
 29 зогр2 вжѣ; 30 зогр2 прѣдъ чкы; 31 зогр2 вьхѣднннхъ; 32 зогр2 вставѣете; 33 зогр2
 и оукрннн; 34 зогр2 призываца; 35 зогр2 створите; 36 зогр2 геене; 37 зогр2 кожнѣ;
 38 зогр2 слѣпнн; 39 зогр2 глабѣ; 40 в зогр2 аще лисва; 41 зогр2 црквннн; 42 зогр2
 лннѣже; 43 зогр2 длѣжнѣ; 44 зогр2 боли; 45 зогр2 ан іан; 46 зогр2 олтаремъ;
 47 зогр2 слѣпнн; 48 зогр2 что боле сѣтъ безъ бо; 49 зогр2 кзынѣ; 50 в зогр2 оуко лисва;
 51 зогр2 сжщннн; 52 зогр2 въ; 53 зогр2 сѣдннннн; 54 зогр2 кнннн; 55 зогр2 тажннннн;
 56 зогр2 мьшнннн; 57 зогр2 кельждѣ; 58 зогр2 і оукрннн; 59 зогр2 оунтѣете;
 60 зогр2 іктрѣждѣ; 61 зогр2 нлѣннн сѣтъ; 62 зогр2 фарисѣю; 63 зогр2 стькнннннн;
 64 зогр2 парондѣ; 65 зогр2 вьнѣшнннн; 66 зогр2 кзынжына; 67 зогр2 повнннннннн;
 68 зогр2 кзынжѣ; 69 зогр2 вьнннннннн; 70 зогр2 кѣстен; 71 зогр2 мѣтѣхъ;
 72 в зогр2 оубо лисва; 73 зогр2 вѣете сѣа; 74 зогр2 праведннн; 75 зогр2 лннннннннн-
 стѣннн; 76 зогр2 снждете; 77 зогр2 праведннннхъ; 78 зогр2 вннн; 79 зогр2 ищаднѣ;

80 зогр2 геонъскаго; 81 в зогр2 се липсва; 82 ас, зогр2 кьнигына; 83 ас распынете; 84 ас тепете, зогр2 оутепете; 85 ас на сънъмниихъ, зогр2 на сънъмниихъ; 86 зогр2 праведника; 87 зогр2 на земь; 88 ас авелъ; 89 зогр2 праведнаго; 90 ас его; 91 ас между; 92 ас, зогр2 црковна; 93 зогр2 на родъ съ; 94 ас нерсамъ, зогр2 беламъ келме; 95 ас зогр2 извезише пръкън и каменемъ повивающн; 96 ас посланиина, зогр2 посланна; 97 ас, зогр2 събраетъ; 98 ас ажатъ; 99 зогр2 и се оставетъ; 100 ас не имате мене видети.

Исус говори за края на света и за второто пришествие

(Матей XXIV, 1—51)

1 И ИИСУСЪ ИС. И ЦРКВЕСЪ СЪВЪЩЕ. И ПРИКЪПИША КЪ НЕМОУ ОУЧЕНИЦИ ЕГО ПОКАЗАТИ СМОУ УЪДАНИЕ ЦРКВНАВЪ. 2 ОНЪ ЖЕ ОТЪВЪЩАВЪ РЕЧЕ ИМЪ. НЕ ВИДИТЕ АИ ВСЕВЪХЪ СИХЪ. АМИНЬ ГЛАВЪ ВАМЪ. НЕ ИМАТЪ СЪДЕ ОСТАТИ КАМЕНЬ НА КАМЕНИ. ИЖЕ НЕ РАЗОРЯТЪ СЯ. 3 СЪВЪЩАЮ ЖЕ СМОУ НА ГОРЪ ЕЛЕОФОНЬСЦЪ. ПРИКЪПИША КЪ НЕМОУ ОУЧЕНИЦИ ЕГО ЕДИННОМУ ГЛАГО. ПОВЪЖДЪ НАМЪ КОГДА СИ БЪЖДЪТЪ. И ЧТО ЕСТЬ ЗНАМЕНИЕ ТВОЕГО ПРИШЕСТВИЕ И КОНЬУАНИЕ ВЪКА. 4 И ОТЪВЪЩАВЪ ИС РЕЧЕ ИМЪ. БЛЮДЕТЕ СЯ НИСТОЖЕ ВАСЪ ДА НЕ ПРЪВЪСТИТЪ. 5 МНОСИ БЪ ПРИДЪТЪ ВЪ ИМА МОЕ ГЛАГОЩЕ. АЗЪ ЕСМЪ ХЪ. И МНОГИ ПРЪВЪСТАТЪ. 6 ОУСЛЫШАТИ ЖЕ ИМАТЕ БРАНИ. И СЛЫШАНИЕ БРАНИЕ ВИДИТЕ. НЕ ОУЖАСАТЕ СЯ. ПОДОБААТЪ БО ВСЕМЪ БЫТИ. НЪ НЕ ТОГДА ЕСТЬ КОНЬУАНА. 7 ВЪСТАНАТЪ БО ЯЗЪКЪ НА ЯЗЪКЪ. И ЦСТВО НА ЦСТВО. И БЪЖДЪТЪ ГЛАДИ И НАГОУКЪ. И ТРЖИ ПО МЪСТА. 8 ВСЕВЪ ЖЕ СИ НАУАДО БОЛЕЗНИИ. 9 ТЪГДА ПРЪДАДАТЪ ВЪИ ВЪ СКРЪБИ. И ОУБЫЖЪТЪ ВЪИ. И БЪДЕТЕ НЕАВНАДНИИ ВСЪМИ ЯЗЪКЪ. ИМЕНЕ МОЕГО РАДИ. 10 И ТЪГДА СЪВЛАДНАТЪ СЯ. МЪ(НО)СИ. И ДРОУГЪ ДРОУГА ПРЪДАСТЪ. И ВЪЗНАВНАДНЪТЪ ДРОУГЪ ДРОУГА. 11 И МНОСИ АЗЖИИ ПРЦИ ВЪСТАНАТЪ. И ПРЪВЪСТАТЪ МНОГИ. 12 И ЧА ОУМЪНОЖЕНИЕ БЕЗАКОНИКЪ. ИСАКНЕТЪ ЛЮБИ МНОГЪХЪ. 13 ПРЪТРЪИЕВЪИ ЖЕ ДО КОНЦА ТЪ. СПИСТ СЯ. КЪ. 14 И ПРОПОВЪСТЪ СЯ ЕВЪНГЕЛИЕ ЦРСТВЕНЪ ПО ВСЕИ ВСЕЛСНИИ. ВЪ СЪВЪЩЕТЕЛЬСТВО ВСЕМЪ ЯЗЪКОМЪ. И ТЪГДА ПРИДЕТЪ КОНЬУАНА. 15 СЕДА ЖЕ ОУЗЪРИТЕ МРЪЗОСТЬ ЗАПОУСТЕВИЕ. РЕЧЕНЪИ ДАНИЛОМЪ ПРЪКЪМЪ. СТОИАЩЪ НА МЕСТКЪ. ИЖЕ ЧЪТЕТЪ ДА РАЗОУМЪВААТЪ. 16 ТЪГДА СЪИТИИ ВЪ ПОДЪИ ДА БЪГАЮТЪ НА ГОРЪ. 17 И ИЖЕ НА КРОВЪ ДА НЕ СЪВЛАДНЪТЪ ВЪДАТИ ЕЖЕ ЕСТЬ ВЪ ХРАМЕ ЕГО. 18 И ИЖЕ НА СЕЛЪ ТАКОЖДЕ ДА НЕ ВЪЗ-

ВРАТИТЪ СѦ ВЪСПАТЬ. ВЪЗАТЬ РИЗЪ СВОИХЪ . 19 Горе же непраздѣнѣмъ
 и дошашѣмъ въ тѣ дѣни . 20 Молѣте же сѧ да не бѣдетъ бѣство
 ваше зѣмѣ ни въ соботѣ. 21 Бѣдетъ бо тогда скръбь велиѣ. ꙗже
 нѣстъ бѣла отъ наѣла всего мѣра до селѣ. ни нматъ вѣти. 22 и аще
 не бѣша прѣкратѣнѣ сѧ дѣне тѣ. не бѣ оубо сѣса сѧ въсѣка пѣтъ.
 ꙗже избѣранѣя же прѣкрататъ сѧ дѣне тѣ. 23 тѣгда аще кто вамъ
 речетъ се съде хъ ли съде. не имѣте вѣрѣ. 24 Встанѣтъ бо лѣжи
 хрѣсти и лѣжи прѣчн. и дадатъ знаменѣ велиѣ и юдеса. ꙗко прѣ-
 лѣстѣнѣ. аще естъ възможѣно избѣранѣя. 25 се прѣжде рѣхъ вамъ. 26
 аще же речѣтъ вамъ. се въ поустѣни естъ. не изидѣте. се въ скрѣви-
 штихъ не имѣте вѣрѣ. 27 ꙗкоже бо мѣни исходѣтъ отъ вѣстѣкъ.
 и авѣатъ сѧ до западъ. тако бѣдетъ и прѣшествѣе сѣа ѡлѣвѣскаго.
 28 идеже бо аще бѣдетъ трѣпѣ. тоу сѣверѣтъ сѧ оуби. 29 аще же
 по скрѣви дѣни тѣхъ. слѣнѣе мрѣкнетъ. и лоуна не дастъ света своѣго.
 и тѣвѣдѣи сѣпадѣтъ сѣсе. и сѣлѣ небескѣя дѣвѣнѣтъ сѧ. 30 и тѣгда
 авѣтъ сѧ знаменѣ сѣа ѡлѣвѣскаго на нѣсе. и тѣгда вѣспѣдѣтъ сѧ
 въсѣ колѣна земѣскаѣ. и оубѣратъ сѣа ѡлѣвѣскаго. градѣ[дѣ]шѣ на
 облацѣхъ небескѣихъ. съ сѣлѣи и сѣлѣи велиѣи. 31 и посѣлетъ ангѣли
 съ гласѣмъ велиѣмъ трѣвѣнѣмъ. и сѣверѣтъ избѣранѣя его. отъ четѣрѣ
 вѣтрѣ. отъ кѣнѣ нѣсѣ до концѣ нѣхъ . 32 Отъ смоковѣни(ца)¹ же
 наоубѣте сѧ прѣтѣнѣ. егда (оу)же вѣе еѣа бѣдетъ (мѣ)да и листѣе
 прозѣбѣнѣ(тѣ. вѣс)те ꙗко блѣз(ѣ) естъ жѣтѣа. 33 такоже и вѣи. (егда
 оубѣ)рѣте въсѣ сѣ. вѣ(дѣ)те ꙗко блѣз(ѣ) естъ при дѣвѣрѣ(хъ. 34 аминѣ
 гѣи) вѣ)мъ ꙗко не мѣ(мо нѣ)тъ ро(дѣсѣ). дѣнѣдеже въсѣ (сѣ) бѣдѣтъ.
 35 нѣво и земѣ мѣмо нѣдетъ. а словеса мѣе не мѣмо нѣдѣтъ. 36 а о дѣни
 томъ и о годѣнѣ тон. ни ктоже не вѣетъ. ни ангѣли нѣсѣни. тѣкмо отѣ
 сѣдѣнѣ. 37 ꙗкоже бо во дѣни нѣсѣи. тако бѣдетъ и въ дѣни сѣа
 ѡлѣвѣскаго. 38 ꙗко бо вѣхъ въ дѣни прѣжде потопа. бѣдѣше и нѣвѣште-
 женѣше сѧ и посѣгаѣше. до негоже дѣне вѣнѣде нѣе въ ковѣчѣ. 39 и
 не ошѣтѣша дѣнѣдеже прѣде вода и възѣтъ въсѣ. тако бѣдетъ и
 прѣшествѣе сѣа ѡлѣвѣскаго. 40 тѣгда дѣва бѣдѣте на селѣ. сѣдѣнѣ

¹ Всичко, което на тази страница е поставено в скоби, не може да се прочете в оригинала, понеже мастилото е изтрито (забележка на В. Ягич).

ПОСМАЖЪ. А ДРУГЪИ ОСТАВЪАТЪ СЯ. 41 ДВѢ МЕЛЖЦИ ВЪ ЖРЪНЪВАХЪ.
 ЕДИНА ПОСМАЕТЪ СЯ Н ЕДИНА ОСТАВЪАТЪ СЯ. 42 ВЪДНТЕ ОУБО ЪКО НЕ ВЪСТЕ
 ВЪ КЖЖ ГОДНЖ ГЪ ВАШЪ ПРНДЕДЕТЪ. 43 СЕ ЖЕ ВЪДНТЕ. ЪКО АЩЕ БИ
 ВЪДЪАЪ ГНЪ ХРАМА. ВЪ КЖЖ СТРАЖЖ ТАТЬ ПРНДЕТЪ. БЪДЪАЪ ОУБО БИ.
 І НЕ БИ ОСТАВНАЪ ПОДЪОЗІТИ ХРАМА СВОЕГО. 44 СЕГО РАДН Н ВЪІ ВЪДЪЕТЕ
 ГОТОВИ. ЪКО ВЪ НЪЖЕ НЕ МЪННТЕ УАСЪ. СЯ УСКЪІ ПРНДЕТЪ. К. 45 КТО ОУБО
 ЕСТЬ ВЕРЪНЪІ РАБЪ Н МЖДРЪІ. ЕГОЖЕ ПОСТАВИ ГЪ НАДЪ ДОМОМЪ СВОИМЪ.
 ДА ДАСТЪ НМЪ ВЪ ВРЕМА ПИШТЖ НХЪ. 46 БЛАЖЕНЪ РАБЪ ТЪ. ЕГОЖЕ ПРН-
 ШЕДЪ ГЪ СВОИ ОВРАШТЕТЪ ТАКО ТВОРАШТА. 47 АМИНЪ ГЛЖ ВАМЪ. ЪКО НАДЪ
 ВЪСЕМЪ НМЪННАМЪ ПОСТАВЕНЪІ-Н. 48 АЩЕ ЛИ РЕЧЕТЪ ЗЪЛЪІ РАБЪ ВЪ СРЪДЦИ
 СВОЕМЪ. КЪСНИТЪ МОН ГНЪ ПРНТИ. 49 І НАУЧЕНЕТЪ БИТИ КЛЕВРЕТЪІ СВОА.
 ЪСТИ ЖЕ Н ПИТИ СЪ ПИЕННИЦАМИ. 50 ПРНДЕТЪ ГНЪ РАБА ТОГО. ВЪ ДЕНЬ ВЪ
 НЪЖЕ НЕ УАЕТЪ. І ВЪ УАСЪ ВЪ НЪЖЕ НЕ ВЪСТЪ. 51 І ПРОТЕШЕТЪ І ПОЛЪМА.
 І ЧАСТЬ ЕГО СЪ УПОКРНТЪІ ПОЛОЖИТЪ. ТОУ ВЪДЕТЪ ПЛАУЪ Н СК(Р)ЪЖЕТЪ
 ЗЪБОМЪ ¹ (л. 31 обр. — 33 обр.)

Притчи за десетте девици и за раздадените таланти. Идването
 на сина човечески

(Матей XXV, 1—46)

1 ТЪГДА ОУПОДОБИТЪ¹ СЯ ЦРЪСТЕНЕ НЪСКОЕ ДЕСАТИ ДЪВЪ. ТАЖЕ ПРН-
 ИМЪША СЪТНАЛНИКЪІ СВОА. ІЗНАЖ ПРНТНБОУ² ЖЕННХОУ...³ 2 ПАТЬ ЖЕ
 БЪ ОТЪ НИХЪ БОУИ. І ПАТЬ МЖДРЪ. 3 БОУИ БО ПРНЕМЪША СЪТНАЛНИКЪІ СВОА.
 НЕ ВЪЗДАША СЪ СОВОЖ ОЛЕА⁴. 4 А МЖДРЪІНА ПРНІАША ОЛЕН. ВЪ СЪЖДЕХЪ СЪ
 СЪТНАЛНИКЪІ СВОИМИ. 5 КЪСНАЦЮУ⁵ ЖЕ ЖЕННХОУ. ВЪЗДРЪМАША СЯ ВЪСА Н
 СЪВЪАХЪ. 6 ПОЛОУ НОШТИ ЖЕ ВЪПАВЪ ВЪКІТЪ. СЕ ЖЕННХЪ ГРАДЕТЪ. ІСХОДНТЕ
 ВЪ СЪРЪТЕНЕ ЕГО. 7 ТЪГДА ВЪСТАША ДЪВЪІ ТЪІ ВЪСА. Н ОУКРАСНИША
 СЪТНАЛНИКЪІ СВОА. 8 БОУИ РЕША МЖДРЪИМЪ. ДАДНТЕ НАМЪ ОТЪ ОЛЕА⁶
 ВАШЕГО. ЪКО СЪТНАЛНИЦИ НАШИ ОУГАСАЖТЪ. 9 ОТЪВЪШТАША ЖЕ МЖДРЪІНА
 ГЛЖИТА. ЕДА КАКО НЕ ДОСТАНЕТЪ НАМЪ Н ВАМЪ. ІДЪТЕ ЖЕ НАУЕ КЪ ПРО-
 ДАНЦИМЪ Н КУПИТЕ СЕБЪ. 10 ІДЖШТАМЪ ЖЕ НМЪ КУПНТЪ ПРНДЕ ЖЕННХЪ.
 І ГОТОВНА ВЪННДЖ СЪ НИМЪ⁷ НА БРАКЪ. І ЗАТВОРЕНЪІ БЪІША ДЪВРИ. 11
 ПОСЛЪДЪ ЖЕ ПРНДЖ Н ПРОУАИ ДЪВЪІ. ГЛЖША ГН ГН ОТЪВЪРЪЗН НАМЪ.

12 онъ же отвѣштавъ рече. аминь глѣж вамъ. не вѣмъ⁸ васъ. 13 бѣдѣте
 оубо ꙗко не вѣсте дѣни ни часа⁹. ꙗко . . . 14 ꙗкоже бо члвкъ отъхода
 призва своѧ рабы. и прѣдастъ имъ имѣнне свое. 15 и овомоу же дастъ
 пять талантъ. овомоу же двѣ. овомоу же единъ. комууждо¹⁰ протнѣж
 снаѣ своен. и отиде абне. 16 шедъ же прнемъи. двѣ талантъ дѣла о
 ннхъ. и прнобрѣте другѣжъ двѣ талантъ. 17 тако и нже двѣ. прнобрѣ-
 те другаѣ двѣ. 18 а прнемъи единъ. шдъ раскопа землѣж. и сѣрзи
 сѣребро гна своего. 19 по мнозѣхъ же временехъ приде гъ рабъ тѣхъ.
 и сѣтаза са съ нимн о словесн. 20 и прнстѣпъ¹¹ прнмъи двѣ талантъ.
 прнесе другѣжъ двѣ талантъ глѣж. гн пять талантъ мн еси прѣдалъ.
 се другѣжъ двѣ талантъ прнобрѣтъ¹² нимн. 21 рече емоу гъ его. добры рабе
 и благы и вѣрне¹³ о малѣ бѣ вѣренъ. надъ многы тѧ поставлѣж.
 внидан въ радость гн твоего¹⁴. 22 прнстѣпъ¹⁵ же и прнемъи двѣ таланта
 рече. гн бѣ таланта мн еси прѣдалъ. се другаѣ двѣ прнобрѣтъ¹² нма.
 23 рече емоу гъ его. добры рабе благы и вѣрне. о малѣ бѣ вѣренъ
 надъ многы тѧ поставлѣж. внидан въ радость гн твоего¹⁴. 24 прнстѣпъ
 же и прнемъи единъ талантъ рече гн. вѣдѣхъ тѧ ꙗко жестокъ еси члвкъ.
 жьна надеже неси сѣлъ¹⁶ и сѣбраѧ ѣдоуже не растоуъ¹⁷ 25 и оубоѣвъ
 са шедъ сѣрзихъ талантъ твои въ земн. се нмашн твоѣ. 26 отвѣштавъ
 же гъ его рече емоу. злы рабе и лѣны. вѣдѣаше ꙗко жьнѣж надеже
 не сѣахъ. и сѣбраѣж ѣдоуже не растоунхъ. 27 подсѣаше ти оубо
 вѣдати сѣребро мое трѣжвнникомъ. и прншьдъ азъ възалъ оубо
 бнмъ свое съ лнхвоѣж. 28 възъмѣте оубо отъ него талантъ. и дадѣте
 имъцюмоу. и талантъ. 29 имъцюмоу бо вседе дано бѣдетъ и нз-
 бѣдетъ. а отъ не имѣштааго и еже аште мѣнитъ са нмъи възато
 бѣдетъ отъ него ꙗко . . . 30 и неключнмааго раба взврѣсѣте въ тѣмъж
 кромѣштьнѣж¹⁸. тоу бѣдетъ плачъ и скръжетъ зѣбомъ . . . 31 егда прн-
 детъ снъ члвкъ въ славе своен. и възн [стн] анѣлн съ нимъ. тѣгда
 сѣдетъ на прѣстолѣ славы своен. 32 и сѣржтъ са прѣдъ нимъ всеи
 ѣзичн. и разлѣчнтъ ѧ другъ отъ друга. ꙗкоже пастырь разлѣчѣатъ
 овца отъ козланштъ. 33 и поставнтъ овца о деснѣж себе. а козланца

о шюкк. 34 тѣгда речеть црѣь сжштннмъ о деснжѣь его. прндѣте блгнѣ
 отѣца[ца] моего. наследуѣте¹⁹ оуготованое вамъ црѣствне. отъ сѣложеннѣ
 въсего мнра. 35 възлакахъ²⁰ бо са и дасте мн встн. възждадахъ са.
 и напоисте ма. страненъ бѣхъ и въвѣсте²¹ ма. 36 нагъ и одѣсте ма--
 болѣхъ и посвѣтнсте мене. въ темъннцн бѣхъ и прндѣте²² къ мнѣ. 37
 тѣгда отвѣштайтъ емоу праведьннцн глѣште. гн когда та видѣ-
 хомъ алуѣца²³ и натроухомъ. лн жажджца и напоухомъ. 38 когда же
 та видѣхомъ странъна и възвѣсомъ. лн нага и одѣхомъ. 39 когда же
 та видѣхомъ болашта лн въ темъннцн и прндомъ къ[къ] тебѣ. 40 и
 отвѣштавъ црѣь речеть нмъ. аминь глѣж вамъ. понеже сѣтворнсте едно-
 моу отъ снхъ малыихъ братрѣ²⁴ моихъ мнѣшнхъ мнѣ сѣтворнсте . 41
 тѣгда речеть и сжщнмъ о [шж]шжѣь²⁵ его. идѣте отъ мене проклатнн въ.
 огнь вѣузы. оуготованы днѣволоу и анѣломъ его. 42 възлакахъ²⁰ бо са.
 и не дасте мн встн. възждадахъ са и не напоисте мене. 43 страненъ
 бѣхъ и не въвѣсте²¹ мене. нагъ и не одѣсте мене. боленъ и въ темъннцн
 и не посвѣтнсте мене. 44 тѣгда отвѣштайтъ и тн глѣжце. гн когда
 та видѣхомъ алуѣца. лн жажджшта лн странъна лн нага. лн больна
 лн въ темъннцн. и не послужнхомъ тебѣ. 45 тѣгда отвѣщаатъ²⁶ нмъ
 глѣ. аминь глѣж вамъ. понеже не сѣтворнсте еднномоу отъ снхъ мнѣшнхъ.
 нн мнѣ сѣтворнсте. 46 и ндѣтъ тн²⁷ въ мжкѣ вѣузыжѣ. а праведь-
 ннцн въ жнеотъ вѣузынѣ . к . (л. 33 обр.—36)

Разночетения: ¹ зогр, сав оуподовн; ² зогр нзндоша протнѣж; ³ след
 женнху написаното изетъргано, а на същото място в зогр, ас и сав и не вѣсте;
⁴ зогр олъѣ; ⁵ зогр, ас, сав моудаштѣ; ⁶ зогр олъѣ; ⁷ зогр ннмъ; ⁸ зогр, сав вѣдѣ;
⁹ в зогр и сав след думата уаса следва въ нѣже снѣ уккы прндѣтъ; ¹⁰ зогр кождо,
 ас кождѣ, сав кождо; ¹¹ зогр прнстѣплѣ; ¹² зогр прнобрѣтѣхъ, ас прнобрѣтохъ;
¹³ зогр еѣузынѣ; ¹⁴ зогр, ас, сав своего; ¹⁵ зогр прнстѣплѣ; ¹⁶ зогр сѣлааъ, ас сѣлааъ;
¹⁷ зогр растоунѣ, ас нѣсн растоунѣ; ¹⁸ зогр кромѣшнѣж, сав кромѣшнѣж; ¹⁹ зогр
 наследнтѣ; ²⁰ зогр възлакахъ; ²¹ зогр въведосте; ²² зогр, ас прндосте; ²³ зогр
 алуѣцн; ²⁴ зогр братѣ; ²⁵ зогр ѣ шюкк; ²⁶ зогр отвѣштаетъ; ²⁷ зогр, ас сн.

За лептата на вдовицата

(Марко XII, 41—44)

41 и сѣдѣ нѣь прѣмо газофналкеовн. видѣашѣ¹ како народъ мететъ²
 медь въ газофнакнѣж. и мношн богатнн взмѣтаахъ многа. 42 и прнше.

ДЪШНЪ ЕДНА ВЪДОВИЦА ОУБОГА. ВЪВЪРЪЖЕ ДЪВЕ АСПТЪ. ЕЖЕ ЕСТЬ КОДРАНТЪ³.
43 ꙗ прнзъваеъ оученикъѣ своѣа рече нмъ. аминь глѣхъ вамъ. ꙗко въдо-
вица си оубогаа. мзножѣе въсехъ въврѣже. въмѣтаѣштнхъ въ газо-
фнаакнѣхъ. 44 вьси бо отъ нзбѣитъка своего въврѣжѣ⁴. а си отъ лищеннѣ
своего вьсе еанко имѣаше въврѣже. вьсе жнѣне свое : (л. 67 обр.)

Разночетения: ¹зогр погрешно видѣвъ; ²зогр мѣштеть; ³зогр конъ-
дратъ; ⁴зогр въврѣгоша.

3. АСЕМАНИЕВО ИЗБОРНО ЕВАНГЕЛИЕ (CODEX ASSEMANIANUS или EVANGELIARIUM ASSEMANI)

Асеманиевото изборно евангелие е най-красиво оформеният старо-
български паметник. Състои се от 158 пергаментни листа, на които
с многоцветно орнаментирани заглавки са написани подобрани евангел-
ски текстове за четене по време на църковните служби в събота и
неделя според календара. Оттук иде иазванието на този вид църковни
книги — *изборни* (грц. *апракос*) *евангелия*. Евангелските текстове
се редуват с календарни бележки за християнските празници. Това е
така нареченият *месецослов* (грц. *менологий*). В него са отбеля-
зани датите за помен на Кирил, Методий и Климент. Асеманиевото
изборно евангелие съдържа много кирилски приписки. Нарича се
Асеманиево, защото го е донесъл във Ватикана от Ерусалим през 1736 г.
тогавашният началник на Ватиканската библиотека Йосиф Асемани.
Днес се пази във Ватиканската библиотека. От тук другото му назва-
ние — *Ватикански евангелиарий* (или *евангелистар*).

Писано вероятно през втората половина на X или през XI в.,
Асеманиевото изборно евангелие е важен старобългарски паметник и
поради това е издавано три пъти: през 1865 г. го издава в Загреб
с глаголически букви Franjo Rački, през 1878 г. в Рим го издава
преписано с латински букви Dr. Ivan Štapić, а през 1929 г. в Прага
излезе първият том от широко замисленото критично издание на
чешките учени Josef Vajs и Josef Kurz (*Evangeliarium Assemani.
Codex Vaticanus 3. slavicus glag. Editio phototypica cum prolego-
menis, textu litteris cyrillicis transcripto, analysi, annotationibus palaeo-
graphicis, variis lectionibus, glossario. Tomus I: prolegomena, tabulae*).
Това е *фототипно издание* на паметника, т. е. съдържа фотографски
снимки от всичките му страници. Неотдавна, през 1955 година, в Прага
излезе и втори том от изданието на Vajs и Kurz. Той съдържа увод,
текста в кирилска транслитерация, текстови бележки и показалец на
евангелските четения.

Сбита характеристика на Асеманиевото изборно евангелие, напра-
вена от академик Ст. Младенов, вж. в *Słownik starożytności słowiań-
skich. Zeszyt próbny. Warszawa 1934*. Обширна статия за особеностите
на паметника, написана от В. Ягич, е поместена в споменатото по-горе
издание на Fr. Rački.

Богатият трудно ще влезе в „небесното царство“

(Матей XIX, 16—26)

НѢ БЛ ЕВ Ѡ МА ГЛА РПВ:

16 Взо юноша етеръ пристѣпи къ исви. моланъ н гла¹. оучителю благън. убо благо сътвориш. да нмамъ животъ въвѣнзи². 17 онъ же рече емоу. убо ма глеш³ блага. никтоже⁴ блага тъкъмо въ единъ. ащеб ли хощешн въ животъ въвѣнзи⁶ взннті. съблюди⁷ заповѣди. 18 гла емоу⁸ кзньа. нсз же рече емоу еже не оубиеш⁹. не прѣлюбъ сътвориши¹⁰. не оукрадешн¹¹. 19 убо оца н матер¹². н възлюбнши¹³ нскрзньаго¹⁴ своего ако н¹⁵ самъ са. 20 гла емоу юноша. всѣ¹⁶ си съхраннх¹⁷ о юности моеа. уссо есмъ еше не доконзѣалъ¹⁸. 21 н¹⁹ рече емоу. нсз. аще (хоще)ши съврзшенъ взнті²⁰. нди н¹⁹ продаждъ нмѣннѣ твоѣ²¹. н даждъ ннцннмъ. н нмѣтн нмашн²² съкровнште на нсхъ²³. н прнди²⁴ въ слѣдъ мене. 22 слышавъ же юноша слово се²⁵ отиде скрзба²⁶. въ бо нмѣа сътажаннѣ многа²⁷. 23. нсз же рече оученномъ²⁸ своимъ. ами²⁹ глѣж вам¹⁷. ёко не оудобъ внндетъ богать³⁰ въ црство нбсьное³¹. 24 пакъ глаж вамъ. ёко оудобѣ естъ вельбждоу³² скозъ³³ оуши нгланнѣ³⁴ прннн. нежелн³⁵ богатоу. въ црствнѣ бжнѣ взнннн³⁶. 25 слышавѣше же оученнцн. двѣ бахж са стѣло³⁷ глше. кто оубо можетъ спсѣнъ взнті³⁸. 26 н възрѣвъ нсз³⁹ рече нмъ. Ѡ чкъ невзможна. а о ба всѣ възможна сжтъ⁴⁰ (л. 45—46)

Разночтения: ¹ мар есе етеръ прнстѣпъ рече емоу, зогр2 н се едннъ прнстѣпъ рече емоу, сав въ онѣ. Ѡлакъ юноша. едннъ прндѣ къ исви. гла; ² сав убо благо створъ прнмѣж жнзнь въвѣнжнж; ³ зогр2 творншн; ⁴ зогр2 никтоже естъ, сав никтоже бо; ⁵ сав н аще; ⁶ в мар, зогр2, сав въвѣнзн лнпсва, в сав жнзнь вм. животъ; ⁷ сав то; съхранн вм. съблюди; ⁸ сав гла емоу юноша; ⁹ мар еже не оубѣшн, сав не оубнѣм; ¹⁰ мар не прѣлюбѣ сътворишн, зогр2 не прѣлюбѣн творншн, сав нн прѣлюбѣ сътвори; ¹¹ мар, зогр2 не оукрадешн. не лъжесъвѣдѣтель бждешн, сав не крадн нн лъжа послѣшн; ¹² така, без ъ, понеже е на края на реда, в сав мтрѣ; ¹³ сав н възлюбн; ¹⁴ сав блнжньаго; ¹⁵ мар, зогр2 ёко, сав ако н; ¹⁶ мар всѣ, зогр2 всѣ, сав вса; ¹⁷ така, без ъ, понеже е на края на реда; ¹⁸ сав уссого

еще лишъ сѧ; ¹⁹ в мар, зогр2, сав н липсва; ²⁰ сав хоцешн ли испазнннѧ; ²¹ зогр2 твоѧ имѣннѧ, сав все имѣннѧ своѧ; ²² сав н примешн; ²³ мар съкровнште на небсѧ, зогр2 скровнще на небсн, сав црствѣнѧ небскоѧ; ²⁴ сав поидн; ²⁵ в мар, зогр2 се липсва, ²⁶ сав печальнѧ; ²⁷ сав богатство много; ²⁸ мар, зогр2 къ оученкомъ; ²⁹ мар амнн, зогр2 амннѧ, сав амн амн; ³⁰ сав яко не оудобѧ богатоу вѣнннѧ; ³¹ мар въ црствѣнѧ небскоѧ, зогр2 въ црствѣнѧ небскоѧ, сав въ црство небско; ³² зогр2 велѣбждѧ, сав велѣбждѧ; ³³ мар сквозѧ; ³⁴ мар оушн нгъланнѧ, зогр2 оушн игланнѧ, сав игланнѧ оушн; ³⁵ мар, зогр2 неже, сав негъан, ³⁶ в сав вѣнннѧ липсва; ³⁷ сав. оуждахъ сѧ; ³⁸ сав кто можетъ спастн сѧ, ³⁹ мар, зогр2 възърѣвѧ же нс, сав възърѣвѧ же на на ис; ⁴⁰ мар отъ ѡлкѧ се невъзможно естъ. а отъ ба всѧ възможна, зогр2 отъ ѡкѧ се невъзможно а отъ ба всѧ възможна сѧтъ, сав отъ ѡлкѧ невъзможно естъ. а отъ ба възможна сѧтъ.

Христовите ученици във „вечния живот“

(Матей XIX, 27—30)

27 ѡвѣштаетъ же петръ рече емоу ꙗко ꙗко се мзи оставихомъ всѧ¹. н въ слѣдѧ тебе ндохомъ². что оубо вждеть намъ³. 28 нсѧ же рече нмѧ. амн амн глажъ вамъ. вко вѣн шедъшен⁴ по мнѧ⁵. въ пакыбѣннѧ⁶. егда сѧде снѧ ѡлѧ⁷. на прѣстолѧ славы своѧ. сѧдете н вѧ на двою⁸ на десѧте прѣстолоу. сѧдаще обѧма⁹ на десѧте колѣнома нзѧвома. 29 н въсѧкъ¹⁰ ѡже оставитъ братнѧ¹¹ ли¹² сестры. ли¹² оца ли матерѧ¹³. ли¹² женѧ ли¹² дѣтн¹⁴: ли села н храмннѧ¹⁵ нменѧ моего ради. сътворицежъ приметъ¹⁶. н животъ вѣчнѧ¹⁷ наследитъ. 30 мнози же вждѧтъ¹⁸ прѣвн послѣдннѧ¹⁹. н послѣдннѧ прѣвн ꙗко (л. 34—34 обр.)

Разночтения: ¹ мар, зогр2 всѧ, сав все; ² без ѧ в края на реда, зогр2, сав ндохомъ; ³ сав намъ вждеть; ⁴ сав, зогр2 шедъшен, ⁵ сав въ слѣдѧ мене; ⁶ сав пакы вждете вм. въ пакыбѣннѧ; ⁷ зогр2, мар, сав сѧдетъ снѧ ѡлѧвѧскѧ; ⁸ мар, зогр2 двою; ⁹ сав сѧдаще двѧма; ¹⁰ сав всѧкъ; ¹¹ мар, зогр2 братнѧ; ¹² сав нли; ¹³ сав мтрѧ; ¹⁴ сав ѡдѧ; ¹⁵ мар, зогр2, сав храмнѧ; ¹⁶ сав сътокрѧтнѧцѧ приметъ; ¹⁷ сав жнзнь вѣчнѧжъ, ¹⁸ мар вждѧтъ; ¹⁹ сав вждѧтъ же прѣвн послѣдннѧ.

„Кесаревото на кесаря, божиего богу!“

(Матей XXII, 15—22)

СѢ ВѢ. ПО А. Е. Ѡ МА ГЛА СНВ. 1

15 ВЪ ОНО СЪВѢТЪ СЪТВОРИША ФАРИСЕН НА НСА². ДА³ ОБЛЪСТАТЪ Н⁴ СЛОВОМЪ; 16 Н ПОСЫЛАЮТЪ КЪ НЕМОУ-УЧЕНИКЪН⁶ СВОИМЪ. СЪ РОДИТЕЛЪНЪ⁷ ГАЩЕ ОУЧЕНТЕЛЮ. ВЪМЪ ЯКО ИСТИНЕНЪ⁸ ЕСИ. Н ПЖТИ⁹ БЖНО ВЪ ИСТИННЪ ОУЧИСИ. Н НЕ РОДИШИ НИ О КОМЪЖЕ¹⁰ НЕ ЗЪРИШИ БО НА ЛИЦА¹¹ ЧЛВКМЪ. 17 РЪЦИ ОУБО НАМЪ ЧТО ТИ СА МЫННТЪ. ДОСТОИТЪ ЛИ ДАТИ КИНОСЪ ЦРВИ¹² НАИ НИ. 18 РАЗОУМЪВЪ (Ж)Е НСЪ АЖКАЕСТВЪ¹³ НХЪ РЕЧЕ. ЧТО МА ИСКОУШАЕТЕ¹⁴ УПОКРИТИ¹⁵. 19 ПОКАЖИТЕ¹⁶ МИ ОБРАЗЪ КИНОСЪНЪН¹⁷. ОНИ ЖЕ ПРИНЕСА¹⁸ ЕМОУ ПЕНАСЪ¹⁹. 20 НС²⁰ ЖЕ ГЛА НМЪ. ЧНН ЕСТЬ ОБРАЗЪ, Н НАПИСАННЪ²¹. 21 ГЛАША ЕМОУ КЕСАРЕВЪ²². ТОГДА ГЛА НМЪ НСЪ²³. ВЪЗДАДИТЕ ОУБО КЕСАРЕВА КЕСАРЕЮ. Н БЖНА БВН²⁴. 22 СЛЫШАВЪШЕ ЖЕ²⁵ ДИВИША СА. Н ОСТАВЪШЕ И²⁶ ОТИДЖ. — (Л. 46)

Бележки и различия: 1 заглавието трудно четливо; 2 така само в сав, в четириевангелията другояче — мар ТЪГДА ИЩЕДЪШЕ ФАРИСЕНН СЪВѢТЪ СЪТВОРИША НА НЪ, зогр2 ТОГДА ИЩЕДЪШЕ ФАРИСЕН СЪВѢТЪ СЪТВОРИША НА НЪ; 3 сав яко да в. да; 4 зогр2 н облѣстатъ; 5 така; без ъ, понеже посылаютъ с на края на реда, сав посылаша; 6 ханнография, в. къ немому ученикн; 7 сав съ родителннннннннн; 8 сав истинннннннннн; 9 в мар пред пжти няма н; 10 мар с нн о комъже не роднши, сав н не пчешн сд нн Ѡ чѣсомъже; 11 мар, зогр2 на лице; 12 мар, зогр2 достоинно ан естъ дати кинсъкъ кесаревн, сав достоинно ан ннн дати црво кинсъкъ; 13 мар, зогр2 аж-каество, сав ажкаество; 14 мар окоушаате, зогр2 окоушаате; 15 сав анцемънн; 16 сав покажете; 17 мар скалъкъ кинсъкънн, зогр2 скълакъ кинсъкънн, сав скълакъ кинсъкънн; 18 сав принесоша; 19 мар пенасъ, зогр2 пенасъ, сав пенасъ; 20 мар, зогр2 онъ в. нс; 21 зогр2 чнн естъ образъ съ н написанн, сав что е дѣло се н написанн; 22 мар, зогр2 кесаревъ, сав црво; 23 в мар и зогр2 нсъ, в сав тогда лннсват; 24 мар кесарева кесаревн. бжнѣ бжн, зогр2 кесарева кесаревн і бжнѣ боу, сав црва црвнн. н бжнн бжн; 25 мар, зогр2, сав с слышавъше; 26 мар, зогр2 оставше н, сав оставше его.

В местността Гетсимани

(Матей XXVI, 36—39)

36 ТОГДА¹ ПРИДЕ СЪ ННМИ НСЪ² ВЪ ВЕСЬ³. НАРИЩАЕМЪЖИЪ ГЕДСИМАНИ⁴. Н ГЛА ОУЧЕНИКОМЪ. СИДЪТЕ⁵ ТОУ. ДОИДЕЖЕ⁶ ИЩЕДЪ⁷ ПОМЛЖ⁸ СА ТАМО. 37 Н

·ПОЕМЪ⁹ ПЕТРА И ОБА СНЫ¹⁰ ЗЕВЕДЕОВА. НАУАТЪ СКРЪБЪТИ¹¹ И ТЖЖНТИ. 38
 ТОГДА¹ ГЛА НМЪ¹². ПРНСКРЪБЪНА¹³ ЕСТЬ ДША МОЕ ДО СЪМРЪТИ¹⁴. ПОЖИ-
 ДЪТЕ СЪДЕ¹⁵. И БЪДИТЕ СЪ МЪНОЖ¹⁶. 39 И ПРЪШЕДЪ¹⁷ МАЛО. ПАДЕ НИЦЬ¹⁸
 МЛА СА И ГЛА¹⁹. УЧЕ²⁰ МОН АЩЕ ВЪЗМОЖНО²¹ ЕСТЬ. ДА МИМОНДЕТЬ УТЪ²²
 МЕНЕ УАША СИН²³. ОБАЧЕ НЕ ЪКОЖЕ АЗЪ²⁴ ХОЩЖ. НЪ ЪКО²⁵ ТЫ. (Л. 89 обр. — 90)

Разночтения: ¹ мар, зогр тьгда; ² мар, зогр нс, сав кс; ³ зогр, сав всъ;
⁴ мар ѳедснманн, зогр ѳен'снманн, сав гетьснманн; ⁵ зогр садъте, сав садъте,
² мар сѣдъте; ⁶ зогр дон'деже, мар дондеже; ⁷ зогр шьдъ, сав шьдъ; ⁹ сав помолж;
⁹ сав поимъ; ¹⁰ мар, зогр, сав сна; ¹¹ сав пещн са; ¹² в мар и зогр след нмъ доба-
 вено нс, в сав вм. гла нмъ стои рече кс; ¹³ мар, зогр прнскрѣбъна, сав прнскрѣбъна;
¹⁴ мар, зогр съмрътн, сав съмрътн; ¹⁵ сав съде; ¹⁶ мар съ мънож, зогр, сав съ множ;
¹⁷ мар, зогр прѣшьдъ, сав прѣшьдъ; ¹⁸ мар ницъ; ¹⁹ мар, зогр, сав гла; ²⁰ зогр, сав
 чѣе; ²¹ сав възможно; ²² мар, зогр, сав отъ; ²³ мар, зогр, сав син; ²⁴ мар, зогр, сав азъ;
⁵ мар, зогр ѳкоже, сав ѳкоже.

Саломе танцува, за да получи главата на Йоан Кръстител

(Марко VI, 14—29)

МЦА ДВГО НЪ, ОУСЪКНОВЕНІЕ СТАДО НОАНА ПРДУА И КРСТАЕ : ВЪ
 ТЖДЕ ДЕ ПА СТМЪ ІЖЕ НА СТРОУМЦН : ТИМОТЕУ ТЕОДОРУ ЕВСЕВІЮ И ДРОУ.
 ЖННЪ НХ¹. И СТЪ ФЕОДОРЪ СОНЪВЪННН : Е О ЛОУ ГЛА ЛЖ:

14 ВЪ ОНО СЛЪНШАВЪ НРОДЪ ЦРЪ². СЛОУХЪ ХВЪ³. БВЪ БО⁴ БЪН НМА ЕГО.
 ГЛАШЕ⁵ ЪКО Н ОАНЪ⁶ ВЪСТА ОТЪ МРЪТВЪННХЪ. И СЕГО РАДН СЛЪИ ДѢЖТЪ СА
 О НЕМЪ. 15 ННН ЖЕ ГЛА АХЖ ЪКО ИЛІЕ ЕСТЬ. ПНН ЖЕ ГЛА АХЖ ЪКО ПРКЪ
 ЕСТЬ. ЪКО ЕДННЪ ОТЪ ПРКЪ ЕСТЬ. 16 СЛЪНШАВЪ ЖЕ НРОДЪ РЕЧЕ. ЪКО ЕГОЖЕ⁷
 ОУСЪКНЖХЪ Н ОАНА⁸. СЪ ЕСТЬ. ТЪ ВЪСТА ОТЪ МРЪТВЪННХЪ. 17 ТЪ БО НРОДЪ
 ПОСЛАВЪ ІАТЪ Н ОАНА. И СВЪАТА И ВЪ ТЕМЪНЦН⁹. НРОДНАДЪИ¹⁰ РАДІ. ЖЕ-
 НЪИ ФІЛІПА БРАТА¹¹ СВОЕГО. ЪКО ОЖЕНІ СА ЪЖ. 18 ГЛАШЕ БО Н ОАНЪ НРО-
 ДОУ¹². ЪКО¹³ НЕ ДОСТОИТЪ ТЕБЪ НМѢТИ. ЖЕНЪИ БРАТА¹⁴ СВОЕГО. 19 НРОДНА¹⁵
 ЖЕ ГНѢВАШЕ СА НА НЪ¹⁶. И ХОТВАШЕ ОУБИТИ Н¹⁷. И НЕ МОЖАШЕ. 20
 НРОДЪ БО БОВАШЕ СА¹⁸ Н ОАНА. ВЪДЪН¹⁹ МЖЖА ПРАВЕДЪНА²⁰ И СТА. И ХРАНЕ-
 АШЕ Н. И ПОСЛОУШАВЪ²¹ ЕГО МНОГО ТВОРѢАШЕ. И ВЪ СЛАСТЪ ПОСЛОУШААШЕ
 ЕГО²². 21 И ПРНКЛЮЧЪШЮ СА. ДЪНИ ПОТРЕБЪНОУ. ЕГДА НРОДЪ РОЖДЪСТВОУ

СВОЕМОУ. ВЕУЕРѢ²³ ТВОРѢАШЕ КЪНАЗЕМ²⁴ СВОИМЪ И ТЪНСЖИЦЪНИКОМЪ. И
 СТАРѢИШИНАМЪ ГАЛНЛЕНСКЪНИМЪ²⁵. 22 И ВЪШЕДЪШИ²⁶ ДЪЩЕРН ѿА НРОДНАДЪ²⁷
 ПЛАСАВЪШИ. И ОУГЪДЪШИ ПРОДОУ¹². И ВЪЗЛЕЖАЩИМЪ СЪ НИМЪ. РЕУЕ ЦРЬ
 ДѢВЩИ. ПРОСИ ОУ МЕНЕ²⁸ ЕМОУЖЕ²⁹ ХОЩЕ(ШИ) И ДАМЪ ТИ. 23 И КААТЪ СА
 ЕН. ЕКО ЕГОЖЕ²⁹ ПРОСИИ ДАМЪ ТИ. ДО ПОЛЪ ЦРЬСТВА³⁰ МОЕГО. 24 ОНА ЖЕ
 ШЕДЪШИ³¹ РЕУЕ МТРИ СВОЕИ³². ЧССО ПРОСИЖ. ОНА ЖЕ РЕУЕ ГЛАВЫ И О АНА КРСТАѢ.
 25 И ВЪШЕДЪШИ²⁶ СЪ ТЪЦАНІЕМЪ КЪ ЦРОУ³³. ПРОСИ ГАЦИ. ХОЩЖ ДА МИ
 ДАСИ³⁴ ЕСИЦИ³⁵ НА БАЮДѢ ГЛАВЖ И О А НА КРСТАѢ. 26 И ПРИСКРЪБЕНЪ³⁶ БЪНЪВЪ³⁷
 ЦРЬ ЗА КААТЕЖ³⁸. И ВЪЗЛЕЖАЩИИ³⁹ СЪ НИМЪ. НЕ ВЪСХОТЕ ОТЪРЕШТИ СА ЕН.
 27 И АБНЕ⁴⁰ ПОСЛАВЪ ЦРЬ СЕКУЛАТОРА⁴¹. ПОВЕЛѢ ПРИНЕСТИ ГЛАВЖ ЕГО. 28
 ОНЪ ЖЕ ШЕДЪ⁴² ОУСЪБКИЖ И ВЪ ТЕМЪНИЦИ⁴³. И ПРИНЕСЕ ГЛАВЖ ЕГО НА БАЮДѢ⁴⁴.
 И ДАСТЪ ИЖ⁴⁵ ДѢВЩИ. И ДѢВНИЦА ДАСТЪ⁴⁶ МТРИ СВОЕИ. 29 И СЛЫШАВЪШЕ
 ОУЧЕНИЦИ ЕГО. ПРИДЖ И ВЪЗДАША⁴⁷ ТѢЛО⁴⁸ ЕГО. И ПОЛОЖИША И ВЪ ГРОБѢ.
 (л. 152—153 обр.)

Бележки и разночисления: ¹ без з в края на реда; ² зогр і оуслъшиа
 црѣ іродъ, мар ѣ оуслъшавѣ црѣ іродъ; ³ зогр, мар ісѣвъ вм. хѣвъ; ⁴ зогр авѣ бо,
 в мар бо липсва; ⁵ зогр ѣ глааше, мар ѣ глаше; ⁶ зогр еко іоанъ крстаѣ, мар
 еко иоанъ крстанъ; ⁷ зогр, мар егоже азъ; ⁸ зогр іоанна; ⁹ зогр въ тъмъници;
¹⁰ зогр, мар іроднеды; ¹¹ зогр, мар братъ; ¹² зогр, мар іроден; ¹³ в мар еко липсва;
¹⁴ зогр фанпа брата, мар фанпа брата; ¹⁵ зогр, мар іродне; ¹⁶ зогр на нѣ, мар
 на нѣ; ¹⁷ зогр, мар хотѣше і оуенти; ¹⁸ зогр боѣше са; ¹⁹ в мар правильно къды и;
²⁰ зогр правъдына; ²¹ зогр, мар послъшала; ²² зогр его слъшаше, мар его по-
 слъшаше; ²³ зогр кеуерѣ; ²⁴ без з в края на реда, зогр къназемъ; ²⁵ зогр галн-
 лѣискамъ, мар галнленскимъ; ²⁶ зогр въшѣдъши, мар въшѣдъши; ²⁷ зогр, мар
 іроднедѣ, неправильно, както и в ас, дат. падеж вм. родителен; ²⁸ в зогр проси оу
 мене липсва; ²⁹ в зогр и мар тук вставено аште; ³⁰ зогр, мар до полъ црнѣ;
³¹ зогр ишѣдъши, мар ишѣдъши; ³² зогр, мар къ мри своѣ; ³³ зогр, мар къ црю;
³⁴ мар хощѣ да даси ми; ³⁵ вм. сѣнци в зогр оусѣенѣ, в мар отъ него (не-
 сполучлива калка) — грц. ἑξουτῆς; ³⁶ зогр прискрѣбнѣ; ³⁷ зогр, мар бѣкъ; ³⁸ зогр,
 мар за каатѣы; ³⁹ вм. възлежаша, зогр възлежашнхъ, мар възлежашнхъ —
 навярно род. пад. за вин.; ⁴⁰ зогр авѣ; ⁴¹ зогр, мар воіна; ⁴² зогр. шѣдъ; ⁴³ зогр
 въ тъмъници, мар въ тъмъници; ⁴⁴ мар на мнѣ; ⁴⁵ в зогр иж липсва; ⁴⁶ зогр, мар
 дастъ иж; ⁴⁷ зогр прѣдша і въдша, в мар само въдша; ⁴⁸ зогр, мар трѣпѣ.

Притча за сеяча

(Лука VIII, 5—15)*

Не ꙗкоже се
 ева въ лоу гла не е¹
 Реуе гь прить-
 уж снж. 5 нзн-
 де сеѣан се-
 атъ семе-
 не своего.
 и егда же² се-
 аше е². ово паде
 при пжти и по-
 пьрано бѣистъ.
 и птица³ небснзи-
 а позобаша е-
 б а другоє паде на
 камені⁴. и про-
 забь оусъше. за-
 не не имѣаше вла-
 ги. 7 а друго-
 е паде по срѣ-
 дѣ трънѣ⁵.
 и въздрасе
 трънѣ⁶ и по-
 дави е. 8 а друго-
 гоє паде. на
 земі добрѣ⁷.
 и прозавь⁸ съ-
 твори плодъ

сътвори⁹.
 9 въпраша¹⁰
 же и оученици
 его глаше. что¹¹
 естъ притьва
 сі. 10 онъ же ре-
 че имъ¹². вам
 дано естъ въ-
 дѣти¹³ таинъ
 црствна бжнѣ¹⁴.
 а проумимъ
 въ притъвахъ.
 да видаше не
 видатъ. и не
 разумѣютъ
 срдцемъ¹⁵. 11 е-
 стъ же прить-
 ва си. сема е-
 стъ слово бжнѣ¹⁶.
 12 а еже¹⁷ при пж-
 ти. си сж-
 ть¹⁸ слыша-
 щин¹⁹ слово. и
 по томъ при-
 детъ диаво-
 ль²⁰. и възъ-
 метъ слово

* Редоветѣ отговарятъ точно на редовете в оригинала.

ОТЪ СРДЦЬ НХ²¹.
 ДА НЕ ВЪРЪИ С-
 МЪШЕ²² СПСЕНН
 ВЪДЖТЪ. 13 А
 ЕЖЕ¹⁷ НА КАМЕНН²³.
 ІЖЕ СГДА СЛЫ-
 ШАТЪ²⁴ СЪ РАДО-
 СТІИЖ ПРІЕМЪ
 ТЪ СЛОВО. Н СІИ²⁵
 КОРЕНЕ НЕ ИМѢ-
 ТЪ. ІЖЕ ВЪ В-
 РЪМА ВЪРЖ С-
 МАЖТЪ²⁶. Н ВЪ
 ВРЪМА НАПАС-
 ТІ ОСТѢПАИЖ-
 ТЪ²⁷. 14 А ПАДЪ-
 ШЕЕ²⁸ КЪ ТРЪНИ²⁹.
 СІИ³⁰ СЖТЪ СЛ-
 ЪШАЩІИ³¹. Н

ОУТЪ ПЕЧАЛН-Н
 БОГАТЪСТВА³².
 Н СЛАСТІ, ЖІТН-
 ИСКЪИЖ³³ ХОДАЩЕ.
 ПОДАВАЕЖТЪ
 СА³⁴. Н НЕ ДО ВРЪХА³⁵
 ПЛОДА ТВОРАТЪ.
 15 А ІЖЕ³⁶ НА ДОБРЪ ЗЪ-
 МАІ³⁷. СІИ³⁰ СЖТ.
 ІЖЕ³⁸ ДОБРОМЪ
 СРДЦМЪ Н БЛАГО-
 МЪ. СЛЫШАЩЕ³⁹
 СЛОВО ДРЪЖАТ⁴⁰.
 Н ПЛОДЪ ТВОРАТЪ
 КЪ ТРЪЩЕНИИ.
 8 СІ⁴¹ ГЛА ВЪЗГЛА-
 СІ. ИМЕАН. ОУШИ
 СЛЫШАТИ ДА
 СЛЫШІТЪ . . . 42

(л. 53 обр. — 54)

Бележки и разночетения: ¹ заглавието едва четливо; ² зогр, мар думата липсва; ³ зогр пѣтница; ⁴ зогр, мар на камене; ⁵ зогр трънѣ; ⁶ зогр трънѣ; ⁷ зогр на земѣн добръ, сав на добръ земн; ⁸ сав н прочлае н; ⁹ мар сътократниѣ. сав ѣ краты; продължението на 8. стих в ас и сав е преместено в кран на еванг. четене; ¹⁰ сав въпрашахж; ¹¹ зогр уѣто; ¹² в мар нмъ липсва; ¹³ мар вамъ естѣ дано вѣдѣти, зогр вамъ дано естѣ разумѣти, сав вамъ естѣ вѣдѣти; ¹⁴ мар црствнѣ вжнѣ, зогр црсьѣ вжѣѣ, сав црствена небсаго; ¹⁵ мар н слышащѣ не разумѣятъ, зогр, сав слышащѣ не слышатъ. не разумѣжатъ; ¹⁶ зогр бжѣ ¹⁷ зогр, мар іже; ¹⁸ зогр, мар сн липсва, сав липсва и сжтъ; ¹⁹ зогр, мар, сав слышащѣ; ²⁰ зогр, мар, сав по томъ же придѣтъ дѣволъ, мар, сав днѣволъ; ²¹ зогр, мар, сав отъ срдьца ихъ; ²² зогр, сав імъше; ²³ зогр, мар на каменн, сав на камене сн сжтъ; ²⁴ зогр, мар, сав оуслышатъ; ²⁵ в зогр сн липсва, мар снн; ²⁶ сав іже въ часѣ вѣржѣтъ; ²⁷ сав н въ часѣ напастн отѣстѣпатъ; ²⁸ мар падъшен; ²⁹ зогр къ трънѣ,

мар въ турини, сав въ турини; ²⁹ сав се; ³¹ зогр, мар, сав слышавъши; ³² зогр
 ѿ отъ неубави ѿ богатства, мар ѿ отъ баѣственъ, сав отъ печалн богатствомъ;
³³ зогр, сав ѿ сластѣмн житнискѣмн, мар н сластѣмн житенскѣмн; ³⁴ сав потапакъ
 жтъ са вм. подаваѣжтъ са, ходоцѣ липсва; ³⁵ сав а не до коньѣа (вм. коньѣа);
³⁶ зогр, мар, сав еже; ³⁷ зогр, мар, сав зѣмн; ³⁸ сав еже; ³⁹ зогр слышавъши, мар
 слышавъши; ⁴⁰ сав след благомъ следва слышавъши тако н хранавъши ѿ; ⁴¹ зогр, мар,
 сав се; ⁴² отъ сѣ гла нататък -- край на 8. стих.

Из календарните бележки в Асеманиевото изборно евангелие

Календарни бележки за месец април

МѢЦА АПРѢН Ѣ СТЪН МѢЦЪ РИ. ѢЖЕ В ПЕРСѢ:
 И НА СТА ОЦА НА ЕВТѢХА ДРХИНА ПРѢГРА:
 И НА ОУСПЕННѢ ПРѢДА ОЦА НАГО. МЕСОЦА.
 ДРХНА ВЪННАНАМЪ МОРАКЪН. БРА ПРГО КУРН-
 ЛА ФИЛОСОФА. ѿ ЕВА И. В СЕПТА. ѿ —
 МѢЦА АПРѢН АИ СТА АНТИМА. И В СѢН. ѿ —
 МѢЦА АПРѢН ИЖ ПРНА ФЕОРА СНОТ. И ИЖ НОЦА. ѿ —
 МѢЦА АПРѢН ИЖ. СТАДО ВЕЛИКАГО МКА
 ФЕОРНА. ѿ ЕВ О НОЦ ГЛА РЪС. РЕ ГЪ.
 СВОИ ОУЧ. СИ ЗАПОВѢДАМЪ ВАМ. ѿ КО. ПРН-
 НОСИТИ БОУ. ѿ И СЪ В ПО ПАСТЕ. ѿ —
 МѢЦА АПРѢН АИ СТА АПА ЕВѢЛИСТА МАРКА. И І ДЕК. ѿ —
 МѢЦА ТО НЕ СЕНОМКА ВАСНАІА СППА АМАШЕНКА.
 ѿ И ИЖ СЕГ МѢЦА. ѿ МѢЦА АПРѢН. ѿ МКА ИЖКОВА. И І ДЕК. ѿ —

(л. 145 обр. — 146)

Календарна бележка за Климент

МѢЦА НЮ ИЖ СТАГО ПАИТЕЛЕННА МКА
 И СТАГО СТАЪ ОЦА НАГ КЛИМЕНТА СП-
 СППА ВЕЛНУСКАГО. ѿ И СЪ В ПО ПА-
 А СТОУМОУ КЛИМЕТУ. СЕПТА Б. ѿ —

(л. 151)

4. СИНАЙСКИ ПСАЛТИР (PSALTERIUM SINAITICUM)

Синайският псалтир е глаголически паметник от XI в. Написан е на пергамент и съдържа 177 листа. Намира се в манастира „Св. Катерина“ на планината Синай в Арабия. Липсват му последните листове (от псалм 138 до 150).

Издаден е най-напред от Л. Гайтлер (L. Geitler): *Psalterium. Glagolski spomenik manastira Sinai brda. U Zagrebu, 1883.*

В изданието на Гайтлер обаче са допуснати значителен брой грешки. Най-добро издание на паметника в кирилска транслитерация е направил С. Северьянов (*Синайская псалтырь. Глаголический памятник XI века. Петроград, 1922*). Освен текста това издание съдържа пълен речник и обстояни. сравнения под линия с Болонския и Погодинския псалтир. По-важни изследвания на Синайския псалтир:

1. В. Агним, *Studien zum altbulgarischen Psalterium Sinaiticum. Leipzig, 1930.*

2. Ю. В. Петровская, *Мена глухих в Синайской псалтыри. Известия Отделения русского языка и словесности Академии наук, т. XXI, кв. I, 1917.*

Псалм II

БЕЗ НАПИСАНЬЪ: —	8 Прѣси оу мнѣ ⁷ и дамъ ти язъкъ: ⁸ достоѣнъе твоѣ и одръжанъе твоѣ конѣцъ зѣмля: —
1 Вѣскѣжъ шаташа сѣа езъщи: ¹ ѿ людѣе поучиша сѣа тѣцетнѣимъ: — —	9 Оупасеши ѿ палцѣжъ желѣзнойжъ: вѣко съсѣдѣи скѣждельника съкроуши: .
2 (прѣст)аша ² цѣри зѣмьни: ² (ѿ кѣниаши) ² собѣраша сѣа въ на гѣ сна ⁴ хѣа его: — ((коуѣ) ³	10 ѿ нѣинѣ цѣре разоумѣте накажете сѣа вѣси сѣадишеи зѣмля: —
3 Растрѣгнемъ жъзи ихъ ѿ отѣврѣзѣмъ отъ насъ нго ихъ:	11 Работанте гѣи съ страхомъ: и радочите сѣа емоу съ трепетомъ: — —
4 Жнези на (н)всхъ ⁵ посмѣветъ сѣа емоу и гѣ поржгаеъ сѣа имъ:	12 Прѣимѣте наказанъе: еда когѣда прогнѣбаеъ сѣа гѣ и погѣбнете отъ пѣти правѣдѣна: —
5 Тѣгда възглѣтеъ къ нимъ гнѣвомъ своимъ: и вѣростыжъ своимъ сѣмиатетъ ѿ: —	Егда възгоритъ сѣа: вѣскорѣ вѣростъ его: Блаженѣи вѣси надѣвѣши сѣа на нѣ:
6 Азъ же поставленъ есмъ цѣрь отъ него: Надъ сионъ:	(л. 1 обр. — л. 2 обр.)
7 мѣ горжж ⁶ стѣжжъ его: Вѣзвѣщаѣа повелѣнъе гнѣ: — —	
Гѣ реуе къ мнѣ снѣ моѣ еси тѣ азъ днесъ родихъ тѣа: —	

Бележки: ¹ в. ѱзѣци; ² написаното в скоби откъснато, тук добавено по Болонския псалтир; ³ добавеното в скоби липсва в оригиналния текст, но е явно пропуснато случайно; ⁴ титлото пропуснато в оригиналния текст над сна; ⁵ в оригиналния текст на всѣхъ; ⁶ второто ж излишно; ⁷ в. мене; ⁸ в. ѱзѣкъ.

Псалм III

ПСАЛМЪ ДАДОВЪ СГДА БЪВГЛШЕ ОТЪ ЛИЦА-А-ВЕСЕЛОУМА¹ СНА СВОЕГО

1 ГИ УЪТО СНА ОУМНОЖИША СЪТЖЖАЮЩЕ МИ: МНОСИ ВЪСТАША НА МЯ²:
 2 МНОСИ ГЛЖТЪ ДШИ МОЕИ НВСТЪ СИНЬЕ О БСЪ ЕГО: ДИНСА: 3 ТЫ ЖЕ ГИ
 ЗАСТЖПНИКЪ МЕИ ЕСИ: СЛАВА МОЕ ВЪЗНЕСЕ³ ГЛАВЖ МОИЖ: 4 ГЛАСЪМЪ МОИМЪ
 КЪ ГЕИ ВОЗЪВАХЪ: И ОУСАДИША МЯ ОТЪ ГОРЪИ СТЪНА СВОСИА: 5 АЗЪ ЖЕ ОУ-
 СЪНЖХЪ И СЪПАХЪ: ВЪСТАХЪ ЕКО ГЪ ЗАСТЖИТЪ МЯ: 6 НЕ ОУВОИЖ СНА ОТЪ
 ТЪМЪИ ЛЮДЕИ: НАПАДАЮЩИХЪ НА МЯ ОУКЪСЪТЪ: 7 ВЪСКЪРСНИ ГИ СПИ МЯ БЖЕ
 МОИ: ЕКО ТЫ ПОРАЗИ ВЪСА ВРАЖДЮЩИЦАМЪ⁴ МИЕ ВЪСОУЕ: ЧЖБИ ГРЕШНИХЪ
 СЪКЪРОУШИЛЪ ЕСИ: 8 ГНЕ ЕСТЬ СИНЬЕ: И НА ЛЮДЕХЪ ТВОИХЪ БЛГОСЛОВЕЦВЕНЬЕ
 ТВОЕ: СЛАВА:

(л. 2 обр. и 3)

Обяснения: ¹ ханнография, в. отъ лица авеселума; ² в ръкописа погрешно е повторено след мя: мноси всташа на мя; ³ в Погод. псалт. и възнеса, в Болонския възнос; ⁴ в. враждующицима.

5. СИНАЙСКИ МОЛИТВЕНИК (EUCHOLOGIUM SINAITICUM)

Синайският молитвеник (требник) е глаголически паметник от XI в. Наброява 106 пергаментни листа. Намира се в манастира „Св. Катерина“ на планината Синай в Арабия. Представя малка част от някогашен обемист ръкопис. Запазеното е едва една трета част от целия първоначален паметник. Липсва началото (започва от 20-та тетрада), а също така крайт и някои листове от средата. Съдържание — молитви и обреди (гребн). Някои учени предполагат, че паметникът е писан в България. Досега има следните издания:

1. L. Geitler, *Euchologium glagolski spomenik manastira Sinaj brda*. U Zagrebu, 1882.

2. J. Fréck, *Euchologium Sinaiticum. Texte slave avec les sources grecques et traduction française*. Patrologia Orientalis, XXIV, 5, Paris 1933; XXV, 3, Paris, 1939.

3. Rajko Nahtigal, *Euchologium, Sinaiticum. Starocerkveno-slovanski glagolski spomenik*. I del. Fotografski posnetek, Ljubljana, 1941; II del. Tekst s komentarjem, Ljubljana, 1942.

Речник по изданието на Гайтлер е приготвил и издал St. Słoński, *Index verborum do Euchologium Sinaiticum*, Warszawa, 1934.

Обред над замърсен кладенец

҃Н НА ѠСКВРЪНЬШННМЪ СѦ.

• СТОУДЕНЬЦЕМЪ. ПОДОБАЕТЪ ИЗЛИБЕТИ ИЗ НЕГО. КЪ ВЕДЕСЪ. ВОДЪ. И ПОТОМЪ ВЪЖЕГЪ БЪ СВѢЩН. КАДНЪТЪ ОКРЪСТЬ. И ТВОРИ. НЕРВН МѠТВЖ СНЖ. /- ПИ БЖЕ НАШЪ ВЕЛИКЪ. И ДНЕВЪНЪ. НЕНЗДРЕУЕНЪ¹ БЛАГОСТИЖ. И БОГАТЫМЪ ПРОМЪШЛЕННЕМЪ. СТРОИ УЛУЪ ЖИВОТЪ. ДАКЪ НАМЪ И ЗЕМЪНАА БЛАГДА. РАСТЕОРИ ПРИ МОСИ ГОРЪКЖИ ВОДЖ. КЪ СЛАДЪКЖИ. И ВРЪЖДАЩИЦАА ВОДЪ. ПРИ ЕДИСИ СОЛНЖ НЦЕВЪ. И ВЪЗАКОНИ ЕРЪХОВЪНОМОУ АПЛОУ ПЕТРОУ. ВЪДЪННЕМЪ И ГЛАСОМЪ. НИУСОЖЕ СКВРЪНЪНА. АИ НЕУСТА. МНЕТИ СВТРОФЕНЪХЪ ТВОИЖ. НА ПИЦИЖ УКОМЪ. И СЪСЪДОМЪ НЪЗЪРАНЫМЪ. ПАВЪЛОМЪ АПЛОМЪ ТВОИМЪ. ВСЕ ЧИСТО ЧИСТЫМЪ. ПРОПОВЕДАЕЪ. ТЪ. КАКО УКАЖЕУС. ЧУИСТИ ВОДЖ СНЖ. ОТЪ СКВРЪНЪИ КСА. СТИ ИЖ ДХЕМЪ СТЪМЪ ТВОИМЪ. ДА БЖДЕТЪ НА ВЕСАИИ И СЪДРАИИ. ВЪКОУШАЩИИМЪ И ИИЖИИИМЪ ОТЪ НЕА. ДА О СЕМЪ ПРОСАДИТЪ СѦ ПРЪТЕС НАА ТЕС. ОЦА И СНА И СѦ. /.

• И ПО АМН ВЪЛЪС ВОДЪ. Ѡ СТЪИ БГОАВЛЕНЕН. ВЪ НЪ ВЪИЖРЪТВОРА ЕЖ КРЪТЪИ В.

• И ВЪКОУСИ. ИРЪИ ПРЪЖДЕ Ѡ НЪ. / (л. 20 обр. и 21)

Молитва при садене на лозе

• МО ЕГДА ХОТАЦЕ ВИНОГРАДЪ СЪДИТИ. /.

ТЪИ ЕСИ ХЕ ВИНОГРАДЪ ИСТИНЪНЪИ. И ОЦЪ ТВОИ ДЪЛАТЕЛЬ ЕСТЬ. ТЪИ СВОИ АПЪИ ЛОЗЕ НАРЪКАЪ ЕСИ. ТЪИ ПЪЪ ОТЪ ЕИЮТА ПЪВЕСЕ. И НЪГЪНА ИЪЗЪКЪИ И НАСАДИ ИА. ТАКОЖДЕ И НЪИИ. ПРЪЗЪРИ НА ВИНОГРАДЪ СЪ. И НАСАДИ И. И ОУКОСИ И. И ОУГЪЖИ МЪТЪ ТВОИЖ НА НЪ. ОУРАДИ И ОУРОГОМЪ. ВЪХОДЪИ И ИХОДЪИ ЕГО. ИЗЪДИИ ОТЪ СНЕГА. И ОТЪ МРАЗА. И ОТЪ ГРАДА ПОСИМА БОУРЕЖЪ ВЪ ВЪКО МИЛОСТИВЕЪИ УКАЖЕЦЪ ВЪ ЕСИ. И ТЪЕЪ. / (л. 13 обр. и 14)

¹ вл. ненздревенъ, епентетично д.

Молитва при жетва

• МО НА ЖАТВЖ./.

ГІ ЕЖЕ УКАЮЕ. ПЛОДЫ ІАЖЕ ЕСН ДАЛЪ НАМЪ. ІХЪЖЕ СЪНДОША СЯ
РАБИ ТВОИ ЖАТЬ. ВЪЗЛОЖИ НА НА БЛАГЕНІЕ ТВОЕ. І БЛАДЖИЦННМЪ МНН.
ПОДАЖДИ СПІНЕ ТВОЕ. ДА НМЖЩЕ ГОБЕЗНЕ ТВОЕ. ПОДАДАТЬ Н НИЦННМЪ.
ДОБРОСЪТВОРЕНІЕ. І СЕГО РАДН ПРННМН. ОТЪ ВСЪХЪ ПОКЛАДЕНІЕ. ВЪ ТЕБѢ БО
ПОДОБАЕТЪ ЕСЕ СЛАВА. ШЦЮ Н СНОУ Н/.

(л. 12 обр. и 13)

Молитва за болен, който пие много вода

• МО НА БОЛЕМЪ ПИЩЕМЪ МНОГЖ ВОДЖ./.

ИСТОУСИ ВОДЖ ВЪЗКОЖ НЗДРЕВЪ¹ СВОИХЪ. ХЕ ЕЖЕ НАШЪ. ОУТОПИЛЪ ЕСН ВСА
ПРОТНВЪНЪНА СНАЗЫ. Н ПОБЕДНАЪ ЕСН. ВСЪ ДХЪ ВОДЪНЫ. ЖАЖАЖЦЕН.
Н ЕСЖ ІАЗЖ. ВОДЖ ПИЖЩЖЖ. ТЫ ЖЕ НЪНІЕ РАУИ ПРИЗЪРЪТН. НА РАБА
ТВОЕГО СЕГО. І ПИЖДЕНН ІЗ НЕГО ВСЪ ДХЪ ТВОРАЦИИ ЖАЖАЖ. І ЕСЖ ІАЗЖ
ЖЕЖЩЖЖ ПЛЪТЬ ЕГО. І ЖТРОВЖ ЕГО. СОУШАЩЖ ОУЕТЪНЪІ ЕГО. ПАЛАЩЖ
ГРЪТАНЪ ЕГО. ПРОХЛАДН ХЛАДОМЪ ТВОИМЪ. НАПОН Н ІСТОУЫННСОМЪ ТВОЕІА
БЛАГОСТН. БСАІН СЪДРАВНЕ ВЪ ТЪЛО ЕГО. ВЪ ТЪКО ПРОСЛАВЛЪЕТЪ СЯ ІНМА ТВОЕ
ОЦА Н СНА Н СТААГО ДХА НЪІ/.

(л. 29 обр. и 30)

Молитва за спиране кръвотечение от рана

• МО НА КРОВЪ. Н ВЪЗВО ІЗДРЕ

• ВРЪ¹ СВОИХЪ./.

ИСТОУСИ КРЪРЪ ВЪЗКОЖ НЗ-Д-РЕВЪ¹ СВОИХЪ. ХЕ ЕЖЕ НАШЪ. ПРЕСЖУНЛЪ
ЕСН. ВСА ІСТОУЫННЪІ НЕПРНЪЗННЪІ. І НЕДЖЖЪНЪНА. І ПОБЕДНАЪ ЕСН.
ВСЖ СНАЖ ЕРАЖИЖ. ТЫ ВАКО РАУИ НЪНІЕ. ПРЕСЖУНТН ІСТОУЫННЪІ КРЪВН
СЕІА. І ПОБЕДН ЕСЖ СНАЖ БОЛЪЗНЪНЖЖ. І ДАЖДИ РАБОУ ТВОЕМОУ СЪДРАВНЕ.
ВОЛЕЖ Н БЛАГОДЕТНЕЖ. ОЦА ТВОЕГО НЕСЪНААГО. ПРОСЛАВЛЪШААГО ТА. Е
ТЪКО ПРОСЛАВН СЯ ПРЕСТОЕ НМА ТВОЕ ШЦА Н СНА Н СТААГО ДХА/.

(л. 29 и 29 обр.)

¹ в м. нз. ревъ, епентетично д.

Молитва над стадо

✠ МѠ НѦ ВЪЦѢМЪ СТАДОМЪ./

В АКО ГИ БЖЕ НАШЪ. ВСЕДЪЖИТЕ
 АЮ. ИСТИНЪИ. АГНЬУЕ. ВЪ
 ЗЕМАН ГРѢХЪИ ВСЕГО МИРА. НЕ
 ПРЪЗЪРН ДШЪ МОЛАЦЬ СѦ ТЕБѢ.
 УКЛЮУЕ КЪ ТЕБѢ ПРИБѢГАЕМЪ. И
 ТЕБѢ СѦ МОАИМЪ. УЗВОЛЕН ВЪ
 УЛНАДО СВОЕГО НЕКОВА. І ОУМЪ
 НЕЖЪ ЕГО СТАДА. І НЪБАВИЪ І
 ОТЪ РЖКЪИ НСАДОВОЪ. І ОТЪ
 ЛАКАДНОЕЪ. І НЪИНѢ ИЗВО
 АН. І БАГЕН СТАДО СЕ І ОУМЪНО
 ЖИ Е. НА ТЪСАЦА И НА ТЪМЪ. І
 НЪБАВИ ЕЪИ И СЕ. ОТЪ НАСНАЪЕ И
 НОПЛЕМЕНЪИКЪ. І ОТЪ ВСЕГО УА
 СА. СЪМРЪТЪНАДО. СЪБЛЮДИ Е
 СТЪИМИ АЪАЗИ СВОИМИ. І СЪ
 ПОДОБИ СЪТАЖАВЪШАГО Е. НЕЪА
 ВИДЪЛНВОМЪ ОКОМЪ. НАСЛА
 ЖДАТИ СѦ. ОТЪ НЕГО. І ХВАЛЖ ТЕ
 БѢ ПРИНОСИТИ. В БЛАГОДЕТИЖ
 И ЦЕДРОТАМИ. ЕДИНОУАДАГО./

(л. 15)

**Обред, извършван, когато се случи да падне мръсно
или нечисто нещо във вино, в масло или другаде**

УН БЪИВѦ. АЩЕ КЛЮУН СѦ. СКВРЪ

✠ НЪНОУ. АИ НЕУНСТОУ. ВЪПАСТИ

✠ ВЪ ВИНО. АИ ЕЪ МАСЛО. АИ ЕЪ ИНО

✠ ЕТЕРО КОЕ. ПОДОБАЕТЪ ЖЕ ВЪПА

л. 19 обр.

- ❖ ДЪШЕЕ НЕУНОСТЕ. НЪАТИ ДЕНЕ.
- ❖ І. НЪВРЪЩН Е ВОИЪ. І. ННЪ СЪСЖДЪ
- ❖ УНСТЪ ОМЪИТИ. ВЪНЖТРЫЖ
- ❖ ДОУ Н. ВЪНЪЖДОУ. Н. ПОТОМЪ ВЪ
- ❖ ЛЪЕТЪ ВОДЪ МАЛО. ВЪ ЖТРЪ
- ❖ УТЪ СЪИХЪ. ЕГОДЛЕНЕН. ТВО
- ❖ РА ЕЖЪ КРЪТЪ Е. Н. ПОТОМЪ ПРЪ
- ❖ ЛЪЕТЪ ВЪНО. АН. МАСЛО. ЕЖЕ ДИЕ
- ❖ БЖДЕТЪ. УТЪ ОСКВРЪНЕНАГО СЪ
- ❖ СЖДА. ВЪ УНСТЪ. Н. ПРННОСИТЪ Б
- ❖ СЕВЩН. Н. КАДИТЪ ПЕРЪН. ТВОРА
- ❖ МЪТВЪ СНИЖЪ/.

ГІ ІСХЕ БЖЕ НАШЪ. ЗАПОВЕДАВЕИ
 ПЛЪТЪНЪИМЪ. І. СПСЪНЪИМЪ.
 НЕ СКВРЪНИТИ СЪ УКОУ. ВО ВЪХОДА
 ЦНИМН ВЪ ОУСТА. НЪ ВСЕ УНОСТО
 УНСТЪИМЪ. ТВОРА ВЪРОИЖ ТВО
 ЕИЖ. НАОУУН НЪИ СЪСЖДОМЪ НЪВЪ
 РАИМЪ ТВОИМЪ ПАВЪЛО
 МЪ. ДИЛОМЪ. ВСЕ ТОВОИЖ СЪ
 ТВОРЕНО. УНОСТО БЪИТИ ВЪРОУЖИЩН
 НМЪ. І. ННУЪТОЖЕ ОТЪМЕТЪНО ПА
 УЕ БЖИЕМЪ СЛОВОМЪ. І. МОЛНТВО
 ИЖ. КЪ ТЕБЪ СЖЩИЖ СТИМН. ТЪИ
 Н НЪИТЕ КАКО. СЕДАВЕИА НМОЦЕ
 МЪ НАИИМЪ. ЕЛГЕН ВЪНО СЕ. СЕВ
 ЕИЖ БЛАГОСТНИЖ. І. УКЛОБЕНЕМЪ.
 БЛГВЕНЕМЪ. КРОПАСИЕМЪ. І.
 СЕДЩЕНЕ ВОДЪИ НМЕНЕМЪ ТВО
 . НМЪ. І. ЕСИЖ СКВРЪНИЖ. АН СЖМЪ

НЕННЕ. ВЪПАДЪШННМЪ ГАДО
 МЪ ВЪ НЕ. ДВЕННЕМЪ НЕПРНЪ
 ЗНННОМЪ. ОТЪЖЕНН ОТЪ РАЕЪ
 ТВОИХЪ. І ДАЖДН ІМЪ ОУПЪ
 КАННЕМЪ ТЕОИМЪ. ІЗВЕЩЕНН
 ЕМЪ ШЕДРОТЪ ТВОИХЪ. СЕГО ВЪ
 КОУШЕНН ПРНУАСТНТИ СМ. ХВАЛА
 ЦЕМЪ ИМА ТВОЕ СТОЕ. І НЕОСЖ
 ЖДЕНЪНО СЪХРАННТИ СМ. ПРЪДЪ
 ТВОИМЪ. ЪКО ТЪІ ЕСИ ОСВЩАІАН
 ЕСЕ. І ТЕБЪ СЛАВЕЖ ВЪСЪІЛАЕ
 МЪ. СЪ ВЪЗНАУААЛНЪІМЪ ТИ
 ОЦЕМЪ. І ЖНЕОТВОРАЩННМЪ АХЪ/.

- ❖ Н ПО АМН. ВЪЗЛЪЕ ВРЪХОУ ПРЪ
 ❖ АНЕДЕМААГО ВНА. ОТЪ СЪІ
 ❖ ХЪ БГОДЕЛЕНН. ТЕОРА ЕИЖ КРЪТЪІ
 ❖ В. І ПРННМЕТЪ ОТЪ НЕГО ПРЪВЕ
 ❖ НРЪН. Н ПНЕТЪ ПРЪДЪ ВСЪМН. А
 ❖ ШЕ. КАОУНТЪ СМ. ДА БЖДЕТЪ СЪ
 ❖ ГННО ВЪПАДЪШЕЕ. ДОСТОНТЪ
 ❖ ПРЪДНЕТН. А ННКОМОУЖЕ ВЪКОУ.
 ❖ СНТИ ОТЪ НЕГО/.

л. 20 обр.

Молитва над болен от треска, когато го тресе вечер

- ❖ МО НА ТРАМО ВЕУЕ. ДА ВКОУ
 ❖ СН МАЛО. ЗЕВЪДАЖ ОУЗЪРЪВЕЪ/.
 Запрѣщаеъ ти гь трасавице.
 ВЪШЕДЪШНЪ ВСЕГО. КОУДОУМЪ
 НААГО. І НЕПОСЛОУШЪАНВААГО.
 РЕСЪІ ОУЧЕННКОМЪ СВОИМЪ. Н
 ДЪТЕ КЪ ОНОМОУ Н РЪЦЪТЕ ЕМОУ.

ОУУНТЕАЬ ГЛЕТЪ ТИ. ВРЪМА МОЕ
 ПРИЕЛАНЖЛО СА ЕСТЬ. ОУ ТБСЕ ХОЩЕЖ
 СЪТВОРИТИ ВЕЧЕРЕЖ. ПАСХЪ СЪ ОУ
 ЧЕННИКЪИ СВОИМИ. СЪДЕ НА ВЕЧЕ
 РИ СЪ ОБЪМА НА ДЕСАТЕ ОУЧЕНИ
 КОМА СВОИМА. ПРИЕМЪ НА ВЕЧЕ
 РИ ХЛЪБЪ. І ПОХВААЬ БА. І ПРЪ
 ЛОМИ. І ДАСТЪ ОУЧЕНИКОМЪ
 СВОИМЪ ГЛА. ПРИИМЪТЕ ВДИ
 ТЕ. СЕ ЕСТЬ ТЕЛО МОЕ ЛОМАЩЕ
 СА ЗА ВДИ. ВЪ ОСТАВЛЕННЕ ГРЪ
 ХОВЪ. Н ПО ВЕЧЕРИ ПРИЕМЪ ЧУМЪЖ.
 ХВААЖ. ВЪЗДАСТЪ БОУ. ПРЪДА
 ОУЧЕНИКОМЪ СВОИМЪ ГЛА. ПИ
 НТЕ НЪ, НЕА ВСИ. СЕ ЕСТЬ КРЪВЬ
 МОЕ НОВЪИ ЗАВЪТЪ. ПРОАИ
 ВАЖЩЕ СА ЗА ВДИ. ВЪ ОСТА
 ВЛЕННЕ ГРЪХОВЪ. СЕ ТВОРИТЕ
 ВЪ МОЕ ВЪСПОМНИАННЕ. ВЪ
 СТАВЪ СЪ ВЕЧЕРА. ПРЪВНЕВЪ
 СА ПАЦАНЦЕЖ. ОУМЪИВЪ
 НОГЪИ ОУЧЕНИКОМЪ СВОИМЪ.
 ПОХВААИ БА. І ШЕДЪ НА ГЪРЪЖ,
 ЕЛЕОНЪСКЪЖ. ПОМОАИ СА ВЕ
 ЧЕРЪ ТРИЦИ. ПРЪЖДЕ ПРЪДАНИ
 Е СВОЕГО. РЕКЪ ОУЧЕНИКОМЪ СВО
 ИМЪ. ПОСЕДИТЕ СЪДЕ. ДОНДЕ
 ЖЕ АЪЪ ПОМОАИЖ СА. ВКО НЪИ
 НЕ ЕСТЬ ПРИСКРЪВЪНА ДША МОЕ
 ДО СЪМРЪТН. І ТЪ ПАДЪ НИЦЪ.

МОЛН СѦ ОЦЮ СВОЕМОУ НЕСЪ
 НОУМОУ. ГЛА ОУЕ. АЩЕ КАКО ЕСТЬ.
 ДА ПРЪНДЕТЬ УША СН ОТЪ МЕ
 НЕ. УБАУЕ НЕ ЪКОЖЕ ДЪЗЪ ХОЩИЖ
 НЪ ЪКОЖЕ ТЪИ. ОУЕ. ДЕШЕН ОУУЕ
 НИКЪИ СВОІА СЪПАЦІА. РЕКЪ ОУУЕ
 НИКОМЪ СВОИМЪ. КАКО НЕ МО
 ЖЕТЕ. ЕДННОГО УАСА СО МНОЖЪ ПО
 БЪДЪТИ. ДА НЕ БЪНДЕТЕ ВЪ
 НАПАСТЬ. ДУХЪ БО БЪДРЪ ЕСТЬ.
 А ПАТЬ НЕМОЩНА. УТЪШЕ
 ДЪ ПАКЪИ ПОМОЛН СѦ. І РЕКЪИ.
 ЕДА НЕ МОЖЕТЪ ПРЪНТИ ОТЪ
 МНЕ УША СН. АЩЕ НЕ ВЪКОУШИЖ
 ЕІА. ДА БЖДЕТЬ ВОЛЪ ТВОЕ.
 ПОМОЛЕН СѦ ТРЕТЬНИЦЕЖ. ТО
 ЖДЕ СЛОВО ГЛА. ПОУЩЕМ ПОТЪ
 СВОИ НА ЗЕМІЖ. АКЪИ КРЪВЬ.
 СМОУЖЕ СѦ ДЕН ОТЪ НЕСИ ДЪЛЪ.
 ОУКРЪВПАЪНА СРЦЕ ЕГО. СЪ ГЪ НА
 ЕДННОУАДЪИ СНЪ БЖЕН. СЪТВО
 РЕН ВЕУЕРЪ. ПРЪДАНІЕ СВОЕ. СЕ БЕ
 СПРИКЛАДЪИЖИЖ ЦЪЛЪВЪ. СЪДРА
 ВНЕ Н ОНЪЦІЕННЕ. І ПРИУАСТНЕ ЦРЪ
 СТВОУ НЕСЪНОУМОУ. ІЗГОНІТЪ
 ТА ИЗ НЕГО. ДАЕТЪ ЖЕ СМОУ СЪДРА
 ВНЕ В. ЪКО ПРОСЛАВЕТЕТЪ СѦ Н
 МА ТВОЕ. ОЦА Н СНѦ Н СТАДГО НЪИ/.

л. 47 обр.

6. РИЛСКИ ГЛАГОЛИЧЕСКИ ЛИСТОВЕ

Това са три цели пергаментни листа, два негативни отпечатъка от по една страница върху подвързийните дъски на обемист сборник от Златоустови слова, писан от Владислав Граматик през 1473 г., и още няколко малки изрезки от листове. Открити са в Рилския манастир от различни лица. В 1845 г. известният руски славист В. И. Григорович през време на своето пътуване по Европейска Турция открил един цял лист, който е най-добре запазен, и част от друг лист. 35 години след това, в 1880 г., Конст. Иречек видял отпечатъци от глаголическо писмо върху дървените подвързийни корици на спсменатия ръкопис от 1473 г. и си направил препис от тези отпечатъци. Най-сетне проф. Йордан Иванов през 1936 г. открил два нови листа и още няколко изрезки между външната кожена обвивка и подвързийните дъски на сборника, писан от Владислав Граматик. Всички листове и изрезки са писани от една ръка с кръгла глаголица.

Листът и изрезката, намерени от В. И. Григорович, се пазят сега в библиотеката на Съветската АН в Ленинград, а останалите листове, изрезки и отпечатъци — в библиотеката на Рилския манастир.

Като има пред вид палеографските особености на писмото, техниката на писането (два стълбеца по 37 реда на страница), размерите на листовите и на написаното поле, академик Иван Гошев идва до следното заключение: „Те безспорно произхождат от един изчезнал вече глаголически сборник, за цялостното съдържание на който днес могат да се правят само предположения. Може обаче да се приеме, че в него наред с някои от словата на Ефрем Сирий, заети из неговия обемист Паренсис, са били дадени и някои великопостни изповедни молитви.“ Според езиковите и палеографските си особености листовите се отнасят по време на написване от средата на X до началото на XI век.

Академик Иван Гошев издаде образцово тези важни за славистиката фрагменти под заглавие *Рилски глаголически листове* (София 1956). В това издание са дадени текстът в кирилска транслитерация, фотографски снимки от всички страници на листовите, изрезките и отпечатъците върху подвързийните дъски, палеографско и езиково изследване и речник.

За частта, намерена от В. И. Григорович, вж. също Б. Цонев, *История на българския език*. Том първи, второ издание, София 1940, стр. 149—151.

Краят на словото „За съда, за любовта и за покаянието“

... БНН КРАСНЫ НДБРА

Лист II. Стълбец I

НН • ДА СЖТЪ ТН СДД

КЕ БЕС ПРЪСТАНИ НА

ПАЪН СДДЪН СВОИЪ БРА

- 5** ТРЕ. СЛЪЗАМИ
 МОЛА СА ДА НА
 ПАЪЕМН В(ЪЗ)ДРАСТЪ
 ТЪ. ПЛОДЪН ТВОРА¹ ПО
 ВСА Д'ИИ. И НЕ БЪДН МИ²
- 10** ПОДРАЖАТЕЛЪ СА
 БОУ И ГРЕШ'НОУ. ГЛЦЮ В'
 СЕГДА³ И НЕ ТВОРАЦЮ НИ
 КОГДА³ ЖЕ. ОУНЪИЛЪ ПРЪ
 ДЪЛОЖЕНЬЕМЪ. СА
- 15** БЪ КОЛЕНЪ. НЕ ИМЪН
 ПОКААНЬЕ НИ МЪЗН
 ЖЕ УНСТЪН НЕ СЪВЪ
 ДЪИ ЖЕ СЕБЕ В'СЕГДА³
 (ГРЕШ'НА) И БО(Ж) С(А С)КДА
- 20** БЪДЪЩАДО. И УВЕ
 ТА НЕ ИМЪН О ГРЕСЪХЪ
 МОИА СЛАБОСТН. МО
 ДЪВЪН ИИЕУЮ БРАЪ
 МОЕ. САНКО ЖЕ ВАСЪ Е
- 25** СТЪ БОИЦЪ СА БА. И
 ТВОРАЦЪ В'СЕГДА СМОУ
 ОУГОДНАА. ПОМОЛИ
 ТЕ СА СМОУ ЗА МА ОКАД
 НАДО. ДА ПРИДЕТЬ НА
- 30** МА СТАЪ ЕГО БЛАГОДЪ
 ВАШИМЪ МЪАМЪ. И
 СЪЕТЪ МН ДЪШЪ ВЪ ГО
 ДИИЪ ОИЪ. СТРАШ'ИЪ

¹ Лигатура тв: ² лигатура ми: ³ лигатура гд. Нат. лигатурите нама да отбелязваме

ѿ н великии· егда
 35 же прнде хъ ѡдати
 хота комуждо по дѣ
 ломъ его· слава е
 динному боу стоу безъ
 мрзѣному· благоу и
 страш'ному прѣтоу мдоу·
 подвижшюму ѡзубъ
 5 мѣи благодѣтыи·
 възгласити глзи
 съдѣннѣа· и покланѣе
 и любеве пани съзъ
 дати дшн прѣсвѣце
 10 нс и срцю и оумъ по
 аьспѣ да в'сѣка
 дшѣа пошци си и насла
 днѣ'ши са изведет' са
 въ жизнь вѣвѣнж
 15 ѿ· боу же намоу сла н'не —

Стълбец 2

Началото на словото „За възврѣщането назад към езически дела“

✠ сѡ нъ благо ефрѣ ѿко
 ✠ възвращаете са въспа
 ✠ ть еже е(с)тъ на ѡзубъ
 ✠ наѣ дѣла —
 20 Ъко не подобаетъ и
 грати ѣкоже и пра
 вна стхъ оць

ГЛѢЖИ И БЖСНДИ ХОДАН
 СЪ НДОЛОСЛОУЖИТЕЛЕ
 25 МЪ ИМАТЪ ЧАСТЬ.
 БЖСНДИ И БЖСНДИ АПА
 ГЛѢ. ВЪСТЕ АН БРАБЕ
 ЛЮБИМАА КАКО ВЪЗВРА
 ЦАЕТЕ СѦ ВЪСПАТЬ. И
 30 ПАИ ПЕЧЕТЕ СѦ ТВОРИ
 ТИ ПЪЗУБСКАБЪ ЕСЪ. ПЕ
 КЪИ СѦ ПЪЗТЪКЪИМИ
 И ГЛОУМАИ СѦ. НЕ ХА АИ
 СЪВЪЗКАБЪ СѦ ЕСТЬ
 35 БКО НЕ ЧИТА СЛОВА ВЪ
 ЗДАТИ ВЪ ДЪНЬ СЖ
 ДЪНДИ. БЖСНДИ ГЛѢ ГЪ
 БЖСНДИМИ СВОИМИ
 ОУСТЪИ БКО И О ПРАЗДЪНЪ
 СЛОВЕСИ СЛОВО ВЪЗДА
 5 ДАТЪ ЧИИ ВЪ ДЪНЬ ОНЪ
 ДА АЩЕ О СЛОВЕСЕХЪ СЖ
 ТЪ СЩЕВАБЪ НЕОСЛАБЪ
 НА. ТО О ДЪЛЪХЪ ОУБО W
 КАКО СИ БЖДЪТЪ. И АЩЕ
 10 ХОЩЕШИ БКО НА СРЕДЖИЗВЕ
 СТИ И ВСЕ СЪПОВЕДАТИ.
 НЕ ДОВОЛЬНО МИ БЖДЕТЪ
 ВРЕМА. ДА ЕСЪ СЪПОВЕ
 ДЪ. БЕЗЗАКОННАБЪ ДЪЛА И

Лист II обр. Стѣлбец I

15 **ВЕРИ** :- **ВЪ НѢ МѦ** :-

Ѣкоже слышимъ брѣ
благеннаго дѣа въ
псал -----

20 **ДОУИМ** сѧ і в[-]звесаи
м' сѧ въ н[-] въ стѣжъ нѣ
лжъ въскрѣши [- - -] бо е
сть правдѣ [- - -] і жи
знь стѣе въ [-] же сѧ

25 **ДАСТЪ** благоволенъ
имъ бжіе тело - - - -
н'нѣ брѣ ѡтверзъше дѣ
ла тьм'наа. облыце
те сѧ въ оржжѣ света.

30 і ѡниждѣ в'свхъ зъ
лзихъ ѡверзѣм' сѧ.
и одинако молиъ свѣлѣ
цем' сѧ ветъхѣаго
ѡка. и съ дѣлъ его обляе

35 **КЖИЕ** сѧ въ новаго д
дѣла. еже естъ въ хѣ.
и въ поганьскѣнаа къ
зши юже не ходите. ни пѧи
въпрѣудите сѧ да еже
добре злѣзне'ше пѧи
злѣе поминает [-] и о

5 **БРАЩ**[-]жѣе сѧ въ
спѧт(ѣ) пѧ тажде
прѣем[- -]е дѣла бе

СТЪЛБЕЦ 2

- ЗБОЖЕНЪИХЪ СТРАНЪ
 ЦЮДИ И ТРЪБОВАНЬЕ И
 10 СЛОВЕСА. ЕЖЕ СРАМЪ Е
 СТЪ И ѠКРЪИТИ И НА СРЪ
 ДЪ ИЗВЕСТИ. Ѡ ВЕЛЕЗЪ
 ЛОБА НЕПРНЪЗНИНА Ѡ ВЕ
 ЛЕНАВНЕСТЬ ДОБРОУ И
 15 НЕНАВНЕСТЬ УУА. Ѡ НЕУИ
 СТАДГО ДЪХА КАКО ГИ И
 КЪИМЪЖДО ХЖДОЖЕСТКО
 М[Ъ З]АГННАЕТ.

 20 И ХОУ ЗОВЖИНО ПРЪСНИ І [А].
 [ПАЗИ И ЕУ]СТЪИ. Т[-]
 ЖЕ ИЗ' М'НОГА МАЛО УА
 ДИ ПРНХОДИТЪ. А ДНЕ
 ВОЛЪ ЗОВЕТЪ ГЖСЪ
 25 МИ И ПАЛЪЩИ ПЕМИ
 НЕПРНЪЗНИНАМИ. ТО ЖЕ
 М'НОСИ СЪВЕРЖТ' СЪ
 НА ТО. УКЕЦЪ ЖЕ БЪ ПРН
 ЗЪНЕДЕТЪ И ГЛЪ. ПРН
 30 ДЪТЕ КЪ МИЕ ВСИ. ТО НК
 К'ТО ИДЪИ. НЕ К'ТО СЪ ПО
 ДВИЖА. А НЕНАВНАИ УКА
 ДЪВЕОЛЪ. АЦЕ НАРЕУЕ
 Т' СЪ СЪВОРЪ КАКЪ ТО М'
 35 НОСИ СЪВЕРЖТ' СЪ. А ЕГДА
 ПОВЕСТЬ СЪ ПЕСТЪ ПАН
 БЪДЪНЬЕ ТО В'СИ ОУЖА.

7. КЛОЦОВ СБОРНИК (GLAGOLITA CLOZIANUS)

Този пергаментен ръкопис, съдържащ сега само 14 големи листа, е нищожна част от някогашен грамаден паметник. Запазените 14 листа представят една пълна и една непълна тетрада. Пълната тетрада има поредно означение 62. Следователно преди нея е имало други 61 тетрада или 488 листа. До втората половина на XV в. целият паметник е бил собственост на рода на Франкопаните, владетели на остров Крък (Veglia) в Далмация. През XIX в. 12 листа били собственост на граф Клоц, който преди смъртта си (1856 г.) ги подарил на градския музей (Museo Civico) в гр. Триенте (Италия). Тази част е издадена най-напред от Б. Копитар (B. Kopitar, *Glagolita Clozianus*, Vindobonae, 1836).

Два листа, отделени от запазената част неизвестно кога, се намират в музея Ferdinandeani в гр. Инсбрук (Австрия). Те са издадени от Франц Миклошич (Fr. Miklosich) в 1860 г.

Паметникът е издаден изцяло от Вацлав Вондрак (V. Vondrák, *Glagolita Clozianus*, Praha, 1893), а през 1959 г. и от Антонин Достал.

Това издание освен текста (в кирилска транслитерация) съдържа речник, подробни бележки, обширен увод и гръцките оригинали, от които са превеждани запазените слова.

Част от словото на Йоан Златоуст за празника Връбница

... съ честыѣ¹ і отрокы² намъ даде, і³ мы съ нимъ⁴ въспоемъ
новимъ (ъ) языкомъ (ъ) песнь свангльскыѣ, вондоученуѣ, воугодныѣ⁵,
і ти намъ зауныѣтъ, і ти прогласаѣтъ новыѣ песнь, енже ѿ гъ
наоучаѣ естъ. си бо естъ днь сему честъ⁶. ингда⁷ бо сѣмонъ съ-
рѣте хъ⁸, і на ржкоу приаѣ⁹ прѣвѣузнаго ба¹⁰ ѣко младѣнць¹¹ і ба
благословн старць¹². днесь же¹³ въ старыѣхъ мѣсто несъмзыслныѣхъ¹⁴
отроци сърѣтъ сиктелѣ¹⁵, ѣко сѣмонъ¹⁶, і ѣтѣе посташиа¹⁷, і ѣко ба
благосвиша¹⁸ садашатаго на жрѣбате ѣко і на прѣстоле хероукимсцѣмъ¹⁹.
шсана снѣу дѣв²⁰, гажште²¹, блгнъ градаѣ въ ѿма гнѣ²², ... (Клоц I, л. 1)

Равночтения в сурр: ¹ съ благоуспѣнныѣ; ² ѿ дѣти; ³ і липсва; ⁴ съ нимъ; ⁵ вм. въспоемъ ... воугодныѣ другоаче: коупно лнкоуѣтъ. мы съ снмъ празднѣнѣмъ. ѿ некомъ лудкомъ вондоученыѣхъ песнь поемъ; ⁶ і ти намъ. ... честъ липсва; ⁷ ингда; ⁸ сѣмонъ старць сърѣтъ съпаса; ⁹ приа; ¹⁰ вѣкомъ творца вм. прѣвѣузнаго ба; ¹¹ дѣти младѣнцыѣ ѿ господѣ; ¹² проповѣда вм. благословн старць липсва; ¹³ нзйна же; ¹⁴ въ старць мѣсто несъмзыслныѣ; ¹⁵ дѣти съпаса сърѣтоша; ¹⁶ акы сѣмонъ, неправилно; ¹⁷ ѿ вѣнѣ въ ржкоу мѣсто посташиа, тук

въ рѣкоу погрешно вставено; 18 и господи бога благословенша; 19 на жребате-
 акы на хрѣстѣ седѣхъ тамъ; 20 ѡсана сыноу дауидовоу, мар ѡсана сыноу
 дауидовоу, зогр ѡсана сыноу дауидовоу, сав като в клоц; 21 гл҃аште липсва; 22 благо-
 словенъ г҃адинъ еъ нма господнѣ, в мар Мт XXI 9 бл҃гословенъ г҃ади (така и
 Мт XXIII 39, Мр XI 9, Лк XIX 38, по Йо XII 13 г҃адинъ), зогр Мт XXI 9, XXIII 39
 г҃ади, а в остан. случн г҃адинъ, в сав и ас само г҃ади: снп. пс. CXVII 26 г҃ади.

Б. КИРИЛСКИ ТЕКСТОВЕ

1. САВОВО ИЗБОРНО ЕВАНГЕЛИЕ (САВИНА КНИГА)

Савовото изборно евангелие (Савина книга) е кирилски памет-
 ник от XI в. Съдържа 129 пергаментни листа. Намирало се е някога в
 един манастир близо до гр. Псков. От там попаднало в бившата
 Типографска библиотека (сега Централархив) в Москва, където го на-
 мерил И. И. Срезневски. Названието му е дадено във връзка с две
 приписки, в които се споменава името на някой си поп Сава. Съдържа
 евангелски текстове, подредени за четене в неделни и празнични
 дни. Издадено е най-напред от И. И. Срезневски в *Древние сла-
 вянские памятники юсогово писма* (Сборник статей, читанных в
 Отдел. русск. яз. и словесности Императ. Акад. Наук, т. III, 1868).
 Критично издание е направил Вячеслав Щепкин (*Савина книга*,
 Санктпетербург, 1903) с бележки и пълен речник. Преди самото из-
 даване на текста Щепкин е публикувал обемисто и всестранно изслед-
 ване на същия паметник: *Рассуждение о языке Савиной книги*,
 Спб, 1899.

Други изследвания:

1. V. Jagić, *Das altslowenische Evangelistarium Pop Savas*, Ar-
 chiv für slavische Philologie, V, 1881.
2. В. Погорелов, *Опыт изучения текста Савиной книги*
 (Sborník filosof. fak. univ. Komen., Bratislava, V, 1927).
3. I. Bărbulescu, *Iarăși despre Savina Kniga și Codex Sup-
 rasliensis în Dacia Traiană*. Arhiva Societății Istoriko-Filologice din
 Iași XLIV, 1937.
4. K. Horálek, *Význam Savviny Knigy pro rekonstrukci stsl.
 překlada evangelia*. Praha, 1948.

Пригча за жестокия длѣжник

(Матей XVIII, 23—35)

Рече г҃ь вѣнѣзѣмъ сн҃шъ. подобно естъ цр҃ствѣ неское. ѹакоу цр҃ствѣ-
 нѣже извоан съвѣщати слово съ рабы своими. 24 заузычно же смолу
 сѣрнцати слово. приведе са смолу единъ длѣжникъ тѣмѣ талантъ. 25 и

НЕ ИМЖЦЮ ЕМОУ ЧТО ВЪЗДАТИ. ПОВЕЛѢ ЕМОУ ГѢ ПРОДАТИ СЯ. И ЖЕНЖ И ВСЕ
 ИМѢННЕ СВОЕ. 26 ПАДЪ ЖЕ РАБЪ ОНЪ КЛАНАШЕ СЯ ЕМОУ. ГЛА ГН ПОТРУПИ
 О МНѢ. И ВСЕ ТИ ВЪЗДАМЪ. 27 МНОСОУДОУВАЕВЪ ЖЕ ГѢ РАБА ТОГО. ОТЪПОУ-
 СТИ И Н ДЛЪГЪ ОТЪДАСТЪ ЕМОУ. 28 И ШЪДЪ РАБЪ ТЪ ОБРѢТЕ ЕДИННОГО
 ПОДРУГЪ СВОИХЪ. ИЖЕ БЕ ДЛЪЖИЪ ЕМОУ РЪ МЪ ПЕНАДЪ. И НИМЪ. ЕГО ВНАШЕ.
 И ГЛА ВЪЗДАЖДЪ МИ ИМЪЖЕ ЕСИ ДЛЪЖИЪ. 29 ПАДЪ ЖЕ ПОДРУГЪ ОНЪ
 МОЛЪШЕ И ГЛА. ПОТРУПИ О МНѢ И ВЪЗДАМЪ ТИ. 30 ОНЪ ЖЕ НЕ ХОТѢШЕ.
 НЪ ВЕДЪ И ВЪСАДИ ВЪ ТЪМЪНИЦѢ. ДОНЪДЕЖЕ ВЪЗДАСТЪ ВСЪ ДЛЪГЪ СВОИ. 31
 ВНАДЪВЪШЕ ЖЕ ПОДРУГЪ ЕГО БЪИВАЮЩАЯ. СЪЖАЛНША СЯ ЗЕЛО. И ПРИ-
 ШЪДЪШЕ СЪКАЗАША ГЕН ЕГО. ЕСА БЪИВЪШАЯ. 32 ТОГДА ПРИЗВАЕВЪ ЕГО.
 ГѢ ГЛА ЕМОУ. РАБЕ АЖКАЕВИ. ВЪСЪ ДЛЪГЪ ТВОИ ОСТАВИХЪ ТЕБѢ. ПОНЕЖЕ МОЛИ
 МА. 33 НЕ ПОДОБАШЕ ЛИ И ТЕБЕ ПОМНАОВАТИ ПОДРУГА СВОЕГО. ИАКОЖЕ И
 АЗЪ ТЕБЕ ПОМНАОВАХЪ. 34 И ПРОГНЕВАЕВЪ СЯ ГѢ ЕГО. ПРѢДАСТЪ И МЖУНТЕЛЪМЪ.
 ДОНЪДЕЖЕ ВЪЗДАСТЪ ВСЪ ДЛЪГЪ СВОИ. 35 ТАКОЖЕ И ОЦЪ МОИ НЕСКЪИ. СТЕО-
 РИТЪ ВАМЪ. АЩЕ НЕ ОТЪДАСТЕ КЪЖДО БРАТЮ СВОЕМОУ. ОТЪ СРЪЦЪ ВАШИХЪ.
 ПРЪГРЪШЕННИ АМИНЪ: —

(л. 43 обр. и 44)

Притча за богатия притежатель на лозе и за неговите работници
 (Матей XXI, 33—42)

Рече гѢ притчу спик. ЧАКЪ ЕДИНЪ БЪ БОГАТЪ. ИЖЕ НАСАДИ ВИНО-
 ГРАДЪ И ИСКОПА ВЪ НЕМЪ ТΟΥНО. И ПРѢДАСТЪ И ДѢЛАТЕЛЪМЪ. И ОТИДЕ.
 34 И ЕГДА ЖЕ ПРИДЕ ВРЕМА СМАТИ Е ПОСЪЛА РАБЪ СВОА КЪ ДѢЛАТЕЛЪМЪ
 ИМАТЪ ВИНА СВОЕГО. 35 И ИМЪШЕ ДѢЛАТЕЛЕ РАБЪИ ЕГО. БИША. А ДРУГЪИА
 ОУБИША. ОЕВИ ЖЕ КАМЕНЕМЪ ПОВИША. 36 ПАКЪИ ПОСЪЛА НИЪИ РАБЪИ МНОЖЕША
 ПРЪБИХЪ. И ТЕМЪ СТЕОРИША ТАКОЖДЕ. 37 ПОСЛЕДИ ЖЕ ПОСЪЛА СНА СВОЕГО
 КЪ НИМЪ ГЛА. ПОСТЪДАТЪ СЯ СНА МОЕГО. 38 ДѢЛАТЕЛЕ ЖЕ ВНАДЪВЪШЕ
 СНА ЕГО РѢША КЪ СЕБѢ. СЕ ЕСТЬ НАСЛЕДЪНИКЪ ПРИДѢТЕ ДА ОУБИЕМЪ СЕГО.
 И ОУДЪРЪЖИМЪ НАСАДЕНЕ ЕГО. 39 И ИМЪШЕ И ИЗВЕДОША ИЗЪ ВИНОГРАДА. И
 ОУБИША ЕГО. 40 И ЕГДА ОУЕО ПРИДЕ ГѢ ВИНОГРАДОУ. ЧТО СТЕОРИТЪ ДѢЛА-

¹ В зогр2, мар прѣдетъ

ТЕЛМЪ. ГЛА ЕМОУ. 41 ЧЛАЗІА ЧЛАСЕ ПОБИТЪ. І ВНОГРАДЪ ПРѢДАСТЪ
 ННЕМЪ ДѢЛАТЕЛМЪ. ИЖЕ ВЪЗДАДАТЪ ЕМОУ. ПЛОДЪ. ВЪ ВРЕМЕНА СВОІА. 42
 ГЛА НМЪ ІС. НЕСТЕ ЛИ УЪАН ВЪ КЪННГАХЪ. КАМЕНЕ ЕГОЖЕ НЕ ВЪ РАДЪ
 СТЕОРИША. СЕ ВЪІСТЪ ВЪ ГЛАЕЖ ЖГЛОУ ОТЪ ГН ВЪІСТЪ. СЕ ЕСТЬ ДНЕВНА
 ВЪ ОУНЮ НАШЕЮ. —

(л. 46 и 46 обр.)

Съденето на Исус. Отричането на Петър

(Матей XXVI, 57—75)

ВЪ ОНО. 57 ВОИИ МЪШЕ ІСА. ВЕДОША І КЪ КАНАФЪ. АРХІЕРЕОВИ-
 ЦАЕЖЕ КЪННЖЪНИЦИ СЪБРАША СА. 58 ПЕТРЪ ЖЕ ИДѢШЕ ПО НЕМЪ. ДО ДВОРА
 АРХІЕРЕОВА. Н ВЪШЪЛЪ ВЪИЖТРЪ СЕДѢШЕ СЪ СЛВГАМН. ВНДѢТИ КОНЪУНИЖ
 ЕГО. 59 АРХІЕРЕИ ЖЕ И СТАРЫЦИ И ВСЪ СЪНМЪ. ИСКААХЪ ЛЪЖА СЪВЕДѢТЕЛЪ
 НА ІСА. ІАКО ДА ОУВНЖТЪ І 60 И НЕ ОБРѢТЖ. МНОГЪМЪ ЖЕ ЛЪЖЪМЪ.
 СЪВЕДѢТЕЛМЪ ПРИСТАЖИШЕМЪ НЕ ОБРѢТЖ. ПОСЛЕДН ЖЕ ПРИСТАЖИША К
 СЪВЕДѢТЕСЪ 61 РЕСТА. СЪ РЕУЕ МОЖ РАЗОРИТИ ЦРКВЪ. БЖИЖ. Н ТРЪМН
 ДЪНМН СЪЗДАТИ ИЖ. 62 И ВЪСТАВЪ АРХІЕРЕИ РЕУЕ ЕМОУ. 63 ЗАКАНАИЖ ТЪ
 БГМЪ ЖИВЪИМЪ. ДА РЕУЕШИ НАМЪ. АЩЕ ТЪІ ЕСИ ЧЪ СНЪ БЖИ. 64 ГЛА ЕМОУ
 ІС ТЪІ РЕУЕ. ОБАУЕ ГЛЖ ВАМЪ. ОТЪ СЕАЕ ОУЗЪРИТЕ. СНА УЛСКАГО СЪДАЦА О
 ДЕСИЖЕК СНАЗІ. И ИДЖИА НА ОБАИЦУХЪ. НЕСКЛИХЪ. 65 ТОГДА АРХІЕРЕИ
 РАСТРЪДА РИЪІ СКОА ГЛА. ІАКО ВЛАСНИИЖ РЕУЕ. 66 УЪТО ЕЩЕ ХОЦЕМЪ.
 СЪВЕДѢТЕЛЪ. СЕ НЪИА СЪІШИМЪ ВЛАСНИИЖ ЕГО. УТО СА ВАМЪ МЪНИТЪ.
 ОНИ ЖЕ ОТЪВѢЦАВЪШЕ РЕША. ПОВНИИЪ ЕСТЬ СЪМРЪТИ. 67 ТОГДА ЗАПЛЪВАША
 АЩЕ ЕГО. И ПЛОСТИ ЕМОУ ДЪІАХЪ. ОВН ЖЕ ЗА ЛАНИТЖ І ОУДАРЕХЪ.
 68 ГЛЖЩЕ ПРОРЪЦИ НАМЪ ЧЕ. КТО ЕСТЬ ВДАРЫИ ТА. 69 ПЕТРЪ ЖЕ СТОІАШЕ
 НА ДВОРЪ. И ПРИСТАЖИИ КЪ НЕМОУ ЕДИНА РАБА ГЛЖЩИ. Н ТЪІ БЪ СЪ ІСМЪ
 ГАМЛЕИСКЪИМЪ. 70 ОНЪ ЖЕ ОТЕРЪЖЕ СА. ПРѢДЪ ВСЕМН ГЛА НЕ ВЪДЕ УТО
 ГЛЖЩИ. 71 ИШЪУЪИЮ ЖЕ ЕМОУ ПРѢДЪ ВРАТА. ОУЗЪРЕ І ДРУГАІА РАБА
 Н ГЛА ЕМОУ. ТОУ И СЪ БЪ УЛКЪ СЪ ІСМЪ НАЗАРЪНИИНОМЪ. 72 И ПАКЪІ
 ОТЕРЪЖЕ СА СЪ КЛАТВОИЖ. ІАКО НЕ ЗНАИЖ УЛКА. 73 НЕ ПО МНОГЪ ЖЕ ПРИСТАЖ-
 ПИШЕ РЕША СТОАЩЕ ПЕТРОВИ. ВЪ ИСТИИЖ И ТЪІ ОТЪ НИХЪ ЕСИ. НЕО

БЕСЕДА ТВОЯ ІАКЪ ТА ТВОРИТЬ. 74 ТОГДА НАУДЪ [СА] РОТИТИ СА Н
 КЛАТИ. ІАКО НЕ ЗНАЖ УЛКА. Н АЕНЕ КОУРН ВЪСПЕША. 75 Н ПОМЕНЖ ПЕТРЬ
 ГЛЪ ІКЕЪ. НЖЕ РЕУЕ ЕМЪ ІАКО ПРЪЖДЕ ДАЖЕ КОУРН НЕ ВЪСПОЖЪ. ГРН КРАТЪ
 ОТВЪЖЕШИ СА МЕНЕ. Н ШЪДЪ ВЪНЪ ПАКА СА ГОРЬКО. ∞

(л. 111 обр. — 112 обр.)

Исус яде с грешници, защото тях ще кара да се покаят

(Марко II, 14—17)

ВЪ ОНО. 14 ПРЪХОДА ІС ВНАЪ ЛЕВЪНИЖ² АЛЪФЕОВА³. СЪДАЩА⁴ НА МЪИ-
 ТЪНИЦН⁵ ГЛА ЕМОУ ПО МНЪ⁶ НДН⁷. Н ВЪСТАВЪ ВЪ⁸ СЛЕДЪ ЕГО НДЕ. 15 Н
 ВЪКЪТЪ⁹ ВЪЗЛЕЖАЩЮ¹⁰ ЕМОУ ВЪ ДОМОУ ЕГО. Н МНОЗН¹¹ МЪИТАРЕ¹² Н ГРЪШЪ-
 НИЦН¹³. ВЪЗЛЕЖАХЪ¹⁴ СЪ ІСОМЪ¹⁵. Н СЪ¹⁶ ОУЧЕНИКЪІ ЕГО. БЪША¹⁷ БО МНОЗН¹⁸
 Н ПО НЕМЪ¹⁹ НДЪ²⁰. 16 КЪНИЖЪНИЦН²¹ ЖЕ²² Н ФАРНСЕІ²³. ВНАВЪШЕ ІАДЖИШЪ²⁴
 СЪ МЪИТАРЪІ²⁵ Н ГРЪШЪНИКЪІ²⁶. ГЛАХЪ²⁷ ОУЧЕНИКОМЪ ЕГО. УТО²⁸ СЕ²⁹ ІАКО³⁰
 СЪ МЪИТАРЪІ Н ГРЪШЪНИКЪІ³¹ ІАСТЪ Н ПНЕТЪ³². 17 СЛЪШАВЪ ЖЕ³³ ІС ГЛА НМЪ
 НЕ³⁴ ТРЪВЕЖИТЪ СЪДРАВЕИ ВРАУА³⁵ НЪ БОЛАЩЕН³⁶. НЕ ПРНДЪ БО³⁷ ПРАВЪДЪ-
 НИКЪ ЗЪВАТЪ³⁸. НД ГРЪШЪНИКЪІ³⁹ ВЪ⁴⁰ ПОКААНЕ. ∞ (л. 79 обр. и 80)

● Разночетения: ¹ мар, зогр, ас многоградъ. ² мар, левъниж, зогр лев-
 ъниж, ас левъниж; ³ ас алфеова; ⁴ мар, зогр съдашта, ас съдащъ. ⁵ в мар, зогр, ас
 след мътъници следва н; ⁶ мар мнъ; ⁷ мар гръдн, зогр, ас градн; ⁸ мар, зогр,
 ас въ; ⁹ мар, зогр въкътъ, ас вън; ¹⁰ мар, зогр възлежаштѹ, ас възлежашѹ;
¹¹ мар мнѹсн, ас мносн; ¹² ас мѹтари; ¹³ зогр грѹшъници, ас грѹшници. ¹⁴ мар
 възлежашъ, зогр, ас възлежашъ; ¹⁵ мар, зогр нсѹмъ, ас нсѹмъ; ¹⁶ в ас съ липсва;
¹⁷ мар, зогр бѹашъ, ас бѹхъ; ¹⁸ мар мнѹсн, ас мноси; ¹⁹ зогр нѹмъ, ас немъ. ²⁰ зогр
 іадоша; ²¹ зогр кѹнижъници, ас кѹнижъници; ²² в мар, зогр, ас же липсва не пред
 кѹнижъници стои съюз н, в мар след кѹнижъници липсва и н; ²³ зогр фарнсеі:
²⁴ мар ѣдѹштъ, зогр ѣдѹштъ, ас ѣдѹшъ; ²⁵ мар, зогр мѹтари, ас мѹтари; ²⁶ зогр
 грѹшъници, ас грѹшъници; ²⁷ мар, зогр, ас глахъ; ²⁸ зогр по ѹто, ас ѹто;
²⁹ в мар, зогр, ас се липсва; ³⁰ в зогр ѹко липсва; ³¹ в мар вм съ мѹтари н
 грѹшъници, само съ грѹшъници, в остр съ мѹздоньмици н грѹшъници; ³² мар,
 зогр пѹетъ; ³³ в мар и зогр же липсва, но пред слъшавѹ стои і; ³⁴ в ас пред не
 стои ѹко; ³⁵ мар балнѹ, зогр враѹеѹ; ³⁶ ас волаштин; ³⁷ в мар и ас бо липсва;
³⁸ вм. правѹдъникъ зѹватъ, в мар прнзѹватъ правѹдъникъ, в зогр прнзѹватъ правѹдъ-
 никъ, в ас прнзѹватъ правѹдъникъ; ³⁹ мар грѹшъници, зогр грѹшъници, ас грѹшъ-
 ници; ⁴⁰ ас на

2. СУПРАСЪЛСКИ СБОРНИК (CODEX SUPRASLIENSIS)

Този паметник е намерен в 1823 г. от проф. Бобровски в Супрасълския манастир близо до гр. Бялисток (Полша). Състои се от 285 пергаментни листа и е най-обемистият от старобългарските ръкописи. Сега е разделен на три части.

С цел да издаде научно паметника, ученият славист Б. Копитар го преписал изцяло, като Бобровски му пращал оригинала на части. Първите 118 листа обаче Копитар не върнал и те след неговата смърт (1844 г.) били предадени на гимназиалната библиотека в гр. Люблина, гдето се пазят до днес. Останалата част от ръкописа след смъртта на Бобровски заедно с библиотеката му била продадена. 16 листа си набавил руският академик А. Бичков. Тази част сега се намира в Държавната публична библиотека „М. Е. Салтыков-Щедрин“ в Ленинград. Най-голямата част (151 лист) пък била купена за библиотеката на графовете Замойски във Варшава, където се е пазела до ограбването и разрушаването на Варшава от хитлеристите. Сега не е известно дали тази част от ръкописа е запазена и къде се намира.

По съдържание паметникът представя миней (сборник от жития на светци и слова) за месец март.

Издаден е най-напред от Миклошич (Miklosich) по преписа на Копитар: *Monumenta linguae palaeoslovenicae e Codice Suprasliensi*. Vindobonae, 1851.

Това издание обаче е неточно. По-точно издание на целия паметник е направил С. Северьянов, *Супрасълская рукопись*, Санкт-петербург, 1904. Пълен речник на паметника е приготвил и издал К. Н. Мейер, *Altkirchenlavisch-griechisches Wörterbuch des Codex Suprasliensis*. Glückstadt u. Hamburg, 1935.

За Супрасълския сборник има обширна литература. Ето някои от по-важните работи:

1. W. Vondrák, *Zur Kritik der altslov. Denkmale*. Sitzungsberichte der Kais. Akad. d. Wiss. hist.-philol. Kl. t. CXII, 1886.

2. W. Vondrák, *Über einige orthogr. und lexik. Eigentümlichkeiten des Cod. Suprasliensis*. Ibid. t. CXXIV, 1891.

3. A. Leskien, *Zur Kritik des altkirchenlavischen Codex Suprasliensis*. I (Abhandl. der phil.-hist. Kl. der Königl. Sächsischen Gesellschaft d. Wiss. t. XXVII N XIII), Leipzig, 1909; II (ibid. t. XXVIII N I), Leipzig, 1910.

4. N. v. Wijk, *Zur Komposition des altkirchenlavischen Codex Suprasliensis*. Amsterdam, 1925.

5. Н. Н. Дурново, *К вопросу о древнейших переводах на старославянский язык библейских текстов. Супрасълская рукопись*. Изв. Отдел. русск. яз. XXX, 1926.

6. A. Margulies, *Der Altkirchenlavische Codex Suprasliensis*. Heidelberg, 1927.

7. С. М. Кулбакин, *Хомилије Супрасалског зборника*. Глас Срп. Кр. Акад. 182(92), 1940.

Житие на т. нар. 40 мъченици

мѣсѣца марта въ 9 днь мѣсѣце стѣхъ мѣсѣцѣ 12. еже въ свѣстнѣ
мѣсѣцѣ бѣша *

Въ лѣтѣхъ анкиниа цѣа. бѣаше гонѣнне велико на крѣстнианъ.
и всѣи благовернѣ жнѣшнѣи о хѣ. нощаахъ са жрѣти богомъ. агри-
сколоу воєводаѣ сѣштоу. гументаю сѣштоу. севръпоу. и бзистроу. къ
днѣволнѣ слоужбѣ. крѣстниани же иже бѣхъ въ воинствѣ всѣи нощ-
аахъ са отъ нѣхъ жрѣти бѣсомъ. бѣахъ же воини кападокиискыа
страны. въ сапоу іедномъ. жнѣшнѣе благовернѣ. уисломъ м. нѣобѣ-
дѣни и доби въ рѣтѣхъ. а се имъ имена. дометнианъ. исухни. змарагадъ.
мелантенъ. пракани. алеѣанъ. сѣтѣхни. лусинахъ. домиъ. сакердонъ.
курнонъ. сунонкъ. ѣанъ. сѣурнианъ. ексѣанкѣ. акакни. іованъ. гани.
аданаснѣ. горкони. оуалъ. ноулиан. сисиннѣ. филистимон. курнѣ. оуа-
лѣрин. клавдин. пренкъ. реодоуа. сѣтѣхни. флауин. лѣвнтин. аггин.
лѣтнѣ. никал. хоуднон. нанаднѣ. канъ. дндъ. реуфна. валернианъ. си всѣи
лѣти бѣзѣше отъ воєводаѣ. нощаахъ а¹ жрѣти бѣсомъ. науа же воє-
вода глагола ти имъ. еже оуспѣшно вамъ въ рѣтѣхъ показасте. и
добѣкѣсть дружиннѣ своѣи. показате и чинѣ іедногласнѣе ваше.
и покорите са въкоупѣ цроу законуу. и жѣрѣте богомъ прѣжде мѣкѣ-
стнѣ же рѣша пакостѣннкоу. аште за сѣмрѣтѣнааго цѣа боржшнѣ са
одоубѣахомъ. іакоже и ты послушнѣствовашн. колнко пауче за бѣсѣмрѣ-
тѣнааго цѣсара подвнзашнѣ са. побѣднмъ твоѣго зѣлокѣзѣнааго
нрава. агриколан воєвода глагола. іедно отъ двою прѣдзлѣжнтѣ вамъ.
іан жрѣше богомъ въ сапы и въ чѣстн достойномъ бѣти. нан не по-
корнѣше са отъ лѣти жнвота и воинство. и отъ нѣждѣ оуже прѣдати са
мѣкамъ. помѣсанте оубо и нзволнѣте еже на пользѣ вамъ. стнн же
глаголаша еже на пользѣ намъ гѣ пѣуетъ са. воєвода глагола не
многоглаголанте. нѣ оутро прнстѣпнѣше жѣрѣте богомъ. и прѣвѣа а
вѣвѣстн въ темннцѣ. вѣлѣзѣше же стнн въ темннцѣ прѣклоннша колѣнѣ

¹ а погрешно вместо са.

СВОИ. И МОЛИША ГА ГЛАГОЛѢШТЕ. НЗЪМН НАСЪ ГИ ОТЬ НАПАСТИ. И ОТЬ СЪ-
 БЛАЖНЪ ТВОРАШТННХЪ БЕЗАКОННІЕ. ВЕУЕРОУ ЖЕ. БЗІВЪШОУ НАУДАША ПЕТИ
 УДАМЪ СНИ. ЖНЕЗІИ ВЪ ПОМОЦТИ ВЪШЬНІАГО. ВЪ КРОВЕ БА НЕБЕСЪНААГО
 ВЪДВОРНЪ СД. РЕУЕ¹ ГОСПОДЕНЪ ЗАСТѢПНИКЪ МОИ КСИ ТЪИ. И ПРНВЕЖНШТЕ БЪ
 МОИ ОУПЪВАЖ НА НЪ. ІАКО ТЪ НЗБАВНТЪ МД ОТЬ СЕТИ ЛОВЬУД. И ОТЬ СЛО-
 ВЕСЕ МАТЕЖЪНА. И КОНЪУАВЪШЕ УДАМЪ ПОМОЛИША СД. И ВЪСТАВЪШЕ ПАКЪИ
 ПОРАХЪ ДО ПОЛОУНОШТИ. БЪАШЕ ЖЕ СТАРЪЕН НМЪ ВЪ ПЕСНЕХЪ СТЪИИ КУРНІВНЪ.
 Д ВЪ ОТЬВЪТЕХЪ СТЪИИ КАНЪДНАДЪ. И ДОМЕНЪ. И ІАВНЕЪ СД НМЪ
 СЪПАСИТЕЛЪ РЕУЕ. НЗВОЛЕНІЕ ВАШЕ ДОБРО. НЪ НЖЕ СЪТРЪПНТЪ ДО КОНЪЦА.
 ТЪ СЪПАСЕТЪ СД. ВЪСИ ЖЕ ОУСЛЪШАША ГЛАСА СЕГО. И БЗІВЪШЕ ВЪ СТРАСЪ
 БЕ-СЪНА² ПРНВЕЗІША ДО СВѢТА. ПРНЗЪВАВЪ ЖЕ ВОКЕВОДА ВЪСА ДРОУГЪИ СВОА.
 ПОВЕЛЪ ПРНВЕСТИ СВАТЪІА. И ПРНШЕДЪШЕ М СТАША ПРНДЪ ВОКЕВОДЖ. И НАУД
 ГЛАГОЛАТИ НМЪ ВОКЕВОДА. ІЕЖЕ НМАМЪ НЗДРЕШТИ³ НЕ НА БЛАГОДЪТИ ЗЪРА
 ГЛАГОЛЪ. НЪ ІАКОЖЕ ІЕСТЪ ІСТИНА. ІЕЛНКО СЖТЪ ВОИИИ ПОДЪ ЦРЕМЪ. НИ СЖТЪ
 АКЪИ ВЪИ. НИ ХРАБЪРН. НИ МЖДРН НИ КРАСЪИИ. НИ ТАКО ЛЮБИИИ МНОІЖ.
 ДА НЕ ОУБО ЛЮБЪВЕ МОКА НА НЕНАВНСТЪ ПРННЕСЕТЕ. СЕ ОУБО ВЪІ ІЕСТЪ НЕНА-
 ВНАДЪТИ И ЛЮБИТИ. СТЪИИ КАНЪДНАДЪ ГЛАГОЛА. ПРНТНЕЖ ТВОІМОУ ПРАВОУ И
 НМА ТВОЕ ПОЛОЖЕНО БЪІСТЪ. АГРНКОЛАОУ СВЕРЪПЪ БО КСИ ЛЪСТЕЦЪ. ВОКЕВОДА
 ГЛАГОЛА. НЕ РЕХЪ АИ ТИ ІАКО В⁴ ІЕСТЪ. НЕНАВНАДЪТИ. И ЛЮБИ. СТЪИИ КАНЪДНАДЪ
 ГЛАГОЛА. ІЕМА ЖЕ ВЪ НЪІ ІЕСТЪ НЕ ТЪІ ОУБО. СВЕРЪПОУИ ОТЬ БА НЕНАВНАДНМЪ
 НЕ НЗВОЛИ ЛЮБИТИ. НАСЪ. НЕПОДОБЪНЕ И ЗАВНАДЪАНЕ. И ПОКРЪВЕНЕ ТЪМОІЖ.
 СЛЪШАВЪ ЖЕ СЕ ВОКЕВОДА ВЪЗДРОУ АКЪИ ЛЕВЪ. И ПОВЕЛЪ СЪВЛЪЗАТИ А.
 И ВЛАУДШТЕ ВЕСТИ А ВЪ ТЕМЪНИЦЪ. СТЪИИ КУРНІВНЪ ГЛАГОЛА. НЕ ВЪЗА
 ВЛАСТИ МЖУНТИ. НАСЪ НЪ ВЪПРАШАТИ. ТЪГДА ВЪЗБОІАВЪ СД ВОКЕВОДА. ПОВЕ-
 ЛЪ ЛЕГЪКО НХЪ ВЕСТИ ВЪ ТЕМЪНИЦЪ. ЗАПРНТНЕВЪ АГЛАНОУ КАПНКАДРН.
 ТВРЪДЪ БАКСТИ НХЪ. ЖЪДЪАШЕ БО И ДОУДОВА ПРНШЕСТЕНА. И ВЪСЪ ОУБО

¹ реуе вм. реуетъ (просто бъдеще вр.)

² бе сѣна вм. бес сѣна (< без, сѣна).

³ нздрешти вм. нзрешти (епентетично д)

⁴ На пергаментѣ се чете къ вас² іестъ, но „...ъ вас²“ е преправка отъ ъ (забе-
 лежка на издателя на паметника — С. Северьянов).

ДЕНЬ И НОЩЬ ОУЧАХЪ СЯ ОТЪ СТАГО КУРНИНА. ГЛАГОЛАШЕ БО ИМЪ
 БРАТНА ПО СТРОЮ БЖНО ДРУЖИНА БЗИХОМЪ. ЕЪ МАЛОВРЕМЯНАГО СЕГО
 ЖИТНА. ДА НЕ ОТЪЛЖУИМЪ СЯ ОУБО ОТЪ СЕБЕ. НЪ ЯКОЖЕ ЖИХОМЪ ЕД'НОИЖ
 ДШЕИЖ. И ЕДИНЕМЪ ОУМОМЪ. ТАКО ЖЕ И ПОСЛОУИШЕСТВОУЕМЪ. ЯКОЖЕ ЕЪДЕ
 БЗИХОМЪ ИСКОУШЕНИ. МАЛОВРЕМЯНОУОУМОУ ЦРОУ. ТАКОЖЕ ПОТЪШТИМЪ СЯ ИСКЪ-
 ШЕНИ ОВРЪСТИ СЯ. БОУ ВЕЛИКОУОУМОУ. ЦРОУ. МНИЖЕШЕМЪ ЖЕ ДЪНЕМЪ З-
 СЪШТЕМЪ СТЪИМЪ ВЪ ТЕМНИЦИ. ПРЯДЕ ДОУДЪ ОТЪ КЕСАРИА. И ПРШЕДЪ
 ВЪ СЕВАСТИИ ЕЪ И ДЕНЬ СЕДЪ СЪ КОИВОДЪ ПОВЕЛЪ ПРВЕСТИ СТЪИА. ВЕДО-
 МОМЪ ЖЕ ИМЪ ОУЧАШЕ А СТЪИ КУРНИНЪ. ГЛАГОЛА. БРАТНА НЕ ВЪЗ-
 БОИМЪ СЯ. ИГДА БО ВЪ РАТЕХЪ ОВРЪТАХОМЪ СЯ. И ПОМОЛЪХОМЪ БА. ТО ПО-
 МАГАШЕ НАМЪ И ОДЕЛЪБАХОМЪ. И ВСИ ПОБЕГЛАХЪ. И МЪИ ЕДИНИ М-
 ПОСРЕДОУ ИХЪ ОВРАШТАХОМЪ СЯ. ПОМЪ ИРЕ АН ИГДА СЯ Б'РАХОМЪ НА ВЕЛИЦЪИ
 БРАНИ. СЪ СЛЪЗАМИ МОЛЪ'ХОМЪ БА. И ДАСТЪ НАМЪ БГЪ СНАЖ. ДА ОЕО ОТЪ
 ИХЪ ОУЕНХОМЪ. ОЕЗИ ПРЮГ'НАХОМЪ. И НИ ЕДИНЪ ОТЪ НАСЪ НЕ БЪИ ИЗВЪНЪ.
 ОТЪ ТОЛИКА НАРОДА. ИЪИНА ОУБО ТРОИ СЪТЪ ПАКОСТИ ДЪИЖИТЕ НАМЪ.
 СОТОНА И ДОУДЪ И КОИВОДА ЕДИНЪ ИСТЪ ЖЕ НЕВИДИМЪ ОУБО МЪ МЪ ДА ОУДО-
 ЛЕИЕТЪ. ДА НЕ БЪДЕТЪ. НЪ МОЛЪ ВАСЪ. ПОМОЛИМЪ ОУБО АКЪИ ВЪИИЖЪ ИЪИНЕ БА.
 И НЕ ИМЪТЪ КЪ НАМЪ ПРЮКСИЖТИ¹ СЯ МЪСТИ И МЖКЪИ. ИИ ЖЪЗЪИ. НЕ ВЪ-
 СЕГДА АН ИГДА НАУЪИЕ'ЕХОМЪ² СЯ БРАТИ. ГЛАГОЛАХОМЪ ФАЛ'МОСА СЕГО.
 ЕЖЕ КЪ ИМА ТВОЕ СЪПАСИ МА И ЕЪ СНАЕ ТВОИИ СЪДН ИИ. БЕ ОУСЛЪШИИ
 МОЛНТЕЖ МОИЖ. ВЪНОУИИ ГЛАГОЛЪИ ОУСТЪ МОИХЪ. И ИЪИНА ТОГО РЪЦЕМЪ
 ФАЛ'МОСА. И ОУСЛЪШИИТЪ НАСЪ И ПОМОЖЕТЪ НАМЪ. И ВЕДОИИ КЪ ПАКОСТЪИИ-
 КОМЪ СЕГО ФАЛМА ГЛАГОЛАХЪ. И ВСИ СЪИИДОША СЯ ВЪДЕТЪ. СТАЕ'ИЕМ'
 ЖЕ ИМЪ ПРЪДЪ КОИВОДЪ И ДОУК'СОМ. ВЪЗЪРЪЕВЪ НА ИА ДОУКЪСЪ ГЛАГОЛА-
 СИИ ХОТЕАИ БЪИША ДА БОЛЪШЕМЪ УЪСТЕМЪ ДОСТОИИИ БЪДЪТЪ. БЪДЕТЪ ЖЕ
 ВАМЪ ОТЪ МЕНЕ УЪСТЪ ВЕЛНКА. И ДАРИ БОЛЪШИИ ИИЕХЪ. ДА ОУЖЕ ЕД'НО
 ОТЪ ДВОИГО ПРЪДЪЛОЖИМЪ ВАМЪ. ИЛИ ЖЪРЪШЕМЪ БОГОМЪ САНОМЪ ВЕЛНОМЪ
 И УЪСТЕМЪ И ДАРОМЪ ДОСТОИНОМЪ БЪИТИ. ИЛИ НЕ ПОКОР ВЪШЕМЪ СЪ ОТЪАТИ

¹ прюкснжти (така!)

² науъие'ехомъ (така!)

ПОЯСЫ И ВОИНСТВО. И ОТЪИХЪ ОУЖЕ ПРѢДАТИ МЪКАМЪ. КАН'ДНАЗ
 ГЛАГОЛА ВЪЗЪМНИ И ПОЯСЫ НАША И ТѢЛЕСА. НИУТОЖЕ БО НАМЪ ХА УСТЫНЬИШЕ
 ТЪГДА ДОУК'СЪ ПОВЕЛѢ КАМЕННИМЪ ЛИЦА ИМЪ БИТИ. СТЪНИ КАН'ДНАЗ
 ГЛАГОЛА. НАСТАВНИЧЕ ТЪМѢ. И ВЪСЕГО БЕЗЗАКОННА ОУЧИТЕЛЮ. НАУНИ СЕ ТРОИТИ.
 И ОУЗЪРИШИ МѢСТЬ СКОИЖ. ВЪЗДРОУЕВЪ ЖЕ КОЕВОДА НА СЛОУГОУЩАЦА
 ВОИНЫ РЕУЕ. УЗЪЗЫА СЛОУГЪ. ПОУТО ВЪСКОРЕ НЕ ТВОРИТЕ ПОВЕЛЕНАДО ВАМЪ.
 ВЪЗЕМЪШЕ ЖЕ СЛОУГЪ КАМЕННЕ ДРОУГЪ ДРОУГА БИНАХЪ. ВИДѢВЪШЕ ЖЕ СТЪНИ
 БЪИВЪШЕ. ДРЪЗН ВЪИИД. РАЗГНЕВАЕВЪ ЖЕ СД ДОУК'СЪ. ВЪЗЪМЪ КАМЪИКЪ.
 ВРЪЖЕ ДА ОУДАРИТЬ ІЕД'НОГО ОТЪ СТЪИХЪ. ВЪЗВРАТИКЪ ЖЕ СД КАМЪИКЪ
 НА ЛИЦЕ КНАЖЕ И СЪКРОУИИ ІЕМОУ ВЪСЕ ЛИЦЕ. ТЪГДА СТЪНИ КУРІИОНЪ РЕУЕ.
 ВОРЖИТИИ СД СЪ НАМИ ВРАЗИ НАШИ ТИ ИЗНЕМОШИД И ПАДОШИД. ВЪ ИСТИНАЖ
 ДА ВЪИИДЕТЬ ОРЖИШЕ ИХЪ ВЪ СРЪДЦА ИХЪ. И АЖИЦ ИХЪ ДА СЪКРОУ-
 ШАТЪ СД. КОЕВОДА РЕУЕ ТАКО МИ БОЗН. ВЪИИШЕСТВО НЕКОЕ ВЪИСТЪ. СТЪНИ
 ДОМЕНЪ РЕУЕ. ТАКО МИ ХЪ БЪ НАШИ ВЪМѢСТИЛЪ СД ІЕСТЪ (ВЪ НЪ)¹. БЕСТОУД'НА
 ЖЕ ЛИЦА ВАША ГЛАГОЛЪИША НА БА НЕПРАВЪДЪ. БЕСУЧЪСТНА БО ИСПЪ-
 НИ(ЕННЕ)¹. НЕ СТЪИДИШИ (А)И СД ПРѢИСПОДЪИИИ ТЕМЪИИ ДИАВОЛЕ. И ШТЪЖДЪ
 ИСТИНЕ. ПОДАТЕЛЮ ВЛА'НОМЪ. ГЛАВА ДИАВОЛЪ ТЪИ ІЕСИ АГУИКОЛАУ. А
 ОПАШЪ АНЕСИА ДОУК'СЪ. ИЖЕ СЪ ТОВОИЖ. ВА ОБА СЛОУГЪ СОТОНИИЕ. ІЕШТЕ
 АИ НЕ ОУВѢРИТЪ ВАЮ ПРѢВЪИИ НАУДЪИКЪ МЪКАМЪ. НАУИЕТА И ВЪТОРОЕ. СЛОУГЪ
 ЖЕ ГЛАГОЛАША СТЪНИМЪ. ОБОУИЕНИИ ВЪСЕА МИЛОСТИ И БОГОМЪ ВРАЗИ. ЧЕСО
 РАДИ НЕ ЖЪРЕТЕ БОГОМЪ. СТЪНИ КУРІИОНЪ РЕУЕ. МЪИ КЪ ІЕД'НОМОУ БОГОУ
 ПРИБЛИЖАЕМЪ СД. РАЕН ІС ХСА СТАДО ДХА. СЪВРЪШИТИ ИЗВОЛЕННЕ И
 ТЕУСИИЕ СТРАСТЕМЪ. И ВЪИИЦА ВЪЗДТИ НЕТЪЛЕННЮ. ПОБЪДНЕВЪШЕ ВАША
 ЗЛОКЪЗЪИИИИИ ПРАВЪИ. ТЪГДА ДОУК'СЪ ПОВЕЛѢ ВЕСТИ ИХЪ ВЪ ТЕМНИЦЪ.
 ДА ПОМЪКАИТЪ УТО О НИХЪ. ВЪВЕДЕНОМЪ ЖЕ БЪИВЪШЕМЪ ИМЪ ВЪ ТЕМ'НИЦЪ.
 НАУДЪ СТЪНИ КУРІИОНЪ ПѢТИ СЪ ВЪСЕМИ ИМИ ГЛАГОЛА. К' ТѢБѢ ВЪЗВЕ-
 ДОХОМЪ ОУИ НАШИ ЖИВЪШТОУМОУ НА НЕКЕСИ. СЕ ІАКО ОУИ РАБЪ ВЪ РЖКОУ
 ГОСПОДНИ СКОИХЪ. ІАКО ОУИ РАБЪИИЪ ВЪ РЖКОУ ГОСПОЖДА СВОЕА. ТАКО
 ОУИ НАШИ КЪ ГОУ БОУ НАШЕМОУ ДОИЖДЕЖЕ ОУИТЕДЪИТЪ НЪИ. И ПО МОЛІТВЕ

¹ Поставеното в скоби е добавено след изстъргване.

КЪ ШЕСТОУЮМОУ ЧАСУ НОШТИ. И ГЛАСЪ БЫСТЪ КЪ НИМЪ. И ІАВНЕСИШОУ СД
 НИМЪ БОУ. И ГЛАГОЛѢШТОУ ВЕРУЮАИ ВЪ МА ДШТЕ ОУМЪРЕТЪ ЖИВЪ БЖДЕТЪ.
 ДРЪЗАНТЕ НЕ БОИТЕ СД НХЪ МЖКЪ. МАЛОВРЕМЕННИ БО СЖТЪ. СЪТРЪПИТЕ
 МАЛО. И ЗАКОНЪНЕ ПОСТРАЖАНТЕ ДА ВЪНЦА ВЪЗЪМЕТЕ. ПРЪВЪИША ЖЕ ВЪ ТЖ
 НОШТЬ ВЕСЕЛАНТЕ СД. О НАКАЗАНИИ ГОСПОДНИИ. ОУТРОУ ЖЕ БЫВЪШИОУ.
 ВЪ ТЪ ДЪНЬ ПОВЕЛЪ НЪЗВЕСТИ А НС ТЕМНИЦА. И ПРЪВЕСТИ. И СТАВЪИМЕ ПРЪДЪ
 ПАКОСТЪНИКЪИ РЪША. ІЕЖЕ ХОШТЕТЕ ТВОРИТЕ. ІАКИ ЖЕ СД ДІАВОЛЪ О ДЕСНЖѢ
 ДРЪЖА МЕУЪ. О ЛЪВЖѢ ЖЕ ЗМНИ. ГЛАГОЛАШЕ ЖЕ КЪ ОУХОУ АГРИКОЛАУ.
 МОИ ІЕСИ ПОДВНЗАН СД. ПОВЕЛЪ ЖЕ КОКОДА. СЪВЪЗАВЪШЕ ЧА ВЪНЖ ВЕСТИ!
 ВЪСА ВЪКОУПРЕ КЪ ІЕЗЕРОУ. ІЕСТЪ БО ВЪ СЕВАСТИИ ІЕЗЕРО ИМЪИ ВОДѢ МНОГѢ.
 ВЪ ТО ЖЕ ВРЪМА ІЕГДА СЪІА МЖУААХѢ. БЪАШЕ СТОУДЕНЪ ВЕЛИКА.
 КЪВЕДЪШЕ ЖЕ А НАГЪИ ПОСТАВНША ПОСРЕДЪ ІЕЗЕРА. БЪАШЕ ЖЕ И КЪЗДОУХЪ
 СТОУДЕНЪ. И ЧАСЪ БРНАЗКЪ. КЪ ВЕЧЕРОУ БО БЪАШЕ ДЪНИ. ПРИСТАВНША ЖЕ
 НИМЪ СТРАЖА ВОИНЫ. И КАПКААРНА. ВЪСКРАИ ЖЕ БЪАШЕ ІЕЗЕРА БАИЕ-
 РАЖДЕЖЕНА¹. ДА ДШТЕ КЪТО ХОШТЕТЪ ПРІСТЪПИТИ И ІЗЪБЪГНТИ. ПРІБЪЖИТЪ
 КЪ БАНИ. ВЪ ЧАСЪ ЖЕ ПРЪВЪИИ НОШТИ. СЪКЛЪШТААХѢ СД ОТЪ СТОУДЕНИ
 СТИИ. И ТЪЛО НИМЪ РАСПАДАШЕ СД. ІЕДНИЪ ЖЕ ОТЪ ЧИСЛА М ОТЪПАДЪ
 ПРІБЪЖЕ КЪ БАНИ. И ПРІКОСИЖЕЪ СД КЪ ТОПАОТЪ. АБНЕ РАСТАА СД. И ТАКО
 ОТЪДАСТЪ ДШЖ СВОИѢ. СТИИ ЖЕ ОТЪПАДЪШЕ РЪША. ІАКО НЪЗЪ ІЕДИНЪХЪ
 ОУСТЪ ГЛАСОМЪ ВЕЛИКЪМЪ. ІЕДА ВЪ РЪКАХЪ ПРОГНЪВАКШИ СД ГИ. АИ ВЪ
 РЪКАХЪ ІАРОСТЬ ТВОІА. НАИ ВЪ МОРИ ОУСТРЪМЪІЕННЕ ТВОІЕ. ИЖЕ БО ОТЪЛЪ-
 ЧНЕЪ СД ОТЪ НАСЪ АКЪИ ВОДА. РАЗЛНІА СД. И РАЗНДОША СД ВЪСА КОСТИ
 ІЕГО. МЫ ЖЕ НЕ ОТЪСТЪПИМЪ ОТЪ ТЕБЕ ДОНЪЖДЕЖЕ ОЖНЕНИИ НАСЪ. И
 ІМА ТВОІЕ ПРІЗОВЕМЪ. ІЕГОЖЕ ХВАЛИТЪ ВЪСА ТЕДЪРЪ. ЗМИНЕЕ И ВЪСА БЕЗ-
 ДЕННА. ОГНЬ ГРАДЪ СНЕГЪ ЛЕДЪ. ДОУХЪ БОУРЕНЪ ТВОРАШТИИ СЛОВО ІЕГО.
 ХОДАН ПО МОРОУ АКЪИ ПО СОУХОУ. И СВЕРЪПЪИМЪ ВЪЗНАМЪ ПОМАІАНИИМЪ
 РЖКЪ ТВОІЕЮ КРОТАИ. И НЪІІА ТЫ ІЕСИ ГИ ИЖЕ ОУСЛЪШАВЪ МІОУСИѢ И
 ДМЪШТА ЗНАМЕННА И ЧОУДЕСА ВЪ ЕГУПТЪ. ВЪ ФАРАОНЪЕ И КЪ ЛЮДЕХЪ
 ІЕГО. РАЗДЪЛЪБА МОРЕ И ВЪ ПОУСТЪІИИ НАСТАВ(НЕЗІИ)² ЛЮДИ СВОІА. ИЖЕ ОУСЛЪ-

¹ раждежена от *разжежена

² незин написано на мястото на няколко заличени буквы

ШАКЪ ИНАКѢ МОЛАШТА СѦ БѢЖАШТА ВЪСПРѢШТЕННА ИСАВОВА. ИЖЕ СЪ
 ИВАНФОРМЪ ПРОДАВЪ СѦ И СЪПАСЪ ЕГО. ИЖЕ ОУСЛЫША СТЪІА АПОСТОЛЪІ. И
 НАСЪ ОУСЛЫШИ ГИ. И ДА НЕ ПѢТОПИТЪ НАСЪ БОУРА ВОДЪНАА. НИ ПОЖЪРЕТЪ
 НАСЪ ГЛЖЕННА. ІАКО ОБНИЦТАХОМЪ ЧЕЛО ПОМОУИ НАМЪ БѢ СЪПАСЕ НАШЕ. ІАКО
 СТАХОМЪ КЪ ГЛЖЕННЕ МОУ. И МОКРЪІ БЪІША НОГЪІ НАША КРЪВЬІЖ НАШЕІЖ.
 СЕЛСЪУИ ТАГОСТИ НАША. И ЛЮТОСТИ ВЪЗДОУХА ГИ БѢ НАШЕ. И ДА ОУВЕ-
 ДАТЪ ВЪСИ ІАКО КЪ ТЕБѢ КЪЗВАХОМЪ И СЪПАСЕНИ БЪІХОМЪ. КЪ ТЕБѢ ОУПРА-
 ХОМЪ И НЕ ПОСТЫДАЕХОМЪ СѦ. И СЖИТОУ ЧАСОУ ТРЕТИНОМОУ НОШТИ. СЪЗНЫЦЕ
 О НИХЪ ВЪСНА ТОПЛО ІАКО ВЪ ЖЛТЕЖ. И РАСТААВЪ СѦ ЛЕДЪ БЪІСТЪ ВОДА
 ТОПЛА. ВЪСИ ЖЕ СТРЕГЖИШТИ СЪНОМЪ СЪДРЪЖИМИ БѢАХЪ. ІЕДНИХЪ ЖЕ КАНИ-
 КЛАРИИ БѢАШЕ БѢДА. И ПОСЛОУИМА МОЛАШТЪ СѦ ИХЪ. И ПОМЪІШАТЕ.
 КАКО ИЖЕ ПРИБѢГЪ КЪ БАНИ. НЕ КЪУБТЕ СѦ СЪ ЧЕТЪІРЪМИ ДЕСАТЪІ. ИЗЪ АБЪЕ
 ОТЬ ТОПЛОТЫ РАСТАА СѦ. А СИИ КЪ КОЛИЦЕ МРАЗЪ СЖИТЕ ДОСЕЛЪ ЖИИИ СЖТЪ.
 И ЗЪРА СЕЪТА ИЖЕ О НИХЪ. И ВЪЗЪРЪЕВЪ НА НЕБО. ХОТЪ ВИДЕТИ ОТЬКЖДОУ
 ІЕСТЪ СЕЪТА. ВИДЪ ВЕИЦА СЪХОДАШТА НА ГЛАВЕІ СТЪІХЪ. УИКОМЪ АД.
 И ПОМЪІШАІАШЕ КЪ СЕБѢ ГЛАГОЛА. ЧЕТЪІРЕ ДЕСАТЕ ИХЪ ІЕСТЪ. ТО КАКО
 ІЕДНОМЕ ІЕСТЪ ВЕИЦА. И РАЗОУМЕВЪ ІАКО ПРИБѢГЪИ КЪ БАИЖ. НЕ ПРНУТЕНЪ
 БЪІСТЪ КЪ НИМЪ. И ВЪЗДОУЖДЪ ВЪСА СТРЕГЖИШТАА. И СЪКРЪЗЪ РИЗЪІ СЪ
 СЕБЕ НА АИЦА ИХЪ. КЪСКОУИ КЪ СЪЕРО ВЪІНА И ГЛАГОЛА. И АЗЪ КРЪСТНИАНЪ
 ІЕСМЪ. И ВЪШЕДЪ ПОСРЕДЪ ИХЪ РЕЧЕ. ГИ БѢ КЪРОУІЖ КЪ ТА. ВЪ НЪЖЕ И СИ
 КЪРОКАША. И КЪУБТИ МА КЪ НЪ. И СЪПОДОБИ МА ИСКОУШЕННЕ МАКЪ
 ПРНАТИ. ІАКО ДА И АЗЪ ИСКОУШЕНЪ БѢДЖ. ПОБЕЖДЕНЪ ЖЕ БЪІКЪ АИДАКОЛЪ
 ПРЪЕМНИ СѦ КЪ МАЖЕСКЪ ОБРАЗЪ. СЪКЛАЗАВЪ РЖЦЕ СКОИ И КОЛЕНЕ СВОИ
 ДРЪЖА ГЛАГОЛАШЕ. ОУКЪІ МЪНЕ ОУКЪІ МЪНЕ. ПОБЕЖДЕНЪ БЪІХЪ МАЖИ СИИИ
 СКАТЪІИМИ. И БЪІХЪ ВЪСЕМЪ КЪ РЖЦЪ. НЕ ИМЪІ ІЕДНОДОУШЕНЪ СЛОУГЪ.
 АШТЕ БО БЪІХЪ ИМЕЛЪ. ТО НЕ БЪІХЪ ПОБЕЖДЕНЪ. БЪІАЗЪ. И НЪІНЕ ЧТО
 СЪТВОРЖ. РАЗВРАШТЖ СРЪДЪЦИ КИЛЪЗЕМА МОИМА. И СЪЖЕГЖТЪ ТЕЛЕСА СТЪІИХЪ.
 И КЪ РЪКЪ КЪВРЪГЖТЪ. И СЕ СЪТВОРЖ ДА И ОСТАТЪКА ИХЪ НЕ БѢДЕТЪ.
 СТЪІИ ЖЕ КУРИИИИ РЕЧЕ. КЪТО БОГЪ КЕЛИКЪ ІАКО БОГЪ НАШЪ. ТЪІ ІЕСИ БОГЪ
 ТКОРЛИ ЧОУДЕСА. СЖИШТАА БО НА ИЪІ ПО НАСЪ СЪТВОРИ. И АИШЕННЕ ЧЕТЪІРЪ

ДЕСАТЬ НАПЪЛНИЛЪ КСИ. И НАУАША ПЪТН. СЪПАСИ НЪН ГН ІАКО
ОСКЖАЕ ПРЪПОДОБЪНЪНН. ОУТРОУ ЖЕ БЪІВЪШІВ ПРНДОСТА НЕУЪСТНЕВАІА
МЖУНТЕЛІА. И ОБРЕТОСТА КАПНКААРНА СЪ НІМНІ СЕДАШТА. И ВЪПРОСНСТА
ВОИНЫ. УТО ВНАДЪВЪВЪ СЪТВОРН СЕ. РЕКОША ЖЕ ВОИНИ. МЪІ ІАКОЖЕ НЪЗМЪЛАН
БЪЕХОМЪ СЪНОМЪ. ОНЪ ЖЕ БЪДЪЕ ВЪ ВЪСЖ НОШТЪ. И ВЪНЕЗААПЖ ВЪЗБОУДН НЪІ.
И ВНАДЪХОМЪ СЕБЪТЪ ВЕЛІКЪ НА ІНУХЪ. ОНЪ ЖЕ ДЕНІЕ СЪВЪРЪГЪ РНЪЗІ СВОА.
ВЪСКОУН. ВЪ НА ВЪПНА И ГЛАГОЛА. И АЪЗЪ КРЪСТНІАНЪ КСМЪ. И РАЗ-
ГНЪВАВЪША СА МЖУНТЕЛІА. ПОВЕЛЪСТА НЪЗЕЛЪШТН А. И НЪЗЕЛЪЗАВЪШЕ А
ВЕСТН НА БРЪГЪ МОРЪ. И ДРЪКОЛМНІ НОГЪІ НУХЪ ПРЪВНЕАТН. ІЕДНОГО ЖЕ
МАТН ПРНЛЕЖААШЕ ІНУХЪ. БЪЕ БО СЪІНЪ ІЕА ІОНЪН ВЪСЪХЪ. И БОІАШЕ СА ІЕДА
КАКО ОУТВЪРЪЖЕТЪ СА. И НА НЪ ПРНСНО ВЪЗНРАШЕ. ВЪЗЛАГААЖШТН НА НЪ
РЖЦЕ И ГЛАГОЛАШТН. УАДО МОЕ СЛАДЪКОЕ. ІЕШТЕ МАЛО ПРЪТЪРЪІНІ. ДА
СЪВЪРЪШЕНЪ БЖДЕШН. НЕ БОИ СА УАДО. СЕ БО ХС ПРЪДЪСТОІТЪ. ПОМАГАА
ТЕБЪ. ІЕГДА ЖЕ НМЪ ПРЪВНЕДАХЪ ГОЛЪМНІ. ПРЪДААХЪ ДША СВОА ГЛАГОЛАШТЕ.
ДША НАША ІАКО ПЪТНЦА НЪЗЕВАНІ СА ОУТЪ СЕТН ЛОВАШТНІНУХЪ. СЕБЪТЪ СЪКРОУШН
СА И МЪІ НЪЗЕВЪІЕНІ БЪІХОМЪ. ПОМОШТЪ НАША ВЪ НМА ГОСПОДЪНЪ. СЪТВО-
РЪШААГО НЕБО И ЗЕМЪІЖ. И ВЪСН ВЪКОУПЪ РЕКЪШЕ АМІНЪ. ПРЪДАША ДША
СВОА. СЪІНЪ ЖЕ ОУЧІМЪІН МАТЕРНІЖ. ІМЕНЕМЪ МЕЛНТЪ. ІЕШТЕ ДЪІХААШЕ.
ПОВЕЛЪСТА ЖЕ МЖУНТЕЛЪ ПРНЕСТН ВОЪЗІ. И ВЪСКЛАДЪШЕ ТЪЛЕСА СЕЛЪТЪІНУХЪ
ПРЪВЕЗОША А НА БРЪГЪ РЪКЪІ. ОСТАВЪШЕ ІОНІШЖ УАЖШТЕ КЕМОУ ЖІВОУ
БЪІТН. ВНАДЪВЪШН ЖЕ МАТН ІЕГО. ТЪ ІЕДІНЪ ОСТАВЪІЕНЪ. ОУТВЪРЪГЪШН ЖЕНЬ-
СКЖІЖ НЕМОШТЪ. ВЪЗЕМЪШН ЖЕ МЖЖЪСКЖІЖ КРЪПОСТЪ И МЖДРОСТЪ. И ВЪЗЕМЪ-
ШН СНА СВОІЕГО НА РАМОУ КРЪВНЪКО. ВЪСЛЪДЪ КОЛЪ НДЪВЪШЕ. НОСІМЪ ЖЕ СНЪ
МАТЕРНІЖ ПРЪДАСТЪ ДУХЪ СВОІ РАДОУА СА. НЕСЪШН ЖЕ И МТН ІЕГО ПОВЪРЪЖЕ
И ВРЪХОУ НУХЪ. ВЪЗГНЪТНЕВЪШЕ ЖЕ ОГНЪ СЪЖЕГОША ТЪЛЕСА СЪІНУХЪ. СЪВЪТЪ
ЖЕ СЪТВОРЪША МЖУНТЕЛЪ РЕКОСТА. СНА ОСТАНЪКЪІ АШТЕ СІЦЕ ОСТАВІМЪ.
ВЪЗАТН А ІМЖТЪ КРЪСТНІАНІ. И НАПЪЛНІТН ВЪСЪ МНРЪ. НЪ ПРНДЪТЕ ДА А
ВЪВРЪЖЕМЪ ВЪ РЪКЪ. И СЪВЪРАВЪШЕ КОСТН СЪІНУХЪ И ПЕПЕЛЪ СЪМЕТЪШЕ
ВЪСЪПАША ВЪ РЪКЪ. И НІУСОЖЕ НЕ (В)Н¹ РЪКА ІНУХЪ. ПО ТРЕХЪ ЖЕ ДЪНЕХЪ

¹ На пергаментѣ (в оригиналѣ) буква в е написана на мѣстѣ на изтрита буква (забележка на С. Северьянов).

ІВЕНІА СД ЄПІСКОУПОУ ГРАДА ТОГО. НІМЕНЕМЪ ПЕТРЪ. ІАКО СЪТЪ СЪХРАНЕНІА
 КОСТИ НАША СЕМЬ МѢСТЪ. ПРИДИ ОУБО ВЪ ПОШТИ И ІЗНЕСИ ИЗЪ ІЗЪ-Д-РЪКЪІ.
 И ПОИМЪ СПЪ КАНРІКЪІ И МЖД ВЕРЪІ. И ПРИШЕДЪ СТА НА БРЪЗЪ
 РЪКЪІ. И СЕ ПРОСЕЛЪША СД КОСТИ СЪІНХЪ ВЪ ВОДѢ. АСЪІ И СВЕТИЛНИЦН.
 И АШТЕ КДЕ ОСТАВІЕНА БЪІВАШЕ КОСТЬ СВЕТОМЪ ІАВІАШЕ СД. И ТАКО
 СЪБЪРАВЕШЕ КОСТИ СЪІНХЪ. МЖУЕНІКЪ. ПОЛОЖИША А ВЪ РАКАХЪ. И СНДЕ
 ПОСТРАДАВЕШЕ ВЕНЬУАНИ БЪІША. И СНАІЖЪ ІАКО И ЗВЕЗДАЪІ ВЪ ВЪСЕМЬ
 МНРЕ. БОГОУ ВЪРОВАВЕШЕ ХСА ІСПОВЕДАВЕШЕ. СТААГО АХА НЕ ОТВЕРЪІШЕ
 СД. ПРОСЛАВІЕНІ БЪІВЕШЕ О ХЪ. ПАМАТЬ ВЪ ЖІТІИ СЕМЬ ОСТАВІША. НА
 СЪПАСЕНІЕ ВЪСЕМЪ ВЪРОУІШІІМЪ. ВЪ ОЦЪ И СНЪ И СЪІН АХЪ. АТИ ЖЕ
 БЪІША СТИИ МЖУЕНІЦІ НА МЖУЕНІЕ О ХЪ. ПРЪЖДЕ УЕТЫРЪ КАЛАНЪ
 МАРТА. СНРЕУЪ ВЪ КЪ ФЕУРОДА. ПРЪДАША ЖЕ СВОА ДОУША ГОСПОДЕВН.
 ПРЪЖДЕ З ДАИЪ МАРТА. ПРИ АНІКІНІИ САМОВЛАСТЫЦН. НАМ ЖЕ ЦЕСАРЪСТВЕ-
 ІЖШТОУ ГОУ НАШЕМОУ И БОУ И СПСОУ. И ВЛАДЪЩЕ НАШЕМОУ ІС ХСОУ.
 ІЕМОУЖЕ ІЕСТЪ СЛАВА И ДРЪЖАВА И ЧЕСТЪ. НЗІНЕ И ПРИСНО И ВЪ ВЕКЪІ ВЪ-
 КОМЪ. АМІНЪ. (По изд. на Северьянов, стр. 68—81)

Част от словото на Йоан Златоуст за празника Врѣбница

(Продължение от същото слово в Клоцовия сборник, вж. тук стр. 67)

... СЪ ІНМІИ ЖЕ ВЪСПОИМЪ И МЪІ БЛАГОСЛОВІЕНЪ ЕЖЕ ОТЪ БОГА БОГЪ.
 ЦРЪ СЛАВЕІ. ВЪ ОУБОУБОЖАВІИ СВОИХЪ СІВ. БЕЗЪ ОУБОЖЪСТВА СЪІ НАСЪ
 ДЪАМА. ДА НАСЪ ОБОГАТИТЪ СВОЕІЖ БЛАГОСТІІЖ. БЛАГОСЛОВІЕНЪ ПРИШЪ-
 ДЪІИ ВЪ СЪМЪРЕНІЕ. И ПАКЪІ ГРАДЪІИ ВЪ СЛАВЕ. ПРЪЖДЕ НА
 ЖРЪВАТИ КРЪТЪКЪ И МААДЕНІШЪ ХЕАЛІМЪ. ДА СД СЪБЪДЕТЪ ПІКАНОІЕ.
 ВІДЪЕНА БЪІША ШЪСТЕНА ТВОІА БОЖЕ. ШЪСТЕНА БОГА МОЕГО ЦЕСАРА ІЖЕ
 ІЕСТЪ ВЪ СВАТЪЕМЪ. ВЪТОРОЕ ГРЪДЪ НА ОБЛАЦЪХЪ. И АГЪЕЛЪІ И СНААМІ
 СЛАВІМЪ. (По изд. на Северьянов, стр. 326 и 327)

Разночетения в клоц: ¹ съ... мѣ лишва; ² блгнѣ градаі въ отъ ба; ³ прѣвѣуанѣ црѣ славеі; ⁴ w лишва (Северьянов го смята за случайно попаднал в превода грѣки член ѓ); ⁵ оубожаеі въ своіхъ; ⁶ неубоожно насъ раді; ⁷ да нѣ; ⁸ ѣ своіеіж благостііж лишва; ⁹ блнѣ пршедѣ въ сѣмѣрені; ¹⁰ градаі; ¹¹ въ; ¹² в клоц иначе прѣжде... славімъ: прѣвѣ на жрѣвѣцѣ отъ вѣдѣфагнѣ, вѣторіеіж на облацѣхъ въ несе. прѣвѣе крѣтѣко мааденіцѣ хеалімѣ, вѣторое сеанѣскѣмі сламі.

- Многѣи хъ благоуа. н дши полезныи хъ добродѣтели. [бо-
голюбьцемъ]¹ н по заповѣдемъ спасокомъ² жити на чинаи житни мъ.
Доброѣ смиреныа прюбрѣтеныѣ. ходатаи биваатъ еже съ-
р. 20 творити потштвазыи са. н исправлены то. не паденыи кое
н грѣховныи оплѣненныѣ. н величаныа о своемъ ѡуправленнѣ.
подъати възможетъ. іако бо многѣ то тѣштегѣ. н нестрѣпимъ
вредъ. н великѣ бедѣ наводитъ не внимаи житни мъ. кестъ ѡубо
р. 25 отъ многѣи хъ. другѣи хъ. ѡузрѣти знаменни. ѡудастыѣ же н
отъ хоташтааго. отъ насъ прѣдложенааго быти сѡповѣданыа
на възгражденныѣ н ѡутвержденныѣ [въспрашаи житни мъ]³ аггелъска-
аго сего житниа.

- въ семь бо обрѣтаемъ. н житниа великое въздржанье.
н смиреныа исправыеныѣ. н великѣи алюбѣж. паденны сѣ-
с. 514 тноѣ отъ лѣности | сѡмоуыше са. н покаянныа снаж. толнко
могѣштѣ. ѡу ѡловеколюбенааго ба. іако не тѣуыж отъ самѣхъ
тѣхъ. а до въ братъ. нъ н отъ рода огньнааго н мжкѣ исхытитъ
р. 5 ѡловека. нъ н большаа прѣвааго благааго права. моштына ѡба-
вннѣ. н господнѣи благааго тѣж. большоу еѣо възити исправенноу.

- взытъ некѣи | отъщальць. въ веснѣемъ градѣ. порфурѣи хъ
нарѣцаемѣ. именемъ ѿакѡвѣ. н съ малокрѣменнааго | сего житыа
р. 10 соуетнааго отъерзгъ са. жне нѣ. въ коен | пештерѣ еѣ. лѣтъ
толнко же алюбѣж н благоуимн | дѣлы. поспѣшнѣ. устынъ
ден са н ѡугодынъ боу. | іакоже іемоу н даръ на бесы полуучити.
н многѣи нъи алюбѣж. хса нашего творити именемъ. Вси же

¹ Боголюбьцемъ пропущено от переписвача — грч. φιλοδέας.

² Спасокомъ вм. спасокамъ.

³ Въспрашаи житни мъ срещу грч. τὸν ἐπαυρημένον.

мѣжа житію днѣаште сѧ к нѣмоу събрахъ сѧ нхъ же
р. 15 мѣножаншннъ бѣзаконьнзихъ самаранъ бѣахъ вѣрзи. | аже
внда к нѣмоу прходаша бжні ѹловѣкъ на | мнозѣ оглашаа
отъ бжннхъ кннгъ на истиньнѣхъ | вѣрѣхъ обрашташе.

нъ на родъ ѹловѣуьскзін нсконн вожан днѣвоуь. н наипа-
р. 20 уе на рѣзи сѣпаса на || шего хса. внда себе отъ мнози благзіа
дѣтѣлн мѣжа н правѣднѣаго житнѧ на мнозѣ прогонма-
вѣста на нѣ. хотан прогнати отъ прѣждѣнареуѣнааго мѣста.
вѣлѣзъ бо въ єдногѣ | отъ самаранъ. нсконн н вѣннѣхъ истиньнѣ

р. 25 отъ || врѣштѣштнхъ сѧ. прнготовѣа єго. сѣврати | вѣса послушаѣхъ
шѣа єго. другзи н срдобоуь н рабзи. на лѣаннѣ стааго мѣжа.
да н оуьрѣвѣзъ вѣзможетъ отъ странъ тѣхъ прогнати. |

сѣвравѣше же сѧ вѣсн вѣ житншѣ жѣрца своѣго. н многѣ
с. 515 мѣслнѣше н проказѣлѣвѣше. | коньуьнѣ єдннѣ аша сѣвѣтъ. н
прнзѣвѣше бѣстоуднѣхъ женѣхъ н блжднѣхъ. даша єн два дѣ-
сѣти | златнцъ. н нно толкѣжде обѣштѣвѣштѣ | дѣти єн.

р. 5 аште вѣзможетъ запати бжннѣ рабоуь || на кѣвоуь. іакоже нмъ тоѣхъ
вннѣхъ. вѣзмошти | отъ зѣмѣа своѣа сѣ стоудомъ мѣжа отъгнати. |

темн обѣштѣаннн побѣждѣна жѣна. ндѣтъ | к нѣмоу. поздѣ
зѣло ноштнѣхъ. н тѣкнжѣхъ | шн въ дѣвѣн молѣашѣ єго вѣвѣстн

р. 10 іѣ. ономоу || же не хоташтоуь. н на мнозѣ то сѣтворнтн
отъ лагаѣштѣоуь. прѣвѣваашѣ бѣстоудѣ тѣкѣштн. н сѣ многонѣхъ
молнтѣоѣхъ молѣштн прнѣштн іѣ. н малзи оуьвѣрзъ н вндавѣ іѣ

р. 15 мнѣашѣ мѣуьтоуь вѣитн. н прѣкрѣстнѣзъ себе зѣтворнѣзъ за || каюун
дѣвѣн. н вѣзвратнѣзъ сѧ н ставъ на вѣстоуь. прнлѣжнѣ молнтѣхъ
богѣвн прнношаашѣ. |

многѣ же ѹасѣуь мнѣжѣшоуь. н ноштн оуьжѣ | прѣполовѣштн сѧ.
не прѣстанѣвѣше тѣкѣштн | н вѣанкомъ гласомъ вѣпѣштн. по-

р. 20 мнѣоун || ма рабѣ бжнн єда како зѣвѣрѣмн нзѣдѣна бѣ | дѣхъ прѣдъ
главоѣхъ твоѣхъ.

Помысленъ же прѣвѣдѣнъ и вѣды въ мѣстѣхъ тѣхъ зѣ-
рнѣ | множество. въ размышленія впаде. отвѣръ | зѣ дѣрнѣ и
р. 25 глагола иен. отыкѣдоу пришла иен || сѣмо. кого ли иштѣши
она же рече. отъ манастирѣ исмъ сѣде блнзъ сѣштааго.
и посла ма игоу менія донести просеорж въ сѣжъ вѣсь. и възвѣра-
тнѣши ми са. и нѣжшн въ манастирѣ. омырѣко | хъ на мѣстѣ
сѣмъ. да молѣ тѣ улае бжнн помнѣн | ма и прннмн. да не бждѣ
зѣвѣрмн нзѣдена.

с. 516 Тѣгда же оуже оумносерднѣе са вѣведе иѣ. и прѣвѣдѣ ставнѣе
иен водѣ и хлѣбѣ. вѣлѣзъ самъ въ жтрѣ | нжнѣ клетѣкѣ заклауи
са. оставнѣе женѣ въ вѣнѣшннн клетѣце. она же іадѣши помѣуа

р. 5 въ малъ уа | сѣ. и потомъ науд крнутаи. и плаушнн прнвѣрже
себе къ дѣвремъ. и сѣ горѣкамн слѣзамн зовѣаше | стааго.

и прѣклоннѣе са дѣврьцами. и вндѣвѣ иѣ | одрѣжнмѣ и окѣ
въ мнозѣ болѣзнн сжштѣ | въ недооумѣннн бжстѣ. что си иен бж.
р. 10 детѣ. нан || что иен сѣтворнтѣ въпраша іеа. она же гла іемоу
прнзѣрн на ма и прѣкрѣстн ма. іако срдѣуѣноіѣ болѣзныѣ
одрѣжнма исмъ.

то слѣшавѣ нзлѣ | зѣ и дѣнне наложи крадѣ велнкѣ. и лѣвжнѣ
р. 15 своіѣ | ржкѣ вѣзложи на огнѣ. дѣснжнѣ мажа отъ масла || стѣнхѣ
грѣаше иѣ теплостнѣ ржкѣ своіеа. и | прѣкрѣштаа иѣ уаство
по прѣсѣмъ не прѣстааше. | она же своимъ стоудомъ трѣпашн
и хоташн | іего оуловнтн. и на похотѣныѣ зѣло стааго прнвѣ.

р. 20 стн. гла іемоу. молѣ ти са мажн мн срдѣце на | дѣлѣ. да мн
прѣстанѣтѣ одрѣжашннѣ ма болѣ | знѣ.

онъ же по сжштнн въ немъ простостн. творѣше иен іаже на
врауѣж. коупно же и проказѣствѣ а | жкавааго вѣды и бол са
іеда колн отъ многааго | к иен полеуенія. бесѣмрѣтнжнѣ бо.

р. 25 лѣзнѣ нане | сетѣ. до двою нан до трнн уасѣ. тако без мнлостн
лѣвжнѣ ржкѣ къ игню прндѣа трѣпѣаше. донѣ | анже оудове ржѣннѣ.

нхъ прѣстъ нзгорѣвъше о тѣпадоша. го же сотонннскѣимъ кѣзне-
мъ | протнвѣаа са творѣаше. іакоже іемоу отъ огнѣ | прнѣзвѣ-
с. 517 іѣштѣѣ болѣзньѣ не сътрѣпнмѣѣ | зѣлоуоумоу помѣслоу не нантн
на срѣдѣце.

она | же прѣславное то вндѣвъшн н в' себѣ бѣвшн. | вндѣвше
бо ржкѣ стааго отъ. огнѣ оуже въск | нзгорѣвшѣ. въспакавѣшн
р. 5 горце н въздѣхнѣ || вѣшн прнпаде кѣ ногамъ стааго. н ржкамъ
свои | ма внѣштн са въ прѣсн вѣпнѣаше. оу горе мѣ | нѣ окаянѣн-
н отъмнѣнѣн. оу горе мѣнѣ іако | сънѣдѣ іесмъ огнѣ вѣунааго-
оу горе мнѣ іако | жнште іесмъ днѣволе.

р. 10 стѣн же оужастѣнъ протнвѣ | томоу бѣвѣ. реуе к нѣн вѣста-
нн жено. | н съ многоѣ ноуждѣнѣ вѣставнѣвѣ іѣ отъ зѣмѣа. | н
прнаежно молнтѣѣ сътворнѣвѣ. гла іѣн повѣж | дѣ мн что тн іестѣ

она же нѣколи прншедѣшн | в' са. іакоже бѣаше дѣло. по
р. 15. вѣсемоу сѣказа іе | моу. іавнѣвшн іемоу ажкавнѣнхъ самарѣнѣ. |
нанпауе же сотоннн пооуученнѣ на правѣднааго | н вѣстаннѣ
н дѣнѣ велмн въздѣхнѣвѣ рабѣ бо | жнн. н много съ славословннмъ
н съ сѣзѣамн. | благадарнѣвѣ ба огласн іѣ. дѣвѣ же іѣн просѣво-

р. 20 рѣи. || н посѣла іѣ кѣ стоуоумоу дѣѣандроу еппоу.
дошѣ | дѣшн же црѣкѣн. вѣса по сѣѣдованнѣ бѣн прѣжде. | по-
томъ же н прѣподобноуоумоу мжжоу исповѣда. | іакоже н тѣ много
огласнѣвѣ іѣ. н обрѣтѣ іѣ прнаеж | но. о зѣлнхъ іаже сътвори.

р. 25 каѣштѣ са. дастѣ іе || н бѣсмрѣтѣа баѣѣ.
н потомъ женѣ оубо поусти вѣ | женѣскѣн мѣнастѣрѣ. сѣ-
бѣравѣ же вѣса болю | бнѣзѣа людн н холюбнѣвнн канросѣ. нзгѣна
нз' | града н отъ странѣ тѣхъ. вѣса обрѣтѣшѣа са са | марѣнѣ. н
потомъ прншѣдѣ кѣ рабоу бжнѣо | накѣвоу. на мнозѣ іѣго дѣвѣ
с. 518 оцѣ прнснѣн. оукрѣпѣаа | каѣаше. на толнко же прѣждѣнарѣченѣа
женѣ. | отъ покѣанѣа кѣ хсоу са прнѣде. іакоже чѣстѣнѣ | іа-
внѣвшн са ен. н дѣра на бѣсѣ съподобннн са. |

- Р. 5 По времени же дльзѣ дъшти некоего съветника. || отъ не-
уиста бѣса мжунма. въпнаше стадо приузиваѣшти. приведеше
же ѿкъ къ бжннѣ рабоу родителе ѿа. моладахъ его помнловати
ѿкъ. и отъгнати | отъ ѿа неустын бѣсѣ. и помолневшоу са
Р. 10 стѣмоу и ржцѣ възложышъ¹ на ѿа. абые господьнѣ || благодатыѣ
бѣса прогна. и отроковнцѣ ицѣли. |
Благодарнеша же родители ѿа бога. и тѣгда въстнша ѿ-
моу три съта златницѣ. нхъ же не тѣубыѣ | възати не раун правь-
дннн. нъ ни ендѣти. раун. гла имъ оубѣштаваа. не даати
Р. 15 дара бжннѣ || на коупан. нъ гла имъ пауе дадите а ништннмъ.
азъ бо сего не възъмж. въ поустынн бо жнези снхъ | не трѣбоуѣж.
и тако благодарствешта а отъвъстн въ своа сн.
Въ другъин же пакы юноша некън | отъ бѣса насленъ
Р. 20 обѣма ногама раслабѣ. и того || възъмъше свои ѿмоу принесоша и
къ стѣмоумъ. | молаште его молннн за нь. онъ же три дни алъка-
въ и молннѣ едннн прилабѣ. цѣла раслабѣнадого сътворише.
и благословнези н. повелѣ | своимъ ногама въ домъ его нтн.
Р. 25 мнози же и нннн прихощахъ к ѿмоу. хазануьнннн.
аза и мжште. и вси господьнѣ благодатыѣ ицѣли | ѿмн
отъхощахъ. ендѣе же себе рабъ бжннн зѣло отъ всехъ утрома.
и еже отъ уьстн съзѣваѣште | ѿ са многымъ паденне. отнде
отъ места того. |
С. 519 и бежавъ нде ѿко м попрнштъ отъ града того. | и обрѣтъ
пештерѣ велнкѣ въ брѣзѣ реуьнеьемъ | каменѣ а. а вътѣ жн тоу.
молннѣамн и песнь | мн въса дьнн и ноштн прѣпроеждаа.
Р. 5 прштѣ | же на многа времена отъ трѣвзы нмѣаше. растѣштинхъ
въ рѣцѣ. потомъ же градыцѣ мааъ на брѣзѣ сътворише. и тѣ рѣдъ-
кыа уасы дьнн дѣлаа. отъ того крѣмѣ себе нмѣаше.

¹ възложышъ вм. възложышоу.

И.

- р. 10 На толнице же житие его славно съистъ. якоже по дема
 десатма | и тремь десатмь урннсмь к нему приходити. || и
 канросникомъ и многинмь облашнимъ. на | благословенные и
 на наказаные отъ него. нъ гакоевни и толкзи. нже го-
 миса дара сылодобыненъ. | въ скорѣ възнесеннмь нъкзнимъ нан
 р. 15 ванауа|ннимъ. атъ. въ сьгрешеные попоуштеныъ бз||стъ въпасти-
 н въ сьгрешеные въсехъ горшене. | прѣскернннннн бѣ врагъ ро-
 доу улукоу. нже прнсно доерѣ жнежитимъ о бозѣ. своенж
 завнстн|жъ бѣса са наснлбуетъ. вълетъ въ отроковнцж бо|гата
 р. 20 негонго¹ дьштеръ. науд въпнтн и стааго мж||жа нменемъ прнзди-
 вати. якоже прннужденомъ | быти родителемъ отроковнца. обзъ-
 ходити и нска|ти въсьжде уловека бжнн. не оставаште ни ма|на-
 стыра ни места поуста.

- ако же не могла его обрести. потомъ оубѣдына нъконому
 р. 25 отъшзла||цоу быти на месте томъ. и прннмъ оцѣ ка отроки |
 своа. и прнготовен отроковнцж съ матерьжъ ка въ | крузьгьзѣ.
 и прнде на повѣданое йому место. нде|же бѣаше стын. и ен-
 дѣкы-н паде на ногу его гла|гола. помнлоун мойъ дьштеръ.
 ако люте отъ неустраго бѣса мжунма ксть. се бѣ два десати
 с. 520 ксть | дннн. нѣ въкоушла ни ята ни пнтнн. нъ въпыж|штн
 трѣжетъ себе. и нма твои прнзываетъ.

- стын | же повелъ йому отроковнцж поставити прѣдъ со|божъ.
 р. 5 и въддеъ себе на молнтвж. на толнцѣ молн са. || якоже и местомъ
 въстрасти са на немже стоаше. по | съкончанн же молнтвзи
 доунж на неунстын доу|хъ и гла йому. въ нма га | ѳу | ха | нзнди
 отъ неа. и дѣ|кѣ бѣсъ отъ огна женомъ нзнде отъ отроковнца. |
 р. 10 та же на земн падъшн на многы часы. безъ гласа ле||жааше.
 Помолнеъ же са стын. и имъ жъ за ржкж и въставнеъ.
 прѣдастъ жъ родителема съдражж. вндѣ|бше уудо прославиша бѣ.

¹ негонго вм. некогого.

оубоидеъше же сѧ ꙗко како неустыи дѣхъ обратехъ сѧ
вѣлѣзетъ въ нѣж. молиша жего превзѣти отроковѣи оу него в
р. 15 дѣни. дѣиже до конца свободитъ сѧ отъ вѣса.

И остаивеъше нѣж оу него въ домъ свои възвратиша сѧ.
А по же бѣаше ꙗкоже и въ прообразованнѣ рѣхомъ. на оу-

твержденнѣ и възгражденнѣ. ангельскоѣ се житнѣ живишнѣ-
р. 20 нмъ. не тѣмъ же исправленнѣ. на свършеннѣхъ сповѣдохати.

отъждоу добра. тѣмъ же снражштемъ. неискусномъ и неаси-

лаиномъ. бѣти. отъ злокѣзненнѣхъ сѣтнѣ прѣскрѣннаго.
вѣра. бжнемъ рабомъ. нѣ ꙗкоже великѣа и истиннѣа бла-

р. 25 гѣа нравѣ мжжа. ꙗсказдохомъ. тако достонѣ и нанесенжж
ѣмоу боурж. и отъждѣ. сѣзвѣшене сѧ ѣмоу великоѣ па-

деннѣ сповѣдати. глаголштемъ потомъ ꙗкоже ꙗстѣ. и по
свършеннѣемъ него покаяннѣ. и добанимъ исповѣданнѣ. прѣвѣлн-

с. 521 ꙗко бо великоѣ въздръжаннѣ и житнѣ прѣжде обавн-
толнѣемъ велѣннѣ и отъпадѣ. и ꙗкоже велико паденнѣ. толнѣемъ
вдшѣ потомъ него бѣстѣ исправленнѣ.

Прѣвѣлнѣи бо и неустыи. врагъ бжнемъ рабомъ. вѣдѣвѣ
р. 5 исцѣленжж отроковѣи тоу еднѣ оставшж. и авѣе вѣставѣ на
прѣвѣннаго блждннѣмъ ѣмоу нападе вѣсомъ. ꙗко тако ѣмоу
насаннѣ. ꙗкоже таковоуѣмоу мжжюу въ наудѣе житнѣа ѣго.

р. 10 ꙗгда неустыиѣнѣхъ самаранъ сѣтнѣ. вѣже² авѣенжж женоѣ
лѣстнѣмоу. протнѣша сѧ и побѣденѣша³. И вѣдѣ. ржжѣ авѣвѣа
прѣтрѣвѣшомъ. на поправнѣе по-славшаго тѣ днѣвола. въ распа-

р. 15 ѣмоу авѣвѣвѣ. и въздръжаннѣ толнѣеѣхъ авѣвѣ. ꙗ многѣа тѣудѣи.

¹ неасилаиномъ вм. неасилаиномъ.

² вѣже вм. вѣше.

³ протнѣша сѧ и побѣденѣша вм. протнѣшомъ сѧ и побѣденѣшомъ.

и к томоу оуже до старости дошздъшоу. не сътръпѣти брани и
нзлѣзъшоу | въ прѣградѣ. съити съ отроковницею. безаконь|а себе
оскверниши тиною.

р. 20 отътждоу | какоже | наудав некоемоу даноу бѣсоу. при-
ложити || прѣво¹ и въторое. приноуждаатъ злоу² оубо|авъ бо са
пагоубьнзи и зми. отъ покаяннѣа прѣ|даемааго. отъ³ възн-
скаѣштннмъ того все|срьдѣ исправьеннѣа. притварѣетъ него.
р. 25 | какоже мнѣше оуже своего патеньника. боле прѣ||вадо приложити
безаконь. всеавъ бо помзи|сав оужасти него. оубити него.⁴ на-
сненюкъ отъ | него отроковницю поваждаатъ.

Побежденъ же | и о томъ оубои еа сътвори. родившии хъ |
оублониши са хота. мжученнѣа гѣмь мьна. нь ни гѣмь довѣ-
с. 522 лень взѣ. оскверненнѣа врагъ. | и прѣвзи злав согона къ нстѣ-
ленню бо оубои прѣ|лагаетъ. и къ оубою. еже не тзубѣ гро-
воу прѣ|дати оубьеннѣа гѣло. нь и рѣубьнзиимъ водамъ. и зѣ-
р. 5 рьмъ и птицамъ без милости поврѣшити съ|твори.

След убийството Яков избягва от пещерата си. На мона-
сите от един манастир и на срещнат по пътя друг монах
гой разказва за престъплението си. Те го съветват да моли от
бога опрощение на греха си чрез покаяние и молитви.

IV

с. 527

р. 22 | аквѣ же нмъ са пжти веджштааго въ | миръ. шестна
дръждаше са. и оупевъ пжти и | мало съвратневъ са. обрѣте гробъ
р. 25 ветъхъ подобо||анубъ пештерѣ. въ немъ же мнози мрътвзѣнхъ | ле-
жаахъ кости. аже отъ много лѣтъ испрахнѣли | беахъ. и влѣзъ
въ не⁵ събравъ кости положѣ въ ед|номъ жгѣлѣ. и заклауи въ

¹ прѣво^е в.м. (къ) прѣвооубоу или прѣвѣтмь.

² злоу в.м. зло.

³ отъ излишно, грешка на преписвача.

⁴ него пряко допълнение към поваждаатъ.

⁵ въ не^е в.м. въ нь

пештерѣ затвори надъ лежаштнми ветъхъимн двѣрьми. и ко-
 лѣне | прѣклонивъ исповѣданне сѧ богахъ. ена безъ мнѣсти |
 с. 528 въ своѧ прѣси. и съ плачѣмъ и многымъ рыданнѣмъ глаголаше.
 како възвѣржъ къ тебѣ еже. кое ли на члвчѣ исповѣданнѣ обрѣштѣ.
 къ нимъ ли срѣдъцемъ | или къ нимъ оупваннѣмъ или коимъ съвѣстнѣмъ
 р. 5 дрвѣмъ. азъкъ неустивъ. и оустѣне оскверненѣа сжшти
 непальненѣ. | двннжтн покоушж сѧ. прѣвое же. коиемоу грѣху |
 проштеныа просити дрвѣмъ.

Милоуи члвчюбнвзн гн. мнѣстнвз вжди недостонноуоумоу
 р. 10 владыко благын. и не погоуеи мене бестоудынзихъ || моухъ ра-
 ди дѣлѣ. не бо мала моѧ сжъ безаконѣа. блжъдъ сътворихъ. оу-
 бои съдѣлахъ. крѣвь неповиннѣж | пролиахъ. и къ всемъ темъ.
 страдавшене то тѣло. водамъ и звѣрьмъ и птицамъ прѣдахъ на
 сънеденѣе.

и нзина гн. веджштоу тебе владын | всѧ исповѣдажъ о
 р. 15 томъ просѧ проштеныа. не прѣвѣрн мене владыко. нз по лепоу-
 оумоу твоиемоу | милосрднѣю. помилуи ма неустнвдаго. и посъ-
 ли на ма. ѧже отъ тебе великаѧ мнѣсть. и остави ми всѧ

р. 20 безаконѣа. ѧко да не прншедшоу ми на || грѣховнѣжѣмъ гаженижъ.
 погоуентъ ма пагоубѣнааго врага боура до коньца. ни да пожь-
 ретъ мене | змии гаженизныи.

и съ таковынмъ великымъ покаяннѣмъ. исповѣда сѧ до де-
 сѧти лѣтъ. | въ пештерѣ тои. наипаче же рекъ въ гробѣ. не нзъ-
 р. 25 лада нзъ места. не бесѣдоуа ни къ комууже. не глагола. ни къ
 единому. нъ съ горькыимн слъзамн. | и несътрынныимъ въздыха-
 ннѣмъ. и съ многымъ оумнленнѣмъ. все время прѣпроводивъ. дѣла-
 шди въ недѣли двѣрьца отверзда. Трѣвжъ прѣдъ | двѣрьми
 с. 529 гробншта своего растжнтѣжѣмъ обрѣтаа. | и тж истнраа идѣаше.
 еанкоже юмоу довлѣвѣше. искоушаа. и лѣне обрѣтааше сѧ

¹ сжъ емъ сжтъ.

СЪ МНОГОМЪ ПОХВАЛЕНИИМЪ. ПРАСЖА ВЪНИЖ МОЛНТЕВЪ И ВЪЗДЪЖАНИИ. И ИНОСТАНЬЕМЪ ИСПОВЕДАНИИ.

р. 5 ТѢМЪ ЖЕ || УЛОВЕКОЛЮБЕНЪИ БОГЪ. НЕ ХОТЯН СЪМРЪТИ ГРЕШЪНИИМЪ. НЪ ОБРАШТЕННЮ И ЖИЗНИ. НЕ ВЪСОУЕ НИ ВЪТЪШТЕ ТОАКААГО СТРАДАНИЯ. И МНОГОУОУМОУ ТРОУДОУ ПРОДАДЪЖИТИ СЯ ПОПОУСТИ. ВЕДЪИ БО | КЕГО ИСТОЕ И ВЕЛНКОЕ ПОКАИАНЪЕ. ТОАКЪИМЪ

р. 10 И ТА||КОВЪИМЪ ГРЕХОМЪ ПРОШТЕНЪЕ ПОЛОУЧИ.¹

И ХОТЯ | САМОМОУ КЕМОУ ОУВЪРНТИ ПРЕПОДОбЪМОУОУМОУ | МЖЖОУ. И ВЪСЕМЪ АЕНТИ ПОКААНИЯ СНАЖ. БОУРН АЮ|ТЪИ. И МНОГОУ ВЕЗДЪЖДЪЮ ЗЕМЬИ ТЪ ОВЪДРЪЖА|ШТОУ. СЪ МНОГЪИМНН МОЛНТЕАМН И

р. 15 АНТНАМН || УАКОМЪ МОЛАШТЕМЪ СЯ. ЯВН СЯ ГРАДА ТОГО БОУЪСТН|БОУОУМОУ СЯПОУ. МЖЖОУ СТОУ. И ВЪ ИСТННЖ БА БОА|ШТОУ СЯ. ЯКО² ОЦЪ ИСТЪ НЪКЪИИ ВЪ ГРОБИШТИ НА ТО|МЪ МЕСТЕ. СЪМЕРЕНЪ ОБРАЗОМЪ. НЪ БЛАГЪ АХОМЪ. | ИЖЕ АШТЕ ПОСЛОУШАЕЪ ВАСЪ. ПОМОЛНЪ

р. 20 СЯ КЪ БОУ. || ВЪСА РАЗДРОУШНТЪ. НАПАДЪШАА НА ЗЕМЬИ СЪИЖЪ|ЛААА.

ДА СТЫИ ТЪ ЕПЪ ВЪСЕМОУ КАНРОСОУ СКОЕМОУ | ПОВСА СЪВЪРАТИ СЯ НА СЪПОВЕДАНИЕ ЯВЪЕНЪА ТО|ГО. И СЪ КРЪСТЫ КЪ ПЕРШТЕРЕ ТОИ. НАДЕЖЕ УКЪ ВЖИИ | ЖИВЕТЪ ИТИ. ТОМОУ ЖЕ БЪИШОУ. И МЕСТА ИМЪ ДО|ШЪДЪШЕМЪ. ОБЪЕТЪ ПРЕПОДБЕМААГО ТОГО ПРАВЪДЪ|ИИКА. И³ СЪ МНОГОИЖ МОАБЕИЖ МОАДЪШЕ СЯ КЕМОУ. ПО|ИИМОБАТИ ЗЕМЬИЖ ИХЪ. И МОАИТИ СЯ КЪ БОУ. ДА БЪИ ПО|ИИМОБАЛЪ АЮДИ СЕОА. И ОТЪГНАЛЪ НААЕЖАШТЕЕ БЕ|ЗДЪЖДАНЪЕ. И ПОСЪЛАЛЪ ЗЕМИ ИХЪ ДЪЖДЪ.

с. 530 СТЫИ ЖЕ | ИИКАКОЖЕ БЪХМА ОТЪВЪШТАВАА. БИИШЕ СЯ ВЪ СЕРА ПРЪСН. НЕ ДРЪЗНИ И ВЪЗЪРЪВТИ. НА НЕБО. И ГЛААШЕ. | ИИЛОСТНЕЪ БЖДИ ГИ. О МНОГЪИХЪ МОИХЪ НЕУЪ|СТННХЪ.

¹ ПОЛОУЧИ ВМ. ПОДАСТЪ.

² ЯКО ВЪВЕЖДА ПРЪКА РЕЧ. ЗАВИСИМА ОТ ЯВН СЯ.

³ И ИЗЛИШНО, НУЖНО САМО ПРИ УСЛОВИЕ, ЧЕ ВМ. ОБЪЕТЪ СТОИ ОБЪЕТЪ.

р. 5 ОЖИДАЮЩОУ ЖЕ СЯЩЕМОУ. И МОЛАЩОУ СЯ КЪ НЕМУ.
 И НИ ЧОУДА ОТВѢТА ПОЛУЧИВШОУ. ОСТАВЯВШЕ ЕГО ПАЛУЖ-
 ШЕ СЯ ОТДОША. И ДЪВЯДЪШЕ СЪЯА ЦРКВѢ. АБЫ ТОУ СЪ
 САЗДАНИ МОЛАШТЕ СЯ. ОТЪ УАКОЛЕНЕАГО БА. ПРОШААХЪ БѢ!
р. 10 ВЪНУЗНАЮЩЕМЪ БА. ПРИТИ НА ПОМЪШТЬ ИМЪ. И АБЫ ТОМОУ
 ЖДЕ АНГЪ СЯ СНОУ. И ГЛА! ОУСЛЫШИТЬ ПРИТРАНЪ ГЛАГОЛЮЩЕ
 КЪ НЕМУ.

ИДИ КЪ РАБОУ МОЕМУ¹ ИАКОВОУ. ЕГОЖЕ ТИ И ПРѢЖДЕ АНХЪ.
 И ТОГО МОАИ МОАТИ О НЕМЪЖЕ АНТЕ ЧОИТЕШИ. ТОМОУ ЖЕ ПОМО-
р. 15 АНКАШОУ СЯ. ИЗЕЖДЕТЕ НАЛЕЖАШТЕ²ХЪ ЗЕМИ ЧЛАЗ.

ВЪЗВРАТИЕЪ ЖЕ СЯ РАКЪИ ВЪСКОРЪ. СЪ! ВЪСЕМЪ КАИРОСОМЪ И
 ЛЮДЪМИ ПРѢПОДОБЪНЫИ БЖНІ. СТИТЕАЪ. А СЯ О МОЛНТЕБ ІАЖЕ³ КЪ
 УЛОВНОУ БЖНО | ИАКОВОУ. ТЪГДА ЖЕ ОУЖЕ ТЪГДА³. ПЕКОЛЕНЪ
р. 20 ІАКОЖЕ РЕШТИ. МНОГЪИМИ МОЛНТЕАМИ ОУМОЛЕНЪ. И ОУПЪИТЕБЪ
 БЖЕЪ. ОТЪ ПРѢПОДОБНАГО МЖЖА. ІАКОЖЕ; И ПРѢЖДЕ И МЪИНА.
 ОТЪ ОКАВЕННА БЖНА КЪ НЕМУ | ПРИШЪАИ СЖТЪ. ВЪЗДЪБЪ ОУИ НА
 НЕБО. МА МНОГЪІ УАСЪ ПРНАСЖНО ПОМОАИ СЯ.

И ІЕШТЕ МОЛНТЕБ СЖИТИ ВЪ ОУСТЕХЪ ЕГО. БЛАГЪИИ И МИА-
р. 25 СРЪДЪИИ БЪ. ІАЖЕ ВЪ СЯ БОАШТИИМЪ СЯ ЕГО. ОБНАО И ОУДОБЪ ПОДАА.
 ДЪЛОМЪ ПИСМЪНОЕ СЛОВО СВЕРЪШАА. ІЕЖЕ ГЛЕТЪ ІЕШТЕ ТИ
 ГЛАЩОУ СЕ ПРИШЪАЪ ІЕСМЪ. ДЪЖДЪ СЪИВСТИ МНОГЪ НА ЗЕМЬІ.
 ІЕМОУЖЕ ВЪЗДЪИВЕНЪИЕ СЯ | ПРЕСНЪ ВОХКАЛЪИЖІКЪ. ТОГО МИАОСРЪДНО.
с. 531 И НЕСЪКА ЖЕМОУОУМОУ КЕЛІВЪСТВОУ ОТДОША. САЗКАШТЕ БА. | И
 БЛАЖАШТЕ РАКЪИ ЕГО. КЪЗДЪАЖАИИМЪ. ІУХЪ И АЛУБЕОЖЪ. КСМІ-
 КААГО ДАРА СЪПОДОБЪИЕНЪІ. И ТАКО КЛАГО.

БЛАГО ЖЕ ПРИШЪИЕ ВЕЛІКОЕ ОТЪ УЛОВЕКОАМЪНЕАГО БА. И
р. 5 ИЗЕБЪКЪШЕ ОТЪ НАИГЪДЪШАА. ИМЪ БОГОМЪ ПОУШТЕНЪАА ІАЪЕЗІ.

¹ МОЕМО ВМ. МОЕМОУ.
² ІАЖЕ КАЖА НА ГРЦ. АПОЗИТИВЕН ЧЛЕН.
³ ТЪГДА ВМ. ТЪ, Т. Е. „ТОИ, ІАКОВЪ“.

ОТЪГНАНЪЯ | МОЛНТЕОЖ РАБА БЖНА НАКВЕА. ДО ДНШНАГО Д'НЕ
ВЕСА ЛЕТА. ПАМАТЬ ДНИ ТОГО. ВЪ НЪЖЕ ВЪЗДЪШЬНЪНХЪ Б'ЕДЪ СВО-
БОЖДЕНИ БЫША. ТВОРАТЬ | МОЛНТЕВНЪЯ И ПОХВАЛНЪЯ ПЕСНИ

Р. 10 ВЛАДЫЦЕ | ХСОУ ВЪЗЫЛАЖШТЕ.

МНОГЫ ЖЕ РАЗЛНУВЪНЪНН | АЗАН ОДРЪЖИМЪЯ. ОТЪ ЛЮДНИ
ПРИШЪДЪШНХЪ КЪ НЕМОУ. КОУНО ЖЕ СЪ ЕПНСКОУПОМЪ ПРИШЪДЪ-
ШНХЪ НА МОЛНТЕЖ. ОСТАВША ОУ РАБА | БЖНА НАКОВА ИЦ'ЕЛЕНЬЯ

Р. 15 РАДН. АЖЕ МАСЛО ВЪЗЪ||МЪ СЪЗН. И ТЪИ БЛАГОСЛОВЕСТЕНЕЪ. ПОМА-
ЗДЕВЪ ЖЕ | А ВЪ НМА ХСОВО ИЦ'ЕАН. ЯКОЖЕ ТЕМЪ ДОМЪ ДОМ'¹ | НАЖ-
ШТЕМЪ. СЛАВНТИ. И БЛАГОСЛОВЕСТЕНТИ БА. ДАР^о | ВЪЗЫШАГО НМЪ РА-
БОМЪ СВОИМЪ ИЦ'ЕЛЕНЬЯ.

Р. 20 ДА ОУЖЕ | ВЕСИ ИЖЕ ВЪ ГРАДЪ. И ВЪ ОКРЪЖЪННХЪ ВЪСЕХЪ
ЖНЕЖ||ШТНИ. БО ЛНЪЯ СВОА ПРИНОШААХЪ КЪ НЕМОУ. И ОТЪХОДА
ШТЕМЪ НМЪ. МОЛІААХЪ О СЪПАСЕННН ХЪ МОЛНТИ СА НЕМОУ. И АБЫЕ
ГНЪ БЛАГОДАТЪЖ Ц'ЕЛБЕЖ ПОЛОУУААХЪ. ТОЛНКЪ БО ДАРЪ ДАСТЪ
СА НЕМОУ. ЯКОЖЕ НЕМОУ | СЛОВОМЪ ВЪСКОРЪ ПРОГОУИТИ НЕУНСТЪЯ ДХЪ.

Р. 25 ПО ЛЕ||ТЪ ЖЕ КЪД'НОМЪ ОТЪГНАНЕ БЫВЪШН ІАЗЕЪ ТОН ЛЮТЕН.
ПРИЗВЕДЕВЪ БЖНИ РАБЪ НАКВЕЪ. ПРЕПОДОБЬНААГО | ЕПІА. МОЛН НГО
ПОПЕШТИ СА О ПЕШТЕРЪ. РЕК'ШЕ О ГРОБЪ. ВЪ НЕМЪ ЖЕ ЖИТНІЕ. ИМ'ЕАШЕ
СЪЗН. И СЪ ПРИЛЕЖ'НОЖ МОЛНТЕОЖ МОЛН СА НЕМОУ. ПО ОУМРЪТНІ
с. 532 НГО. ПОГРЕТИ И ВЪ НЕМЪ. ТОМОУ ЖЕ ОБЕШТАВЪШОУ СА НЕМОУ. | И
ВЪЗВРАТНЕЪ ШОУ СА ВЪ ГРАДЪ. ПО МАЛЕХЪ ДЪНЕХЪ | СЪКОНЬУА СА
БЛАЖЕНЪН НАКВЕЪ ВЪ СТАРОСТИ ДО|БРЪ. СЕДМНІЖ ДЕСАТЬ ЛЕТЪ
СЫ ТИ ПАТНІЖ.

Р. 5 ОУЧЕ|ДВЕЪ ЖЕ ПРЕПОДОБЬНЪН ЕПІЪ ДОНДЕ М'ЕСТА ТОГО. || СЪ.
ВСЕМЪ КАНРССОМЪ И СЪ ПОДЕНЖЪНЪНН ОБЛАШН|МН. И СЪ КОНАМИ
МНОГОЦ'ЕНЬНЪНН. ОБН'ШЕ | ПОЖШТЕ И СЛАВАШТЕ БА. ПОЛОЖИША
УБЪСТЪНОІЕ | НГО ТЕЛО ВЪ ТОМЪ ГРОБЪ.

¹ Дом' погрешно повторение.

- Потомъ же бжнн прѣподобннхъ сватнтель. молнтвнхъ
- р. 10 домъ рекше|| црквс. сътворивъ оу пещеры прѣложн устыно|не
 его тело. на немже мѣсть до днѣшнѣнаго дѣне целъбн
 многы творатъ са. въсь же градъ. и о|кржгнѣа его всн. па-
 матъ его по вса лѣта тво|раште. праздннкъ вснхъ нмжтъ.
- р. 15 въ славе|| поубышааго и услабенааго ба. егоже и мзи по|
 оуставоу славнмъ. благословестваште оца и сна| и стааго д. ха.
 егоуже слава и држбава. нзвнѣа| и прсно. и еь бесконечнѣа
 вѣкы вѣкомъ амннъ. (По изд. на Северьянов, стр. 513—532).

**III. РЕДАКЦИИ НА СТАРОБЪЛГАРСКИЯ
ЕЗИК (УСПОРЕДНИ ТЕКСТОВЕ
ЗА СРАВНЕНИЕ)**

(Ἰωαν VI, 55—58)

Зогр	Мар	Ас	Рече	ГѢ	КЪ ПРИШЕДЪШИНМЪ	КЪ	НЕМΟΥ
Врач	Рѣ	ГѢ	КЪ ПРИШѢШИНМЪ	КЪ	НЕМΟΥ.		
Остр	Рече	ГѢ	КЪ ВѢРОВАВЪШИНМЪ	КЪ	НИЕМОУ		
Мир	Рѣ	ГѢ	КЪ ПРИШѢДЪШИНМЪ	К	НЕМЮ		
Реймс	рѣ	НСЪ	ΟΥΝΗΚΜЪ	ΕΒΟΗΜЪ	Η	ΠΑΡΟΔΟΜЪ	
			κύριος	πρὸς τοὺς	παραγενομένους	πρὸς	αὐτὸν
Гри	Εἶπε δ		Ἰησοῦς	τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ	πεπιστευκότας	τοῖς	ὄχλοις
<hr/>							
Зогр		55	ПЛЪТЪ БО	МОѢ	ΙΣΤΗΝΩΘΕ	ΕΣΤЪ	ΒΡΑШΩНО.
Мар			ПΛΑΤЪ БО	ΜΟΕ	ΗΣΤΗΝΩΘΟ	ΕΣΤЪ	ΒΡΑШΩНО.
Ас	ἸΩΔΕΟΜЪ.						
Врач	ἸΩΣΩΜЪ.						
Остр	ИЖДЕОМЪ						
Мир	ИЖДЕОМЪ.						
Реймс	ИΩΔΕΒΗСКΗΜЪ.	τελο	ΜΕ	ΗΣΤΗΝΩΘΟ	αληθής	ΕΣΤЪ	ΒΡΑШΩНО.
Гри	Ἰουδαίουσ		Ἡ γὰρ σὰρξ μου	μου	αληθώς	ΕΣΤΙ	βρώσις
	τῶν Ἰουδαίων						

Зогр	ἰ	κρῦβ	μοῦ	ἑστηνηνο	εστῶ	πηρεο	56	ἔδρι
Μαρ	ι	κρῦβ	μοῦ	ἑστηνηνο	εστῶ	πηρεο		ἔδρι
Ac								ἔδρι
Врач								ἔδρι
Остр								ἔδρι
Μир								ἔδρι
Реймс	η	κρῦβ	μοῦ	ρεσνο	ε	πηтне		ηке ἔστῶ
Грц	καὶ	τὸ	αἷμα	μου	ἀληθῆς	ἔστι	πῶσις	Ὁ τρώγων
					ἀληθῶς			

Зогр	μοῖκ	πλῶτῶ	ἰ	πηαι	μοῖκ	κρῦβ	εῶ	μῆνε	πρῆβρι(εαετῶ)
Μαρ	μοῖκ	πλῶτῶ	η	πηαιη	μοῖκ	κρῦβ	εῶ	μῆνε	πρῆβριεαετῶ
Ac	πλῶτῶ	μοῖκ	η	πηαιη	κρῦβ	μοῖκ	εῶ	μῆνε	πρῆβριεαετῶ
Врач	πλῶ	μοῖκ	ἠ	πηη	κρῦβ	μοῖκ	εῶ	μῆνε	πρῆβριεαετῶ
Остр	μοῖκ	πλῶτῶ	η	πηαιη	μοῖκ	κρῦβ	εῶ	μῆνε	πρῆβριεαετῶ
Μир	πλῶτῶ	μοῖκ	ἠ	πηηη	κρῦβ	μοῖκ	εῶ	μῆνε	πρῆβριεαετῶ
Реймс	με	τλῶ	η	πηετῶ	κρῦβ	μοῖκ	εῶ	μῆνε	πρῆβριεαετῶ
Грц	μου	τὴν	σάρκα	καὶ	πίνων	μου	τὸ	αἷμα	ἐν ἑμοῖ
									μένει

Зогр	ἰ	αζῶ	εῶ	ἠεμῶ	57	ἔκοже	ποεῶλα	μα	жнеан	οἰῶ	ἰ	αζῶ
Μαρ	η	αζῶ	εῶ	ἠεμῶ		ἔκοже	ποεῶλα	μα	жнеан	οἰῶ	ἰ	αζῶ
Ac	η	αζῶ	εῶ	ἠεμῶ		ἔκοже	ποεῶλα	μα	жнеан	οἰῶ	η	αζῶ
Врач	ἠ	αζῶ	εῶ	ἠεμῶ		ἔκοже	ποεῶλα	μα	жнеан	οἰῶ	ἠ	αζῶ
Остр	η	αζῶ	εῶ	ἠεμῶ		ἔκοже	ποεῶλα	μα	жнеан	οἰῶ	η	αζῶ
Μир	ἠ	αζῶ	εῶ	ἠεμῶ		ἔκοже	ποεῶλα	με	жнеан	οἰῶ	ἠ	αζῶ
Реймс	η	αζῶ	εῶ	ἠεμῶ		ἔκοже	ποεῶλα	με	жнеан	οἰῶ	η	α
Грц	καὶ	ὧ	ἐν	αὐτῶ		καθῶς	ἀπέστειλέ	με	ὁ	ζῶν	κατῆρ	καὶ
												ὧ

Зогр	ЖНЕЖ	ОЦА	РАДН.	І	ѢДЪИ	МА	ТЪ
Мар	ЖНЕЖ	ОТЪЦА	РАДН.				
Ас	ЖИЕЖ	ОЦА	РАДН.	І	ѢДЪИИ	МА	І ТЪ
Врач	ЖНЕЖ	ОЦА	РАДН.		ІАДЫ	ПЛЬ МОЖ	І ТЫИ
Остр	ЖНЕЖ	ОТЪЦА	РАДН	И	ІАДЪИИ	МА.	И ТЪ
Мир	ЖИВОУ	ОЦА	РАДН.	И	ѢДЪИ	МЕ	І
Реймс	ЖИВОУ	ОЦА	РАДН.		ИЖЕ ЕСТЬ	МЕ.	И ТА
Грц	ζω	διὰ τὸν πατέρα,	καὶ	ὁ	πρώτου	με	καλεῖτος

Зогр	ЖИЕЪ	БЖДЕТЪ	МЕНЕ	РАДН.	БД	СЪ ЕСТЬ	ХЛѢБЪ СЪШЪДЪИ
Мар						СЪ ЕСТЬ	ХЛѢБЪ СЪШЕДЪИ
Ас	ЖИЕЪ	БЖДЕТЪ	МЕНЕ	РАДН.		СЪ ЕСТЬ	ХЛѢБЪ СЪШЕДЪИ
Врач	ЖИЕЪ	БЖДЕТЪ	МИЕ	РАДН.	СЫ	Е	ХЛѢБЪ СЪШЪИ
Остр	ЖИЕЪ	БЖДЕТЬ	МЕНЕ	РАДН	СЕ	ЕСТЬ	ХЛѢБЪ СЪШЪДЪИИ
Мир	ЖИЕЪ	БЖДЕТЬ	МЕНЕ	РАДН.	СА	ЕСТЬ	ХЛѢБЪ СЪШЪДЕИ
Реймс		ЖИЕЕТЪ	МЕНЕ	РАДН.	СЕ	ЕСТЬ	ХЛѢБЪ ИЖЕ
Грц	ζῆσους	δι' ἐμέ.			αὐτός ἐστι	ὁ ἄρτος	ο

Зогр	СЪ	НЕСЕ-	НЕ	ѢКОЖЕ	ѢША	ОЦИ	ВАШИ
Мар	СНЕСЕ-		НЕ	ѢКОЖЕ	ѢСА	ОТИИ	ВАШИ
Ас	СЪ	НЕСЕ-	НЕ	ѢКОЖЕ	ѢСА	ОЦИ	ВАШИ
Врач	СНЕЪ-		ИЖ	ІАКОЖЕ	ОЦИ	ВАШИ	ІАШЖ
Остр	СЪ	НЕСЕ-	НЕ	ІАКОЖЕ	ѢША	ОЦИ	ВАШИИ
Мир	СНЕСЕ-		НЕ	ѢКОЖЕ	ѢСЕ	ОЦИ	ВАШИИ
Реймс	СНЕСЕ	СННДЪ-	НЕ	ѢКОЖЕ	ОЦИ	ВШИ-	ЖИЕ
Грц	ἐξ	οὐρανοῦ	καταβὰς,	οὗ	καθὼς	ἔφαγον οἱ πατέρες	ὑμῶν

Зогр	МАН'НЖ		ἰ	οὐμῶσα.	ἔδαν	χλῆβς	ςβ		
Мар	МАН'НЖ.		ι	οὐμῶσα.	ἔδαν	χλῆβς	ςβ		
Ас	МАННЖ		ἰ	οὐμῶσα.	ἔδῶν	χлѣбѣ	сѣ		
Врач	МАНЖ		ἦ	οὐμῶσα,	ἰᾶδι	χлῆβς	ςβ'η		
Остр	МАН'НЖ		η	οὐμῶσα	ἔδῶν	χлῆβς	сѣ.		
Мир	МАН'НЮ	ВЪ	ΠΟΥΣΤΗΝΗ.	η	οὐμῶσε.	ἔδην	χлῆβς	сѣ	
Реймс	МАН'НОУ	В	ΠΟΥΣΤΗΝΗ	η	οὐμῶσε.	ηже	εсть	χлῆβς	са
Грц	τὸ μάννα	ἐν	τῇ ἐρήμῳ	καὶ	ἀπέθανον	ὁ	τρώγων	τοῦτον	τὸν ἄρτον

Зогр	ЖНЕВЪ	БЖДЕТЬ	ВЪ	БЕКЪ.	(л. 244—244 обр.)
Мар	ЖНЕВЪ	БЖДЕТЬ	ВЪ	БЕКЪ.	(л. 145 обр.)
Ас	ЖИЕВЪ	БЖДЕТЬ	ВЪ	БЕКЪ.	(л. 15)
Врач	ЖНЕВЪ	БЖДЕТЬ	ВЪ	БЕКЪ.	(л. 18 обр. — 19)
Остр	ЖНЕВЪ	БЖДЕТЬ	ВЪ	БЕКЪ	(л. 24)
Мир	ЖНЕВЪ	БЖДЕТЬ	ВЪ	БЕКЪ.	(стр. 23)
Реймс	ЖНЕВЪ		БЕКЪ		(л. 19 обр. — 20)
Грц	ζῆσεται ζῆσει		εἰς	τὸν οἶνον.	

РЕЧНИК

ОБЯСНИТЕЛНА БЕЛЕЖКА

При използването на речника да се има пред вид следното:

1. Думите са подредени според реда на буквите, така, както той е даден в азбуката в началото на тази книга.

2. Буквеният състав на думите е етимологично нормализиран, особено що се отнася до еровете. Ето защо, ако една дума, написана в паметника с ъ, не се намери на съответното място в речника, тя следва да се търси, като че е написана с ъ и обратно. В речника слабите ерове не се изпускат. Буквата ъ стои също само на етимологично оправдани места, така че при четене на глаголически паметници думи, написани с ъ вместо с ъ, следва да се търсят в речника като написани с ъ.

3. Буквата е в началото на думите и след гласна навсякъде замества с ю. Изключения са направени само в някои чужди думи. Мекостта на съгласните пред е от ј + е е означена със знак за мекост: љ, њ, ѣ.

4. Навсякъде вместо і и ї в речника стои и.

5. Думите, съдържащи етимологично з, са дадени в първоначалния си вид. Затова, ако в речника не се намери дума, написана със з, да се търси като писана с з.

6. За да се избегне търсене на думите на две места, всички съкратено писани в паметниците думи се дават в речника и със съкратените си форми на съответно място според буквения им състав. При това надредните букви и буквените титли не се вземат под внимание. Например снѣ стои в речника пред снѣгъ. ѿ (= възгласение) — пред ва.

А СЪЮЗ а, но, пък, а пък
АБНІЕ, АБЫЕ *нрч.* тутакси, веднага
АББА татко (*от арамейски*)
АВЕСЕЛОУМЪ *м.* Авеселум (*Ἀβεσσα-
 λώμ*)
АВНТН *вж.* ІАВНТН
АВЛЕННІЕ, АВЛЕНЬЕ *вж.* ІАВЛЕННІЕ
АВІАТН (СА) *вж.* ІАВІАТН (СА)
АВЪГОУСТЪ *м.* Август (*Ἀβγουστος,
 Augustus*)
АВЪ *вж.* ІАВЪ
АГГЕЛЪ, АНЪКЕЛЪ, АНЪКЕЛЪ *м.* ангел
 (*ἄγγελος*)
АГГЕЛЬСКЪ *прил.* ангелски; преду-
 предителен, знаменателен
АГНИЦЪ, АГНЕЦЪ *м.* агне, агнец
АГОДА *ж.* ягода; плод
АДАМЪ *м.* Адам (*Ἀδάμ*)
АДОВЪ *прил.* на ада
АДЪ *м.* ад. пъкъл (*ἄδης*)
АЕРЪ *м.* въздух (*ἀήρ*)
АЗЪ *л.* местоим. аз
АНЦЕ *ср.* яйце
АКО *вм.* іако
АКРНДЪ *м.* скакалеп (*ἀκρίς*)
АКЪ *нрч.* както, като
АЛАВЕСТРЪ *м.* алабастров съд
 (*ἀλάβαστρον*)
АЛ(Ъ)ГОУННЪ *прил.* алов (*от плод
 , алое*)

АЛЕКСАНДРЪ *м.* Александър
 (*Ἀλέξανδρος*)
АЛН *съюз* но, ала
АЛНЛОУІА (*възглас*) Хвалете гос-
 пода (*евр.*)
АЛОННЪ *вж.* АЛ(Ъ)ГОУННЪ
АЛЪДНН *вж.* АЛДНН
АЛЪКАННІЕ, АЛЪКАНЬЕ *ср.* гладуване
АЛ(Ъ)КАТН, АЛ(Ъ)УЪ, -УЕШН *нсв.*
 гладен съм, гладувам, постя
АЛ(Ъ)ФЕОВЪ *прил.* Алфеев, на Ал-
 феѳ (*τοῦ Ἀλφαίου*)
АЛ(Ъ)УЪБА *ж.* гладуване, постене
АМАСНКСЪ, АМАСНКСЪ *прил.* ама-
 сийски, от Амасія
АМННЪ, АМННЪ, АМНН истина, така
 да бѳде (*ἀμήν от евр.*)
 —————
АМН = АМННЪ
АНКЕЛЪ, АНЪКЕЛЪ *м.* ангел
АНГЕЛЬСКЪ *прил.* *вж.* АГГЕЛЬСКЪ
АНЪКНРА, АНКНРА, АНЪКНРА *ж.* котва
 (*ἄγκυρα*)
 *
АП = АПОСТОЛЪ
 —————
АПАА = АПОСТОЛА
АПОСТОЛЪ *м.* апостол (*ἀπόστολος*)
АРОМАТЪ *м.* аромат, благоухание
 (*ἄρωμα*)
АРХНЕПНСКОУПЪ *м.* архиепископ
 (*ἀρχιεπίσκοπος*)

Архирен, архирен м. архирей, първосвещеник (ἀρχιερεύς);
архиреовн дат. пад. ед. ч. по аналогия на -й- осн.
Архиреовъ прил. архиреев, на архирея
Архисинагогъ м. архисинагог, председател на синагогата (ἀρχισυναγωγός)
Архитрикланъ м. председател на угощение (ἀρχιτρικλινός)

Архпа = архипнскоупа
Архппа = архипнскоупа
Аръхн- = архн-
асирен м. асириец
асирѣннъ вж. асирен
афедронъ м. анус, клоака (ἀφεδρών)
 аште съюз ако; дали; след относит. местоимения и относит. наречия не се превежда

Б

ба = БОГА

баанн м. -ја- осн. лекар

бана ж. баня; **бана** безсмъртъа банята на безсмъртието, т. е. кръщение, покръстване

бен = БОГОВН дат. пад. ед. ч. от БОГЪ вж. БОГОУ

Боговѣленъе = Богомѣленъе

бѣ вж. бѣ, пред шушкави и съскави съгласни

бедро ср. бедро

бѣ, предл. с род. пад. без

безаконнѣ, безаконъе ср. безаконие; престъпление

безаконникъ м. безаконник, който не спазва Мойсеевия закон

безаконнъ прил. неприличен, безбожен, лош (ἀνομος)

безбожнъ прил. безбожен; престъпен (ἀθεος)

безводнъ прил. безводен

безвѣстнъ прил. безвестен, неизвестен

безгода нарч. безброй, извънредно много

безденнѣ вж. бездѣннѣ, бездѣннѣ ср. бездна, пропаст

без-д-разума без разум

бездѣжднѣ, бездѣждъе ср. бездѣждие, суша

бездѣзна ж. бездна, пропаст

безначалнъ прил. безначален, който няма начало

безоумнѣ, безоумъе ср. безумие

безоумнъ прил. безумен

бес вж. бѣ, пред беззвучни съгласни

бескверннъ прил. неосквернен, неомърсен

бесконечнъ, бесконечнъ прил. безкраен, който няма край

беспечалнъ прил. безгрижен

бесплътнъ прил. безплътен, безтелесен

беспоряднъ прил. безпримерен, несравним

бестуднъ прил. безсрамен

безсмъртнъ прил. безсмъртен

безсмъртъе ср. безсмъртие

беседа ж. разговор, говор, реч;

диалект: беседа теѡга ѡвѣ

та творнтъ

БЕСЪДОВАТИ, БЕСЪДОУЖЪ, -ДОУШИ
нсв. говоря, разговарям, беседвам
БЕУЪСТИ *ж.* **БЕШЪСТИ** без чест
БЕШЪСАЪНЪ (от **БЕЗЪСАЪНЪ**) *прил.*
 безчислен, безброен
БЕШЪСТИ (от **БЕЗЪ**, **УЪСТИ**) без чест
БЕШЪСТНИЕ, БЕШЪСТЫЕ (от **БЕЗЪ-**
УЪСТНИЕ) *ср.* безчестие
БЕШЪСТЪНЪ (от **БЕЗЪУЪСТЪНЪ**) *прил.*
 безчестен
БЕШТАДЪ (от **БЕЗЪУАДЪ**) *прил.*
 бездетен
БЕШТАДЪНЪ *прил.* бездетен
БЖ-=**БОЖ-** *вж.* **БОЖНИ**
БЖЕ=**БОЖЕ** *зв. ф.* *ня* **БОГЪ** **БОЖЕ**
БЖСЪН-=**БОЖЪСТЪН-**
БЕЪ=**БОЪЕ** *мест. пад. ед. ч. от*
БОГЪ
БНМЪ, БН *и т. н. от* **БЪТИ** (*фор-*
ми за образуване на усл. на-
клонение)
БНЪРЪ *м.* бисер, маргарит
БНТИ, БНЖЪ, БНЪШИ *и* **БЪЖЪ, БЪЖШИ**
нсв. бия, удрям
БНУЪ *м.* бич, камшик
БЛАГО *ср.* благо (притежание),
 добро
БЛАГО=**БЛАЖЕНАБГО**
БЛАГОВОДЕНИЕ, БЛАГОВОДЕНЬЕ *ср.* бла-
 говоление, доброжелание
БЛАГОВОЛНТИ, -ВОЛЖЪ, -ВОЛШИ *нсв.*
с вин. пад. или с о + мест.
пад. благоволявам, проявявам
 разположение към някого
 (обикновено към по-низш)
БЛАГОВЕСТИТИ, -ВЕШТЖЪ, -ВЕСТИШИ
нсв. и св. благовестя, съоб-
 щавам добра вест

БЛАГОВЕСТИВАТИ, -ВЕСТОУЖЪ, -ВЕСТОУ-
ШИ *нсв.* благовестявам, съ-
 общавам добра вест
БЛАГОДАРИТИ, БЛАГОДАРИЖЪ, БЛАГОДА-
РИШИ *св. и нсв. с вин. пад.*
 благодаря на някого
БЛАГОДАРИСТЕНТИ, -ДАРИШТЕЛЖЪ,
ДАРИШТЕНШИ *нсв.* благодаря,
 изказвам благодарност; правя
 благоденяния
БЛАГОДАТЬ *ж.* благодат
БЛАГОДЕТЬ *ж.* благодат
БЛАГОУВОЛНТИ, -ВОЛЖЪ, -ВОЛШИ *св.*
вж. **БЛАГОВОЛНТИ**
БЛАГООБРАЗНО *прил.* благообразно,
 благовидно
БЛАГООБРАЗЪНЪ, БЛАГООБРАЗЕНЪ *прил.*
 благообразен, благовиден
БЛАГОСЛОВЕНЪ *мин. страд. прич. от*
БЛАГОСЛОВИТИ **БЛАГОСЛОВЕНЪ,**
вж. **БЛАГОСЛОВ(Ъ)ЕНЪ**
БЛАГОСЛОВЕСТ(Е)ИТИ, -ВЕШТЖЪ (-**ВЕ-**
ШТЕЛЖЪ), **-ВЕШТ(Е)НИШИ** *св.* благо-
 словя *и нсв.* благославям
БЛАГОСЛОВЕНТ(Е)ЕНИЕ, БЛАГОСЛОВЕШТЕ-
НЫЕ *ср.* (от **БЛАГОСЛОВЕСТИТИ**)
 благословение, благославяне
БЛАГОСЛОВИТИ, -СЛОВЕЖЪ, -ВИШИ *нсв.*
 благославям *и св.* благословя
БЛАГОСЛОВ(Ъ)ЕНИЕ, -НИЕ *ср.* благо-
 словение, благословия
БЛАГОСЛОВ(Ъ)ЕНЪ, БЛАГОСЛОВЬЕНЪ
 (*Супр.*) *мин. страдат. прич.*
от **БЛАГОСЛОВИТИ** **БЛАГОСЛОВЕН**
БЛАГОСТЬ *ж.* благодат
БЛАГОТВОРИТИ, -ТВОРИЖЪ, -ТВОРИШИ
нсв. благотворя, правя добро
БЛАГОУЪСТНИЕ, БЛАГОУЪСТЫЕ *ср.* благо-
 честие
БЛАГЪ *прил.* благ, добър

БЛАЖИНИ *ж.* -ја- *осн.* благо
БЛАЖЕНЪ *прилаг.* (в *свщност мин.*
страдат. прич. от БЛАЖИТИ)
 облажаван
БЛАЖИТИ, **БЛАЖЪ**, **БЛАЖИШИ** *нсв.*
с вин. пад. облажавам, считам
 някого щастлив
БЛАЖИТИ, **БЛАЖИЖ**, **БЛАЖИШИ**
 блазня, съблазнявам, лъстя
БЛГ- = **БЛАГ-**
БЛГКЕНИЕ = **БЛАГОСЛОВ(Л)ЕНИЕ**
БЛГН- = **БЛАГОСЛОВ(Л)ЕН-**
БЛГСВ- = **БЛАГОСЛОВ-**
БЛЖИТЬ, **БЛЖИТЫ**, **БЛЖИТИ**
прил. близък, близкостоящ
БЛЖИТЬ *м.* *смекч.* -о- *осн.* близнак
БЛЖЪ, **БЛЖЪ** *прч. и предл. с род.*
пад. близо до
БЛЖАТИ, -**СТАЖ**, -**СТАЖИ** *вж.* **БЛЖ-**
САТИ
БЛЖАТИ, -**ЦАЖ**, -**ЦАЖИ** *нсв.*
 бляскам, святкам
БЛН- = **БЛАГОСЛОВ(Л)ЕН-**
БЛНТАТИ *са*, **БЛНТЪ** *са*, **БЛ-**
НИТИ *са* *нсв.* блестя, лъця
БЛЮД- *вж.* **БЛЮСТИ**
БЛЮДО *ср.* блюдо, чиния
БЛЮДЪ *м.* блюдо, чиния
БЛЮСТИ, **БЛЮДЪ**, **БЛЮДИШИ** *нсв.*
 пазя, наблюдавам; **БЛЮСТИ** *са*
 пазя се
БЛЮДЪ *ж.* брътвеж, празни при-
 казки; блудство, разврат
БЛЮДИТИ, **БЛЮДЖЪ**, **БЛЮДИШИ**
нсв. греша, лутам се, заблуж-
 давам се
БЛЮДЪ *м.* блудство, разврат
БЛЮДНО *прч.* блудно, разпуснато,
 разпътно

БЛЮДИТЬ *прил.* безнадежден,
 загубен, загинал; разпътен,
 развратен, безираствен
БО *сюз енклит.* (уае) защото, по-
 неже; наистина (*дм. оубо*)
БОГАТЪ *прил.* богат; *субст.* бога-
 таш
БОГАТСТВО *ср.* богатство
БОГОЛЮБИЕ *прил.* боголюбив, оби-
 чащ бога
БОГОЛЮБИЦЪ *м.* *смекч.* -о- *осн.* бо-
 глюбиец, човек който обича
 бога
БОГОУЧУЕНЪ *мин. страд. прич. от*
БОГОУЧИТИ научен от бога
БОГОУГОДЕНЪ, **БОГОУГОДЕНЪ** *прил.*
 богоугоден, угоден на бога
БОГОУСТНЕ *прил.* почитащ бога
БОГОЯВЛЕНИЕ, -**НИЕ** *ср.* богоявление
БОГЪ *м.* бог
БОЖИ, **БОЖИ** *прил.* божи; **СТРАХЪ**
 божи страх от бога
БОЖЕСТВЕНЪ *прил.* божествен (*θεος*)
БОЛИ *вж.* **БОЛИ**
БОЛЕНЪ *вж.* **БОЛЕНЪ**
БОЛЬ *м.* болник, болен
БОЛИ, **БОЛИ**, **БОЛИ**, *ж. р.* **БОЛИШИ**,
ср. р. **БОЛЕ** *прил.* само в *сравн.*
ст. по-голям; **БОЛЕ** в *значение*
и на повече
БОЛИТЬ *прил.* болен
БОЛЕУНЪ *ж.* болест, болка, боле-
 дуване
БОЛЕТИ, **БОЛЕЖ**, **БОЛЕШИ** *нсв.* **БОЛЕЖ**,
 боледувам
БОЛЮБИЕ = **БОГОЛЮБИЕ**
БОУЧУЕНЪ = **БОГОУЧУЕНЪ**
БОР- *вж.* **БРАТИ**
БОСТИ, **БОДЖ**, **БОДИШИ** *нсв.* бода

БОУГОДЪНЪ = БОГОУГОДЪНЪ

БОУЪСТНЕЪ = БОГОУЪСТНЕЪ

БОЯТИ СЯ, БОЯСЯ, БОЯШИСЯ
нсв. с род. пад. боя се, стра-
хувам се от нещо (някого)

БРАКЪ *м.* брак, сватба, женитба

БРАНИТИ, БРАНИЖ, БРАНИШИ *нсв.*
браня, отблъсквам, възпирам,
не допускам; забранявам; *с*
дат. пад. преча на някого

БРАНЬ *ж.* война, битка, бой, сра-
жение

БРАТИ СЯ, БОРЯСЯ, БОРЯШИСЯ
нсв. боря се, воювам

БРАТНА, БРАТЯ, БРАТНА *ж. събир.*
брата

БРАТЪ *м.* брат

БРАТЪЯ *вж.* БРАТНА

БРАТЪ *вж.* БРАТЪ

БРАТЬ = БРАТЯ, БРАТНА, БРАТНА

БРАЧЕНЪ *прил.* брачен, сватбен

БРАШЕНО *ср.* ястие, ядене, храна

БРИДЪКЪ *прил.* суров, остър,
жесток

БРЪВЪ *ж.* вежда

БРЪВЪНО *ср.* греда

БРЪННЕ, БРЪНЬЕ, БРЕННЕ, БРЕНЬЕ *ср.*
блато, кал, тиня; нечистотия

БРЪГЪ *м.* бряг; стръмнина

БРЪМА *ср. -п- осн. (брѣмен-)* бreme,
тежина, товар

БРЪШИТИ, БРЪЖИТИ, БРЪЖЕШИТИ *нсв.*
грижа се.

БОУ = БОГОУ

БОУН *прил.* буен, луд, неразумен

БОУКАРЪ *м.* граматик, книжовник

БОУКЪ *ж. -й- осн. (БОУКЪЕ-)* буква

БОУРА *вж.* БОУРА

БОУРЕНЪ, БОУРЕНЪ *прил.* бурен, буен

БОУРА, БОУРЕ *ж.* буря

БЪ = БОГЪ

БЪДЪ *прил.* бодър, буден

БЪДЕННЕ, БЪДЕНЬЕ *ср.* бдение, бо-
дърствуване, безсъние

БЪДЕТИ, БЪЖАЖ, БЪДШИ *нсв.*

бдя, бодърствувам, буден съм

БЪХ(Ъ)МА *нрч.* съвсем

БЪИ = БЪИСТЪ

БЪИВАТИ, БЪИВАЖ, БЪИВАШИ *нсв.*
бивам, ставам

БЪИВАНЕ (*субстантивизирано прич.*)
ср. станалото, случилото се

БЪИСТЪ *прил.* бърз

БЪИСТЪ *1 сгм. аор. за 2 и 3 л.*
ед. ч. вж. БЪИ стана, случи се
(безлично)

БЪИТИ, БЪИМЪ, БЪИШЪ *ср.*
бждж, бждеш ще бъда; *аор.*
бъхъ, бѣи(стѣ) бях; *спомог.*
глагол. форми за образуване на
усл. накл. бѣи бих, бѣи биха

БЪИТИНСКЪ *прил.* за Битието

БЪИТИЕ, БЪИТИЕ *ср.* битие

БЪДЕТИ *вж.* БЪДЕТИ

БЪРАТИ, БЪРАЖ, БЪРАШИ *нсв.* бера;
вземам

БЪРАТИ СЯ *вж.* БРАТИ СЯ

БЪУЛА *ж.* пчела

БЪУХ- *имперфектна основа на*
БЪИТИ

БЪ *имперф. за 2 и 3 л. ед. ч. от*
БЪИТИ беше

БЪГАТИ, БЪГАЖ, БЪГАШИ *нсв.*
бягам

БЪДА *ж.* необходимост, нужда,
неволя, беда

БЪДИТИ, БЪЖАЖ, БЪДШИ *нсв.*
принуждавам; убеждавам

БЪДАНЪ прил. недъгав, сакат, осакатен

БЪЖАТН, БЪЖЪ, БЪЖНШН нсв. бягам, тичам

БЪАНТН, БЪАЖ, БЪАНШН нсв. беля, избялвам

БЪАЪ прил. бял

БЪЕНТН СЪ, БЪЕШЪ СЪ, БЪЕНШН СЪ нсв. беснея, яд ме е

БЪСТА имперф. 2 или 3 л. дв. ч.

от БЪТН вие двамата бяхте или те двамата бяха

БЪСТВО ср. бягство

БЪСЪ м. бяс; зъл дух, според християнското суеверие причинител на психическо заболяване

БЪСЪНОВАТН, БЪСЪНОУЪЖ, -УЪШН (СЪ) нсв. беснея, беснувам

БЪСЪНЪ прил. бесен

БЖ спомаг. глаг. форма 3 л. мн. ч. за образуване на усл. накл. (от БЪТН) †

БЖД- суплетивен корен на БЪТН, от който се образуват формите за бъдеще време

В

^в
В = ВЪЗГЛАШЕНИЕ

ВА им. и вин. пад. дв. ч. от личн. местоим. за II л. вие двамата или вас двамата

ВАДНТН, ВАДЪЖ, ВАДНШН нсв. с на + винит. пад. обвинявам, оклеветявам, отправям срещу някого обвинения

ВААНТН, ВААЖ, ВААНШН нсв. търкалям, валям

ВААІАТН СЪ, ВААІАЖ СЪ, ВААІАШН СЪ нсв. валям се, търкалям се

ВАРАХННЪ прил. Варахийев, на Варахия (Βαρχαίου)

ВАРНТН, ВАРЪЖ, ВАРНШН св. изпреваря, преваря

ВАРІАТН, ВАРІАЖ, ВАРІАШН нсв. изпреварвам, преварвам

ВАРЪ м. горещина, топлина

ВАСЪ род. и мест. пад. от личн. местоим. за II л. мн. ч.

ВАШЪ местоим., мека основа ВАШ

ВЕД- вж. ВЕСТН

ВЕДРО ср. ведрина, ведро (ясно, хубаво) време

ВЕДРЪ прил. ведър, ясен

ВЕДЕГЛАВЪ прил. с голяма глава

ВЕДЕГЪЛОБА ж. злоба

ВЕДЕНЕНАВНСТЪ ж. ненавист, омраза, вражда

ВЕАНН, ВЕАНКЪ прил. голям

ВЕАНКЪ прил. голям, велик, възвишен; висок, гръмък (за глас)

ВЕАНУААННЪ ср. величаене, надутост, надменност

ВЕАНУААННЪ ср. с о + мест. пад. възгордяване за(ради) нещо

ВЕАНУАТН, -УАЖ, -УАШН нсв. величая, увеличавам

ВЕАНУ(Ъ)СКЪ прил. Велички (епископ), Климент е бил въздигнат от Симеон в чин „епископ Велички“ със седалище на епархията му Охрид

ВЕАНУЪСТВО ср. величие

ВЕАНУНЪ ср. величие

ВЕАНН ВМ. ВЕАНН

ВЕЛЪБЪДЪ, ВЕЛЪБЪДЪ *м.* камила
ВЕЛЪН *вж.* велън
ВЕЛЪЗЪ, ВЕЛЪЗЪ *м.* велзевул, дявол,
 сатана (*Βεε(λ)ζεβοὺλ от евр.*)
ВЕЛЪМН *нрч.* много, твърде
ВЕЛЪННЪ *ср.* повеление, поръка
ВЕЛЪТН, ВЕЛЪЖ, ВЕЛЪШН *нсв.* запо-
 вядвам, нареждам, предписвам;
 желая
ВЕСЕЛНЪ *ср.* веселие, радост
ВЕСЕЛТН, ВЕСЕЛЪЖ, ВЕСЕЛШН *нсв.* ве-
 селя, поздравявам (някого);
 - са веселя се, радвам се
ВЕСН- *вж.* въсьнъ
ВЕСТН, ВЕДЪЖ, ВЕДЕШН *нсв.* вода
ВЕСТН, ВЕЗЪЖ, ВЕЗЕШН *нсв.* возя
ВЕСЪ *вж.* въсь
ВЕТЪХЪ *прил.* стар; вехт
ВЕТЪШАТН, ВЕТЪШАЖ, -ШАКШН *нсв.*
 остарявам
ВЕЧЕРЪ *м.* вечер
ВЕЧЕРЪ *ж.* вечеря; хранене, уго-
 щение
ВЕЧЕРЪННЪ *ср.* вечеряне; хранене,
 угощаване
ВЕШЪ *ж.* вещь, предмет, нещо
ВНЕЛНОТНАРЪ *м.* книгопазител, хар-
 тофилак
ВНДЪФАГНА, ВНОЪФАГНА *ж.* Вит-
 фагия (*Βηδφαγή от евр.*)
ВНДЕННЪ *ср.* видение
ВНДЕТН, ВНДЪЖ, ВНДШН *нсв.* виж-
 дам, видя, гледам
ВННА *ж.* вина; причина; задъл-
 жение, дълг
ВНАРЪ *м.* винар, лозар
ВННО *ср.* вино
ВННОПНЦА *м.* смекч. -а- *осн.* вино-
 шиец, пияница
ВНСЪТН, ВНШЖ, ВНСШН *нсв.* вися,
 увиснал съм

ВНТАТН, ВНТАЖ, ВНТАКШН *нсв.*
 обитавам, живея; вия си гнез-
 до (за птици)
ВНОЪФАГНА *вж.* Вндъфагна
ВЛАГА *ж.* влага, мокрота
ВЛАДЪКА *м.* домакин, стопанин;
 владелец, владетел, властител,
 господар
ВЛАДЪКУСТВО *ср.* господаруване,
 властвуване; началство, власт
ВЛАСЕНМНА *вж.* власфимна
ВЛАСТЕЛЪ И ВЛАСТЕЛЪ *м.* властител,
 владетел
ВЛАСТН, ВЛАДЪЖ, ВЛАДЕШН *нсв.* с
твор. пад. владея, властвувам,
 началствувам
ВЛАСТЬ *ж.* власт, сила, господство
ВЛАСФИМНАТН, -САЖ, -САКШН *нсв.*
 злословя, хуля, клеветя; бо-
 гохулствувам (*βλασφημέω*)
ВЛАСФИМНА, ВЛАСЕНМНА *ж.* злосло-
 вие, хула, клевета; богохул-
 ство (*βλασφημία*)
ВЛАСЪ *м.* косъмъ
ВЛАУНТН, ВЛАУЖ, ВЛАУШН *нсв.*
 влача, тегля, мъкна

ВЛКО = **ВЛАДЪКО** *зв. ф.* на **ВЛАДЪКА**
ВЛЪНА *м.* вълна
ВЛЪХВЪ *м.* ясновидец, гадател,
 предсказател; вълшебник, ма-
 гьосник
ВЛЪШЪКЕННЪ *ср.* гадаение; вълшеб-
 ство, магьосничество
ВЛЪШЪСТВО *ср.* магия, чудо, въл-
 шебство
ВЛЪКЪ *м.* вълк
ВЛЪШТН, ВЛЪКЪЖ, ВЛЪКУШН *нсв.*
 влека, тегля
ВОДА *ж.* вода
ВОДНТН, ВОДЪЖ, ВОДШН *нсв.*
 вода

ВОДОНОСЪ *м.* ведрѣ, съд за носене на вода; **ВОДОНОСЕЦ** (човек, що носи вода)
ВОДЪНЪ *прил.* воден (*ж. р.* водна)
ВОЖДЪ *м.* водач, вожд
ВОЪ- *вм.* **ВЪЪ-**
ВОЪЪ *м.* кола
ВОЪИТИ, ВОЖЪ, ВОЪИШИ *нсв.* возя
ВОИ *мн. ч. от* **ВОИИЪ** -*ю-* *осн.* войска; стан, лагер
ВОИИЪ *м.* войник
ВОЛЪ *м.* -*й-* *осн.* вол
ВОЛЪТИ И ВОЛИТИ, ВОЛЪЖ, ВОЛИШИ *нсв.* желая
ВОЛИА *ж.* воля, желание; съгласие
ВОИЪ *вм.* **ВЪИЪ**
ВОИИА *ж.* миризма, благовоние, благоухание; лоша миризма, воня
ВОИЕВАТИ, ВОИЕЖ, ВОИЕШИ *нсв.* воювам, вода война
ВОИЕВОДА *м.* воевода, военачалник, пълководец
ВОИЕВОДСКЪ *прил.* воеводски
ВОРАГЪ *м.* враг, неприятел, противник
ВОРАЖДА *ж.* вражда, неприязнество, омраза
ВОРАЖДОВАТИ, ВОРАЖДОУЖ, ВОРАЖДОУШИ *нсв.* враждувам
ВОРАЖНИ, ВОРАЖИ *прил.* враж(еск)и
ВРАНЪ *м.* врана, гарван; *прил.* черен, вран
ВРАТА *ср. мн. ч.* врата, порта
ВРАТИТИ, ВРАШТЪ, ВРАТИШИ *нсв.* въртя; - *са* обръщам се, връщам се
ВРАТЪНИКЪ *м.* вратар
ВРАЧЕВАННЕ *ср.* лекуване
ВРАЧЕВАТИ, ВРАЧОУЖ, ВРАЧОУШИ *нсв.* лекувам

ВРАУЪ *м.* лекар
ВРАУЕБА *ж.* лекуване
ВРАУЕСТВО *ср.* лекуване
ВРЪЕВЪ, ВРЪЕВЪ *ж.* връв
ВРЪГ-, ВРЪГ- *вж.* връшти
ВРЪЖЕННЕ, ВРЪЖЕННЕ *ср.* хвърляне; хвърлей
ВРЪСТА, ВРЪСТА *ж.* възраст; ръст
ВРЪТОГРАДАРЪ, ВРЪТОГРАДАРЪ *м.* градинар
ВРЪТОГРАДЪ, ВРЪТОГРАДЪ *м.* градина
ВРЪТЪ, ВРЪТЪ *м.* градина
ВРЪТЪНЪ, ВРЪТЪНЪ *м.* въртоп, пещера
ВРЪХОВЪНЪ *прил.* най-горен, главен
ВРЪХОУ, ВРЪХОУ *прил.* отгоре; *предл.* с *родит. пад.* върху, на
ВРЪХЪ, ВРЪХЪ *м.* връх
ВРЪДИТИ, ВРЪЖАЖ, ВРЪДИШИ *нсв.* с *вин. пад.* вредя, преча, на-насям вреда на някого
ВРЪДЪ *м.* вреда, беда, злина
ВРЪМА *ср.* -*п-* *осн.* (врѣмен-) време
ВРЪМЕНЪНЪ *прил.* временен, кратковременен, непостоянен
ВРЪТНИШТЕ *ср.* чувал, торба; груба траурна дреха у древните евреи
ВРЪШТИ, ВРЪЖЪ, ВРЪЖЕШИ *нсв.* хвърлям
ВЪ- *вм.* **ВЪ-**
ВЪЕ *вм.* **ВЪЕ**
ВЪЕГДА *вм.* **ВЪЕГДА**
ВЪИ *вм.* **ВЪИ** *им. пад. мн. ч. от* **ВЪИ** *местоим.* **ВЪИ** всички
ВЪИ *вм.* **ВЪИ** *местоим.* всеки
ВЪИ *вм.* **ВЪИ** *им. и вин. пад. ср. р. мн. ч. от* **ВЪИ** *местоим.* **ВЪИ** всички
ВЪИХЪ *вм.* **ВЪИХЪ** *род. и мест. пад. мн. ч. от* **ВЪИ** *местоим.* **ВЪИ**

ВЪ (от **вън*) предл. с вин. пад. (при глаголи, които показват движение от едно място към друго) и с мест. пад. (за означаване на място) в

ВЪВЕСТИ, -**ВЕДЪ**, -**ВЕДСИШ** *св.* въведа
ВЪВОДИТИ, -**ВОЖДЪ**, -**ВОДИШИ** *нсв.*
 въвеждам

ВЪВРЪЖ-, **ВЪВРЪЖ-** *в.жс.* **ВЪВРЪЖИТИ**
ВЪВРЪЖИТИ, -**ВРЪЖЪ**, -**ВРЪЖЕШИ** *св.*
 хвърля в . . .

ВЪДАТИ *в.жс.* **ВЪДАИТИ**
ВЪДАТИ, **ВЪДАМЪ**, **ВЪДАСИ** *св.* дам,
 отдам, предам

ВЪДАИТИ, **ВЪДАИЖ**, **ВЪДАИШИ** *нсв.*
 давам, отдавам, предавам

ВЪДЕВАРИТИ *св.*, **ВЪДЕВАРИЖ** *св.*,
ВЪДЕВАРИШИ *св.*, *нсв.* настанявам се; установявам се, за да пребивавам някъде

ВЪДВОРИТИ, **ВЪДВОРИЖ**, **ВЪДВОРИШИ**
св. въдворя, настаня, установя;
 - *св.* въдворя се, настаня се, установя се, за да пребивавам някъде

ВЪДОБА *в.м.* **ВЪДОБА** *вдовица*

ВЪДОБИЦА *в.м.* **ВЪДОБИЦА** *вдовица*

ВЪЖДЕЛЪТИ (от **ВЪЖ-** **ЖЕЛЪТИ**), **ВЪЖ-**
ДЕЛЪЖ, **ВЪЖДЕЛЪЖИШИ** *св.* пожела-
 лая, поискам

ВЪЖДАДАТИ *св.* (от **ВЪЖ-** **ЖАДАТИ** *св.*)
ВЪЖДАДАЖ *св.*, **ВЪЖДАДА-**
ИШИ *св.* *св.* ожъднея, почув-
 ствувам жажда

ВЪЖЕСТИ, **ВЪЖЕЖЪ**, **ВЪЖЕЖЕШИ** *св.*
 запала

ВЪЖИСАТИ, -**САЖЪ**, -**САЖИШИ** *нсв.* за-
 палвам

ВЪЖИГЪТИ *в.жс.* **ВЪЖИСАТИ**

ВЪЖ, предл. с винит. пад. в замя-
 на на; за: **БЛАГОДАТЬ ВЪЖ**,
БЛАГОДАТЬ благодат за бла-
 годат

ВЪЖАЛКАТИ, **ВЪЖАЛКАТИ**, -**КАЖЪ**,
 -**КАЖИШИ** *св.* огладнея, почув-
 ствувам глад

ВЪЖБОИТИ *св.*, -**БОИЖЪ** *св.*, -**БОИШИ** *св.*
св. с творит. пад. възбоя се,
 убоя се, уплаша се с . . . : **ВЪЖ-**
БОИША *св.* **СТРАХОМЪ** **ВЕЛИЧЕМЪ** (Мр.
 IV, 41)

ВЪЖБРАНИТИ, -**БРАНИЖЪ**, -**БРАНИШИ** *св.*
 забраня, запрета

ВЪЖБРАНИТИ, -**БРАНИЖЪ**, -**НИЖИШИ**
нсв. забранявам, предупреждавам

ВЪЖБОУДИТИ, -**БОУЖДЪ**, -**БОУДИШИ**
св. събудя, разбудя, пробудя
ВЪЖБОУЖДЪ *мин. действ. прич. I* от
ВЪЖБОУДИТИ

ВЪЖВАЛИТИ, -**ВАЛИЖЪ**, -**ВАЛИШИ** *св.*
 възваля, възтърколя (голям
 камък или друг предмет върху
 нещо)

ВЪЖВЕЛИЧИТИ, -**ЧИЖЪ**, -**ЧИШИ** *св.* въз-
 велича

ВЪЖВЕСЕЛИТИ *св.*, -**ВЕСЕЛИЖЪ** *св.*, -**ВЕСЕЛИШИ**
св. *св.* възвеселя се, възрадвам
 се

ВЪЖВЕСТИ, -**ВЕДЪ**, -**ВЕДСИШИ** *св.* възведа

ВЪЖВРАТИТИ, -**ВРАШТЪЖЪ**, -**ВРАТИШИ**
св. възвърна, **повърна** нещо
 обратно; - *св.* възвърна се, **но-**
върна се

ВЪЖВРАШТАТИ, -**ШТАЖЪ**, -**ИТАЖИШИ**
нсв. възвъръщам, **повъръщам**
 нещо; - *св.* възвъръщам се.
 въръщам се обратно

ВЪЖВРЪЖИТИ, -**ВРЪЖЪ**, -**ВРЪЖЕШИ** *св.*
 хвърля върху . . .

ВЪЗВѢСНТИ СЛ, -ВѢШЖ СЛ, -ВѢШШИ СЛ *св.* обеся се

ВЪЗВѢСНТИ, ВЪЗВѢШТЖ, ВЪЗВѢСТН- ШИ *св.* възвестя, известя, оповестя

ВЪЗВѢШТАТИ, -ШТАЖ, -ШТАШИ *нсв.* възвестявам, известявам, оповестявам

ВЪЗВѢШТИ, -ВѢЖ, -ВѢШИ *св.* за- вея, задухам (за вятър)

ВЪЗГЛАВНИЦА ЖС. възглавница

ВЪЗГЛАГОЛАТИ, -ГЛАГОЛЖ, -ГЛАГОЛ- ШИ *св.* заговоря

ВЪЗГЛАСИТИ, -ГЛАСЖ, -ГЛАСИШИ *св.* извикам, издам силен глас; извикам някого

ВЪЗГЛАСИ- *вж.* **ВЪЗГЛАСИТИ**

ВЪЗГЛАСИТИ, -СИЖ, -СИШИ *нсв.* извикам, издавам силен глас; извикам, повикам някого

ВЪЗГЛАСИТИЕ *ср.* възглас, извища- ване на гласа в края на мо- литва или на черковна песен

ВЪЗГНѢТИТИ, -ГНѢШТЖ, -ГНѢТИШИ *св.* запаля (огън)

ВЪЗГОРЕТИ СЛ, -РЖ СЛ, -РИШИ СЛ *св.* запаля се, пламна, разгоря се

ВЪЗГРАЖДЕНИЕ, -НИЕ *ср.* назидание

ВЪЗДАТИ, -ДАМЪ, -ДАСИ *св.* въздам, отдам, отплатя

ВЪЗДАНИЕ *ср.* отплата

ВЪЗДАТИ, -ДАЖ, -ДАШИ *нсв.* отдавам; въздаж хвалж бла- годаря

ВЪЗДВИГНАТИ, -ДВИГНАЖ, -ДВИГНАШИ *св.* въздигна, подигна

ВЪЗДНЕТИ СЛ, -ДНЕЛЖ СЛ, -ДНЕН- ШИ СЛ *св.* почудя се, удивя се

ВЪЗ-А-РАДОВАТИ СЛ, -РАДОУЖ СЛ, -РАДОУШИ СЛ *св.* възрадвам се, зарадвам се, възликувам

ВЪЗ-А-РАСТИ, -РАСТЖ, -РАСТЕШИ *св.* израста, пораста

ВЪЗ-А-РАСТЪ *м.* възраст, зряла въз- раст

ВЪЗ-А-РОУТИ, ВЪЗДРОВЕЖ (ВЪЗДРЕВЕЖ), ВЪЗДРОВЕШИ (ВЪЗДРЕВЕШИ) *св.*

изрева, извикам много силно

ВЪЗ-А-РЫДАТИ, ВЪЗДРЫДАЖ, ВЪЗ- ДРЫДАШИ *св.* заплача, заридая

ВЪЗДРЪЖАНИЕ, -НИЕ *ср.* с *род. пад.* въздръжаност в нещо

ВЪЗДРЕМАТИ СЛ, -ДРЕМАЖ СЛ, -ДРЕМАШИ *св.* задрема

ВЪЗДОУШЕНЪ *прил.* въздушен, ат- мосферен

ВЪЗДЪХИЖТИ, -ДЪХНАЖ, -ДЪХНАШИ *св.* въздъхна

ВЪЗДЪХАНИЕ, -НИЕ *ср.* въздишане, стенание

ВЪЗДЪХАТИ, -ХАЖ, -ХАШИ *нсв.* въздъхвам

ВЪЗДЪРАТИ, ВЪЗДЕРЖ, ВЪЗДЕРЕШИ *св.* изтръгна, изскубна, изкореня

ВЪЗДЕТИ, ВЪЗДЕЖАЖ, ВЪЗДЕЖАШИ *св.* простра, протегна (ръце) вдигна (очи)

ВЪЗНИГРАТИ СЛ, ВЪЗНИГРАЖ СЛ, ВЪЗНИГРАШИ СЛ *св.* проиграя, разиграя се

ВЪЗНИРАТИ, -РАЖ, -РАШИ *нсв.* визирам се, вглеждам се, наглеждам, гледам

ВЪЗНСКАТИ, -НШТЖ, -НШТЕШИ *св.* с *род. пад.* или *инф.* потърся подиря

ВЪЗЪНТИ, ВЪЗЪНДЖ, ВЪЗЪНДШИ СВ.
 възляза, отида нагоре
ВЪЗЪЛАГАТИ, -ГАЖ, -ГАЖШИ НСВ.
 слагам, полагам
ВЪЗЪЛЖАТИ, ВЪЗЪЛЖЖ, ВЪЗЪЛЖШИ НСВ. храня се (в полегнало положение)
ВЪЗЪЛЕНТИ, ВЪЗЪЛАГЖ, ВЪЗЪЛАЖШИ СВ. полегна, полегна при хранене
ВЪЗЪЛПАТИ, ВЪЗЪЛПЖ, ВЪЗЪЛПШИ СВ. с на + вин. пад. и с връху + род. пад. излея, наля, сипя
ВЪЗЪЛОЖИТИ, -ЛОЖЖ, -ЛОЖШИ СВ. с на + вин. пад. поставя, сложа, нанесе (за рани)
ВЪЗЪЛЪГАННЕ СР. ядене, гощавка, хранене
ВЪЗЪЛЪСТИ, ВЪЗЪЛЪЗЖ, ВЪЗЪЛЪЗШИ СВ. с на + вин. пад. възляза, възкача се, (по)кача се
ВЪЗЪЛЪТАТИ, ВЪЗЪЛЪТАЖ, ВЪЗЪЛЪТАЖШИ НСВ. излитам, политам нагоре
ВЪЗЪЛЮБИТИ, -ЛЮБИЖ, -ЛЮБИШИ СВ. възлюбя, обикна
ВЪЗЪМАГАТИ, ВЪЗЪМАГАЖ, ВЪЗЪМАГАЖШИ НСВ. мога, смогвам
ВЪЗЪМОЖЬНЪ ПРИЛ. възможен; възможно нест възможно е
ВЪЗЪМОШИТИ, ВЪЗЪМОЖЖ, ВЪЗЪМОЖШИ СВ. смогна, стана в състояние
ВЪЗЪМЪРИТИ, ВЪЗЪМЪРИЖ, ВЪЗЪМЪРИШИ СВ. отмеря, премеря
ВЪЗЪМАСТИ, ВЪЗЪМАТЖ, ВЪЗЪМАТШИ СВ. объркам, разбъркам; смутя, разтревожа; обезпокоя; - са объркам се
ВЪЗЪМЪТИТИ, ВЪЗЪМЪТЖ, ВЪЗЪМЪТИШИ СВ. както възмасти

ВЪЗЪМЪТИТИТЕ СР. объркване, разбъркване; смут, тревога, безпокойство
ВЪЗЪНЕНАВЕНДЪТИ, -ВЕНДЖ, -ВЕНДШИ СВ. възненавидя, намразя
ВЪЗЪНЕСЕНИЕ, -НИЕ СР. въздигане; самовъздигане, възгордяване
ВЪЗЪНЕСТИ, ВЪЗЪНЕСЖ, ВЪЗЪНЕСШИ СВ. повдигна, издигна; - са повдигна се, издигна се
ВЪЗЪНИСТИ, ВЪЗЪНЪЗЖ, ВЪЗЪНЪЗШИ СВ. канижа, набода, надяна
ВЪЗЪНОСИТИ, ВЪЗЪНОСИЖ, ВЪЗЪНОСИШИ НСВ. повдигам, издигам; - са повдигам се, издигам се; възгордявам се
ВЪЗЪЗВАТИ, -ЗОВЖ, -ЗОВЕШИ СВ. завикам, обърна се със зов към някого
ВЪЗЪМ- ВЪЗ. ВЪЗЪАТИ
ВЪЗЪМАТИ, ВЪЗЪМАЖ, ВЪЗЪМАЖШИ НСВ. вземам, поемам
ВЪЗЪЗПИТИ, -ПИЖ, -ПИШИ СВ. възглася с чувство, провикна се
ВЪЗЪЗРЕТИ, -ЗРЕЖ, -ЗРЕШИ СВ. погледна (непрех.); с на + вин. пад. погледна някого, вгледам се в някого; с къ + дат. пад. погледна към...
ВЪЗЪАТИ, ВЪЗЪАЖ, ВЪЗЪАШИ СВ. вдигна, повдигна, издигна; взема
ВЪЗНИЖ НРЧ. винаги
ВЪЗКОУПЕ НРЧ. заедно, вкупом; възкоупя
ВЪЗКОУСИТИ, ВЪЗКОУСИЖ, ВЪЗКОУСИШИ СВ. с (отъ -) род. пад. вкуся, опитам
ВЪЗКОУШАТИ, ВЪЗКОУШАЖ, ВЪЗКОУШАЖШИ НСВ. с (отъ -) род. пад. вкусям, опитвам
ВЪЗКОУШЕНИЕ, -НИЕ СР. вкусяне, опитване

ВЪКЪСНЪТН, ВЪКЪСНЪ, ВЪКЪСНЪШН
св. вкисна, прокисна
ВЪКЪСЪТН, ВЪКЪСЪЖ, ВЪКЪСЪКЪШН
нсв. вкисвам, прокисвам
ВЪЛАГААНШТЕ *ср.* кесия
ВЪЛААТН СЪ, ВЪЛААЖ СЪ, ВЪЛААКЪШН СЪ
нсв. разполявам се, блъскам се, клагя се (за кораб) от вълните
ВЪЛАГАТН, ВЪЛАГАЖ, ВЪЛАГАКЪШН
нсв. влагам, слагам, поставям
ВЪЛАЖЪТН, ВЪЛАЖЖ, ВЪЛАЖЪШН *нсв.*
 вливам
ВЪЛАТН СЪ *вж.* **ВЪЛААТН СЪ**
ВЪАНЕАТН, ВЪАНЕАЖ, ВЪАНЕАКЪШН
нсв. вливам; - **СЪ** вливам се
ВЪАНЪТН, ВЪАНЪЖ, ВЪАНЪКЪШН *св.*
 вляя
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЖ, ВЪАЖЪШН *св.*
 вложя, сложя, поставя, туря
ВЪАЖЪМЪТЪ ПЪСТЪР, червен, пурпурен;
кадифен, велурен
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН *св.*
 вляза
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН *св.*
 хвърля в...
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН
св. сметна някого в числото на..., поставя някого в числото на други някои (някакви)
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН
ср. вместилище
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН
св. вмести, побера
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН
нсв. хвърлям в...
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН *нрч.* вне-
 запно
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН *св.* внесе
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН
нсв. внимавам, пазя се от нещо;
 схващам, разбирам
ВЪАЖЪТН, ВЪАЖЪЖ, ВЪАЖЪКЪШН *св.*
 вляза

ВЪНОУШЪТН, ВЪНОУШЖ, ВЪНОУШЪШН
св. чуя, дочуя
ВЪНЪ *нрч.* вЪн, навЪн
ВЪНЕ *нрч.* вЪн; *предл.* с *родит.*
пад. вЪн от: вЪне града
ВЪНЪН(Т)ЪНЪ *прил.* вЪншен
ВЪНЪНЪДОУ *нрч.* от вЪн
ВЪНАТН, ВЪНАЖ, ВЪНАКЪШН *св.*
 поема; разбира
ВЪНАТЪРЪ *нрч.* вЪтре, на вЪтре
ВЪНАТЪРЪНЪ *прил.* вЪтрешен
ВЪНАТЪРЪНЪДОУ *нрч.* от вЪтре
ВЪНАТЪНЪТН, -ВНАЖ, -ВНАКЪШН *св.*
 образувам; изработя, направя
ВЪНАТН, ВЪНАЖ, ВЪНАКЪШН *св.* с
 въ + *вин. пад.* падна в...;
 изпадна в...
ВЪНАТН, ВЪНАЖ, ВЪНАКЪШН *нсв.* вЪз-
 гласям с чувство, провиквам
 се; викам
ВЪНАТЪТН СЪ, ВЪНАТЪТЖ СЪ, ВЪ-
НАТЪТН СЪ *св.* вЪплътя се,
 превърна се в плът, добия
 плът
ВЪНАТЪ, ВЪНАТЪ *м.* воиЪл, вжк
ВЪНАТЪТН, -НАЖ, -НАКЪШН *нсв.*
 питам, разпитвам
ВЪНАТЪТН *аор.* 2 или 3 л. *дв. ч.*
 от **ВЪНАТЪТН**
ВЪНАТЪТН, ВЪНАТЪЖ, ВЪНАТЪКЪШН
св. попитам, запитам
ВЪНАТЪТН *ср.* питање
ВЪНАТЪТН СЪ, -НАЖ СЪ, -НАКЪШН СЪ
нсв. влитам се, заплитам се,
 намесвам се, забърквам се
ВЪНАТЪТН, ВЪНАТЪЖ, ВЪНАТЪКЪШН *св.*
 хвърля, бутна, тласна, отбутна,
 оттласна в...
ВЪНАТЪТН, -НАЖ, -НАКЪШН *св.*
 поставя, хвърля; посадя, на-
 сажя (растение)

ВЪСЕЛЕНАТА (*мин. страд. прич. от*
ВЪСЕЛНТИ) вселената, целият
 СВЯТ
ВЪСЕЛНТИ (СА), **ВЪСЕЛѢ** (СА), **ВЪСЕЛНШИ**
 (СА) *св.* заселя (се), поселя (се)
ВЪСНІАТИ, **ВЪСНІАѢ**, **ВЪСНІАЮШИ** *св.*
 възсия, засия
ВЪСКЛАДАТИ, **ВЪСКЛАДАѢ**, **ВЪСКЛА-**
ДАЮШИ *нсв.* слагам върху,
 турям върху
ВЪСКЛОНИТИ СА, **ВЪСКЛОНѢ** СА, **ВЪС-**
КЛОНИШИ СА *св.* повдигна гла-
 ва, погледна нагоре, изправя
 се от наведено положение
ВЪСКОРЪ *нрч.* скоро, наскоро
ВЪСКОУНТИ, -УЖ, -УНШИ *св.* скоча в...
ВЪСКРА *предл. с род. пад.*
 при, до, край
ВЪСКРНАНЕ, **ВЪСКРНАНЕ** *ср.* полъ на
 дреха
ВЪСКРЪСНОВЕННЕ *ср.* възкръсване,
 възкресение
ВЪСКРЪСНАТИ, **ВЪСКРЪСНАѢ**, **ВЪСКРЪСНЕ-**
ШИ *св.* възкръсна
ВЪСКРЪСНТИ, **ВЪСКРЪСНАѢ**, **ВЪСКРЪСНШИ**
св. възкреся
ВЪСКРЪШАТИ, -ШАѢ, -ШАЮШИ *нсв.*
 възкресявам
ВЪСКРЪШЕННЕ *ср.* възкресение
ВЪСКЪСЕТИ, -СѢѢ, -СѢЮШИ *св.* въз-
 кисна, втасам (за хляб)
ВЪСКЪѢ (от **ВЪЗ-КЪѢ**) *нрч.* защо
ВЪСЛЪПАТИ, **ВЪСЛЪПАѢ**, **ВЪСЛЪПЮШИ**
нсв. тека, изтичам, клокоча
 (за вода)
ВЪСМЪІАТИ СА, **ВЪСМЪІАѢ** СА, **ВЪСМЕ-**
ЮШИ СА *св.* разсмея се, за-
 смея се
ВЪСНІТЪТИ, -ТЪѢ, -ТЪЮШИ *св.* от-
 храня, отгледам; възпита

ВЪСПЛАКАТИ, -ПЛАУЖ, -ПЛАУЮШИ *св.* из-
 плача, заплача; -СА разплача
 се
ВЪСПО- *вж.* **ВЪСПЪТИ**
ВЪСПОМНАНЕ, -НЕ *ср.* спомен,
 спомняне, напомняне, припом-
 няне
ВЪСПОМЕНЪТИ, -ПОМЕНѢ, -ПОМЕНЮШИ
св. спомня, напомня, припомня
ВЪСПРАШАТИ, -ШАѢ, -ШАЮШИ *нсв. с*
род. пад. искам, търся нещо,
 интересувам се от нещо
ВЪСПРИЕМА- *вж.* **ВЪСПРИЕМАТИ**
ВЪСПРИЕМАТИ, **ВЪСПРИЕМАѢ**, **ВЪСПРИЕ-**
МАЮШИ *нсв.* приемам, вземам,
 получавам
ВЪСПРИЕАТИ, **ВЪСПРИЕАѢ**, **ВЪСПРИЕА-**
ЮШИ *св.* взема, приема, получа
ВЪСПРОСИТИ, **ВЪСПРОСИѢ**, **ВЪСПРОСИШИ** *св.*
 поискам; помоля
ВЪСПРЪШТЕННЕ *ср.* заплашване, за-
 плаха, закана; обвинение
ВЪСПЪТИ, **ВЪСПОѢ**, **ВЪСПОЮШИ** *св.* за-
 пеля, пропеля, възпеля; възхваля
ВЪСПАТЬ *нрч.* назад, обратно
ВЪСТАВИТИ, -СТАВАѢ, -СТАВЮШИ *св.*
с винит. пад. изправя някого,
 наказвам някого да стане
ВЪСТАНИЕ *ср.* ставане, издигане;
 надигане, възставане
ВЪСТАТИ, **ВЪСТАѢ**, **ВЪСТАЮШИ** *св.*
 стана, изправя се; *с на + вин.*
пад. опълча се срещу някого
ВЪСТАІАТИ, **ВЪСТАІАѢ**, **ВЪСТАІАЮШИ** *нсв.*
 ставам, изправям се
ВЪСТОКЪ (от **ВЪЗ-ТОКЪ**) *м.* ИЗТОК
ВЪСТРЪГАТИ, -ГАѢ, -ГАЮШИ и **ВЪ-**
СТРЪСАТИ, -САѢ, -САЮШИ *нсв.*
 изтръгвам, изскубвам, изко-
 ренявам

ВЪТЪРЪГНАТИ, -ТЪРЪГНАЖ, -ТЪРЪГНАШИ *св.*
 изтръгна, изскубна, изкореня
ВЪТРАСТНИ *св.*, -ТРАСТЖ *св.*, -ТРАСТЕШИ
св. разтреса се, разтърся се
ВЪТЪРЪЖЕНТИ, -ТЪРЪЖАЖ, -ТЪРЪЖЕШИ
св. протърбя
ВЪСОУКЕ *нрч.* напразно, всуе
ВЪСХВАЛНИ, -ХВАЛЖ, -ХВАЛШИ *св.*
 възхваля
ВЪСХОДНИ, -ХОЖДАЖ, -ХОДНИШИ *нсв.*
 възлизам, отивам на горе
ВЪСХОЖДЕННИ *ср.* възходжане,
 възнесение
ВЪСХОТЪТИ, ВЪСХЪТЪТИ, -ХОШТАЖ,
 -ХОШТЕШИ *св.* пожелаля, поискам
ВЪСХЪТАТИ, -ТАЖ, -ТАЖЕШИ *нсв.*
 грабвам
ВЪСХЪТИТИ, -ХЪШТАЖ, -ХЪТИШИ
св. грабна
ВЪСХЪШТАТИ, -ШТАЖ, -ШТАЖЕШИ
нсв. грабя, грабвам
ВЪСЪЛАТИ, -СЪЛАЖ, -СЪЛАЖЕШИ *нсв.*
 отправям, испращам
ВЪСЪПАТИ, ВЪСЪПАЖ, ВЪСЪПАЖЕШИ
нсв. изсипвам, насипвам
ВЪСЪСТНИ, -САДАЖ, -САДАЖЕШИ *св.* *с* ВЪ
 † *вин. пад.* седна: НЪНДАЖ Н
 ВЪСЕДАЖ ВЪ КОРАБЪЛЪ; ВЪСЪСТНИ
 (ОТ ВЪЗ-СЪСТНИ), ВЪСАДАЖ, ВЪСА-
 ДАЖЕШИ *св.* *с* НА † *вин.* възседна,
 яхна: ВЪСЕДЕ НА НЪ
ВЪСЪИАТИ, ВЪСЪИЖ, ВЪСЪИЖЕШИ *св.* ПО-
 сея, засея
ВЪТОРИЦЕНЖ *нрч.* втори път
ВЪТОРОПРЪВАА СЪБОТА ПЪРВАТА СЪ-
 БОТА след пасхата
ВЪТОРЪ *числ.* редно втори; ВЪ-
 ТОРОКЕ *нрч.* второ
ВЪТЪШТЕ *нрч.* напразно
ВЪХОДНИ, -ХОЖДАЖ, -ХОДНИШИ *нсв.*
 влизам

ВЪЦЪСАРНТИ *св.*, -РНЖ *св.*, -РНИШИ *св.*
св. възцаря се
ВЪУЕРА, ВЪУЕРА *нрч.* вчера
ВЪУНСТИ, ВЪУЪТЖ, ВЪУЪТЕШИ *св.*
 счета, счета в числото на,
 приобщя, поставя в реда
 на...; ВЪУНСТИ *св.*, -УЪТЖ *св.*,
 -УЪТЕШИ *св.* поставя се в
 числото на..., остана заедно
 с..., приобщя се: не възуйте
св. СЪ УЕТЪРЪМНИ ДЕСАТЫ
ВЪУАТИ, ВЪУЪНЖ, ВЪУЪНЕШИ *св.* за-
 почна; употребява се като
 спом. глагол *вм.* НАУАТИ (не
 брѣшати възунетъ в грц. ориги-
 нал *καταφρονήσει*)
ВЪШЕДЪ, ВЪШЕДЪ *мин. д. прич.*
 † от възнати
ВЪШАХАТИ, ВЪШАДАЖ, ВЪШАДЕШИ *св.*
 вляза от брега в открито
 море (с кораб)
ВЪ *им. и вин. пад. мн. ч. от л.*
 мест. за 2 л. ты
ВЪНЖ, ВЪ ННЖ *нрч.* винаги
ВЪСОКЪ *прил.* висок
ВЪШЕ *прил. сравн. ст. от възсокъ*
 по-високо, по-горе
ВЪШЕНЫ *прил.* горен, най-горен
ВЪНА *жс.* шия, врат
ВЪ- *вм.* въз-
ВЪДОКА *жс.* вдовица
ВЪДОНЦА *жс.* смекч. -а- *осн.* вдо-
 вица
ВЪЗ- *вм.* въз-
ВЪНТИ *вм.* възнати
ВЪС- *вм.* въз-
ВЪСАКЪ *вжс.* възсекъ
ВЪСЕГДА *нрч.* всякога
ВЪСЕДЪРЖИТЕЛЪ *м.* вседържител,
 който „държи“, „владее“
 цялата вселена, господ, бог

ВЪСЕМОГЪН *сег. д. прич. към мошн*

-1- **ВЪСЕ** всемогъщ, всичко
можещ

ВЪСЕСРЪДЪ *нрч.* от цяло сърце

ВЪСЕСЪЖАГАЕМЪ *сег. страд. прич.*

към съжагати + **ВЪСЕ** (всичко)
всеизгорим, който може да
бъде изгорен без остатък

ВЪСЬ I *ж.* село, паланка

ВЪСЬ II, **ВЪСІА**, **ВЪСЕ** *мест.* цял, цяла,
цяло; всичкият, всичката, всич-
кото

ВЪСЪДЕ *нрч.* всъде, навсякъде

ВЪСЪМА *нрч.* съвсем, много

ВЪСЪНЪ *прил.* селски; **ВЪСЪНЪ** градъ
градче, паланка

ВЪСЪКЪ, **ВЪСЪКА**, **ВЪСЪКО** *местоим.*
всеки, всяка, всяко; **ВЪСЪКАКЪВ**
ВЪСЪХЪ *родит. и мест. пад. от*
ВЪСЬ II (*местоим.*)

ВЪСЪУЪСКЪ *местоим.* всякакъв

ВЪСЪДЪ *нрч.* всъде, навсякъде

ВЪ *именит. пад. дв. ч. от личн.*
местоим. за I л. азъ ние
двамата

ВЪДЪ *ср.* ведро, съд за течности

ВЪДЪ = **ВЪМЪ** *вж.* **ВЪДЪТН**

ВЪДЪТН, **ВЪМЪ** (*и* **ВЪДЪ**), **ВЪСН**
нсв. зная

ВЪЖДА *ж.* клепач, клепка; **вжда**

ВЪНЪ *ср.* събират. (-*ю-* осн.) вей-
ки, клонак

ВЪКЪ *м.* век, вечност

ВЪМЪ I л. *мн. ч. от* **ВЪДЪТН**

ВЪННТН, **ВЪНЪЖ**, **ВЪННШН** *нсв.* про-
давам

ВЪНЪЦЪ *м.* венец; корона

ВЪНЪУАТН, -**УАЪЖ**, -**УАЪШН** *св.* вен-
чая, увенчая

ВЪРА *ж.* вяра

ВЪРОВАТН, **ВЪРОУЪЖ**, **ВЪРОУЪШН** *нсв.*
вярвам

ВЪРЪНЪ *прил.* верен

ВЪСТЪ III л. *ед. ч. сег. вр. от*
ВЪДЪТН

ВЪСТЪ *ж.* вест, известие, съоб-
щение

ВЪСТЪННЪКЪ *м.* известител

ВЪСА III л. *мн. ч. I сизм. аор. от*
ВЪСН, **ВЪДЪЖ**

ВЪТВНЪ, **ВЪТВЪ** *ср.* събират.

(-*ю-* осн.) вейки, клонак

ВЪТВЪ *ж.* вейка, клонче, клонка

ВЪТРЪ *м.* вятър

ВЪТРЪНЪ, **ВЪТРЪНЪ** *прил.* ветрен

ВЪУЪНЪ *прил.* вечен

ВЪІА *ж.* вейка

ВЪІАТН, **ВЪІАЖ**, **ВЪІАШН** *нсв.*
вързвам, окобавам

ВЪШТЕ *нрч.* повече

ВЪШТН *прил.* по-голям

ВЪСОЪ *м.* дрека от тънко ле-
нено платно (грч. *βύσσος*)

Г

ГД = **ГЕСНОДА** *вж.* **ГЕСНОДЪ**

ГАВАТА, **ГАВЕАТА** *ж.* Гавата
(*Гавадѣ от евр.*)

ГАДНТН, **ГАДЪЖ**, **ГАДНШН** *нсв.* на-
ричам с гадни думи; **гадя**;
порицавам

ГАДЪ *м.* животно

ГАЗОФИЛАКСЕН *дат. пад. ед. ч.*
м. р. неправ. форма от га-
зофилакнн

ГАЗОФИЛАКНН *ж.* съкровищница;
кутия в храм, в която се пус-
кат пари (*γάζοφιλᾶκην*)

ГАЛНЛЕНСКЪ *прил.* галилейски

Галнаса, Галнаѡа *ж.* Галилея-
(Γαλιλαία *от евр.*)
Галнаѡаннѡ, Галнаѡаннѡ *м.* га-
лилеянин
Гаснѡн, Гашѡ, Гаснѡн *нсв.* гася,
угасявам
Гататн, -танѡ, -танѡн *нсв.* отгат-
вам
Гвн = господевн *дат. пад. ед. ч.*
от господѡ (по аналогия на
-ѡ-осн.)
Гвоздннѡ, *прил.*, ѡзва Гвоздннѡ
рана от гвоздей
Гвоздѡ *м.* гвоздей
Гемонѡ *вж.* ѡемонѡ
Геона *вж.* ѡеона
Гетѡснманн *вж.* ѡетѡснманн
Гн = господн
Гл = глагол-
Гла = глагола *аор. 3. л. ед. ч. от*
глаголатн
Гла = глава
Глаѡа *ж.* глава
Глаголаннѡ *ср.* говорене
Глаголатн, глаголаѡ, глаголаѡн
нсв. с дат. пад. говоря; с вин. и
II вин. пад. наричам' някого
някак; -са наричам се
Глаголаѡ *м.* дума
Гладѡ, Гладѡ *м.* глад
Гладѡкъ *прил.* гладѡкъ
Гласнѡн, Гласнѡ, Гласнѡн *нсв.*
викам, повиквам
Гласѡ *м.* глас
Гласнатн, Гласнаѡ, Гласнаѡн *нсв.*
викам, повиквам
Глоумнѡн са, Глоумнаѡ са, Глоу-
мнѡн са *нсв.* веселя се, глумя се;
възгордявам се (*μεταωρίζομαι*)
Глоухѡ *прил.* глух

Глаште = глаголаѡште *сег. действ.*
прич. им. п. мн. ч. м. р. от
глаголатн
Глаѡ = глаголаѡ
Гла = глагола *сег. действ. прич.*
от глаголатн
Гладатн, Гладнаѡ, Гладнаѡн
нсв. гледам
Глаѡнна *ж.* дълбина, дълбочина
Глаѡннѡнѡ *прил.* на дълбините:
змиѡ глаѡннѡнѡн змеят на
дълбините, т. е. дяволѡт
Глаѡбокѡ *прил.* дълбок
Глаѡѡ = глаголаѡѡ
Гн = господѡн- (*прил.*) или госпо-
днн- (*сѡщ.*)
Гнаѡфен *м.* тепавичар (*γναφεύς*)
Гне = господѡне *прил. ср. р. от*
господѡнѡ
Гнетн, Гнетѡ, Гнетѡнѡн *нсв.* гнета,
притискам
Гнон *м.* тор
Гноннѡнѡ *прил.* гноѡн; покрит с
гноѡни струпеи
Гнеѡватн са, Гнеѡваѡ са, Гнеѡваѡ-
нѡн са *нсв.* с на † *вин. пад.*
гнеѡя се на...
Гнеѡѡ *м.* гняѡ
Гнеѡздо *ср.* гнездо
Гнеѡзнѡ *ср.* плодородие, изобилие
Гнеѡннѡнѡ *прил.* за лице, на което
се пада тачѡне, уваженѡе; до-
стоен
Гнеѡвѡн, -вѡнѡ, -вѡнѡнѡн *нсв.* говея,
въздържам се, мълча в знак
на уважение
Годннѡ *ж.* час, време
Годѡ *м.* време, определено време;
час
Голгота, Голѡгода *ж.* Голгота
(Γολγοθѡ *от евр.*)

Голъгага *вм.* Голъгога *вж.* Гол-
 гота
голѣнь *ж.* пищялка (на крак)
голжѣ *м.* -й- *осн.* гълѣб
гонѣннѣ *ср.* гонене, преследване
гонити, гонѣж, гоннши *нсв.* гоня,
 преследвам
гора *ж.* планина; горна част на
 нещо
гор'е *междум.* с *дат. пад.* горко
гор'ни, гор'н *прил.* *сравн. степ.*
 от гор'къ
горушнѣ, горушнѣ *прил.* сина-
 пен, синапов
горцѣ *вм.* гор'цѣ
гор'ко *нрч.* горчиво, горестно
гор'къ *прил.* горчив
гор'ница *ж.* горница; стая в гор-
 ния етаж на къщата
гор'цѣ *нрч.* горчиво
гор'(ъ)ши *ж. р.* от гор'ни, *ср. р.*
 гор'(ъ)шенѣ
горѣти, горѣж, горнши *нсв.* горя
господѣн *дат. пад. ед. ч.* от
 господѣ по аналогия на -й- *осн.*
господѣ *м.* (първонач. -й- *осн.*) гос-
 подар
господѣнѣ *прил.* господарски; гос-
 поден
госпожда *ж.* -ја- *осн.* господарка
гостинница *ж.* смекч. -а- *осн.* страно-
 приемница, хан
гостиньникъ *м.* притежател на
 страноприемница
гостѣ *м.* -й- *осн.* гост
готовати, -важ, -важши *нсв.* гот-
 вя, приготвям
готовѣ *прил.* готов, приготвен
градъ I *м.* град
градъ II *м.* град, градушка (при-
 родно явление)

градъць *м.* смекч. -о- *осн.* градец,
 паланка, населено място; гра-
 динка
гражданнѣ *м.* гражданин, жител
 на град
граматикни *ж.* граматика
гранѣ *м.* ред, стих; граница
грев- *вж.* гретн
гревѣннѣ *ср.* гребане при плаване;
 плаване
греуьскы *вж.* грѣуьскы
гривна *ж.* огърлица
гробнште *ср.* гробице
гробъ *м.* гроб, гробница
гроздъ, грознѣ *м.* грозд, грозде
громъ *м.* грѣм
грудостѣ *ж.* гордост, надигане
грудъ *прил.* горд, горделив
грудъин *ж.* гордост, горделивост
грудѣти са, гредж са, греднши
са, нсв. гордея се, надигам се
грѣмъ I *вж.* громъ
грѣмъ II *м.* храст
грѣтанѣ *м.* -й- *осн.* гърло
грѣкти, грѣжж, грѣжши *нсв.* гриза
грѣкъ *м.* грѣк
грѣуьскѣ *прил.* грѣцки
грѣуьскы *нрч.* по грѣцки
грѣд- *вм.* град- *вж.* градн
грѣховѣнѣ *прил.* греховен
грѣхъ *м.* грях
грѣшнникъ *м.* грешник
грѣшнѣ *прил.* грешен
грѣвати, грѣжж, грѣжши *нсв.* с *винит.*
над. и творит. над. грѣя, топля
 някого с нещо; -са грѣя се
град- *вж.* градн
градн, градж, градши *нсв.*
 вървя, отивам

грѣвъ *прил.* грубъ, недоद्याлан, без-
изкуствен
гоумьно *ср.* гумно, хърман
гъ, гь = господь
гънатн, женж, женешн *нсв.* гоня,
следвам.
гъбатн, гъбамж, гъблешн *нсв.*
гина, загивам
гъбл- *вж.* гъбатн
гъбѣль *ж.* гибел, загуба

гъ *вж.* гь
гъба *ж.* гъба, сюнгер
гжгъннеъ, гжгннеъ *прил.* гъгнив.
който говори неясно през нос,
пелтечещ
гжденне *ср.* свирене на гусла
гжсан *ж. мн. ч. (ед. ч. гжсаль)*
гусла, гъдулка
гжстн, гждж, гждешн *нсв.* гуслея,
свирия на гусла

Д

да съюз да, за да; *част.* нека да
даатн, даятн, дамж, дамешн,
нсв. давам
Давндъ, Давъдъ *м.* Давид (Давидъ)
Давъ = Давъдоевъ
Давъдоевъ *прил.* Давидов (таб
Давидъ)
дад- *вж.* датн
дадоевъ = Давъдоевъ
даждъ *повел. накл. 2 и 3 л. ед. ч.*
от датн
даже *част.* дори, даже
даде *нрч. сравн. степ.* по-далече,
по-нататък
далече *нрч.* далече
далънъ *прил.* далечен
даде *вж.* даде
дамъ *вж.* датн
данъ *ж.* данък, даване
дарованне *ср.* дарование, дар,
дарба
дароватн, дароуж, дароужешн *нсв.*
дарувам
даръ *м.* дар, подарък; даръ на бѣсъ
дар, способност да се лекуват
болести, причинени според хри-
стиянските вярвания от бесове,
т. е. зли духове

дасн 2 л. ед. ч. сег. вр. *от датн*
датн, дамъ, дасн *св.* дам
Даоунд- *вм.* Давъдъ
даятн *вж.* даатн
де- *вж.* дѣва
денгнжтн, денгнж, денгнешн *св.*
раздвижа; -са раздвижа се
денсатн, дензатн, денжж, ден-
жешн *нсв.* движа; затруднявам,
измъчвам, причинявам затруд-
нение; -са затруднявам се, из-
мъчвам се
дворъ *м.* двор
дворыць *м. смекч. -о- осн.* дворецъ
Двъ = Давъдоевъ
двѣрь *ж.* порта, голяма врата
двѣрьникъ *м.* вратар
двѣрьца *ж. само мн. ч. смекч.*
-а- осн. прозорче, вратичка
(диал. врачка)
дад = Давъда
деватъ *числ. редно* девети
деватъ *ж. (числит. с форма на*
същ. от ж. р.) девет
деждж *вж.* дѣтн
демоньскъ *прил.* демонски, дяволски
день *вм.* днь

ДЕСНТИ, ДЕШЖ, ДЕСНИШ *св.* намеря,
 заваря, сваря
 ДЕСНЪ *прил.* десен
 ДЕСАТЬ *ж.* числит. *бр.* -ї- *осн.*
 (*стара -nt- осн.*) десет
 ДНАВОЛЪ *м.* дявол (*διάβολος*)
 ДНЕНТИ *св.*, ДНЕЛІЖ *св.*, ДНЕНШН *св.*
нсв. чудя се, учудвам се
 ДНКО *м.* -s- *осн.* (ДНКЕС-) чудо
 ДНЕВНЪ *прил.* чуден, дивен
 ДНКА = ДНѢКАЛЪМА *м.* диапсалма
 (*διάψαλμα*), *евр.* сѣла—музик. знак
 между части на псалм
 ДНАВОЛЪ *м.* дявол
 ДНАВОЛЪ *прил.* дяволски, на дявола
 ДНАКОНЪ *м.* дякон, служител в
 църква, помощник на свещеник
 ДЛЪГЪ I *м.* дълг, задължение
 ДЛЪГЪ II *прил.* дълъг, продължи-
 телен
 ДЛЪЖЕНЪ *вм.* ДЛЪЖЪНЪ *прил.* за-
 дължен, длъжен
 ДЛЪЖЪННИКЪ *м.* длъжник
 ДНЕСЪ *вм.* ДНЬСЪ *нрч.* днес
 ДНЕСИ- *вж.* ДНЬШЪНЪ
 до *предлог с род. пад.* до
 ДОВЕН = ДОВѢН
 ДОВѢСТЬ *ж.* доблест; храбра, мъ-
 жествена постъпка
 ДОВѢ *прил.* храбър, доблестен
 ДОВО *ср.* (*субст. прил.*) добро (*τὸ
 καλόν*)
 ДОБРОДѢАННИЕ, ДОБРОДѢАННИЕ *ср.* бла-
 городна, добра постъпка
 ДОБРОРОДЪНЪ *прил.* благороден, от
 добър род (*εὐγενής*)
 ДОБРОТА *ж.* доброта
 ДОБРЪ *прил.* добър, хубав; доброде-
 телен
 ДОБРЪ *нрч.* добре

ДОБЪИТИ, ДОБЪДЖ, ДОБЪДЕШИ *св.*
 достигна, постигна, добия
 ДОБЪЕСТЬ *ж.* доблест (*Супр.*)
 ДОБЪД- *вж.* ДОБЪИТИ
 ДОВОЛЬНО БЪДЕТЬ ДОСТАТЪЧНО ЩЕ
 БЪДЕ: НЕ ДОВОЛЬНО МН БЪДЕТЬ
 ВРЕМА НЕ ЩЕ МИ БЪДЕ ДОСТА-
 ТЪЧНО ВРЕМЕТО (*οὐκ ἀρκέσει μοι
 ὁ χρόνος*)
 ДОВѢЛЕНЪ, ДОВѢЛЪНЪ *прил.* с *твор.*
пад. доволен от .; с *инф.*
 в състояние да ..; достатъчен
 ДОВѢЛЪТИ, ДОВѢЛІЖ, ДОВѢЛШН *и*
 ДОВѢЛѢИЖ, ДОВѢЛѢЮШИ *нсв.* с
дат. пад. стигам, достатъчен
 съм на някого
 ДОНД- *вж.* ДОНТИ II
 ДОНДЕЖЕ *вж.* ДОНЪДЕЖЕ
 ДОНТИ I, ДОНІЖ, ДОНШН *нсв.* доя,
 кърмя (малко дете)
 ДОНТИ II, ДОНДЖ, ДОНДЕШИ *св.* стиг-
 на, достигна, дойда до.
 ДОКОНЪУАТИ, -УАИЖ, -УАИШН *св.*
 свърша, довърша
 ДОМЪ *м.* -й- *осн.* къща, дом
 ДОНѢАНЖЕ СВЮЗ (ДО + НѢ + АН + ЖЕ)
 ДОКАТО
 ДОНЕСТИ, -НЕСЖ, -НЕСЕШИ *св.* занеса
 ДОНЪДЕЖЕ, ДОНДЕЖЕ СВЮЗ (ДО +
 НЪ + ДЕ + ЖЕ) ДОКАТО
 ДОСЕЛЪ *нрч.* до сега
 ДОСПѢТИ, ДОСПѢИЖ, ДОСПѢЮШИ *св.*
 успея, достигна, стигна, смогна
 ДОСТАТИ, ДОСТАИЖ, ДОСТАИЕШИ *св.* до-
 стигна; *безл.* ДОСТАИЕТЪ до-
 стигне, бъде достатъчно
 ДОСТОИНЪ *прил.* достоен, годен,
 отговарящ
 ДОСТОИНЪ *нрч.* достойно, както
 следва, както подобава
 ДОСТОИАННИЕ, ДОСТОИАННИЕ *ср.* наслед-
 ство, наследствен имот

Достоятн, Достоятж, Достоятнн нсв.
 стоя, прилягам на нещо, както
 трябва; *безлично* стои се,
 трябва, потребно е, приляга,
 подобава
Доухъторъ м. възглавница
Дошьд- вж. донтн II
Драгма вж. драгъма
Драгъ прил. скъп, скъпоценен
Драгъма ж. драхма (*δραχμή*)
Древле нрч. отдавна, по-рано,
 преди това
Древ(ъ)льнъ прил. стар
Дроуга ж. другарка, приятелка
Дроугонде нрч. другаде, на друго
 място
Дроугъ I прил. друг (различен от
 тоя); **Дроугъ Дроуга, Дроугъ**
къ Дроугоу (глаголатн) един
 друг, един на друг; въ **Дроу-**
гын друг път
Дроугъ II м. другар
Дроужнна ж. дружина
Дроужьба ж. приятелство, дружба
Дръжава ж. власт, могъщество
Дръжатн, Дръжж, Дръжннн нсв.
 владее, притежавам, държа в
 власт, държа за нещо; -са
с род. пад. придържам се към...
Дръзатн, Дръзаж, Дръзаетнн нсв.
 дръзвам, осмелявам се
Дръзнатн, Дръзнж, Дръзнешн св.
 дръзна, осмеля се
Дръзъ прил. дързък, смел
Дръколь м. -й- осн. тояга, дърво
Дръво ср. -s- осн. (*дръвес-*) и -o-
 осн. дърво
Драхълъ прил. тъжен, мрачен,
 опечален
Држгаръ м. военен чин, началник
 на войскова част (*δρουγγάριος*)

Држгарскъ прил. който е свой-
 ствен на **Држгаръ**
Доунятн, Доунж, Доунешн св. с
 на + *вин. пад.* духна към...
Доуховьнъ прил. духовен
Доухъ м. дух
Доуша ж. душа
Дх- = Доух-
Дш- = Доуш-
Дъва числит. с местоим. склон.,
м. р. два(ма), *ж. и ср. р.* дъвъ
 две
Дъваш(ъ)дн нрч. два пъти, дважд
Дъвож, на дъвож на две
Дъждъ м. дъжд
Дъхновение ср. дъхване, вдъхване,
 вдъхновение
Дъштн ж. -г- осн. (*дъштер-*) дъ-
 щеря
Дъхатн, Дъхаж, Дъхаетнн нсв.
 дишам
Дъерь ж. дол, пропасть, бездна
Дънесъ вж. дъньсъ
Дънь м. първонач. -п- осн. ден
Дъньница ж. денница
Дъньнъ прил. дневен, вседневен
Дъньсъ (дънь + съ) нрч. днес
Дъньсьнъ прил. днешен
Дъньшьнъ прил. днешен
Дъска, Дъска ж. дъска, маса, са-
 рафска маса
Дъволъ вж. днаволъ
Дъбатн вж. дъбатн
Дъва ж. девойка, девица
Дъвенца ж. смекч. -а- осн. девица
Дъдъ м. дядо
Дъдънъ прил. дядов
Дълатель м. работник
Дълатн, Дълаж, Дълаешн нсв.
 правя, работя

ДѢЛТЕЛЪ *м.* делител, разделител,
който дели

ДѢЛО *ср.* дело, работа, труд

ДѢЛМА *задлог с род. пад.*
заради

ДѢЛА *вж.* ДѢЛМА

ДѢЛѢ *вж.* РАДН И ДѢЛА

ДѢТЕЛЪ, ДѢТЕЛЪ *ж.* действуване,
вършене, дейност

ДѢТН I *ж.* -й- *осн. мн. ч.* деца

ДѢТН II, ДѢТЖ, ДѢТШН И ДѢТДЖ.
ДѢТДЕШН *нсв.* турям, дявам

ДѢТНШТЪ *м.* детенце, малко дете

ДѢТЪСКЪ *прил.* детински, детски.

ДѢТАНКЪ, -НЪКЪ *ср.* деяние, действие,
правене, вършене

ДѢТЯТН, ДѢТЖ, ДѢТШН *нсв.* дейст-
вувам, правя, върша; не ДѢТН
недей, остави

Є- *вж.* ІЄ-

Ж

ЖАЛНТН, ЖАЛЖ, ЖАЛШН *нсв.* жаля;
-СА жалвам се, споря, вода
процес; -СИ споделям си жал-
бата, плача се, тъжа се

ЖАЛОСТЬ *ж.* ревност

ЖАЛЪ *ж.* гроб, гробница, надгро-
бен паметник; *мн. ч.* жалн
гровища

ЖЕ *енклит. съюз.* (дѣ), ЛЪКЪ, но, а

ЖЕГ- *вж.* ЖЕШТН

ЖЕЛАТН, ЖЕЛАЖ, ЖЕЛАШН *нсв.* же-
лая; искам, копнея за нещо

ЖЕЛЪЗ(Ъ)НЪ *прил.* железен; ЖЖЕ ЖЕ-
ЛЪЗНО окови, верига

ЖЕЛЪННЪ *ср.* желанне, копнеж

ЖЕЛЪТН *вж.* ЖЕЛАТН

ЖЕНА *ж.* жена

ЖЕНТВА *ж.* женитба.

ЖЕНТН СА, ЖЕНЖ СА, ЖЕНШН СА
нсв. женя се

ЖЕНУХЪ *м.* жених, младоженец

ЖЕНЪСКЪ *прил.* женски

ЖЕСТОКЪ *прил.* жесток, немилостив

ЖЕСТОСЪДНЪ *ср.* жестоко сърдие,
кораво сърдие, кораво сърдеч-
ност

ЖЕШТН, ЖЕЖ, ЖЕЖШН *нсв.* изга-
рям нещо

ЖНЕ- *вж.* ЖНТН

ЖНЕВТН, ЖНЕЛЖ, ЖНЕВШН *нсв.* съ-
живявам

ЖНЕВЪТЪ *м.* живот

ЖНЕВЪТЪНЪ *прил.* който се отнася
до живота: НМАТЪ СЪБТА ЖНЕВЪ-
ТЪНААГО има светлината на
живота

ЖНЕВЪ *прил.* жив

ЖНД- *вж.* ЖЪДАТН

ЖНДОВННЪ *м.* юдеин, евреин

ЖНДОВЪСКЪ *прил.* юдейски, еврейски

ЖНДОВЪСКЫ *нрч.* по еврейски

ЖНДЪ *м.* (*мн. ч.* ЖНДОВЕ) евреин

ЖНЗНЪ *ж.* живеене; живот

ЖНЛА *ж.* жила, ЖНЛАМН ослабленъ
парализиран

ЖНАНШТЕ *ср.* жилище, живелище

ЖНТЕЛЪ *м.* жител

ЖНТН, ЖНЕЖ, ЖНЕШН *нсв.* живея;
аор. ЖНУХЪ, ЖНЕ и ЖН

ЖНТНЪ, ЖНТЪКЪ *ср.* живеене, прекар-
ване на живота, живот

ЖНТНЪСКЪ *прил.* житейски, който
се отнася до живота

ЖНТО *ср.* храна

ЖНШТЕ *ср.* жилище, обиталище

ЖРЪДЪ *жс.* прът, дърво
ЖРЪНЪВЪ *м.* воденичен камък
ЖРЪНЪ и **ЖРЪНЪВЪ** *жс.* -й- *осн.* (жръ-
 нъв-) мелница, жерка
ЖРЪТВА, **ЖРЪТВА** *жс.* жертва
ЖРЪТН (*вм.* **ЖРЪТН**) *богомъ* принасям
 жертва на боговете
ЖРЪБЕНН, **ЖРЪБЪН** *м.* жребий
ЖРЪБЪЦЪ *м.* жребче, конче
ЖРЪБА *ср.* -nt- *осн.* (жръбат-)
 жребче, конче
ЖРЪТН, **ЖРЪЖ**, **ЖРЪШН** *нсв.* прина-
 сям жертва, жертвувам

ЖЪДАТН, **ЖЪДЖ**, **ЖЪДЕШН** и **ЖНДЖ**,
ЖНДЕШН *нсв.* чакам, ожидам
ЖЪЗЛЪ *м.* жезъл, скиптър
ЖЪРЪЦЪ *м.* смекч. -о- *осн.* жрец
ЖЮПЕЛЪ, **ЖОУПЕЛЪ** *м.* горяща сяр
ЖАДАТН, **ЖАЖДЖ**, **ЖАЖДЕШН** и
ЖАДМЖ, **ЖАДМЪШН** *нсв.* жаден
 съм, жадувам
ЖАЖДА *жс.* жажда
ЖАТВА *жс.* жътва
ЖАТЕЛЪ *м.* -ю- *осн.* жътвар
ЖАТН I, **ЖЪМЖ**, **ЖЪМЕШН** *нсв.* стискам
ЖАТН II, **ЖЪНЖ**, **ЖЪНЪШН** *нсв.* жъна

ЗЕЪЗДА *жс.* звезда

S

СЕЛО *нрч.* много, твърде

З

за предл. с *винит. пад.* за, по-
 ради; с *творит. зад;* с *род.*
 по причина на

ЗАБЛАЖДАТН, **ЗАБЛАЖДАЖ**, **ЗАБЛАЖДАШН**
св. заблудя, сбъркам, побъркам
ЗАБЪДЪННЪ *ср.* бдение

ЗАБЪГТН, **ЗАБЖДАЖ**, **ЗАБЖДЕШН** *св.*
 забравя; *мин. страд. прич.*
ЗАБЪВЕНЪ забравен

ЗАВНАДЪЛНЪ *прил.* завистлив,
 който завижда

ЗАВИСТЪ *жс.* завист

ЗАВИСТЪЛНЪ *прил.* обладан от за-
 вист, завистлив

ЗАВЪТЪ *м.* завет, завещание

ЗАВЪШТАТН, **ЗАВЪШТАЖ**, **ЗАВЪ-**
ШТАКЪШН *св.* завещая (ЗАВЪШТА-
 БАТН *нсв.* завещавам)

ЗАВАЪДАТН, **ЗАВАЪДАЖ**, **ЗАВАЪДАШН**
нсв. завързвам, закачвам, кър-
 пя (мрежа)

ЗАГВОЪДАТН, **ЗАГВОЪДАЖ**, **ЗАГВО-**
ЪДАШН *св.* закова, загвоздя

ЗАГРАДАТН, **ЗАГРАДАЖ**, **ЗАГРАДАШН**
св. заградя, преградя

ЗАДН *нрч.* съ **ЗАДН** отзад, отдире

ЗАДЕЪТН, **ЗАДЕЖДАЖ**, **ЗАДЕЖДЕШН** и
ЗАДЕЪЖ, **ЗАДЕЪШН** *св.* принудя

ЗАЖЕГ- *вжс.* **ЗАЖЕШТН**

ЗАЖЕШТН, **ЗАЖЕГЖ**, **ЗАЖЕЖЕШН** *св.*
 запаля

ЗАЪНРАТН, **ЗАЪНРАЖ**, **ЗАЪНРАШН**
нсв. заглеждам за укор, за-
 зирам

ЗАЪРЪЕТН, **ЗАЪРЪЕЖ**, **ЗАЪРЪЕШН** *св.*
 загледам за укор, взра се в
 някого

ЗАИМ- *вжс.* **ЗАИАТН**

ЗАИМОДАВЪЦЪ *м.* заемодавец, който
 дава на заем

ЗАИМЪ *м.* заем

ЗАИТН, **ЗАИДАЖ**, **ЗАИДЕШН** *св.* зайда
 (за слънцето)

ЗАКААТН, **ЗАКОЛЪЖ**, **ЗАКОЛЪШН** *св.*
 заколя

ЗАКЛЕНЪТН (*от* ЗА-КЛЕП-НЪТН), ЗА-
 КЛЕНЪ, ЗАКЛЕНЕШН *св.* затворя,
 заключа
ЗАКЛАННАТН, ЗАКЛАННАЪ, ЗАКЛАННАЕШН
нсв. заклинам
ЗАКЛЮЧЪТН, -ЧЪ, -ЧЕШН *св.* заключа;
 -СА заключа се
ЗАКОЛ- *вж.* ЗАКЛАТН
ЗАКОНОУЧИТЕЛЪ *м.* учител, тълку-
 вател на закона (на свещения
 закон, на писанието)
ЗАКОНЪ *м.* закон; заповеди на вя-
 рата
ЗАКОНЬНИКЪ *м.* познавач на закона;
 знаещ Моисеевия закон
ЗАКОНЬНЪ *прил.* законен, според
 закона
ЗАКОНЬНЪ *нрч.* законно, съгласно
 със закона
ЗАКРЪЖИТН, -КРЪЖЪ, -КРЪЖЕШН *св.* -
 закрия, заблудя
ЗАКЪЛА *вм.* ЗАКЛА *вж.* ЗАКЛАТН
ЗАМАТОРЪТН, -РЪЖЪ, -РЪЖЕШН *св.* за-
 старея, стана в напреднала
 възраст
ЗАНЕ *свюз* защото; *вж.* НЕ
ЗАПЕЧАТЪЛЪТН, -ЛЪЖЪ, -ЛЪЖЕШН *св.*
 запечатя; поставя печат при
 затваряне на нещо; заверя,
 потвърдя
ЗАПННАТН, ЗАПННАЪ, ЗАПННАЕШН
нсв. (*св.* ЗАПАТН, ЗАПЪНЪ, ЗАПЪ-
 НЕШН) спъвам, поставям крак
ЗАПЛЪВАТН, -ПЛЪЖЪ, -ПЛЪЖЕШН *св.*
 заплюя
ЗАПОВЪДАНИЕ *ср.* забрана, запре-
 щение
ЗАПОВЪДАТН, -ДАЖЪ, -ДАЕШН *нсв.*
 заповядвам, възлагам, поръчвам
ЗАПОВЪДЪ *ж.* заповед
ЗАПОВЪДЪТН, ЗАПОВЪМЪ, ЗАПОВЪСН *св.*
 заповядам, възложя, поръчам

ЗАПРЪВЪТН, ЗАПРЪШЪЖЪ, ЗАПРЪТНШН
св. забраня, порица, укоря;
 заповядам
ЗАПРЪШТЕНИЕ *ср.* забрана, запреше-
 ние
ЗАПУСТЪНИЕ *ср.* запустение, опу-
 стошение, разрушение
ЗАПУСТЪТН, -ПУСТЪЖЪ, -ПУСТЪЖЕШН
св. запустея, подложя се на
 опустошаване, разрушаване
ЗАПАТН, -ПЪЖЪ, -ПЪЖЕШН *св.* *с дат.*
над. поставя удовка на някого,
 скроя кюляф на някого
ЗАКОПНЕЪ *прил.* лукав, който
 дебне
ЗАСТОЯТН, ЗАСТОЖЪ, ЗАСТОЖЕШН *св.*
 додея, измъча
ЗАСТЪЖИТН, ЗАСТЪЖНАЖЪ, ЗАСТЪЖНЕШН
св. стана застъпник, поддърж-
 ник на някого
ЗАСТЪПНИКЪ *м.* застъпник, за-
 щитник
ЗАТВАРИАТН, -РИАЖЪ, -РИАЖЕШН *нсв.*
 затварям
ЗАТВОРИТН, -ТВОРИЖЪ, -ТВОРИШН *св.*
 затворя
ЗАТЪКНЪТН, ЗАТЪКНЪ, ЗАТЪКНЕШН
св. затъкна, възпра, ограда
ЗАХОДНТН, ЗАХОЖДЪ, ЗАХОДНШН
нсв. захождам; скривам се;
 потъвам
ЗАУАЛО *ср.* начало
ЗАУАТН, ЗАУЪНЪ, ЗАУЪЖЕШН *св.*
 започна, почна
ЗАМАТН, ЗАИМЪ, ЗАИМЕШН *св.* заема,
 дам на заем
ЗВЕЪДА *ж.* звезда
ЗВЕЪДОУЪТЕНИЕ *ср.* звездобройство
ЗВЕЪРЪ *м.* -й *осн.* звяр
ЗВЕДЕСОВЪ *прил.* Зеведеев (Ζεβε-
 δαιου)
ЗЕЛНЕ, ЗЕЛЪ *ср.* зелена растител-
 ност, зеленчув

ЗЕМН дат. и мест. пад. от **ЗЕМЛЯ**
 (без вметнато ѱ)
ЗЕМЛЕМЪРЕННИ ср. землемерство
ЗЕМЛЪСКЪ прил. земен, на земята
ЗЕМЛЯ ж. -ѱа- осн. земя
ЗЕМЪНЪ прил. земен
ЗИЖД- вж. **ЗЪДАТИ**
ЗИМА ж. зима
ЗИМЪ нарч. зиме
ЗЛАТНИКЪ м. златна пара, жълтица
ЗЛАТНИЦА ж. смекч. -а- осн.
 жълтица
ЗЛАТО ср. злато
ЗЛАТЬ прил. златен
ЗЛЪУЪ ж. жлъчка; горчиво питие
ЗМНИ м. змей (мн. ч. **ЗМНИКЪ**)
ЗМНЯ ж. змия
ЗНАМЕНАТИ, **ЗНАМЕНАЖ**, **ЗНАМЕНАШИ**
 нсв. запечатвам, означавам с
 поставяне печат
ЗНАМЕННИ ср. знак за обявяване;
 белег; знамение

ЗНАТИ, **ЗНАЖ**, **ЗНАШИ** нсв. зная
ЗОВ- вж. **ЗЪВАТИ**
ЗРАКЪ м. вид. бѣ бо **ЗРАКЪ** нго ѣко
 млзнии (Мт XXVIII, 3) видѣт
 му беше като светкавица
ЗЪРНО, **ЗЪРНО** ср. зърно
ЗЪВАТИ, **ЗЪВЖ**, **ЗЪВАШИ** нсв. зова,
 викам
ЗЪЛО ср. (субст. прил.) зло, злина
ЗЪЛОБА ж. злоба, злост, лукавство
ЗЪЛОДѢИ м. злодей
ЗЪЛОКЪЗНЪНЪ прил. коварен, хитър,
 лукав, служещ си с нечестни
 средства
ЗЪЛЪ прил. зъл, лош
ЗЪЛЪ нарч. зле, лошо
ЗЪДАНИ ср. здание, сграда
ЗЪДАТИ, **ЗИЖДЖ**, **ЗИЖДЕШИ** нсв.
 зидам, градя къща
ЗЪРѢТИ, **ЗЪРЖ**, **ЗЪРАШИ** нсв. гледам
ЗЪЛО вж. **ЗЪЛО**
ЗЪБЪ м. зъб

Н

Н I съюз и
Н II вин. пад. за м. р. ед. ч. от
 анафор. местоим. *н, *на, *не
 н = нци
НАКЪВЪ, **НАКОВЪ**, **НАКЪВЪ** м. Яков
 (Ἰακώβ, Ἰάκωβος)
НЕО съюз защото
НГЕТА ж. йота
НГО ср. хомот, ярем
НГРАТИ, **НГРАЖ**, **НГРАШИ** нсв. играя,
 танцувам
НГОУМЕНЪ м. игумен, управник на
 манастир (ἡγουμένηος)
НГОУМЕНЪЯ ж. -а- осн. игуменка
 (ἡγουμένη)
НГЪЛНЪ прил. иглен

НДЕ вж. **НДЕЖЕ**
НДЕЖЕ нарч. където
ИДОЛОСЛОУЖИТЕЛЪ м. идолопоклон-
 ник, езичник (εἰδωλολάτρης)
ИДОЛЪ м. фигура; статуя; идол
 (εἶδωλον)
ИДОМЪ прост. аорист, I л. мн. ч.
 от **ИТИ**
ИЕРЕН вж. **ИЕРЪИ**
ИЕРУХОНЪ м. Йерихон (град, който
 съществувал някога в Ханаан,
 днешен Израел)
ИЕРОУСАЛНМЪ вж. **ИЕРОУСАЛНМЪ**
ИЕРЪИ м. иерей, свещеник у право-
 славните християни (ιερεὺς)
ИЖДЕ нарч. където

ИЖДЕКОНЫЪ *прил.* изначален, пър-
 воначален
ИЖДЕН- *вж.* ИЗГЪНАТИ
ИЖДЕН- *вж.* ИЖАНТИ
ИЖАНТИ (*от* ИЗ-ЖИТИ), ИЖДЕНЖ,
 ИЖДЕНЕШИ *св.* преживея; по-
 харча
ИЖЕ *местоим.* който
ИЖЬ *вж.* ИЖЕ
ИЗ, *предл.* с *родит. пад.* ИЗ, ОТ
ИЗБАВНТИ, -БАВАЖ, -БАВШИ *св.*
 избавя, освободя
ИЗБАВЛЕНИЕ *ср.* избавление
ИЗБИТИ, ИЗБИЖ, ИЗБИЕШИ *св.* из-
 бия, убия
ИЗБЛАД- *вж.* ИЗБЛАСТИ
ИЗБЛАСТИ, ИЗБЛАДЖ, ИЗБЛАДЕШИ
св. измисля нещо лъжливо
ИЗБРАТИ *вж.* ИЗБЪРАТИ
ИЗБИВАТИ, -ВАЖ, -ВАЕШИ *нсв.* в
 изобилие съм
ИЗБИТИ, ИЗБИЖ, ИЗБИДЕШИ *св.*
 освободя се, избавя се
ИЗБИТИЕ, ИЗБИТИЕ *ср.* освобожда-
 ване, свършване
ИЗБИТЪКЪ *м.* излишък, изобилие
ИЗБЪРАТИ, ИЗБЕРЖ, ИЗБЕРЕШИ *св.* из-
 бера
ИЗБИД- *вж.* ИЗБИТИ
ИЗВЕД- *вж.* ИЗВЕСТИ, ИЗВЕДЖ
ИЗВЕЗ- *вж.* ИЗВЕСТИ, ИЗВЕЗЖ
ИЗВЕСТИ I, ИЗВЕДЖ, ИЗВЕДЕШИ *св.*
 изведа
ИЗВЕСТИ II, ИЗВЕЗЖ, ИЗВЕЗЕШИ *св.* из-
 возя, изкарам с кола
ИЗВЕНТИЕ *ср.* извивка, нещо извито
 за хубост
ИЗВЕШТИ, -ВЕЖ, -ВЕЕШИ *св.*
 извлека
ИЗВОДНТИ, -ВОДЖ, -ВОДШИ *нсв.*
 извеждам
ИЗВОЛЕНИЕ *ср.* желание; позволение

ИЗВОЛНТИ, ИЗВОЛЖ, ИЗВОЛШИ *св.*
 благоволявам, одобрявам, на-
 мирам за добре
ИЗВЪРЪШТИ, ИЗВЪРЖ, ИЗВЪРЖЕШИ *св.*
 изхвърля
ИЗВЕСТИТИ, ИЗВЕШТАЖ, ИЗВЕСТИШИ
св. известя; -СА позная, разбира
ИЗВЕСТВОВАТИ, ИЗВЕСТВОУЖ, ИЗВЕСТВОУЕ-
 ШИ *нсв.* известявам, съобщавам
ИЗВЕСТЪНЪ *прил.* известен
ИЗВЕСТЪНЪЕ *нрч.* по-добре
ИЗВЕШТЕНИЕ *ср.* известяване, разяс-
 няване
ИЗВЕШАТИ, ИЗВЕЖ, ИЗВЕЕШИ *св.* из-
 вея, направля да изчезне, пръсна
 по вятъра
ИЗГОННТИ, ИЗГОНЖ, ИЗГОНШИ *нсв.*
 изгонвам
ИЗГОРЕТИ, -ГОРЖ, -ГОРШИ *св.* изгоря
ИЗГЪНАНИЕ *ср.* изгонване, изгна-
 ние; преследване
ИЗГЪНАТИ, ИЖДЕНЖ, ИЖДЕНЕШИ *св.*
 изгоня
ИЗГЪБ- *вж.* ИЗГЪБНАТИ
ИЗГЪБАТИ, ИЗГЪБАЖ, ИЗГЪБАЕШИ
и ИЗГЪБАЖ, ИЗГЪБАЕШИ *нсв.*
 загивам, умирам
ИЗГЪБНАТИ, ИЗГЪБНАЖ, ИЗГЪБНАЕШИ
св. загина, погина
ИЗДАЛЕЧЕ *нрч.* издалече, отдалече
ИЗДАМАТИ, ИЗДАМЖ, ИЗДАМЕШИ *св.*
 изразходвам, изхарча
ИЗДОБЪРЪНЪ *прил.* украсен
ИЗДРАИЛЪ *м.* Израил (*Израїл от евр.*)
ИЗДРЕШТИ *вж.* ИЗРЕШТИ
ИЗДЪХНАТИ, ИЗДЪХНАЖ, ИЗДЪХНАЕШИ
св. издъхна, умра
ИЗДЪШЕ *аор.* за 2 и 3 л. ед. ч. от
 ИЗДЪХНАТИ
ИЗДЪХАТИ, -ХАЖ, -ХАЕШИ *нсв.*
 издъхвам, умирам

НЗНА- *вж.* НЗНТИ
НЗНСКАТИ, **НЗНШТЖ**, **НЗНШТЕШИ** *св.*
 потърся, изискам
НЗНТИ, **НЗНАЖ**, **НЗНАЕШИ** *св.* изляза;
мин. действ. прич. I ншьдъ
вм. нз-шьдъ
НЗЛАЗНТИ, **-лажж**, **-лазнши** *нсв.* из-
 лизам
НЗЛНХА *нрч.* без мярка, извънред-
 но много; извънредно силно
НЗЛНАТИ, **НЗЛЕЖ**, **НЗЛЕЕШИ** *св.* из-
 лея
НЗЛЕСТИ, **НЗЛЕЗЖ**, **НЗЛЕЗЕШИ** *св.*
 изляза
НЗМАНАТЪСКЪ *прил.* исмайлитски,
 на исмаилитите, т. е. арабите,
 уж потомци на библейския
 Исмаил, син на Аврам
НЗМРЕТИ, **НЗМРЕШИ**, **НЗМРЕЖЪ** *св.*
 измрещ, измрат; *мин. действ.*
прич. II нзмрълъ
НЗМЪИТИ, **НЗМЪИЖ**, **НЗМЪИЕШИ** *св.* из-
 мия, изкъпя; *мин. страд. прич.*
 нзмъвенъ измит
НЗМЕНА *жс.* замяна, откуп
НЗНЕМОШТИ, **НЗНЕМОЖЖ**, **НЗНЕМОЖЕШИ**
св. изнемогна, стана немоощен
НЗНЕСТИ, **-несж**, **нечеш** *св.* изнсса
НЗНОСНТИ, **-ношж**, **-носнши** *нсв.* из-
 насям
НЗОБРЕСТИ, **-обращтж**, **-обращтеш**
св. изобретя, изнамеря
НЗРЕШТИ, **-рекж**, **-речеш** *св.* изрека,
 кажа
НЗРАДЪНЪ *прил.* личен, извънре-
 ден по качество, изряден
НЗРАДЪНЪ *нрч.* лично, извънредно,
 изрядно
НЗЪНЖТРЪ *нрч.* извътре, отвътре
НЗЪМ- *вж.* НЗАТИ
НЗЪД- *вж.* НЗЕСТИ
НЗЪСТИ, **НЗЪЕМЪ**, **НЗЪЕШИ** *св.* изям

НЗАТИ, **НЗЪМЖ**, **НЗЪМЕШИ** *св.* из-
 зема, извадя; избавя, спася
НЪЕМОНЪ *м.* управител (*ἡγεμών*)
НКОНА *жс.* изобразено подобие, об-
 раз (*εἰκών*)
НКНОМЪ *м.* домоуправник, домакин
 (*οἰκονόμος*)
НКОНЪНЪ *прил.* образен, фигурати-
 вен
НЛНЪ *сюз* или
НЛНА *м.* Илия, пророк (*евр.* *Ἰλίας*)
НМА *дат. и творит. пад. дв. ч.*
от местоим. *н, *я, *е
НМАМЪ *вж.* НМЪТИ
НМАТИ, **НМАЖЖ**, **НМАЕШИ** *и рядко*
НМАЖЖ, **НМАЕШИ** *нсв.* вземам,
 хващам
НМЕ- *вж.* ЯТИ
НМЕНОВАТИ, **НМЕНΟΥЖЖ**, **НМЕНΟΥЕШИ**
нсв. именувам, назовавам, на-
 ричам
НМЪ I *дат. пад. мн. ч. от местоим.*
 *н, *я, *е
НМЪ II *мин. действ. прич. I* от яти
НМЪИ *сег. действ. прич. от НМЪТИ*
НМЪИНИЕ *ср.* имущество, имане, имот,
 притежание
НМЪТИ, **НМАМЪ**, **НМАШИ** *нсв.* имам;
*употребява се и като спома-
 гат. глагол за образуване на
 бѣд. време: н нмѣти нмашн*
сѣкровнште на небесе (εἴς τας...)
(Мт XIX, 21) и ще имаш
сѣкровище на небето; сѣдър-
жам
НМА *ср. -п- осн. (имен-)* име
ННАКЪ *прил.* иначе
ННАЧЕ *нрч.* иначе, иначе
ННОГДА *нрч.* някога
ННОПЛЕМЕННИКЪ *м.* другородец, от
 друго племе, чужденец
ННОСТАВЪНЪ *прил.* непрестанен

иноуадъ прил. единороден, един-
ствена рожба

инъ местоим. друг

инъдикътъ м. брой на годината в
кръг от 15 години (ἑνδικτος)

инъдоу нрч. от друго място

Иорданъ, Иоръданъ м. Йордан,
река в Израел

ипокрнтъ вм. впокрнтъ м. лицемер

ирм = Иероусалимъ

Иродина, Иродинада ж. Иродиада
(Ἡρωδιάς)

иродинанинъ м. привърженик на
Ирод Антипа

Иродъ м. Ирод

ирън вж. нърън

ис = исъ = И(н)соусъ

Исааковъ прил. притеж. от Исав

Исаа м. Исая (пророк) (Ἰσαΐας)

исви = И(н)соусови дат. пад. ед. ч.
на И(н)соусъ по аналогия на
-й- основи

исвъ = И(н)соусовъ прил. Исусов

исказати, искажж, исказати св.
скопя; кастрирам; унищожа,
разруша

искание ср. дирене, търсене

искариотъскъ прил. Искаротски
(от Искарот)

искати, иштъ, иштени нсв. с
род. пад. търся, диря

исклати, исколаж, исколени св. из-
коля

искони нрч. отначало, изначало,
изпърво

исконъ(нъ) прил. първоначален, из-
начален, изконен

исконъуагати, -уагаж, -уагаени нсв.
изпълвам, напълвам;
- са изпълвам се

исконъуати, -уагаж, -уагаени св.

свърша, завърша, доведа нещо
започнато до край; - са свърши
се, довърши се

ископати, ископаж, ископаени св.
изкопая

искоренити, искорениж, искоренити св.
изкореня

искръ нрч. близко, близо; предл.
с родит. пад. близо до

искрънъ прил. ближен, близък

искоусити, искоушиж, искоусити св.
изпитам с хитрост, изкуся

искоусънъ прил. изкусен, изпитан,
вещ.

искоушати, -шаж, -шаени нсв. из-
яждам; изпитвам с хитрост,
изкушавам

искомшенне ср. изпитване, изпита-
ние, изкушение

исми = И(н)соусомъ

испити, испиж, испиени св. излия

испълнение ср. изпълване, напъл-
ване, пълнота

испълнити, изпълниж, изпълнити св. с
винит. пад. и родит. пад. изпълня,
напълня нещо или някого с нещо: и въ изпълните
мъръ отъцъ вашнхъ и вие напълнете
мярката на вашите бащи; алужитамъ
испълни благъ гладните изпълни с
блага; - са с творит. или родит. пад.
изпълня се с нещо или от нещо: изпълни
са доухомъ изпълни се от духа; и доуха
свѣтаго изпълни са и ще се изпълни
със светия дух; - са в третолична
употреба изпълни се нещо, измине се,
стане, настъжи, дойде нещо; изпълни
са время родити юн

настана време тя да роди;
ИСПЛЪНИША *св.* дънкѣ служѣбы
 ѿго изминаха се дните на служ-
 бата му
ИСПЛЪНЪ *прил. (несклоняемо)* из-
 пълнен
ИСПЛЪНИАТИ, -НИАЖ, -НИАЮШИ *нсв.*
 изпълням, изпълвам, напълвам
 (*вж.* **ИСПЛЪНИТИ**)
ИСПЛЪТИ, **ИСПЛЪВЪЖ**, **ИСПЛЪВЕШИ** *св.*
 изплева, оплева, очисти от пле-
 вели
ИСПОВѢДАННѢ, -ННѢ *ср.* изповед,
 признаване на грях
ИСПОВѢДАТИ, -ВѢДАЖ, -ВѢДАЮШИ
нсв. изповядвам; признавам;
 славя, прославям; - *св.* изповяд-
 вам се
ИСПОВѢДЕТИ, **ИСПОВѢМЪ**, **ИСПОВѢСИ** *св.*
 призная, кажа открито, изявя,
 изповядам
ИСПОВѢДЪ *ж.* изповед
ИСПРАВИТИ, -ПРАВІЖ, -ПРАВІЮШИ *св.*
с вин. пад. изправя, направя
 нещо право; правилно извърша
 нещо
ИСПРАВЛЕННѢ, -ННѢ (*в Супр.* **ИСПРА-**
ВЪЕННѢ) *ср.* изправяне, спасение;
 правилно извършване; съмѣре-
 нѣа **ИСПРАВЪЕННѢ** правилно спа-
 зване изискванията на смире-
 нието
ИСПРАХНѢЛЪ *прил.* превърнал се в
 прах
ИСПРОВЪРЪШИТИ, -ВРЪЖАЖ, -ВРЪЖЕШИ *св.*
 преобърна, съборя, прекатуря
ИСПРОСИТИ, -ПРОШАЖ, -ПРОСИШИ *св.*
 измоля, изискам
ИСПРЪ *нрч.* въ **ИСПРЪ** нагоре
ИСПРЪВА, **ИСПРЪВА** *нрч.* изпърво,
 първом, отначало
ИСПУСТИТИ, -ПУСТИЖ, -ПУСТИШИ
св. изпусна

ИСПЪТАТИ, -ТАІЖ, -ТАЮШИ *св.* из-
 питам
ИСПЪСАТИ, -ПИШАЖ, -ПИШЕШИ *св.* из-
 пиша, украся със стенопис
ИСТАПАЯТИ, -ПАЯЖ, -ПАЯЮШИ *нсв.*
 потопявам; - *св.* потъвам във
 вода
ИСТАУАТИ, -УАІЖ, -УАЮШИ *нсв.* (**ИСТО-**
УИТИ, -УЖ, -УИШИ *св.*) пускам да
 изтече, източвам, изтакам
ИСТЕК- *вж.* **ИСТЕШТИ**
ИСТЕШТИ, **ИСТЕЖАЖ**, **ИСТЕЧЕШИ** *св.* из-
 тека
ИСТИНА *ж.* истина
ИСТИНЕНЪ, **ИСТИНЪНЪ** *прил.* истинен,
 справедлив; истински
ИСТИРАТИ, -РАІЖ, -РАЮШИ *нсв.*
 стривам
ИСТОВЪ *прил.* истински, същински,
 действителен; разумен
ИСТОПЖТИ, **ИСТОПЖАЖ**, **ИСТОПЕШИ** (*вм.*
ИСТОПНЖТИ) *св.* потъна, удавя се
ИСТОПИТИ, **ИСТОПАЖ**, **ИСТОПИШИ** *св.*
 потопя
ИСТОУЕН = **ИСТОУЪ(И)** *мин. действ.*
прич. I от **ИСТОУИТИ**, **ИСТОУЖ**
ИСТОУИТИ *вж.* **ИСТАУАТИ**, източа
ИСТОУЪНИКЪ *м.* извор, източник
ИСТРЪГНИТИ, **ИСТРЪГНАЖ**, **ИСТРЪГНЕШИ**
св. изтръгна, извадя, изтегля
 от долу на горе
ИСТРЪБЕЛЯТИ, -БЕЛЯЖ, -БЕЛЯЮШИ
нсв. изчиствам, очистивам, по-
 чиствам
ИСТЪ *прил.* същ, същински, истин-
 ски, съществуващ
ИСТЪКАТИ, **ИСТЪКАЖ**, **ИСТЪЧЕШИ** *св.*
 изтъка
ИСТЪКНИТИ, **ИСТЪКНАЖ**, **ИСТЪКНЕШИ**
св. извадя, избода (*за око*)

НСТЪЛЪННІЕ *ср.* изтляване, стопяване, изчезване, загиване, пропадане

НСТЪЛЪТН, НСТЪЛЪЖ, НСТЪЛЪЖШН
св. стопя се, пропадна

НСТЪНІТН, НСТЪНІЖ, НСТЪНІШН *св.*
изтъня, направя нещо тънко

НСТАЪДАТН, НСТАЪДАЖ, НСТАЪДАШН и
НСТАЖЖ, НСТАЖЕШН *св.* изтегля,
иззема, взема обратно

Н(Н)СОУСЪ *м.* Исус (*Ἰησοῦς* от *ст.*
евр. Иешуа 'спасител')

НСХОДАНТН, НСХОЖДАЖ, НСХОДАНШН
нсв. излизам

НСХОДАННТЕ *ср.* изход

НСХОДЪ *м.* изход; изчезване

НСХЪИТНТН, -ХЪИШТЖ, -ХЪИТШН *св.*
с *отъ* + *род. пад.* изтръгна,
отърва от...

НСЦЪЛАНТН, НСЦЪЛАНЖ, НСЦЪЛАНШН *св.*
излекувам, изцера, оздравя

НСЦЪЛЪТН, НСЦЪЛЪЖ, НСЦЪЛЪЖШН
св. оздравея

НСЦЪЛІАТН, -ЦЪЛІАЖ, -ЦЪЛІАШН
нсв. изцеравам

НСЪ = **Н(Н)СОУСЪ**

НСЪХНЖТН, НСЪХНЖ, НСЪХНЕШН *св.*
изсъхна

НСЪПАТН, НСЪПАЖ, НСЪПАШН *св.*
изсипа

НСЪШТН, НСЪЖЖ, НСЪУЕШН *св.* изсека
от камък или в камък

НСАКНЖТН, НСАКНЖ, НСАКНЕШН *св.*
пресекна

НТН, НДЖ, НДЕШН *нсв.* вървя (в
определена посока); *мин. дей-*
ств. прич. I **ШЪДЪ**, *женски род*
ШЪДЪШН (*основа на косв. па-*
дежи шъдъш-)

НЦЪЛЕННІЕ, НЦЪЛЕННІЕ *ср.* излекуване,
изцераване

НЦЪЛАНТН *вж.* **НСЦЪЛАНТН**

НЦЪЛІАТН *вж.* **НСЦЪЛІАТН**

НШЕД- *вж.* **НШЪД-**

НШТ- *вж.* **НСКАТН**

НШТЕЪНАТН (*от* **НЪ-УЕЪНЖТН**),

НШТЕЪНАЖ, НШТЕЪНАШН *св.* изчез-
на, стана невидим

НШТНСТН (*от* **НЪ-УНСТН**), **НШТЪТЖ,**
ННТЪТШН *св.* преброя, изброя

НШТНСТНТН (*от* **НЪ-УНСТНТН**), **НШТН-**
ШТЖ, НШТНСТШН *св.* изчистя,
очистя

НШТАДНЕ (*от* **НЪ-УАДНЕ**) *ср.* из-
род

НШЪД-, НШЪЛ- *вж.* **НЪНТН**

НШКОВЪ *вж.* **НАКОВЪ**

НЮ = **НЮЛЬ** *м.* юли (месец)

НЮДА *м.* Юда (*евр.* *יִוְדָאָה*)

НЮДЕН и **НЮДЪН** *м.* юдей, еврей
(*Ἰουδαίος*)

НЮДЕНСКЪ, НЮДЪНСКЪ *прил.* юдейски

НЮДЕА, НЮДЕА *ж.* Юдея, област
от някогашна Палестина
(*Ἰουδαία*)

НІАКОВЪ, НІАКОВЪ *вж.* **НАКОВЪ**

НУ = **Н(Н)СОУСОУ**

h

Ѡ *кирилски транскрипционен знак*
за глаголическата буква М,
въведен от В. Ягич; числена
стойност 30

ГЕДЪСНІМАНН, ГЕОЪСНІМАНН, ГЕН'СНІМ-
АНН *ж.* Гетсимані (*Γεθσημανή*)

ГЕОНА, ГЕОНА *ж.* геена, ад (*γέεννα*
от евр.)

ГЕОНЪНЪ *прил.* адов
ГЕОНЪСКЪ *прил.* адски

ГЕОР(Ъ)НИИ *м.* Георги
ГЕОЛЪГОТА *погрешно* *вм.* Голъгофа

К

К=КОНЬЦЪ

К=КОНЬЦЪ

КАА *вм.* КАА *вж.* КЪН

КАДНО *ср.* тамян; кадилница

КАДНТИ, КАЖДЪ, КАДНШИ *нсв.*

кадя

КАЖЕНИКЪ *м.* евнух, скопец

КАЗАННЕ, КАЗАНЬЕ *ср.* указание,
наставление; наказание

КАЗЪТИ, КАЖЪ, КАЖЕШИ *нсв.* показ-
вам; поучавам

КАНАФА *м.* Каяфа (Καϊάφας)

КАКО *нрч.* как

КАКОВЪ *местоим.* какъв

КАКЪ *местоим.* какъв

КАЛАНЪДИ *само мн.* календи (*лат.*
calendae — първият ден на все-
ки месец): прѣжде четърь ка-
ланъдъ маръта четири дена
преди календите на март, *т. е.*
на 26 февруари

КАМЕН- *вж.* КАМЪ

КАМЕНИ *вм.* КАМЕНИИ *вж.* КАМЕНИЕ

КАМЕНИЕ, КАМЪНЬЕ *ср.* събир. ка-
мѣнак

КАМНАЪ, КАМНАЪ *м.* камила (κάμη-
λος)

КАМО *нрч.* за посока (на)къде

КАМЪ *м.* (*осн.* на *косв. пад.* КАМЪН-)

камък

КАМЪНЪ *прил.* каменен

КАНА Галилейска *ж.* *нескл.* Кана
Галилейска

КАНОНЪ *м.* канон (κανών)

КАПАДОКІА *ж.* Кападокия (Καπ-
παδοκία)

КАПАТИ, КАПАИЪ, КАПАЕШИ *и* КАПАИЪ,
КАПАЕШИ *нсв.* капя

КАПНИКАРНИ *м.* скланя се като
-їо- *осн.* тѣмничар, ключар на
затвор (καπικάριος *от лат.*
clavicularius)

КАПЛА *ж.* капка

КАРВАНА *ж.* карвана, съд, в който
се оставят дарени на църквата
пари (κορβανάς) [*сродно* с курбаи
и каравана]

КАТАПЕТАЪМА *ж.* завеса (καταπέ-
τασμα)

КАА- *им. пад. ж. ед. ч. от ме-*
стоим. КЪН

КАИТИ СЪ, КАИЪ СЪ, КАЕШИ СЪ
нсв. кая се

КАДОЛНИИ *прилагат.* католически
(καθολικός)

КВАСЪ *м.* квас

КЪН(Ъ)ТОУРОНОЪ *м.* стотник, начал-
ник на сто души (κεντορίων *от*
лат. centurio)

КЪСАРЪЕВЪ *прилаг.* кесарев, принад-
лежащ на римския император

КЪСАРЪ *м.* кесар, римски импе-
ратор (καίσαρ *от лат.* Caesar
срв. цѣсаръ), кѣсаревн *или* кѣ-
саревн *дат. пад. ед. ч. по ана-*
логия на -ї- осн.

КНИЪСЪ, КНИЪСЪ *м.* данък (κῆνσος
от лат. census)

КЛАДАЪ, КЛАДАЪЪ *м.* смеки, -о-
осн. кладенец, извор

КЛАНЪТИ, КЛАНЪИЪ, КЛАНЪЕШИ
нсв. накланям; - сѧ кланям се

КЛАСТН, **КЛАДЖ**, **КЛАДЕШИ** *нсв.*
 гурям, подреждам предмети
 един върху друг; *специално*
за снопи или огън **КЛАДА**
КЛАСЪ *м.* клас (на житно растение)
КЛЕВРЪТЪ *м.* другар по робство
 (от лат. *collibertus*)
КЛЕПАТН, **КЛЕПАЖ**, **КЛЕПЕШИ** *нсв.*
 клепя; турям знак чрез кле-
 пане, *от където* означавам
 (Йоан XII, 33)
КЛИМЕН(Ъ)ТЪ *м.* Климент (*Κλήμης*,
осн. на косв. пад. Κλημεντ-)
КЛИРНИКЪ *м.* клирик, човек от клира,
 духовник (*κληρικός*)
КЛИР(ОС)Ъ *м.* клир, духовенство
 (и грц. *κληρος*)
КЛИРОС(Ъ)НИКЪ *м.* духовник, свеще-
 ник (*κληρικός*)
КЛИЦАТН, **КЛИЧЖ**, **КЛИЧЕШИ** *нсв.*
 викам, народно кликам
КЛЪН- *вж.* **КЛАТН**
КЛЪВРЪТЪ *вм.* **КЛЕВРЪТЪ**
КЛЪТЪКА *ж.* стаичка
КЛЪТЬ *ж.* -*ї-* *осн.* стая; къща, дом
КЛЮЧЕДЪРЖИЦЪ *м.* смекч. -*о-* *осн.*
 ключодържец, ключар
КЛЮЧНТИ *св.*, **КЛЮЧЖ** *св.*, **КЛЮЧШИ** *св.*
 св. случат се: аште **КЛЮЧТЪ** *св.*
 ако се случи
КЛЮЧЪ *м.* ключ
КЛАТВА *ж.* клетва
КЛАТН, **КЛЪНЖ**, **КЛЪНЕШИ** *нсв.* **КЪЛ-**
 на, проклинам; - *св.* *с твор.*
пад. **КЪЛНА** се в нещо
КОВ- *вж.* **КОУТН**
КОВЪ *м.* кован (член. кованта),
 нещо ковано; сплетня, интрига
 (срв. *мн. козни от същия ко-*
рен); заговор, предумишлено
 престъпление, крамола
КОВЪЧЕГЪ, **КОВЪЧЕГЪ** *м.* ковчег, сан-
 дък

КОВЪНИКЪ *м.* сплетник, интригант,
 заговорник, съзаклетник
КОГА *нрч.* кога; когато; някога
КОГО *род. пад. м. и ср. ед. ч. от*
местоим. КЪТО
КОДРАН(Ъ)ТЪ *м.* кодрант, четвърт
 ас (монета) (*κοδράντης* от лат.
quadrans)
КОЗЪЛНИШЪ *м.* -*їо-* *осн.* козле
КОЗЪЛЪ *м.* козел
КОЗЪЛЪ *прилаг.* козелски
КОЗЪЛА *ср.* -*нт-* *осн.* (козълат-)
 козленце, козле
КОКОТЪ *м.* петел
КОКОШЪ *ж.* -*ї-* *осн.* кокошка
КОЛА *само мн. ч. ср.* кола (в същ-
 ност *мн. от коло, т. е.* колела)
КОЛН *нрч.* кога; когато; някога
КОЛНЖЕДО *нрч.* след относителни
местоим. и нрч. съответ-
ствува на грц. εχ или на лат.
-siquе и остава непреведено
или се превежда с някой път,
понякога
КОЛНКО *местоим. с род. пад. мн.*
 колко; за лица **КОЛЦИНА**
КОЛО *ср.* -*о-* *осн.* (колес-) или -*о-* *осн.*
 колело, народно коло
КОЛЬ *нрч.* стои пред *прилаг. и*
нрч. колко; **КОЛЬКРАТЪ**, **КОЛЬ-**
КРАТЫ колко пъти
КОЛЬМН *нрч.* стои пред *сравн. ст.*
 колко; **КОЛЬМН ПАЧЕ** колко по-
 вече
КОЛЪНО *ср.* коляно; род, потекло
КОМОУ *дат. пад. ед. ч. м. и ср. от*
местоим. КЪТО
КОМОУЖЕДО *дат. пад. ед. ч. м. и ср.*
от местоим. КЪЖЕДО
КОМЪ *мест. пад. ед. ч. м. и ср. от*
местоим. КЪТО
КОНЕЦЪ *вм.* **КОНЕЦЪ**

конѡдратъ *вм.* кодран(ъ)тъ, *метатеза на н в чужда дума*
коньць *м. смекч. -о- осн.* край
коньуаннѣ *ср.* завършване, завършек
коньуатн, коньуаѡ, коньуаѡшн *св.* свърша, извърша, завърша (*нсв.* коньуаватн)
коньунна *ж.* край
коньуннѣ *нрч.* накрай, най-сетне
копатн, копанѡ, копанѡшн *нсв.* копая
копнѣ, копнѣ *ср.* копие
копръ *м.* анасон (*ἀνιθόν*)
корабенць *м. смекч. -о- осн.* корабче, лодка
кораблъ *м. -ю- осн.* кораб
кор(ъ)ванъ *вж.* карвана
кореннѣ, кореннѣ *ср.* коренак, коренище
корень *м. -п- осн. (корен-)* корен
корнсть *ж.* плячка, корист
коръ *м.* староеврейска мярка за зърнени храни = около 312 литра — кор (*κέρως*)
корьць *м. смекч. -о- осн.* същото, каквото е коръ
коснѡтн, коснѡ, коснѡшн *св.* докосна; -са с мест. пад. докосна се до нещо (някого)
Костанѡтннѣ *м.* Константин
костанѡтннѣ *прилаг.* Константинов: Костанѡтннѣ градъ Константинополь, Цариград
костъ *ж.* кост
костѡнѣ *прил.* костен
котерън, которън *местоим.* кой от; който котерънжѡдо, которън любе кой и да, всеки който
котыга *ж.* риза, долна дреха (*лат. cotica*)
котлъ *м.* котел

Коцьлъ *м.* Коцел, панонски княз — по времето на Кирил и Методий
коц = коньць
кошь *м. -ю- осн.* кош
кошьница *ж. смекч. -а- осн.* кошница
коѡ *им. и вин. пад. ср. р. ед. ч. от местоим.* кън
крагочун *м. -ю- осн.* крагуй, хищна птица от рода на соколите
крад- *вж.* крастн
крада *ж.* клада, куп дърва, огън; **наложитн крадж** **напаля огън**
кран *м. -ю- осн.* край
крамола *ж.* крамола
краннѣвъ *прил.* черепен; лобен;
краннѣво **мѣсто** **лобно** **мѣсто** (*в грц. вм. прил. κρανίου, род. пад. от κρανίου* череп: *κρανίου τѣπος* място на черепа)
краснѡтн, крашѡ, краснѡшн *нсв.* украсявам
красота *ж.* красота
крастн, крадж, крадѡшн *нсв.* крада
краснѣ *прил.* красив, прекрасен
кратъ *м. -о- осн. въпреки дѡва* **кратъ**, **мъного** **кратъ** (*род. пад. мн. ч. кратъ*) **стои** **след** **числ.** **бройни**, **след** **местоим.** **коль**, **след** **мъного** **пѣт** (*като част от адвербиални изрази един пѣт, колко пѣти, много пѣти*)
краткъ *прил.* краткъ; **въ** **краткъ** **накратко**
крно *ср.* крило; покрив
кринъ *м.* крин, лилия (*κρίνον*)
крнѡтн, крнѡѡ, крнѡшн *нсв.* викам, пиця
кровъ *м.* покрив
кромѣ *нрч.* вън, далече; *предл. с род. пад.* извън, вън от

крѡмѣшѣнѣ, крѡмѣшѣнѣ прил.
 вѣншен
крѡпнѣти, крѡплѣж, крѡпнѣши нсв.
 рѣся, порѣсвам
крѡплѣннѣ ср. рѣсене, порѣсване
крѡтнѣти, крѡштѣж, крѡтнѣши нсв. с
дат. пад. укрѡтявам нешто
 (някаго)
крѡтѡстѣ ж. крѡтѡст
крѡтѣжко нарч. крѡтко
крѡтѣжкѣ прил. крѡтѣж
крѡтѣцѣ нарч. крѡтко
крѡст- = крѡст-
крѡстл- = крѡстнѣтел-
крѡупа ж. трѡха
крѡупнѣца ж. смѣкч. -а- *осн.* трѡ-
 шица, трѡхичка
крѡвь ж. -ѣ- *осн.*, *им. пад.* пѣрво-
 нач. *крѡвѣ, *род. пад.* крѡвѣ
 крѡв
крѡвѣжга вжс. крѡвѣжга
крѡвѣжга ж. носилка; кола
крѡвѣма ж. кѣрма; кормило
крѡвѣнѣло ср. кормило
крѡвѣнѣти, крѡвѣмѣж, крѡвѣнѣши нсв.
 кѣрѣма, хранѣ
крѡвѣмѣга ж. хранѣ
крѡвѣмѣуѣга (подразбѣра се кѡвѣнѣга)
субстант. прил. сложнѡ скл.
 кормчѣя (книга), сборник ѡт
 христѣянско-правнѣ канѡничнѣ
 нормѣ (грѣц. πηδάλιον)
крѡвѣмѣуѣннѣ, крѡвѣмѣуѣннѣ м. -ѣа- *осн.*
 кормчѣя
крѡвѣуѣгѣ м. кѣрчѣг, стомна
крѡвѣти, крѡвѣж, крѡвѣнѣши нсв. крѣя;
 покрѣвам
крѡстнѣло ср. купѣл, сѣд за крѣ-
 щаванѣ на децѣта спорѣд хри-
 стѣянскѣте обичѣи (βαπτιστήριον)
крѡстнѣтелѣ м. -ѣо- *осн.* крѣстнѣтел,
 прозвище на Йоан Крѣститѣл,

понеже „крѣщавал“ т е. го-
 пѣл вѣрѡващѣте вѣв водѣта на
 р. Йордан, „за да им се про-
 стѣят грѣхѡвѣте“
крѣстнѣти, крѣштѣж, крѣстнѣши нсв.
 крѣщавам, топѣя вѣв водѣ, с
 коѣто символѣзѣрам приѣманѣ
 „в лѡнѡто на христѣянството“.
 -са крѣщавам се, получавам
 крѣщение; крѣстя се, правѣя
 крѣстен знак с рѣжа за себе си
крѣстнѣннѣ(ннѣ)ж, крѣстѣннѣ(ннѣ)ж м.
мн. се образѡва само ѡт осн.
 крѣстнѣннѣ-, крѣстѣннѣ- христѣян-
 нѣн (χριστιανός)
крѣстѣ м. крѣст (σταυρός)
крѣстан сег. действ. прич. ѡт
 крѣстнѣти крѣщавѡщѣянт, като
 прозвище на Йоан Крѣститѣл
вм. крѣстнѣтелѣ
крѣштѣннѣ ср. (ѡт крѣстнѣти) крѣ-
 щаванѣ
крѣпнѣти, крѣплѣж, крѣпнѣши нсв.
 крѣпя; -са крѣпя се
крѣпѡстѣ ж. крѣпкѡст, сила; здра-
 вѣна, тѣвѣрдѡст
крѣпѣжкѣ прил. здрав, силѣн: крѣ-
 пѣжкѣ гладѣ силѣн глад
крѣжгѣ м. крѣг
коумѣнѣж м. кумѣр, идѡл
коупнѣти, коуплѣж, коупнѣши св. купѣя
 (нсв. коупѡватн)
коуплѣннѣ прил. тѣрговски, пред-
 назначѣн за тѣрговѣя, пазарски
коуплѣга ж. купѡванѣ, тѣрговѣя
коупѡватн, коупѡуѣж, коупѡуѣннѣши
нсв. купѡвам
коупѣ м. куп; вѣж коупѣ вкупѡм,
 заѣдно
коуп(ѣ)нѡ нарч. вкупѡм, заѣдно; коуп-
 пѣнѡ сѣж твор. пад. заѣдно с;

коупно оутро едновременно с
утрото; същевременно
коупць *м. смекч. -о- осн.* търговец
коуръ *м.* петел
коустодна *ж.* стража (*лат. custodia*).
*коутн, коватн, коуѣж, коуѣшн
нсв. кова
кц = коньць
къ (*от *кън*) *предл. с дат. пад.*
към; при (*след означаващи*
движения св. глаголи); не се
превежда след рѣштн, глаго-
латн, отъвѣштатн и подобни;
за (*пред отглаголни съществителни*); спрямо: съгрѣшнтн къ
нѣмоу сгрѣша спрямо него;
къ вечероу привечер; къ томоу
при това
къгда *нрч.* кога; когато; някога
къде *нрч.* за място къде; където;
някъде
къж(ъ)до *местоим. род. пад.* ко-
гож(ъ)до всеки
къзнь *ж.* занятие, занаят; начин;
сплетня, интрига, хитрост, лу-
кавство, измама (*μεθοδεία*)
кън, кън, *ж.* каѣ, *ср.* коѣ, *им.*
пад. мн. м. цнн местоим. кой,
коя, кое; някой, някоя, някое
кънж(ъ)дѣ, кънж(ъ)до *местоим.,*
скланя се като кън + неиз-
меняемо ж(ъ)дѣ всеки, който и
да е
къмотръ *м.* кум

къннга *ж.* буква; *мн.* букви,
писмо, писменост, книга
къннгъунн *м. -ѣа- осн.* книжовник
писар
къннжъннкъ *м.* същото, каквото е
къннгъунн
къннкъунн, къннхъунн *вм.* кънн-
гъунн
кънагъинн *ж. -ѣа- осн.* княгиня
кънаженнѣ, кънаженнѣе, кънажнѣ,
кънажнѣе *ср.* княжество, област,
управлявана от княз; княжеско-
звание
кънасъ *м. смекч. -о- осн.* княз
кънасъ, *вм.* кънасъ
къснѣтн, къшнѣж, къснншн *нсв.*
закъснявам, бавя се
къто *местоим., род. пад.* кого,
твор. пад. цѣмь, *замества*
названия на живи същества
кой; който; някой
къпѣтн, къпѣж, къпншн *нсв.*
кипя; *с твор. пад.* кипя от,
изобилствувам с
къкѣлъ *прил.* кисел
къдоу *нрч.* за посока (на)къде;
(на)където; отъ къдоу от къде;
от където
къпѣтра *ж.* етърва
къпнна *ж.* къпина
къпѣлъ *ж.* къпалня; езеро, блато
къмннъ *м.* кимион (*κίμνον*)
Курнаъ *м.* Кирил (*Κύριλλος*)

Л

Лаванокъ *прил. притеж.* Лаванов,
на Лаван, известен от библията
месопотамски скотовъдец, тъст
на Аврамовия внук Яков (*Λάβαν*)

ладнн, алъднн *ж. -ѣа- осн.* ладия,
кораб
ладница *ж. смекч. -а- осн.* ла-
дийка, корабче

ЛАЗАРЪ, ЛАЗОРЪ *м.* -*ѡ-* *осн.* Лазар
 ЛАКАТИ, ЛАУЖ, -УЕШН *вж.* ЛА(Ъ)КАТИ
 ЛАКОМНЕ, ЛАКОМЪЕ, ЛАКОМСТВО *ср.*
 ЛАКОМСТВО, ЛАКОМИЯ
 ЛАКЪТЬ *м.* -*ѣ-* *осн.* ЛАКЪТ
 ЛАНТА *ж.* страна, буза, ланита
 ЛАСКАВЪНИКЪ *м.* ласкател
 ЛАСКАТИ, ЛАСКАЖ, ЛАСКАШН *нсв.*
 ЛАСКАЯ
 ЛАТИНСКЪ *прил.* латински
 ЛАТИНСКЪИ *нрч.* (по) латински, на
 латински език
 ЛАТАНИ *ср.* гонене, преследване
 ЛАТАТИ, ЛАЖ, ЛАНШН *нсв.* лая;
 гоня (с лай), преследвам
 ЛЕЕЪ *вж.* ЛЕЪ
 ЛЕВЪНИ, ЛЕВЪНИ *м.* -*ѡ-* *осн.* Левий
 (според народното грц. Λευίς)
вм. правилното Λευίς)
 ЛЕВЪНТ(НИ)Ъ, ЛЕВЪНТЪ *м.* левит,
 потомък на Левий (според на-
 родно грц. Λευίτης *вм.* правил-
 ното Λευίτης)
 ЛЕГЪОНЪ, ЛЕГЪОНЪ, *м.* легион (Λεγεών
 от лат. legio)
 ЛЕГЪКО *вм.* ЛЕГЪКО
 ЛЕДЪ *м.* лед
 ЛЕЖАТИ, ЛЕЖЖ, ЛЕЖШН *нсв.* лежа
 ЛЕГЪОНЪ *вж.* ЛЕГЪОНЪ
 ЛЕН(Ъ)ТНИ *м.* -*ѡ-* *осн.* ленено платно,
 ленена кърпа (λέντιον, лат. lin-
 teum)
 ЛЕП(Ъ)ТА, ЛЕП(Ъ)ТО лепта (λεπτόν)
 ЛЕТЕТИ, ЛЕШТЖ, ЛЕШШН *нсв.* летя
 ЛЕШТИ, ЛАГЖ, ЛАЖЕШН *св.* с ѳъ,
 на + *мест. пад.* легна в, на...
 ЛЕВЪНИ *вм.* ЛЕВЪНИ
 ЛН съюз или; *част.* без съответ-
 ствие в грц. ли
 ЛНЕО *вж.* ЛЮБО
 ЛНКИНИ *м.* -*ѡ-* *осн.* Ликиний

ЛНКОВАТИ, ЛНКОУЖ, ЛНКОУШН *нсв.*
 играя, шумя в радост, ликувам
 ЛНКЪ *м.* игра, шум от веселие
 ЛНСНИ *прил.* лисичи
 ЛНСТЕНЕ, ЛНСТЕЪЕ *ср.* листак, шума
 ЛНСТЪ *м.* лист
 ЛНСЪ *м.* лисица
 ЛНТНА *ж.* лития, обредна хри-
 стиянска молитва за дъжд (λίτή).
 ЛНТСТРАФА, ЛНТСТРАТА, ЛНТСТРАТЖ,
 ЛНТСТРОТА *вм.* ЛНТСТРОТЪ ка-
 менна настилка, мозайка (λίθο-
 στρωτού)
 ЛНТРА *ж.* литра, мярка за тежест,
 равна на 12 унции, т. е. на
 327,45 г (λίτρα)
 ЛНХВА *ж.* лихва
 ЛНХО *нрч.* излишно много; *предл. с*
род. пад. свръх, повече от:
 ЛНХО МЪРЪИ свръх мярката;
 НЪ, ЛНХА прекомерно, свръх
 мярката
 ЛНХОМСТВО, ЛНХОМСТВЕНЕ *ср.* алч-
 ност, користолюбие, скъперни-
 чество
 ЛНХОМЪЦЪ, ЛНХОМЪЦЪ *м.* смекч.
 -*о-* *осн.* користолюбец, скъпер-
 ник
 ЛНХЪ *прил.* прекомерен; излишен;
 грозен, позорен, срамен
 ЛНЦЕ *ср.* смекч. -*о-* *осн.* или -*с-* *осн.*
 (Λνϋς-) лице
 ЛНЦЕДЪН *м.* -*ѡ-* *осн.* лицемер
 ЛНЦЕМЪРНЕ *ср.* лицемерие
 ЛНЦЕМЪРЪ *м.* лицемер
 ЛНЦЕМЪРЪСТВЕНЕ *ср.* лицемерство
 ЛНШАТИ, ЛНШАЖ, ЛНШАШН *нсв.*
 лишавам; -*са* с *род. пад.* ли-
 шавам се от нещо, лишен съм
 от нещо, липсва ми нещо
 ЛНШЕНЕ, ЛНШЕНЕ *ср.* лишение,
 недостиг, нужда

АНШНН (АНШЪН), *ж.* АНШЪШН, *ср.*
 АНШЕ *срав. степ. от* АНХЪ
 по-голям, по-значителен
 АНШНТН, АНШЖ, АНШНШН *св. с. род.*
пад. лиша от; -СА *с род. пад.*
 лиша се от нещо
 АНІАТН, АЪНЖ, АЪНШН *нсв.* лея
 ЛОБЪЗАННІЕ, ЛОБЪЗАНЪЕ *ср.* целувка
 ЛОБЪЗАТН, ЛОБЪЖЖ, ЛОБЪЖЕШН *св.*
 целуна
 ЛОВНТВА *ж.* ЛОВ, ЛОВИТБА
 ЛОВНТН, ЛОВАЖ, ЛОВНШН *нсв.* ловя,
 хващам, улавям, ходя на ЛОВ
 ЛОВЪ *м.* ЛОВ
 ЛОВЕЦЪ *м.* *смекч. -о- осн.* ловец
 ЛОВЕУЪ *прил.* ловджийски
 ЛОГОФЕТЪ *м.* ЛОГОТЕТ; висше адми-
 нистративно лице във Византия
 (λογοφέτης)
 ЛОЖЕ *ср.* легло, носилка; леговище,
 гвездо; обор, кошара
 ЛОЗА *ж.* ЛОЗА
 ЛОЗНЕ, ЛОЗЪЕ *ср.* лозе
 ЛОЗЪНЪ *прил.* лозов, от лоза
 ЛОМНТН, ЛОМАЖ, ЛОМНШН *нсв.* ломя,
 чупя
 ЛОНО *ср.* skut
 ЛОПАТА *ж.* ЛОПАТА
 ЛОУ = ЛОУКА
 ЛОУКА *м.* -а- *осн.* Лука (Λουκάς)
 ЛОУНА *ж.* луна
 ЛОУУНН (ЛОУУЪН), *ж.* ЛОУУЪШН *ср.*
 ЛОУУЕ *прил.* само *сравн. степен*
 по-добър
 ЛОУУНТН, ЛОУУЖ, ЛОУУНШН *св.* случя,
 намеря; -СА *безлично с дат.*
пад. + *инфинитив* случи се на
 някого да...
 ЛЪГАТН, ЛЪЖЖ, ЛЪЖЕШН *нсв.* лъжа
 ЛЪЖА *ж.* лъжа
 ЛЪЖЪ *прил.* лъжлив

ЛЪВОВЪ *прил.* лъвски, лъвов
 ЛЪВЪ, ЛЕВЪ *м.* лъв
 ЛЪГЪКО *нрч.* лесно
 ЛЪГЪКЪ *прил.* лек; лесен
 ЛЪСТНТН, ЛЪШТЖ, ЛЪСТНШН *нсв.* мамя,
 лъстя
 ЛЪСТЪ *ж.* измама, хитрост
 ЛЪСТЫЦЪ, ЛЪСТЕЦЪ *м.* *смекч. -о- осн.*
 ласкател, лъстец; измамник
 ЛЪШТАННІЕ, ЛЪШТАНЪЕ *ср.* лъщене,
 лъскавина
 ЛЪШТАТН СА, ЛЪШТЖ СА, ЛЪШТНШН
 СА *нсв.* лъщя, блестя
 ЛЪВЪ *прил.* ляв; о ЛЪВЖИЖ (*подраз-*
бира се странж) от ляво
 ЛЪВННЪ *прил.* бавен; ленив
 ЛЪВНТН СА, ЛЪВНЖ СА, ЛЪВНШН СА
нсв. леля се
 ЛЪВНОСТЪ *ж.* мудност; ленивост
 ЛЪВЪ *прил.* левнв, мързелив
 ЛЪПОТА *ж.* приличие, красота; по
 лъпотъ красноречиво, с изискан
 стил
 ЛЪПЪ *м.* приличен, красив
 ЛЪСТВЕНЦА *ж.* *смекч. -а- осн.* стълба
 ЛЪСТН, ЛЪТЖ, ЛЪТЪШН *нсв.* качвам се
 ЛЪТО *ср.* лято; година; време
 ЛЪТОРАСЪ *ж.* -ї- *осн.* леторасъл,
 издънка, клонче от тази година
 ЛЪТЬ ІЕСТЪ *позволено е; лъть нѣстъ*
 не е позволено
 ЛЪТЪНЪ *прил.* временен; годишен
 ЛЪХА *ж.* леха; на ЛЪХЪИ НА ЛЪХЪИ
 на лехи на лехи (*Марко VI, 40*
πρασιὰ πρασιὰ)
 ЛЪУЪБА *ж.* лекуване, способност
 да се лекува
 ЛЮЕНМЪ *сег. страд. прич. от* лю-
 ЕНТН *любим, обичан*
 ЛЮЕНТН, ЛЮБАЖ, ЛЮБНШН *нсв.* оби-
 чам, любя

ЛЮБО част. след относителни местоимения щещ, щете: КЪТО ЛЮБО КОЙТО щещ, който щете; *вж.* ЛЮБЪ
ЛЮБО—**ЛЮБО** СЪЮЗ или—или
ЛЮБОВЬ *вм.* ЛЮБЪВЪ *вж.* ЛЮБЫ
ЛЮБОДЪН *м.* -ѳо- *осн.* развратник
ЛЮБОДЪННЪ *прил.* развратнически; **РАЗЪВЪ** СЛОВЕСЕ ЛЮБОДЪННАГО ОСВЕН под предлог на развратничене (*Матей V, 32: παρεκτός λόγου πορνείας*)
ЛЮБОДЪНИЦА *ж.* смекч. -а- *осн.* блудница, развратница
ЛЮБЪ *прил.* приятен, обичен: АШТЕ ВН КЪТЪ ЛЮБО АКО ВИ Е ПРИЯТНО
ЛЮБЫ *ж.* -ц- *осн.* (ЛЮБЪВ-) обич, любов
ЛЮБЫ ДЪНАТИ, ЛЮБЫ ТВОРИТИ *нсв.* прелюбодействувам, развратнича
ЛЮБЫ СЪТВОРИТИ *св.* направля прелюбодеяние
ЛЮДНЕ, **ЛЮДЬЕ** *м.* само *мн.* -ѳ- *осн.* хора; миряни, несвещенослужители
ЛЮДСКЪ *прил.* хорски, народен; мирянски, лаически
ЛЮТЪ *прил.* лют; силен; страшен

ЛЮТЪ *нрч.* страшно, много
ЛЮШТИ (ЛЮШТЪН), *ж.* ЛЮШТЪШН, *ср.* ЛЮШТЕ *сравн. степ. от* ЛЮТЪ
ЛАДЕНА *ж.* -ѳа- *осн.* обикновено *в* *мн.* ЛАДЕНА *вътрешности на* ЧОВЕШКОТО ТЯЛО
ЛАДНА *ж.* необработвана земя, леда, ледина, нивище, келеме
ЛАЖАА *ж.* квачка
ЛАЖЪ *м.* гора, гъсталак
ЛАЖЪНЪ *прил.* горски
ЛАЖКА *ж.* лукавство, хитрост, злодеяние
ЛАЖКАВЪСТЕНЕ *вм.* ЛЖКАВЪСТЕНЕ
ЛАЖКАВЪ *прил.* лукав, зъл; ЛЖКАВЪН *субст.* Лукавият, *т. е.* дяволът
ЛАЖКАВЪНОВАТИ, **ЛАЖКАВЪНОУИТИ**, **ЛАЖКАВЪНОУИШИ** *нсв.* с о + *мест. пад.* или с на + *вин. пад.* правя зло на някого
ЛАЖКАВЪНЪ *прил.* лукав, лош
ЛАЖКАВЪСТЕНЕ, **ЛАЖКАВЪСТЪЕНЕ**, **ЛАЖКАВЪСТВО** *ср.* лукавство
ЛАЖКЪ *м.* ЛЪК
ЛАЖУНИ, **ЛАЖУЖ**, **ЛАЖУНИ** *нсв.* лъча, отделям; -са лъча се, отделям се

М

МАЪДАТИ, **МАЖЖ**, **МАЖЕШИ** *нсв.* мажа
МАЛО *нрч.* с *род. пад.* малко: БЪЛЪБЕТЪ ВЪДЪИ МАЛО
МАЛОВРЕМЕНЪНЪ *прил.* маловременен, кратък
МАЛОВЪРЪ *м.* маловер(ник)
МАЛОМОШЪ *м.* -ѳ- *осн.* бедняк
МАЛЪ *прил.* малък; когато означава количество пред съществителни малко: по МАЛЪХЪ

ДЪНЪХЪ след малко дни, въ МАЛЪХЪ часъ известно време
МАЛЪЖЕНЪ *м.* съпруг
МАЛЪИ *нрч.* малко
МАМОНА *м.* Мамон (*Μαμμωνᾶς*, *на халдейски* 'богатство'), бог на богатството
МАНАСТНЪ, **МАНАСТЫРЪ** *м.* -ѳо- *осн.* манастир

МАННА, МАНА (μάννα) манна, бели хлебни зърна, които уж бог хвърлял на евреите, когато се преселвали от Египет в Палестина

МАРЪКЪ М. Марко (Μάρκος)

МАСЛИНА Ж. маслина

МАСЛИНЪНЪ ПРИЛ. маслинен

МАСЛО (от мац-сло) СР. масло

МАСТЬ (от мац-ть) Ж. мас

МАТИ Ж. -г- ОСН. (матер-) майка

МАТЬОНН, М. -йо- ОСН. Матей (Ματθίας)

МАТЬОННА М. -ја- ОСН. Матей (Ματθίας)

МАТЬОНН М. -йо- ОСН. Матей (Ματθίας)

МД- = МЛОСРЪД-

МЕДВЕДЪ М. -й- ОСН. мечка

МЕДОТОУЪНЪ ПРИЛ. медоточив, от който тече мед (за ядене); сладкодумен

МЕДЪ М. -й- ОСН. мед (за ядене)

МЕДЪВЪНЪ, МЕДОВЪНЪ, МЕДЪНЪ ПРИЛ. меден; сладък като мед

МЕЖДА Ж. между; среда; междина

МЕЖДОЮ, МЕЖДОУ НРИ. по средата; предл. с вин. пад. рядко (междоу дъбъ дъсцѣ каменнѣ вълженѣ) и с твор. пад. между

МЕН- ВЖ. МЕНТИ

МЕНЕ РОД. Пад. ед. ч. от местоим. азъ (на, от) мене

МЕСИЯ М. -ја- ОСН. месия (μεσσίας староеврейски 'помазаник')

МЕСТИ, МЕТЪ, МЕТЕШИ НСВ. с вин. пад. и въ †-вин. пад. мятам, хвърлям нещо в...

МЕТ- ВЖ. МЕСТИ

МЕТАТИ, МЕТАТЬ, МЕТАЮШИ И МЕШТАТЬ, МЕШТАЮШИ НСВ. ВЖ. МЕСТИ

МЕУЪ ВМ. МЪУЪ

МЕШТ- ВЖ. МЕТАТИ

МЕФОДНИ, МЕФОДНИЕ М. Методий (Μεθόδιος)

МИ ЕНКЛИТ. форма за дат. пад. ед. ч. на местоим. азъ

МНЛОВАТИ, МНЛОУТЬ, МНЛОУЮШИ НСВ. с вин. пад. съжалявам, смилявам се над някого

МНЛОСРЪДНИЕ, -ДЪИЕ СР. милосърдие

МНЛОСРЪДОВАТИ, МНЛОСРЪДОУТЬ, МНЛОСРЪДОУЮШИ НСВ. с о †-мест. пад. смилявам се над някого

МНЛОСРЪДЪ, МНЛОСРЪДЪНЪ ПРИЛ. милосърден, добросърдечен

МНЛОСРЪДНО НРИ. добродушно

МНЛОСТНЕВЪ ПРИЛ. милостив

МНЛОСТЪИИ Ж. -ја- ОСН. милостиня; МНЛОСТЪИИТЬ ТВОРИТИ давам милостиня

МНЛОСТЬ Ж. милост, милосърдие

МНЛЪ ПРИЛ. мил; заслужаващ съжаление, милост, милостиня;

МНЛЪ БЪИТИ с дат. пад. стане ми жал за някого; МНЛЪ СЪ

ДЪИАТИ ИЛИ МНЛЪ СЪ ТВОРИТИ с дат. пад. прося милост, милостиня от някого

МНМО НРИ. при глаголи, означаващи движение покрай; предл. с вин. пад. покрай

МНМОГРАСТИ, МНМОГРАДЪ, МНМОГРАДЕШИ НСВ. минавам

МНМОНИТИ, МНМОИДЪ, МНМОИДЕШИ СВ. (рядко НСВ.) с отъ †-род. пад. отмина някого; Сав. МНМОИДЪИ (НСВ.) минавайки

МНМОНЕСТИ, МНМОНЕСЪ, МНМОНЕСЕШИ СВ. с сквоз. пренеса; с отъ отнеса, отстраня

МНМОТЕШТИ, МНМОТЕСЪ, МНМОТЕЧЕШИ НСВ. оттичам се

МНОТЕКАТИ, МНОТЕКАѢ, МНО-
ТЕКАЮШИ НСВ. оттичам се, из-
 черпвам се
МНОХОДНТИ, МНОХОЖДѢ, МНОХО-
ДНШИ НСВ. минавам
МНОШЪДЪ, МНОШЪДЪШИ МИН.
действ. прич. I от **МНОМНТИ**
МННѢТИ, МННѢ, МННѢШИ СВ. мина,
 премина; подмина
МНРА, МНРО ВМ, МНРО
МНРЪ I М. първоначално -й- осн.
 мир
МНРЪ II М. първоначално -й- осн.
 свят; широкият свят, светът
 на миряните, т. е. светът във
 от манастира
МНРЪНЪ ПРИЛ. мирен
МНРЪСКЪ ПРИЛ. светски
МНСА Ж. блюдо, чиния
МНТЪ НРЧ. поред, последователно
МК- = МЖУЕНИК-
МЛАДЕННШТЬ М. -ю- осн. дете, мла-
 денец
МЛАДЪ ПРИЛ. млад
МЛАДЪНСТВОЕАТИ, МЛАДЪНСТВОУѢ,
МЛАДЪНСТВОУЮШИ НСВ. правя се
 на дете, вдетивявам се
МЛАДЪНЪЦЪ, МЛАДЪНЪЦЪ М. смекч.
 -о- осн. дете, младенец
МЛАДЪНЪУЪ ПРИЛ. детски
МЛЪБА, МЛЪБА Ж. размирица, смут
МЛЪВЕНТИ, МЛЪВЛѢ, МЛЪВЕНШИ НСВ. с
 о † мест. пад. безпокоя се за...
МЛЪННИ, МЛЪННИ Ж. -ја- осн. мълния
МЛЪУАТИ (МЛЪУАТИ), МЛЪУѢ, МЛЪ-
УШИ НСВ. мълча
МЛЪКО СР. мляко
МЛЪЕТИ, МЛЪѢ, МЛЪЕШИ НСВ. меля
МНАСЪ ВЖ. мънасъ
МННХ- ВМ. мъннх-
МНОГ- ВМ. мъног-

МНОЖ- ВМ. мънож-
МНОС- ВМ. мънос-
МНОЪ- ВМ. мъноъ-
МНОѢ ВМ. мъноѢ
МНЪ ВМ. мъне
МНЪ- ВМ. мъне- **ВЖ.** мънѢТИ
МО = МОЛНТЕА
МОГ-, МОЖ-, МОЕ-, МОЪ- ВЖ. мошти
МОЖДАНЪ (от **МОЪГ-БНЪ) ПРИЛ.** мо-
 зъчен, тлъст
МОЪГЪ М. мозък
МОН местоим. мой
МОНСИ(Н) ВЖ. Мосн, МосѢн
МОКЪРЪ ПРИЛ. мокър
МОЛЕННЕ, МОЛЕНЬЕ СР. молба, молитва
МОЛНТЕА Ж. молитва, молба
МОЛНТЕВНИКЪ М. свещеник, през-
 витер (старейшина)
МОЛНТЕВНЪ ПРИЛ. молитвен
МОЛНТИ, МОЛѢ, МОЛШИ НСВ. с **ВИН-**
ПАД. моля; - са с къ или с
ДАТ. ПАД. моля се на някого
МОЛЪБА Ж. молба
МОННСТО СР. манисто
МОРАВА Ж. Моравия, славянско кня-
 жество през IX в. на терито-
 рията на днешно Чехословашко
МОРАВЪСКЪ ПРИЛ. моравски, на
 Моравия
МОРЪ СР. морѣ
МОРЪ М. смърт; чума; бедствие
МОРЪСКЪ ПРИЛ. морски
МОСЕОВЪ ВЖ. Мосъовъ
МОСИ, МОСѢН М. косв. пад. се обра-
 зуват от МосѢн или МосѢн
 (род. пад. МосѢа, МосѢа; дат.
 пад. МосъовѢн, но **ВИН. ПАД.** Мо-
 сѢа) Моисей (Μωϋσῆς, Μωϋσῆς)
МОСЪОВЪ, МОСЕОВЪ ПРИЛ. Моисеев
МОУНТИ, МОУѢ, МОУШИ НСВ. мокря,
 квася

МОШТИ I, могъ, можешн *нсв.* мога;
 не можн, не можете *с инфини-*
тив недей, недейте (*срв. диа-*
лектното немой, немойте);
 не можѣмъ рѣтъ штадѣти нека
 да не задържаме, да не ща-
 дим дрехите си
МОШТИ II *ж.* само *мн.* -й- *осн.* мощи,
 останки на провъзгласен за
 светец християнин, способни
 уж да правят чудеса
МОШТЬ *ж.* сила, мощ (*от* мог-тъ)
МОШТЪНЪ *прил.* мощен, могъщ;
 можещ; възможен
МОШЬНА *ж.* торба
МОЯ, мое *вж.* мон
МОУСНИ *вж.* Мосн
МРАЗЪ *м.* мраз, студ; лед
МРАЗЪНЪ *прил.* мразовит, студен
МРАКЪ *м.* мрак; затъмнение
МРАМОРЪ *м.* мрамор
МРЪЗОСТЪ *ж.* мерзост, гнусотия,
 позор
МРЪЗЪКЪ *прил.* мерзък, гнусен
МРЪЗѢТИ, мръжж, мръзѣши *нсв.* *с*
дат. пад. омръзвам някому,
 противен съм някому
МРЪКНѢТИ, мръкнж, мръкнѣши *св.*
 помръкна, потъмнея: сѣньце
 мръкнетъ; помрача, затъмня,
 направя да стане мрак
МРЪТВЪ *прил.* мъртъв
МРЪТВЪЦЪ *м.* смекч. -о- *осн.* мъртвец
МРЕЖА *ж.* мрежа
МТР- = матер- *вж.* мати
МОУДАНТИ, моуждѣ, моудѣши *и*
 мѣдѣти, мѣждѣ, мѣдѣши *нсв.*
 бавя се, забавям се
МОУР(НИ)Ъ *м.* етнопец
МОУСНИКЪ *ж.* изкуството на му-
 зите — музика, пеене, танц,
 поезия, словесни науки

МОУХА *ж.* муха
МОУШИЦА *вж.* мъшица
МЦА = МЕСАЦА *вж.* МЕСАЦЪ
МЪЗДА *вм.* МЪЗДА
МЪНАСЪ, МНАСЪ *вм.* МЪНАСЪ, МНАСЪ
 или МЪНАСА *ж.* мина, скъпа
 монета равна на 100 драхми
 $\frac{1}{60}$ от таланта (*мвѣ, вин. пад.*
мн. мвѣс)
МЪННУХЪ, МННУХЪ *м.* мних, монах
 (*μοναχός*)
МЪННШЕСКЪ, МННШЕСКЪ *прил.* мона-
 шески
МЪНОГАЖ(Ъ)ДЪ, МЪНОГАЖДН *вм.* МЪ-
 НОГАШЕДН
МЪНОГАШТИ *вм.* МЪНОГАШЕДЪ
МЪНОГАШЕДЪ, МНОГАШЕДН *прил.* мно-
 гократно, много пъти, често
МЪНОГОГЛАВЪНЪ *прил.* многоглав, с
 много глави
МЪНОГОГЛАГОЛАТИ, -ГЛАГОЛАЖ, -ГЛАГО-
 ЛЕШИ *нсв.* многоглаголствувам
МЪНОГОМАЛЪВЪНЪ *прил.* многообрази-
 ен, многошумен (*за* житие)
МЪНОГОМАТЕЖЪНЪ *прил.* същото,
 каквото е МЪНОГОМАЛЪВЪНЪ
МЪНОГОПЛАЧЪНЪ *прил.* многопеча-
 лен, предизвикващ много плач
 (ДЪНЪ)
МЪНОГОПЛОДЪНЪ *прил.* многоплоден
 (*за* класъ)
МЪНОГОПРЕСВѢТАЪ *прил.* (много)пре-
 светъл (*за* лице)
МЪНОГОТРОУДЪНЪ *прил.* многотруден,
 изпълнен с много мъки, теглила
МЪНОГОЦЕНЪНЪ *прил.* многоценен,
 скъп
МЪНОГЪ *прил. ед. ч. при съществи-*
телни конкретни много (в бълг.
днес *прич.):* МЪНОГО СЪРЕБРО МНОГО
 сребро, МЪНОГЪ ЧАСЪ МНОГО

време; при съществителни събирателни голям: МЪНОГО СТАДО ГОЛЯМО СТАДО, МЪНОГО МЪНОЖЬСТВО ГОЛЯМО МНОЖЕСТВО, но народъ МЪНОГЪ много народ (срв. разговорно: голям народ!); при съществителни абстрактни, означаващи свойства или действия голям, силен: МЪНОГЪ РЪПЪТЪ ГОЛЯМ РОПОТ, МЪНОГА МЪЗДА ГОЛЯМО ВЪЗМЕЗДИЕ, МЪНОГЪ ВЪПЪЛЪ СИЛЕН ПЛАЧ; ср. без съществително при преходни глаголи много нещо (да се различава от нрч. МЪНОГО МНОГО!); мн. при всякакви съществителни много; мн. м. без съществително мнозина: НАДЪ МЪНОГЫ ТА ПОСТАВЛѢЖ НАД МНОЗИНА ЩЕ ТЕ ПОСТАВЯ (да началствуващ); мн. ср. без съществително много неща: СЪТЪ ЖЕ Н ННА МЪНОГА ІАЖЕ СЪТВОРН НС ИМА И МНОГО ДРУГИ НЕЩА, КОИТО НАПРАВИ ИСУС; на МЪНОЗЪ ДЪЛГО, в продължение на много време

МЪНОЖАН, жс. МЪНОЖАНШН, ср. МЪНОЖАЕ сравн. степ. от МЪНОГЪ повече, по-голям

МЪНОЖИТИ СЛ, МЪНОЖЖ СЛ, МЪНОЖИШН СЛ нсв. множа се, увеличавам се по брой

МЪНОЖИЦЕЖ нрч. много пъти, често

МЪНОЖЬСТВЕНЕ, МЪНОЖЬСТВО ср. с род. пад. ед. ч. на конкретни съществителни множество; с род. пад. ед. на абстрактни и събирателни съществителни големина; с род. пад. мн. множество, изобилне

МЪНОЖЪН И МЪНОЖАН, МЪНОЖЪНШН, МЪНОЖЪНЕ сравн. степ. от МЪНОГЪ МЪНОШН, МЪНОСЪ, МЪНОСЪХЪ вж. МЪНОГЪ

МЪНОЖ Твор. пад. ед. от местоим. АЗЪ

МЪШИЦА, МЪШИЦА Жс. смекч. -а- осн. комар

МЪШІМ. пад. мн. от местоим. АЗЪ

МЪСАНТИ, МЪШАЛЖ, МЪСАНШН нсв. мисля; с вин. пад. замислям: ОУЕНТИНЕ МЪСАЛАТЪ УБИЙСТВО ЗАМИСЛЯТ

МЪСАЪ Жс. МИСЪЛ

МЪСАЛЪНЪ прил. мислен; бавен

МЪТАРЪ М. -іо- осн. митар, бирник, който събира данъци и мита, след като е откупил правото за това от държавата (евреите са презирали митарите)

МЪТО ср. награда; дар; подкуп

МЪТЪНИЦА Жс. смекч. -а- осн. митница, място, където се плащат данъци

МЪШЬЦА Жс. смекч. -а- осн. рѣка (горната ѝ част)

МЪГЛА М. МЪГЛА

МЪЗДА Жс. награда, възмездие

МЪЗДОНМЪЦЪ М. смекч. -о- осн. същото, каквото е МЪТАРЪ

МЪЗДЪНИЦА Жс. смекч. -а- осн. същото, каквото е МЪТЪНИЦА

МЪНАСЪ вл. МЪНАСЪ

МЪНІН, МЪНЪН прил., МЪНЪШН, МЪНЕ само сравн. степ. по-малък

МЪНИТИ СЛ, МЪНИЖ СЛ, МЪНИШН СЛ нсв. намалявам се

МЪНИТЪ МН СЛ безл. форма на МЪНЕТИ струва ми се

МЪНЪ ДАТ. пад. ед. от местоим. АЗЪ

МЪНЕТН (СА), **МЪНИЖ**, **МЪНИШН** *нсв.* с
нако или с инф. мисля, смя-
там, че...: *първни* **МЪНЪАХЖ** СА
ВАШТЕ *първни* **ПЪРВИТЕ** СИ МИ-
СЛЕХА, че ще получат повече;
- СА *със* **сказуемен им. пад.**
смятам се за...: н *еже* **АШТЕ**
МЪННТЪ СА **НМЪИ**, **ОТЪНМЕТЪ** СА
отъ **НЕГО** и това, което си мисли,
че има (*буквално*: което се
мисли за имащ), ще бъде от-
нето от него; *безлично с дат.*
пад. струва се на някого: *што*
ТИ СА **МЪННТЪ** как ти се струва

МЪРЪТЕЖ *вм.* **МЪРЪТЕЖ**

МЪРЪЕТН, **МЪРЪЖ**, **МЪРЪШН** *нсв.* с *твор.*
пад. умирам от..

МЪСКЪ *м.* катър, мъска

МЪСТНТН, **МЪШТЖ**, **МЪСТНШН** *нсв.* с
род. пад. и *отъ* защитавам
някого от някого; - СА *с* *отъ*
страд. *зalog* възмезден съм,
отмъстен съм спрямо някого:
ДА **МЪСТНТЪ** СА **КРЪВЪ** **ВЪСЪХЪ**
ПРОРОКЪ *отъ* **РОДА** *сего* **ДА** *бъде*
отмъстена *кръвта* на всички
пророци спрямо този род

МЪСТЪ *ж.* възмездие; наказание

МЪСТЪННЪ *м.* възмездник, защит-
ник

МЪУЪ -*ю-* *осн.* меч

МЪУЪННЪ *м.* мечоносец, войник

МЪУЪТЪ *м.* видение, халюцинация

МЪША *ж.* -*ја-* *осн.* църковна служба,
литургия (*от лат. missa*)

МЪШНЦА *вж.* **МЪШНЦА**

МЪШТАТН, **МЪШТАЖ**, **МЪШТАШН**
нсв. с *на* + *вин. пад.* възмез-
дявам, давам отплата за нещо

МЪШТЕННЪ, **МЪШТЕНЪ** *ср.* възмездие

МЪДЕНЪ *вм.* **МЪДЪНЪ**

МЪДЪ *ж.* мед, бакър; медни мо-
нети

МЪДЪНЪ, **МЪДЪНЪ** *прил.* меден,
бакърен

МЪЛЪ *м.* тебешир, креда, варовик;
МЪЛЪ *жеженъ* вар

МЪННТН I, **МЪНИЖ**, **МЪНИШН** *нсв.* спо-
менавам; казвам, мисля; **МЪНЕНЪ**
мин. страд. прич. споменат

МЪННТН II, **МЪНИЖ**, **МЪНИШН** *нсв.*
меня, изменям, сменям

МЪРА *ж.* мярка, мяра; *вм.* **АНТРА**
МЪРНЛА *ср.* *само мн.* везни, тег-
лилка

МЪРНТН, **МЪРЪЖ**, **МЪРНШН** *нсв.* меря:
ВЪ *ниже* **МЪРЪЖ** **МЪРНТЕ** **ВЪЗ-**
МЪРАТЪ **ВАМЪ** с каквато мярка
мерите, (с такава) ще ви от-
мерят

МЪСТО *ср.* място; **ВЪ** + *род. пад.* +
МЪСТО *рамкова предложна кон-*
струкция, съотв. на грц. ἀντί
ВМЕСТО: **ВЪ** **СТАРЪНХЪ** **МЪСТО**
ВМЕСТО старите

МЪСАЦЪ *м.* *смекч.* -*о-* *осн.* месец;
луна

МЪСАУЪНЪ *прил.* месечен; лунен:
МЕСАУЪНЪНА **НЕДЖЪИ** **НМЖШТЕ**
лунатици

МЪХЪ *м.* мях

МЪШЪЦЪ *м.* *смекч.* -*о-* *осн.* мях

МА *енклитична форма на*
местоим. аъз за вин. пад.
ед. ч. ме, мене

МА = **МАСОПОУСТЪН-**

МАКЪКЪ *прил.* мек

МАКЪУАН, *ж.* **МАКЪУАНИН**, *ср.* **МА-**
КЪУАКЪ *сравн. ст. на прил.*
МАКЪКЪ

МАСО *ср.* месо

МАСОПУСТЪНЪ *прил.* месопустен,
 месопуствна (неделя)
МАСТН, МАТЪ, МАТЪШН *нсв.* раз-
 бърквам; -са смущавам се,
 вълнувам се
МАТА *ж.* мента
МАТЕЖЪ *м.* -*јо-* *осн.* бъркотия, раз-
 мирица, метеж
МАТЕЖЪНЪ *прил.* смущаващ, мете-
 жен
МЪДАНТИ *вж.* моудантн
МЪДРОСТЪ *ж.* мъдрост
МЪДРОЪ *прил.* мъдър, разумен
МЪДРОСТВОКАТИ, МЪДРОСТВОКУЊЪ, МЪ-
ДРОСТВОКУЊЕШН *нсв.* проумявам
МЪДРОЪ *нрч.* мъдро, разумно
МЪДЪНЪ *прил.* ленив, бавен, муден

МЪЖЪ *м.* -*јо-* *осн.* мъж
МЪЖЪКУЪ *прил.* мъжки
МЪЖЪСТВО *ср.* мъжество
МЪКА I *ж.* брашно
МЪКА II *ж.* мъка; мъчение, нака-
 зание, измъчване
МЪТНТИ СЪ, МЪШТЪ СЪ, МЪТНШН
СЪ *нсв.* вълнувам се
МЪЧЕНЬЕ *ср.* измъчване, мъчение,
 мъчение
МЪЧЕНЪЛЪ *м.* -*јо-* *осн.* мъчител
МЪЧНТИ, МЪЧЪ, МЪЧНШН *нсв.* мъча,
 измъчвам
МЪЧЪНЪ *прил.* в който стават мъче-
 ния: място мъчѣное място на
 мъки
МЪРО *ср.* миро (мѣроу)

Н

НА *предл. с вин. пад.* означава
 посока към някаква повърх-
 ност на, върху, срещу; отнде
 • **НА** *странѣ* далече отиде в да-
 лечна страна (*страната се*
схваща като повърхност); за;
с мест. пад. на, върху: **БЪГЪТЪ**
ГЛАДЪ *крѣпкъ* на *странѣ* тон
 настана силен глад в страната
НА *вин. пад. дв. ч. от местоим. азъ*
НА = **НАШ(ЕГО)**
НАВАДАНТИ, НАВАЖДЪ, НАВАДНШН *св.*
 подуча; *с на + вин. пад.* накле-
 ветя някого
НАВАЖДЕНЪ *мин. стр. прич. от*
НАВАДАНТИ
НАВЕСТИ, НАВЕДЪ, НАВЕДЕШН *св. с*
вин. пад. и на + вин. пад. на-
 соча някого (нещо) към нещо
 (някого): **НАВЕДН** **МА** **НА** **ПЪТЪ**
ПРАВЪ насочи ме към прав път

НАВОДНЪЕ, НАВОДЪЕ *ср.* наводнение
НАВОДАНТИ, НАВОЖДЪ, НАВОДНШН *нсв.*
с вин. пад. и на + вин. пад. на-
 сочвам някого (нещо) към нещо
 (някого); *с вин. пад. и дат.*
пад. причинявам нещо на някого
НАВОДЪННТИ СЪ, НАВОДЪНЪ СЪ, НА-
ВОДЪНШН СЪ *св.* изпълня се с
 вода
НАВЪКНЪТН, НАВЪКНЪ, НАВЪКНЪШН
св. с вин. пад. науча, изуча нещо
НАВЪКЪ, НАВЪЧЕ *аористни форми*
на **НАВЪКНЪТН**
НАВЪ *м.* -*ѣ-* *осн.* мъртвец
НАВЪТЪ *м.* зла умисъл, коварство
НАВАЪАТИ, НАВАЖЪ, НАВАЖЕШН *св.*
с вин. пад. и на + вин. пад. при-
 вържа нещо на нещо: **НАВАЪАТИ**
НА **ВЪНЪ** привържа на шията
НАГО = **НАШЕГО**

НАГОТА *ж.* ГОЛОТА
НАГЪ *прил.* ГОЛ
НАДЕЖДА *ж.* надежда
НАДОНТИ, НАДОЖ, НАДОНШИ *св.* на-
 кърмя
НАДЪ *предл. с вин. пад. означава*
движение над предмет над;
с твор. пад. означава положене-
ние над предмет над
НАДЪЛЕЖАТИ, -ЛЕЖЖ, -ЛЕЖИШИ *нсв.*
 прилягам отгоре
НАДЪБИАТИ СЯ, НАДЪБИЖ СЯ, НАДЪБИШИ
 СЯ *нсв. с на + вин. пад. или с*
дат. пад. надявам се на нещо
 (някого); уповавам се, вярвам;
с чко или с инф. надявам се,
 вярвам, че...
НАДЪЖТИ, НАДЪЖЖ, НАДЪЖЕШИ *св.*
 надуя; **НАДЪМЕНЪ** *мин. страд.*
 прич. надут, подут
НАЗАРЕН *вж.* НАЗАРЕН
Назареевъ и Назаретъ *м.* Назарет,
 малък град в Южна Галилея
 (Ναζαρέθ и Ναζαρέτ)
НАЗАРЕН *м.* назареец, жител на
 Назарет (обикновено за Исус,
 който уж прекарал детство-
 то си в Назарет) (Ναζωραῖος)
НАЗАРЯНИНЪ *м.* назарянин, дублет
 на **НАЗАРЕН** (Ναζαρηνός)
НАЗИРАТИ, НАЗИРАЖ, НАЗИРАЕШИ *нсв.*
 следя (с поглед)
НАЗЪРЪЕТИ, НАЗЪРИЖ, НАЗЪРИШИ *св.*
 проследя (с поглед)
НАН *част. стои пред форми за*
сравн. ст. на прич. и прил. и ги
превръща във форми за превъз-
ходна ст. най-; **НАНПАЧЕ** *прич.*
 най-вече, най-сетне
НАНД- *вж.* НАНТИ
НАНМ- *вж.* НАНАТИ
НАНМЪЛНИКЪ *м.* наемник, наемен ра-
 ботник

НАНПАЧЕ *вж.* НАН
НАНТИ, НАНДЖ, НАНДЕШИ *св. с на +*
вин. пад. дойда, сляза върху
 (при) някого или нещо
НАКАЖ- *вж.* НАКАЗАТИ
НАКАЗАНИЕ, НАКАЗАНИЕ *ср.* съвет;
 поръка; поучение; възпитаване
 чрез измъчване
НАКАЗАТИ I, НАКАЖЖ, НАКАЖЕШИ *св.*
 поуча, посъветвам; - *св* поуча се
НАКАЗАТИ II, НАКАЗАЖ, НАКАЗАЕШИ
нсв. поучавам, съветвам
НАКЛАДАТИ, НАКЛАДАЖ, НАКЛАДА-
ЕШИ *нсв. с вин. пад. и на +*
вин. пад. натоварвам нещо
 върху някого (нещо)
НАКОВАЛО и НАКОВАЛНО *ср.* наковалня
НАКРЪМНТИ, НАКРЪМЛИЖ, НАКРЪМНИШИ
св. накърмя
НАЛАГАТИ, НАЛАГАЖ, НАЛАГАЕШИ
нсв. с вин. пад. и на + вин. пад.
 поставям нещо върху нещо
НАЛЕЖАТИ, НАЛЕЖЖ, НАЛЕЖИШИ *нсв. с*
на + мест. пад. лежа, поста-
 вен съм върху нещо: каменъ
 належааше на неен (Сав. на нж!);
с мест. пад. без предл. на-
 лягам, притискам някого: нале-
 жашито към народау (Мар. емоу
 в.м. емь)
НАЛОЖИТИ, НАЛОЖЖ, НАЛОЖИШИ *св. с*
вин. пад. и на + вин. пад. по-
 ложа, поставя нещо върху
 нещо; - *св* на **МОЛИТЕЖ** почна да
 се моля с поклони, надна на
 молитва
НАЛАЦАТИ, НАЛАЦАЖ, НАЛАЦАЕШИ
нсв. обтягам, опъвам (лък)
НАЛАШТИ, НАЛАЖЖ, НАЛАЧЕШИ *св.*
 обтегна, опъна (лък)
НАМА *форма за дат. и твор. пад.*
 дв. ч. на *местоим.* дтъ

НАМОУНТИ, НАМОУЖ, НАМОУНИШИ *св.*
 намокрѣ
НАМЪ *форма за дат. пад. мн. ч.*
 на местоим. азъ
НАМЕНТИ, НАМЕНѢ, НАМЕНИШИ *св.*
 назова, кажа
НАМЕНАТИ, НАМЕНАѢ, НАМЕНАѢШИ
нсв. назовавам; напомнимъ
НАМЕРТИ, НАМЕРѢ, НАМЕРНИШИ *св.*
с вин. пад. и дат. пад. отмеря,
 изпоотмеря нещо на някого
НАНЕСТИ, НАНЕСЖ, НАНЕСЕШИ *св. с вин.*
пад. и на + вин. пад. нанеса
 удар с нещо върху нещо; *с вин.*
пад. и дат. пад. донеса нещо
 на някого
НАОСТРИТИ, НАОШТРИЖ, НАОСТРИШИ *св.*
 наостря; **НАОШТРИЕНЪ** *мин. стр.*
прич. наострен
НАПАД- *вж.* **НАПАСТИ**
НАПАДАТИ, НАПАДАѢ, НАПАДАѢШИ
нсв. с на + вин. пад. нападам
 някого; *с мест. пад.* натрупвам
 се при някого
НАПАСТИ, НАПАДЖ, НАПАДЕШИ *св. с*
на + вин. пад. падна на нещо;
 връхлетя върху нещо; **НАПАДНА**
 някого; **СТРАХЪ НАПАДЕ** *на нь*
 обзе го страх; *с дат. пад.* на-
 падна някого
НАПАСТЬ *ж.* **НАПАСТ, БЕДА; НАПАСТЬ**
ТВОРИТИ правя зло
НАПАСТЕНЪ *прил.* нещастен
НАПАЯТИ, НАПАЯѢ, НАПАЯѢШИ *нсв.*
 напоявам; **ПОЯ**
НАПИСАНИЕ, НАПИСАНИЕ *вж.* **НАПИСАНИЕ**
НАПИСАТИ *вж.* **НАПИСАТИ**
НАПИТАТИ, НАПИТАѢ, НАПИТАѢШИ
св. нахраня
НАПИТИ *са, НАПИѢ* *са, НАПИѢШИ* *са*
и НАПИѢ *са, НАПИѢШИ* *са* *св.*
с род. пад. напия се с...

НАПИТЪТИ, НАПИТЪѢ, НАПИТЪѢШИ
св. нахраня
НАПЪЛНИТИ, НАПЪЛНИѢ, НАПЪЛНИШИ *и*
НАПЪЛНИ- *св.* **НАПЪЛНЯ;** -*са* *с род.*
пад. **НАПЪЛНЯ** се, **ИЗПЪЛНЯ** се с...
НАПЪЛНАТИ, НАПЪЛНАѢ, НАПЪЛНА-
ѢШИ *нсв.* **НАПЪЛВАМ;** -*са* *с*
твор. пад. **ИЗПЪЛВАМ** се с по-
 мощта на...
НАПОИТИ, НАПОИѢ, НАПОИШИ *св. с род.*
пад. или твор. пад. **НАПОЯ** с...
НАПРАВТИ, НАПРАВѢ, НАПРАВНИШИ
св. с на + вин. пад. или по +
дат. пад. **НАСОЧА** към или по...
НАПРАВЛЯТИ, НАПРАВЛЯѢ, НАПРАВЛЯ-
ѢШИ *нсв.* **НАСОЧВАМ, ВОДЯ;** -*са*
с къ **НАСОЧВАМ** се към...
НАПРАСНО *прич.* **ВНЕЗАПНО, ИЗВЕДНЪЖ**
НАПСАНИЕ, НАПСАНИЕ *вж.* **НАПСАНИЕ**
НАПСАТИ *вж.* **НАПСАТИ**
НАПСАНИЕ, НАПСАНИЕ *ср.* **НАДПИС;**
ЗАГЛАВИЕ
НАПСАТИ, НАПИШЖ, НАПИШЕШИ *св.*
с вин. пад. и дат. пад. **НА-**
ПИША нещо за или на някого
НАРДЪ *вж.* **НАРЪДЪ**
НАРЕК-, НАРЕЧ- *вж.* **НАРЕШТИ**
НАРЕШТИ, НАРЕКЖ, НАРЕЧЕШИ *св. с вин.*
пад. и дат. пад. **НАРЕКА** нещо
 някому; *с инф.* **ОПРЕДЕЛЯ,**
РЕША; -*са* *с втори имен. пад.*
НАРЕКА се; **НАСРОЧИ** се, **ОПРЕДЕ-**
ЛИ се, **СВИКА** се: **АШТЕ НАРЕЧЕТЪ**
са съборъ ако се **НАСРОЧИ** (свика,
 определи) **СЪБОР**
НАРИЦАТИ, НАРИЦАѢ, НАРИЦАѢШИ
нсв. с вин. пад. и дат. пад.
НАРИЧАМ нещо някому; -*са* *с*
втори имен. пад. **НАРИЧАМ** се;
НАРИЦАЕМЪ *сег. стр. прич.* **НАРИ-**
ЧАН

- народъ** *м.* народ, хора; народ, народност; *мн. ч. често се превежда* хора: по нѣмъ **наж** **нардн** мѣношн след него трѣнаха много хора
- нарокъ** *м.* название; определение; решение
- нароунтъ** *прил.* определен
- нарѣдъ** *м.* нард, ароматно индийско растение, от което се добива мнро (*várđos*)
- нар(ъ)дѣнъ** *прил.* нардов, направен от **нар(ъ)дъ**
- нарѣуне** *ср.* порѣка; нареждане
- насаднтн, насаждаж, насадншн** *св.* насадя, посадя
- населнтн, населж, населншн** *св.* населя
- насилнтн, насилж, насилншн** *св.* насиля, напада; *с дат. пад.* победа, надвия, сломя-някого; изнасиля
- насилне, насилне** *ср.* насилне
- насилатн, насилатж, насилатшн** *нсв.* насилвам, нападам
- насилаткъмъ** *прил.* (в същност сег. *страд. прич. от насилатн*) *с отъ + род. пад.* изложен на..., застрашаван от
- наскакатн, наскауж, наскаужшн** *нсв.* *с на + вин. пад.* нахвърлям се върху
- насладнтн, наслаждаж, насладншн** *св. с вин. пад. и дат. пад.* подсладя нещо някому; *-са с род. пад., с дат. пад., с твор. пад., с о + мест. пад. и с др предл.* насладя се от, на, чрез, за нещо
- наслаждатн са, наслаждаж са, наслаждашн са** *нсв.* наслаждавам се
- наслаждение, наслаждение** *ср.* наслаждение, наслада
- наследнтн, наследжж, наследншн** *св.* наследя
- наследне, наследне** *ср.* наследство
- наследоватн, наследоуж, наследоужшн** *нсв.* наследявам
- наследникъ** *м.* наследник
- наследствоватн, наследствоуж, наследствоужшн** *нсв.* наследявам
- наставнтн, наставлж, наставншн** *св. с вин. пад. и на, въ + вин. пад.* поведя към, по...; *с до* заведе до...; поуча
- наставлатн, наставлатж, наставлатшн** *нсв.* повеждам, завеждам; поучавам
- наставникъ** *м.* водач; ръководител, управител
- настатн, настанж, настаншн** *св. с на + вин. пад.* застана на; *за периоди* настане, настѣпи: **хлѣбъ** **наставшанго дѣне** **хлѣбъ** за настаналня, настѣпилия ден
- настольникъ** *м.* приемник, наследник на престол
- настоатн, настож, настошн** *нсв.* предстоя
- настѣпатн, настѣпатж, настѣпатшн** *нсв. с на + вин. пад.* стѣпвам върху, настѣпвам; пристѣпвам, приближавам се към
- настѣптн, настѣпатж, настѣптшн** *св. с на + вин. пад.* стѣпя върху .., настѣпя
- насъ** *форма за род. и мест. пад. мн. ч. на местоим. азъ*
- насынтн, насыштж, насытшн** *св. с вин. пад. и род. пад.* (вещество на насищането) и отъ

+ *род. пад.* (*източник на веществото на насищането*) *наситя* някого с нещо от нещо: *отъ* камене меда *насыти* *и* *насити* ги с мед от камък; - *са* с *род. пад.* и *отъ* *наситя* се с нещо, *от* нещо

насыштати, *насыштаж*, *насыштаиши* *нсв.* *насыщам*; - *са* *насыщам* се

насыти, *насыж*, *насыиши* *св.* *насея* *насытитъ* *прил.* *насыщен*, *необходим* за съществуването

насытити, *насытивж*, *насытивши* *св.* с *вин. пад.* и *род. пад.* (*вещество на храненето*) и *отъ* + *род. пад.* (*източник на веществото на храненето*) *нахраня* някого с нещо от нещо

насыкати, *насыкж*, *насыкешши* (*от* **насыкати*) *св.* *насыка*, *насыкам*; *насыканъ* *мин.* *страд.* *прич.* *насыкан*, *набит*

насыстити, *насыститж*, *насыститиши* *св.* с *вин. пад.* и *на* + *вин. пад.* *насыскам* някого срещу някого; с *вин. пад.* и *да* *подуча*, *накарам* някого да...

насытити, *насытитж* *ср.* *сутрин*; *утрешният* ден

насытити, *насытитж*, *насытитиши* *нсв.* с *вин. пад.* и *дат. пад.* *насычивам* някого на нещо; - *са* с *дат. пад.* *насычивам* се на нещо

насытити, *насытитж* *ср.* *наука*, *умение*; и *погрешно* *вм.* *насытити*

насытити, *насытитж*, *насытитиши* *св.* с *вин. пад.* и *дат. пад.* *насычива* някого на нещо; - *са* с *дат. пад.* *насычива* се на нещо

насытити, *насытитж*, *насытитиши* *нсв.* (*св.* *насытити*) *насыскам*; *насычивам*

насытити, *насытитж* *ср.* *насысване*, *подучване*

насытити, *насытитж*, *насытитиши* *нсв.* *насысвам*, *идвам*

насытити, *насытитж* *ср.* *постъпка*, *начин* на *постъпване*

насытити, *насытитж*, *насытитиши* *нсв.* с *инф.* *започвам*, *начевам*

насытити, *насытитж* *ср.* *начертание*, *знак*

насытити, *насытитж*, *насытитиши* *св.* *начертая*, *насысвам*

насыти - *вж.* *насытити*

насытити *ср.* *начало*

насытити *прил.* *челен*, *начален*; *властен*

насытити, *насытитж*, *насытитиши* *св.* с *инф.* *почна*, *начена* да...; *употребява* се *както* *спом.* *глагол*: *не* *родити* *насытити* (*грц.* *καταφρονήσε*); *насытити* *мин.* *действ.* *прич.* *1*; *насытити* *аор.* *2* и *3* *л.* *ед.* *ч.* или *супин*

насытити, *насытитж* *м.* *начало*; *почин*

насытити *местоим.* *меко* *скл.* *насы*

насытити - *осн.* *на* *мин.* *действ.* *прич.* *1* *от* *насытити*

насытити *форма* за *род.* и *мест. пад.* *дв.* *ч.* *на* *местоим.* *дв.*

насытити *вм.* *насытити*

насытити, *насытитж*, *насытитиши* *св.* *насысва* (*за* *работа*); *насыска*, *насыска* *мин.* *действит.* *прич.* *1*; *насыска* *аор.* *2* и *3* *л.* *ед.* или *супин*

насы = *насы*

насы = *насыс-*

НЕСК- = **НЕБЕСЬСК-**
НЕ част. не
НЕ, **НЕ** форма за вин. пад. ед. ч. ср. на анафоричното местоимение *н, *на, *к, употребявана след предлози: за **НЕ** защото (от за + което)
НЕ = **НЕДЪЛІА**
НЕБЕС- *вж.* **НЕБО**
НЕБЕСЬНЪ прил. небесен
НЕБЕСЬСКЪ прил. небесен
НЕБО ср. -s- осн. (небес-) небе
НЕБО съюз защото, понеже
НЕБОГЪ прил. беден; нещастен
НЕБОНЪ съюз защото, понеже
НЕБРЪШТИ, **НЕБРЪГЪ**, **НЕБРЪЖЕШИ** *нсв.*
с о + твор. пад. пренебрегвам; презирам
НЕБСК- = **НЕБЕСЬСК-**
НЕБЪИТИЕ, **НЕБЪИТЬЕ** ср. небитие, не-
 -съществуване
НЕВНДНМЪ прил. (от не и сег. стр. прич. **ВНДНМЪ**) невидим
НЕВОДЪ м. невод, рибарска мрежа
НЕВОЛІА ж. необходимост; **НЕВОЛІА**
 кстъ с *инф.* неизбежно е да...
НЕВРЪДОУ СЪТВОРИТИ сметна за не-
 годен
НЕВРЪЖДЕНЪ прил. неповреден
НЕВЪЗБЛАГОДАТЕНЪ прил. неблаго-
 дарен
НЕВЪЗМОЖНО *нрч.* невъзможно
НЕВЪЗМОЖЕНЪ прил. невъзможен
НЕВЪЗСТВО, **НЕВЪЗЕСТВО** *вм.* **НЕВЪЖДЪ-**
 ство ср. невежество, незнание
НЕВЪРЕНЪ прил. неверен, безверен
НЕВЪРЪСТВЕНЕ, **НЕВЪРЪСТВЪЕ** ср. неверие
НЕВЪРЪСТВО ср. неверие
НЕВЪСТА ж. годеница, младоженка

Него форма за род. пад. ед. м. и ср. от анафоричното местоим. *н, *на, *к, употребявана след предлози
НЕГОДОВАТИ, **НЕГОДОУЖ**, **НЕГОДОУЖИ** *нсв.* с род. пад. или с о + мест. пад. негодувам срещу някого, недоволен съм от някого, сърдя се на някого
НЕГЪЛН, **НЕГЛН**, **НЕК(Ъ)ЛН** *нрч.* отколкото; може би
НЕДАЛЕЧЕ *нрч.* недалече
НЕДОСТАТИ, **НЕДОСТАНЖ**, **НЕДОСТАНЕШИ** *св.* не достигна, не съм достатъчен
НЕДОСТОННО *нрч.* недостойно; **НЕДО-**
 стонно кстъ с *инф.* непристойно е, непозволено е да...
НЕДОСТОННЪ прил. недостоеен, не-
 годен; в *Сав.* **НЕДОСТОННЪ** *вм.*
НЕПОВННЕНЪ невинен (*Матей*
XXVII, 24)
НЕДОУМЪНИЕ ср. недоумение; за-
 труднително положение; **ВЪ** **НЕ-**
 доумънии **БЪКЪ** почуди се
НЕДЪИ, **НЕДЪИТЕ** *вж.* **ДЪИТИ**
НЕДЪЛІА ж. -ја- осн. неделя
НЕДЖГЪ м. болест, недъг; нераз-
 положение, слабост
НЕДЖЖНИКЪ м. болник, недъгавец
НЕДЖЖЕНЪ прил. болестен, болен,
 недъгав
НЕЖЕ(ЛН) *нрч.* отколкото, нежели;
 както
НЕЗАВИДЛИВЪ прил. завистлив,
 който не завижда
НЕЗЛОБЕНЪ прил. беззлобен, не-
 злобив
НЕЗЫБЕМЪ, **НЕЗЫБЕНЪ** прил. непо-
 клатим, непоколебим
НЕИЗКАЗАНЪ (от не-из-реченъ с *епен-*
тетично л.) прил. неизказан,
 неизразим

НЕНСКОУСЪНЪ прил. неопитен
НЕНСТАВЪНЪ прил. нетленен, неиз-
 гниващ
НЕНСТОВЪ прил. неистов, луд: **НЕН-**
СТОВЪ *с*а дѣятн правя се на
 луд
НЕКАН *вж.* негъан
НЕКАЮЧЪНЪ прил. негоден, неспо-
 собен
НЕК(Ъ)НЪЖЪНЪ прил. необразован
НЕКЪАН *вж.* негъан
НЕАН *след предл.* отъ: отъ **НЕАН**
 откакто
НЕМОШЪ *ж.* слабост; болест
НЕМОШЪНЪ прил. слаб; болен; ни-
 щожен
НѢМОУ форма за *дат. пад. ед. ч.*
*м. и ср. от местоим. *н, *а, *е,*
употребявана след предлози
НѢМЪ форма за *мест. пад. ед.*
м. и ср. на анафоричното
*местоим. *н, *а, *е, употре-*
бявана след предлози
НЕНАВНАДЪТН, НЕНАВНЖДЖ, НЕНАВН-
ДНШН *нсв. с род. или вин. пад.*
 ненавиждам
НЕНАВНСТЪ *ж.* ненавист
НЕОБННОВАТН *с*а, **НЕОБННОУЖ** *с*а, **НЕОБН-**
НОУКШН *с*а *нсв.* говоря без
 заобикалки, без извъртвания;
НЕ ОБННОУЖ *с*а говорейки на-
 право, без заобикалки
НЕОСЛАБЪНЪ прил. неотстъпен
НЕОСЖДЪНЪНО *нрч.* неосъдено (*ἀκα-*
τακρίτως); безупречно, безукор-
 но
НЕПЛОДЪ *ж.* -й- *осн.* (неплодъ-) *-*
 бездетка, неплодна жена
НЕПЛАТЬСЪКЪ прил. безплътен, без-
 телесен
НЕПОБѢДЪНЪ прил. непобедим
НЕПОВНЪНЪ прил. невинен

НЕПОЛЬСЪНЪ, НЕПОЛЬЗЪНЪ прил. без-
 полезен
НЕПОРОУЧЪНЪ прил. непорочен, без-
 упречен
НЕПОСЛОУШЪАНЪ прил. непослушен,
 непокорен
НЕПОСТОИНЪ прил. непостоянен
НЕПРАВЪДА *ж.* неправда
НЕПРАВЪДНЕЪ прил. неправдив, лъж-
 лив
НЕПРАВЪДЪННЪКЪ, НЕПРАВЪДЪННЪКЪ *м.*
 неправедник, грешник
НЕПРАВЪДЪНЪ, НЕПРАВЪДЕНЪ прил.
 неправеден, безчестен
НЕПРАЗДЪНА прил. бременна, не-
 празна
НЕПРНЪЗЪННЪ прил. дяволов
НЕПРНЪЗЪНЪ *ж.* неприязън, омраза;
 дяволът, сатаната
НЕПРЪСТАИАН прил. (**НЕ** + *сег. действ.*
прич. на прѣстаитн) непрекъс-
 нат, постоянен, непреставащ
НЕПРЪСАКОМЪ прил. непресекващ,
 непресъхващ
НЕПРЪХОДЪНЪ прил. непроходим
НЕПЪШТЕВАННЪ, НЕПЪШТЕВАНЪ *ср.*
 помисъл, умисъл
НЕПЪШТЕВАТН, НЕПЪШТЪЖ, НЕПЪШТЪ-
КШН или **НЕПЪШТЕВАТН** *нсв. с*
ъво предполагам; *с вин. пад.*
и II вин. пад. (+ инф.) смятам
 някого за някакъв (че е няка-
 къв): кого *ма* **НЕПЪШТЪЖЪ** *на-*
родн бѣтн за какъв ме смятат
 хората (*букв.* кой смятат хо-
 рата че съм аз)
НЕРАДНТН, НЕРАЖДЖ, НЕРАДНШН *вж.*
НЕРОДНТН
НЕРАЗОУМНЕЪ прил. несхватлив, глу-
 пав
НЕРАЗОУМНЪ, НЕРАЗОУМЪ *ср.* неразум-
 ност; безразсъдност

неразочуменъ прил. неразумен, глупав

неродити, нерождѣ, неродити нсв. с о + мест. пад. не ме е грижа за нещо (някого); с ъако не се безпокоя, че (задето)...

неръкотворенъ прил. неръкотворен, ненаправен от човешка ръка

нескѣденъ прил. изобилен, неоскъден; разточителен

несланъ прил. безсолен, несолен

несни, несѣ, несешн нсв. с вин. пад. и въ, на + вин. пад. или дат. пад. нося в определена посока,

занасям, донасям, отнасям; *аористните му форми се превеждат с новобълг. глаголи от свършен вид* — занеса, донеса, отнеса: и несѣ (главѣ него) матерн своен и занесе (главата му) на майка си

нестроеникъ, нестроеникъ ср. безредие; несъгласие

несъкажемъ прил. неизразим

несъмисленъ прил. безумен, безразсъден, неразумен; несхватлив, несъобразителен

несътърпимъ прил. нетърпим, непоносим; неизтърпим, нензлечим, ужасен

несытънъ прил. ненаситен

нетълъненъ, нетълъненъ ср. нетленост, безсмъртие

неудобно нрч. без бедност

неудобъ нрч. трудно, мъчно (*свотв. на грц. δυσ-*): *неудобъ носимъ труден за носене, прекалено тежък (δυσ-βάστακτος)*

невенъ прил. (от не + мин. стр. *ич. на оумъти*) неумит

нечиста ж. нечистотия, мръсотия
прил. нечист

неуѣстникъ прил. безчестен, нечестив

неуѣстникъ, неуѣстыкъ ср. безчестие

неуѣсть ж. безчестие

неукувьствѣнъ прил. безчувствен

нештадѣнъ прил. безпощаден, жесто-

сток

нешивѣнъ прил. (от не + мин. стр. *прич. на шити*) нешит, несъшиван, без шев

нею форма за род. и мест. пад. дв. ч. от анафоричното местоим.

*и, *я, *е, употребявана след предлози

неисцѣтъ ж. пеликан

ни (от не + и) част. и ... не:

ни ли ты боиши са и ти ли не се боиши; *пред въпросителни местоим. и нрч. стои пред предл.* ни -: ни къ комуу към никого, ни отъ кждоу от никъде; ни ... ни нито ... нито

нива ж. нива

ниже I съюз (ни + же) а и ... не:

не възхотѣ ниже възлюбн не пожела, а и не обикна

ниже II нрч. по-долу

ниженъ и нижни, ж. р. нижешн, ср. р. ниже сравн. ст. на ни-

зъкъ

ниженъ прил. долен

низоу и низъ нрч. обикновено с *предл.* долу: до низоу и до

низъ до долу

низвестн, низведѣ, низведешн св. сваля; -са проваля се

низвершн, низвергѣ, низвержешн св. съборя, низвергна

низвѣснн, низвѣшѣ, низвѣснн св. спусна

низити, низидѣ, низидешн св. с отъ сляза от ...

НИЗЪКЪ прил. нисък

НИЗЪЛОЖИТИ, **НИЗЪЛОЖЪ**, **НИЗЪЛОЖИШИ** св. с вин. пад. и съ + род. пад. сваля от; с вин. пад. и въ + мест. пад. сваля в, всред

НИЗЪНЕСТИ, **НИЗЪНЕСЪ**, **НИЗЪНЕСЕШИ** св. сваля

НИЗЪРНИЖТИ, **НИЗЪРНИЖЪ**, **НИЗЪРНИЖЕШИ** св. блъсна надолу, низрина

НИЗЪХОДИТИ, **НИЗЪХОЖАЪ**, **НИЗЪХОДИШИ** нсв. с въ + вин. пад. или с до слизам в или до...

НИЗЪХОЖДЕНИЕ, **НИЗЪХОЖДЕНИЕ** ср. слизание

НИЗЪШЕД- вж. **НИЗЪИТИ**

НИКАКОЖЕ нрч. никак

НИКОГДА нрч. никога

НИКОЛИЖЕ нрч. никога

НИКОТЕЪЗЪ, **НИКОТОРЪ** местоим. никой

НИКЪГДА(ЖЕ) вж. **НИКОГДА**

НИКЪДЕ(ЖЕ) нрч. никъде

НИКЪИ(ЖЕ), **НИКАИ(ЖЕ)**, **НИКОЕ(ЖЕ)** местоим. меко скл. обикновено

пред съществителни имена никой; никакъв: **НИКОЕТА** же

ВИНЪ НЕ ОБРЪТАЪ ВЪ УЛЦЪ СЕМЬ
никаква вина не намирам в този човек

НИКЪТО(ЖЕ) местоим. за лица никой; род. пад. **НИ-КОГО**, дат. пад. **НИ-КОМОУ**, твор. пад. **НИ-ЦЪМЪ**, мест. пад. **НИ-КОМЪ**; предлозите отделят отрицателната част. **НИ** от надежните форми на кѣто: **НИ** о **КОМЪ** за никогс

НИМА форма за дат. и твор. пад. дв. ч. на анафоричното местоим. *н, *и, *е, употребявана след предлози

НИМНИ форма на анафоричното местоим. *н, *и, *е за твор. пад. мн. ч., употребявана след предлози

НИМЪ, **НИМЪ** форми на анафоричното местоим. *н, *и, *е за дат. пад. мн. ч. или за твор. пад. ед. ч., употребявани след предлози

НИНЕВЪИТЪ м. ниневиец, жител на Ниневия (народно грц. Νινευιτης, от книжовното Νινευιτης)

НИНЪ форма на анафоричното местоим. *н, *и, *е за род. и мест. пад. мн. ч., употребявана след предлози

НИЦАТИ, **НИУЪ**, **НИУЕШИ** нсв. **НИКНА**
НИЦЪ прил., употребявано само като II имен. пад. На новобългар. се превежда с нрч. ничком, по очи: **ОУЧЕНИЦИ** **ПАДЪ** **НИЦИ**
учениците паднаха ничком

НИУЪТО(ЖЕ) местоим. за предмети нищо; род. пад. **НИ-УЕСО(ЖЕ)** и **НИ-УЪСО(ГО)(ЖЕ)**, дат. пад. **НИ-УЕ(СО)МОУ(ЖЕ)** и **НИ-УЪСОМОУ(ЖЕ)**, твор. пад. **НИУНМЪ(ЖЕ)**, мест. пад. **НИ-УЕ(СО)МЪ(ЖЕ)**; предлозите отделят отрицат. част. **НИ** от надежните форми на уѣто: **НИ** при **УЕСОМЪ** же при нищо

НИШТЕТА ж. нищета, бедност

НИШЪ прил. беден, нищ; **НИСЪК**

НИЕСУЪ = НА НЕБЕСУЪ

НИЕУЮ = НИНЕУЮ

НО ЛЪ = НОВОЕ ЛЪТО, НОВАГО ЛЪТА
НОВЪ прил. нов

НОГА ж. крак, нога

НОГЪТЪ м. -й- осн. **НОКЪТЪ**

НОЖЪ *м.* -*јо-* *осн.* голям нож (за клане)
НОЖЪНИЦА *ж.* *смекч.* -*а-* *осн.* ножица, калъф за нож
НОСЪ, **НОЗЪ** *вж.* нога
НОИ *м.* -*јо-* *осн.* Ной
НОМОКАНОНЪ *м.* номоканон, сборник от църковни закони и правила (*νομοκανών*)
НОСИТИ, **НОШИЃ**, **НОСИШИ** *нсв.* нося (без да е определена посоката на носенето)
НОШТЬ *ж.* нощ; **НОШТЬ** *и* **ДЪНЬ** всяка нощ и всеки ден
НОШТЪНЪ *прил.* нощен
НОЮ *м.* *вм.* Нон
НОІА = **НОІАБРЪ**, **НОІАБРИА** или **НОІАБРА**
НОІАБРЪ *м.* ноември
НРАВЕЪ *вж.* **НЪРАВЕЪ**
НСЕ = **НЕБЕСЕ** *вж.* **НЕБО**
НОУДЪМА, **НОУДЪМН** *нрч.* принудително, по необходимост, силом
НОУЖДА *ж.* -*ја-* *осн.* нужда; мъка
НОУЖДАТИ, **НОУЖДАИЃ**, **НОУЖДАЮШИ** *нсв.* принуждавам; -*са* *с инф.* принуждавам се, принуден съм да ...
НОУШНЮ *форма за мест. пад. дв. ч.* на оухо след предл. въ (*вън)
НЪ съюз обикновено след отрицателни изречения но; а; нъ да освен за да
НЪРАВЕЪ *м.* нрав, характер
НЪ *форма за вин. пад. мн. ч.* на *местоим.* атъ ни, нас
НЪИНЪ, **НЪИНА** *нрч.* сега, *диалектно* нине
НЪИНЪЮ *нрч.* сега
НЪИРНИШТЕ *ср.* -*јо-* *осн.* развалини на къща
НЪ *форма за вин. пад. м. ед.* на *анафоричното местоим.* *н,

*н, *н, употребявана след предлози: на нъ върху него, срещу него
НЪ I *вм.* **НЕ(СТЪ)** *отрицат. съкрат.* форма на БЪИТИ за 3 л. ед. ч. сег. вр.
НЪ II *част.* с *въпросит. местоим.* и *нрч.*; образува *неопределителни местоим.* и *нрч.*, *предлозите я отделят от местоим.* и *нрч.* **НЯ-**: **НЪ** *отъ* *къдоу* *отнякъде*
НЪДЪ *осн.* на съществ. **ІАДЪ** след предл. въ (*вън)
НЪКАКО *нрч.* *някак*
НЪКОГДА, **НЪКЪГДА** *нрч.* *някога*
НЪКОЛН *нрч.* *някога*; *най-сетне*
НЪКОТЕЪН, **НЪКОТОЪН** *местоим.* *някой*
НЪКЪДЕ *нрч.* *някъде*.
НЪКЪН, **НЪКАІА**, **НЪКОЕ** *местоим.* *меко скл.* обикновено пред *съществ. имена* *някой*; *някакъв*: **НЪ** *въ* *коіен* *пештеръ* *в* *някаква* *пещера*; *имен. пад. мн.* **НЪЦНИ**
НЪКЪТО *местоим.* *за лица* *някой*; *род. пад.* **НЪ-КОГО**, *дат. пад.* **НЪ-КОМУ**, *твор. пад.* **НЪ-НЪМЪ**, *мест. пад.* **НЪ-КОМЪ**; *предлозите разделят отриц. част.* **НЕ** *от падежните форми на* **КЪТО**: **НЪ** *о* **КОМЪ** *за някого*
НЪМЪ *прил.* *ням*
НЪСМЪ, **НЪСН**, **НЪСТЪ**, **НЪСМЪ**, **НЪСТЕ** *вм.* **НЕ** **НЕСМЪ**, **НЕ** **НЕСН** *и т. н.*, *отрицателни форми на* **БЪИТИ** *за сег. вр.*; **НЪСТЪ** *не е*, *безл.* *няма*
НЪУЪТО *местоим.* *за предметі* *нещо*; *род. пад.* **НЪУЪТО** *и* **НЪУЪСО**

НЮЖЕ *вм.* НИЖЖЕ ,

НЖ *вм.* НЪ

НЖДНТН, НЖДЖ, НЖДНШН *нсв.*

нудя, карам, принуждавам, на-
силвам; - сѧ търпя насилие

НЖДА *вжс.* НОУЖДА

НЖДАТН *вжс.* НОУЖДАТН

НЖДЪННКЪ *м.* НАСИЛНИК

НИЖДОУЖЕ *нрч.*, винаги предшеству-
вано от предл. отъ от където;
без предл. *вжс.* НИЖДОУЖЕ

НИЖ форма на анафоричното ме-
стоим. *Н, *ІА, *ІЕ за вин. пад.
ед. ч. ж., употребявана след
предлози

0

междум. (писано обикн. ѿ)
стои пред обращение р (грц. ѱ)
предл. с вин. и мест. пад.

с вин. пад. означава засягане
повърхността на предмет от
действие о [към, ва: ВАЪАТН
о стълпъ връзвам о (за, към)
СТЪЛБ; в, от: ПРЪТЪКНЖТН
о каменъ ногъ препъна крак о
(в, от) камък]; о ДЕСНЖЖ, о
ШЮЖ(ІЖ), о ЛЪВЖЖ *подразбира*
се странж и затова с род. пад.
В ДЯСНО ОТ, В ЛЯВО ОТ: о ДЕСНЖЖ
МЕНЕ В ДЯСНО ОТ МЕНЕ, ОТ ДЯС-
НАТА МИ СТРАНА;

с вин. пад. означава обект на
жребий за: о РНЪЖ МОЖ МЕ-
ТАША ЖРЪБНІА ЗА МОЯТА ДРЕХА
ХВЪРЛЯХА ЖРЕБИЙ;

с вин. пад. за време на, към:
о ЛЪТО НА ЛЯТО, КЪМ НАЧАЛОТО
НА ЛЯТОТО;

с мест. пад. означава про-
странство около предмет
около, при: слънце о ННХЪ
КЪСНА ТОПЛО ОКОЛО ТЯХ ПОЧНА
ДА ГРЕЕ ТОПЛО СЛЪНЦЕ; СЪБЪ-
РАША Сѧ о НЕМЪ СЪБРАХА СЕ
ОКОЛО НЕГО;

с мест. пад. означава ня-
кого или нещо като помощник
за извършването на някакво
действие: о БОСЕ СЪТВОРНМЪ
СНАЖ С ПОМОЩТА НА БОГА ЩЕ
НАПРАВИМ ЧУДО; о ИМЕНН МОЕМЪ
БЪСЫ НЖДЕНЕТЕ С ПОМОЩТА НА
(чрез) МОЕТО ИМЕ ЩЕ ИЗГОНИТЕ
БЕСОВЕ; о СЕБЪ ЗЕМЛІА ПЛОДНТЪ
Сѧ САМА (чрез себе си, без
чужда помощ) се плоди зе-
мята; о МАЛЪ БЪ ВЪРЪНЪ В
МАЛКОТО БЕШЕ ВЕРЕН (*т. е.* с
помощта на малкото се про-
яви като верен);

с мест. пад. при глаголи
със значение „изпитвам ня-
какво чувство“ (*verba sentien-
di*) означава предмет или
действие като възбудител
на чувството: ДНЕМААХЪ Сѧ
(или РАДОВААХЪ Сѧ) о ОУЧЕНИИ
НЕГО ЧУДЕХА СЕ (радваха се) на
учеността му; ОУЖАСААХЪ Сѧ о
СЛОВЕСЕХЪ НЕГО УЖАСЯВАХА СЕ ОТ
ДУМИТЕ МУ;

с мест. пад. при глаголи
със значение „говоря“, „пиша“
(*verba dicendi vel scribendi*) и

„мисля“, „грижа се“ (*verba cogitandi vel curandi*) за: пръславенно глагола са о тебе преславно се говори за (буквално около) тебе

ѠБЪ, ѠБЪ предл. с вин. пад. за мястото само в съчетанието ѠБ ѠНЪ ПОЛЪ, след което се явява род. пад.: ѠБ ѠНЪ ПОЛЪ Норъдана отвъд Йордан (букв. на другата страна на Йордан); за време: ѠБ НОНЪТЬ ВЪСЪЖЪ през цялата нощ; БЪ ѠБ НОНЪТЬ ВЪ МОЛНТЕЪ прекара нощта в молитва (букв. бе през нощта в състояние на молитва)

ѠБА общително местоим. за дв. ч. и м. и вин. пад. м. (числ.), ѠБОУ род. и мест. пад., ѠБЕМА дат. и твор. пад., ѠБЪ и м. и вин. пад. ж. и ср. и двамата, и двете

ѠБАВАТИ, ѠБАВАЖЪ, ѠБАВАЮШИИ *нсв.* обайвам, омагьосвам

ѠБАВТИ, ѠБАВЕЖЪ, ѠБАВЕШИИ *св.* с вин. пад. и II вин. пад. покажа някого (нещо) някакъв

ѠБАВЛЕНІЕ *ср.* указание, насочване, посочване

ѠБАВЪЮНІЕ (*Супр.*) *вм.* обавление

ѠБАВІАТИ, -ВАІАЖЪ, -ВАІАЮШИИ *нсв.* показвам, откривам, обявявам

ѠБАУЕ съюз обаче; и все пак; освен това; само че

ѠБЕТЪШАТИ, ѠБЕТЪШАЖЪ, ѠБЕТЪШАЮШИИ (*от *ѠБ-ВЕТЪШАТИ*) *нсв.* оста-рея; овехтея (за вещи)

ѠБНД- *вж.* ѠБНТИ

ѠБНДА *ж.* обида, неправда, зло; ѠБНДЖЪ творити обиждам, пакостя

ѠБНДАНЕЪ *прил.* пакостлив, който обижда

ѠБНДѢТИ, ѠБНДЖЪ, ѠБНДШИИ *нсв.* обиждам; онеправдавам

ѠБНАНІЕ, ѠБНАНІЕ *ср.* изобилие, богатство; ѠБНАНІЕМЪ БЕСЪДОУЮШИИ, а не правдоюж много говориш, а не справедливо

ѠБНЛО *нрч.* изобилно

ѠБНАНЪ *прил.* обилен, изобилен

ѠБНМАТИ, ѠБНМАЖЪ, ѠБНМАЮШИИ и ѠБЕМАЖЪ, ѠБЕМАЮШИИ *нсв.* с вин. пад. и отъ бера (плод) от...: кѡда ѠБЕМАЖЪТЬ отъ трънна грозны нима берат от тръне грозде; само с вин. пад. обирам (дърво, лозе): ѠБНМАЖЪТЬ ВНОГРАДЪ обираат лозето

ѠБННОВАТИ, ѠБННОУЖЪ, ѠБННОУЮШИИ *нсв.* с о + мест. пад. обикалям около нещо; - са с род. пад. отвърщам се от нещо: ЛНЦЪ ГРѢЩЪННУЪ ѠБННОУЮТЕ СЪ отвърщате се от лицата на грешниците; *вж.* и НЕѠБННОВАТИ СЪ

ѠБННОВЕНІЕ, ѠБННОВЕНІЕ *ср.* увъртане, колебание, малодушие; ѠБННОВЕНІЕ ЛНЦА лицепрятие, пристрастие

ѠБННЖТИ СЪ, ѠБННЖ СЪ, ѠБННЮШИИ СЪ *св.* с род. пад. отвърна се, отклоня се, откажа се от...

ѠБНТАТИ, ѠБНТАЖЪ, ѠБНТАЮШИИ *нсв.* с въ + мест. пад. пребивавам, живея в...

ѠБНТИ I, ѠБНДЖЪ, ѠБНДЕШИИ *св.* с вин. пад. обходя, народно обида

ѠБНТИ II, ѠБНЖЪ, ѠБНЮШИИ *св.* с вин. пад. и твор. пад. или въ + мест. пад. обвия нещо със или във нещо; с вин. пад. и о + мест. пад. обвия нещо около нещо

ОБИТЪЛНИЩЕ: ср. жилище, обиталище; подслон
ОБИТЪЛЪ ж. обител, манастир; подслон
ОБИТЪЛЪНЪ прил. в съчетание с **ГРАДЪ:** **ГРАДЪ ОБИТЪЛЪНЪ** град за заселване, за обитаване
ОБЛАДАТИ, **ОБЛАДАЖЪ,** **ОБЛАДАЮЩИ** нсв. с твор. пад. властвувам над някого
ОБЛАКЪ м. облак
ОБЛАСТЪ ж. власт; област, място, над което се простира властта на някого
ОБЛАУАТИ, **ОБЛАУАЖЪ,** **ОБЛАУАЮЩИ** и **ОБЛАУИТИ,** **ОБЛАУЖЪ,** **ОБЛАУЮЩИ** нсв. с вин. пад. и твор. пад. обличам, обвинявам нещо с нещо; - сѧ с **ЕЪ** † вин. пад. обличам се във или със нещо
ОБЛАУЪНЪ прил. облачен
ОБЛАУИЦЪ субст. прил. мирянин, laik (за разлика от монасите)
ОБЛАГЪУИТИ в.м. **ОБЛАГЪУИТИ**
ОБЛЕЖАТИ, **ОБЛЕЖЪ,** **ОБЛЕЖАЮЩИ** нсв. с **О** † мест. пад. обвит съм около нещо; с вин. пад. заобикалям, стоя около нещо
ОБЛЕШТИ, **ОБЛАГЪ,** **ОБЛАЖЕШИ** св. със **СЪ** † твор. пад. остана с някого, възлегна (да се храня) с някого
ОБАНЪАТИ, **ОБАНЪЖЪ,** **ОБАНЪЮЩИ** или **ОБАНЪАЖЪ,** **ОБАНЪАЮЩИ** нсв. облизвам
ОБАНСТАТИ, **ОБАНСТАЖЪ,** **ОБАНСТАЮЩИ** нсв. озарявам, осветявам
ОБАНУАТИ, **ОБАНУАЖЪ,** **ОБАНУАЮЩИ** нсв. с вин. пад. и **О** † мест. пад. показвам, проявявам нещо заради някого (нещо); изоблича-

вам, обвинявам някого за нещо (заради някого).
ОБАНУИТИ, **ОБАНУЖЪ,** **ОБАНУЮЩИ** св. с вин. пад. и **О** † мест. пад. покажа, проявя нещо заради някого (нещо); изоблича, обвиня някого за нещо (заради някого)
ОБАННАТИ, **ОБАНЪЖЪ,** **ОБАНЪЮЩИ** св. с вин. пад. и твор. пад. облея нещо с нещо
ОБЛОБЪАТИ, **ОБЛОБЪЖЪ,** **ОБЛОБЪЮЩИ** св. целуна
ОБЛОБЪАТИ, **ОБЛОБЪАЖЪ,** **ОБЛОБЪАЮЩИ** нсв. целувам
ОБЛОЖИТИ, **ОБЛОЖЪ,** **ОБЛОЖАЮЩИ** св. с вин. пад. и **О** † мест. пад. поставя нещо около нещо: **ОБЛОЖАТЪ** **ВРАСИ** **ТВОИ** **ОСТРОГЪ** **О** **ТЕБЪ** ще поставят (направят) твоите врагове обсадна ограда около тебе
ОБЛАЪГАТИ, **ОБЛАЪГАЖЪ,** **ОБЛАЪГАЮЩИ** нсв. с вин. пад. и **КЪ** оклеветявам, охулвам някого пред някого (св. **ОБЛАЪГАТИ**)
ОБЛАЪГЪУИТИ, **ОБЛАЪГЪУЖЪ,** **ОБЛАЪГЪУЮЩИ** св. облекча (нсв. **ОБЛАЪГЪУАТИ**)
ОБЛАЪСТИТИ, **ОБЛАЪСТИЖЪ,** **ОБЛАЪСТИЮЩИ** св. с **СИН.** пад. и твор. пад. подмамя някого с нещо (нсв. **ОБЛАЪСТАТИ**)
ОБЛАЪКЪ, **ОБЛАЪЦЪ** в.ж. **ОБЛАЪСТИТИ**
ОБЛАЪНИТИ сѧ, **ОБЛАЪНИЖЪ** сѧ, **ОБЛАЪНИЮЩИ** сѧ св. поленя се, домързи ме (нсв. **ОБЛАЪНИАТИ** сѧ)
ОБЛАЪШТИ, **ОБЛАЪЖЪ,** **ОБЛАЪЮЩИ** св. с вин. пад. и **ЕЪ** † вин. пад. облека някого със или във нещо; - сѧ с **ЕЪ** † вин. пад. или с твор. пад. облека се във или със

нещо; получа. **ОБЛЪУЕТЕ СЪ СНАОЖЪ** съ възше ще получите (бука. ще се облечете със) сила от горе; **ОБЛЪКЪ, ОБЛЪКЪ** мин. *действ. прич. I*, **ОБЛЪУЕНЪ, ОБЛЪУЕНЪ** мин. *стр. прич. (нсв. ОБЛЪКАТИ)*

ОБЛЮБИТИ, ОБЛЮБИЖЪ, ОБЛЮБИШИ св. полюбя, обикна, заобичам

ОБЛАГ- *вж. ОБЛЮБИТИ*

ОБНАЖАТИ, ОБНАЖАЖЪ, ОБНАЖАКШИ св. оголея (*от *ОБНАГЪТИ, нсв. ОБНАЖАВАТИ*)

ОБНАЖИТИ, ОБНАЖЖЪ, ОБНАЖИШИ св. оголя; извадя: **ОБНАЖИ** мъуъ извади меча (*нсв. ОБНАЖАТИ от *ОБНАГЪТИ*)

ОБНИШАТИ, ОБНИШАЖЪ, ОБНИШАКШИ св. обеднея (*нсв. ОБНИШАВАТИ*)

ОБНОВИТИ, ОБНОВАЖЪ, ОБНОВИШИ св. обновя, подновя (*нсв. ОБНОВАЛИТИ*)

ОБНОВЛЕНИЕ, ОБНОВЛЕНИЕ ср. обновяване, обновление

ОБОГАТИТИ, ОБОГАТИЖЪ, ОБОГАТИШИ св. обогатя (*нсв. ОБОГАТИТИ*)

ОБОН *обобщително местоим. (числ.), род. пад. ОБОНГО, имен. пад. ср. ОБОН* и единият и другият; както единият, така и другият: **ОБОН** то пагубно както едното, така и другото е пагубно

ОБОНАТИ И ОБОНЕТИ (*от *ОБ-ВОНАТИ*), **ОБОНАЖЪ, ОБОНАКШИ** св. помириша, усетя миризма

ОБОНДОУ *прч.* и от двете страни

ОБРАЗЪ м. образ, фигура; форма; символ; **КАМЪ ОБРАЗОМЪ** по какъв начин; **ОБРАЗЪ КНИЗЪСЪНЪ** данъчна монета

ОБРАЗЪНЪ *прил.* образен, символичен

ОБРАТИТИ, ОБРАТИЖЪ, ОБРАТИШИ св. с *вин. пад. и къ, на + вин. пад.* обърна, превърна нещо в нещо, върна; **-СА** с *къ, на + вин. пад.* превърна се в, върна се при; с *къ* обърна се към някого

ОБРАШАТИ (СА), ОБРАШАЖЪ (СА), ОБРАШАКШИ (СА) *нсв. ОБРЪЩАМ (СЕ)*

ОБРАШЕНИЕ, -НИЕ ср. обръщане, връщане (към бога)

ОБРИНЪ м., мн. обри аварин; варварин, езичник

ОБРОКЪ м. заплата, възнаграждение

ОБРЪЗАННЕ, ОБРЪЗАНЬЕ ср. обрязване

ОБРЪЗАТИ, ОБРЪЗЖЪ, ОБРЪЗКШИ св. и **ОБРЪЗАЖЪ, ОБРЪЗАКШИ** *нсв. ОБРЕЖА (ОБРЯЗВАМ); ПОДРЕЖА (ПОДРЯЗВАМ)*

ОБРЪМЕНТИ, ОБРЪМЕНЖЪ, ОБРЪМЕНШИ св. обременя, натоваря тежко (*нсв. ОБРЪМЕНАТИ в Супр. ОБРЪМЪАТИ, т. е. ОБРЪМАТИ*)

ОБРЪСТИ, ОБРЪСТИЖЪ, ОБРЪСТИШИ св. намеря; **ОБРЪТЬ** *прост аор. I л. ед. или имен. пад. м. и ср. на мин. действ. прич. I*

ОБРЪТАТИ, ОБРЪТАЖЪ, ОБРЪТАКШИ *нсв. НАМИРАМ*

ОБРЪТЕНИЕ, ОБРЪТЕНЬЕ ср. намиране

ОБРАШЪ *вж. ОБРЪСТИ*

ОБРЪЖУТИ, ОБРЪЖУЖЪ, ОБРЪЖУШИ св. с *вин. пад. и дат. пад.* сгодя някоя (някого) за някого (някоя), обруча (*нсв. ОБРЪЖУАТИ*)

ОБРЪЖУЪ м. -*го-осн.* гривна; пръстен; обръч

ОБЪУБОЖАТИ, ОБЪУБОЖАЖЪ, ОБЪУБОЖАКШИ св. обеднея; **ОБЪУБОЖАВЪН (КЪ)** *своиуъ си, без, оубо-жъста съ, насъ д; ельма* обед-

нял в (или по отношение на) собствените си (неща), бидейки без бедност (литота, в.м. бидейки богат), заради нас
ОБОУНТИ, **ОБОУЊ**, **ОБОУЊШИ** св. с вин. пад. превърна нещо в глупост, обезсмисля
ОБОУТИ, **ОБОУЊ**, **ОБОУЊШИ** св. с вин. пад. и въ + вин. пад. обуя някого в нещо; **ОБОУВЕНЪ** мин. стр. прич.
ОБОУАТИ, **ОБОУАЊ**, **ОБОУАЊШИ** св. оглупея; стана блуджав, обезсолея
ОБЪ в.м. об
ОБЪДРЪЖАТИ, **ОБЪДРЪЖАЊ**, **ОБЪДРЪЖАЊШИ** нсв. в.ж. **ОДРЪЖАТИ**
ОБЪМАТИ в.м. **ОБЪМАТИ** в.ж. **ОБНМАТИ**
ОБЪСТОАТИ, **ОБЪСТОАЊ**, **ОБЪСТОАЊШИ** нсв. стоя наоколо
ОБЪСТЪПТИ, **ОБЪСТЪПАЊ**, **ОБЪСТЪПАЊШИ** в.ж. **ОСТЪПТИ**
ОБЪТЕШТИ, **ОБЪТЕКЊ**, **ОБЪТЕЧЕШИ** св. с вин. пад. обиколя с тичане; разпространя се по **СЛОУХЪ** него **ОБЪТЕЧЕ** всъж **ЪЗМАЊ** **СЛУХЪТ** за него обиколи (разпространи се по) цялата земя; с по + дат. пад. разпространя се по ...
ОБЪОУБОЖАТИ в.м. **ОБОУБОЖАТИ**
ОБЪХОДАТИ, **ОБЪХОЖАЊ**, **ОБЪХОДАЊШИ** нсв. с вин. пад. или с по + дат. пад. обхождам, обикалям по ...
ОБЪАТИ, **ОБЪАЊ**, **ОБЪАЊШИ** в.м. **ОБАТИ**

ОБЪАУАН м. -**ю-** осн. обичай, навик, нрав
ОБЪШТНА ж. общност, (нещо) общо. **КЪЖЪ** **ОБЪШТНЪЖ** **ИМАТЕ** съ **МЪНОЖ** какво общо имате с мене; община, манастирско братство; **ОБЪШТНЪ** прич. от името на държавата, общината
ОБЪШТЬ прил. общ
ОБЪШТЪНИКЪ, м. съучастник, съдружник; съносител, съобщник; **ТВОРИТЪ** въ **СВОЮМОУ** **ИМЕНИ** **ОБЪШТЪНИКЪ** прави ги съносители на името си
ОБЪДОВАТИ, **ОБЪДОУЊ**, **ОБЪДОУЊШИ** нсв. обядвам
ОБЪДЪ м. обяд
ОБЪДЪНЪ прил. обеден
ОБЪДЪНА ж. -**ѡ-** осн. обедня, църковна служба в обедно време
ОБЪСНТИ, **ОБЪСНЊ**, **ОБЪСНШИ** (от ***ОБ-ВЪСНТИ**) св. окача, поставя да виси, провися
ОБЪТОВАНИЕ, **ОБЪТОВАНИЕ** ср. обещание, известие
ОБЪТЪ м. молитва, обет, обещание
ОБЪЦЪНИЕ в.м. **ОБЪШТАНИЕ** ср. обещание
ОБЪШ--в.ж. **ОБЪСНТИ**
ОБЪШТАНИЕ, -**НИЕ** ср. обещание
ОБЪШТАТИ (сѡ), **ОБЪШТАЊ** (сѡ), **ОБЪШТАЊШИ** (сѡ) св. с дат. пад. и инф. обещава на някого да ... (нсв. **ОБЪШТАВАТИ**)
ОБАЗАТИ, **ОБАЖАЊ**, **ОБАЖЕШИ** св. превържа, обвържа

ОБЪАТН, ОБЪАЖ, ОБЪАШН св. обзема, обхвана, хвана

ОБЕЦЪ, ОБЕЦЪ в.м. ОБЕЦЪ в.ж. ОБЕЦА
ОВОШТЬ м. овошка, плодно дърво; плод

ОВОШТЬНЪ прил. овощен

ОВЪ местоим. употребява се в изброявания: **ОВЪ... ОВЪ** или **ОВЪ... ДРУГЪ** единият... другият

ОВЪДЕ нрч. употребява се съотносително със **СЪДЕ**: **СЪДЕ... ОВЪДЕ** тук (на едно място)... там (на друго място)

ОВЪНЪ м. овен

ОВЪНЪ прил. овнешки

ОВЬЦА ж. смекч. -а- осн. овца

ОВЬУЪ прил. овчи

ОВЬУА ср. -пѣ- осн. (ОВЬУАТ-) овчица

ОВЪДОУ нрч. употребява се съотносително със **СЪДОУ**: **СЪДОУ** и **ОВЪДОУ** отсам и оттатък, от едната и от другата страна

ОГАНЬЕ ср. неприятност, беля

ОГЛАСНТН, ОГЛАСЖ, ОГЛАСНШН св. поуча, причисля към оглашените (нсв. **ОГЛАСАТН, ОГЛАСАЖ, ОГЛАСАШН**)

ОГЛАСЕНЪ мин. стр. прич. от огласнтн оглашен, готвещ се да приеме християнството, но още некръстен

ОГЛАДАТН СА, ОГЛАДАЖ СА, ОГЛАДАШН СА нсв. оглеждам се, търся с поглед около себе си

ОГНЬ м. -ѣ- осн. огън; треска, висока температура

ОГНЬНЪ прил. огнен, родъ **ОГНЬНЪН** според християнските вярвания дяволското, пъкленото племе, което живее в адския огън

ОГОВЪСНТН СА, ОГОВЪСЖ СА, ОГОВЪСНШН СА св. народя, дам много плод

ОГРАДА ж. ограда, кошара, клетка

ОГРАДНТН, ОГРАДЖ, ОГРАДНШН св. оградя (нсв. **ОГРАДАТН**)

ОГРАДЪ м. градина

ОДЕЖА ж. -ѣа- осн. облекло, дреха

ОДЕЛЪВАТН, ОДЕЛЪВАЖ, ОДЕЛЪВАШН нсв. с дат. пад. побеждавам (св. **ОДЕЛЪТН**)

ОДОЛЕТН, ОДОЛЪЖ, ОДОЛЪШН св. с дат. пад. побежда (нсв. **ОДОЛЪВАТН**)

ОДЪРЪ м. одър, легло

ОДРЪЖАНЬЕ, ОДРЪЖАНЬЕ ср. владение

ОДРЪЖАТН, ОДРЪСЖ, ОДРЪСШН нсв. обзел съм; обхванал съм; **ОДРЪЖИМЪ сег. стр. прич. с твор. пад.** обхванат, обзет от. . ; **абсол.** страдащ

ОДЪЖАНТН, ОДЪЖАЖ, ОДЪЖАНШН св. с вин. пад. и на + вин. пад. или дат. пад. посипя нещо върху някого (или на някого) като дъжд; **безлично:** **ОДЪЖАН** **ЖУПЕЛЪ** и **ОГНЬ** съ **НЕВЕСЕ** от **НЕБЕТО** заваля **ОГЪН** и **ЖУПЕЛ**

ОДЕВАНЬЕ, ОДЕВАНЬЕ, ОДЕВАНЬЕ, ОДЕВАНЬЕ ср. облекло, дреха, одяние

ОДЕТИ, ОДЕЖАЖ, ОДЕЖАШИ *св. с вин. пад. и с въз + мест. пад. или твор. пад.* облека някого във или със нещо; - *са* облека се
ОДЕЯТИ, ОДЕЯЖ, ОДЕЯШИ *нсв.* обличам; - *са* обличам се
ОЖЕНИТИ, ОЖЕНАЖ, ОЖЕНАШИ *св. с вин. пад.* оженя; - *са* с твор. пад. оженя се за...
ОЖИВЯТИ, ОЖИВЕАЖ, ОЖИВЕАШИ *св.* съживя, върна към живот
ОЖИДАТИ, -ЖИДААЖ, -ЖИДААШИ *нсв.* чакам, очаквам
ОЖИТИ, ОЖИВЕАЖ, ОЖИВЕАШИ *св.* оживея, съживя се, върна се към живот
ОЗАРЯТИ, ОЗАРЯАЖ, ОЗАРЯАШИ *св.* озаря (*нсв.* озаряват)
ОЗИРАТИ *са, озират* *са, озират* *нсв.* озирам се, оглеждам се
ОЗЪЛОБИТИ, ОЗЪЛОБИАЖ, ОЗЪЛОБИАШИ *св. с вин. пад.* огорча някого, направя зло на някого; - *са* изпадна в лошо положение
ОЗЪЛОБЛЕНИЕ, ОЗЪЛОБЛЕНИЕ *ср.* беда, лошо положение, притеснение
ОКААНИЕ *вм.* окаанние
ОКААНЪ *вм.* окаанъ
ОКАМЕНЕНИЕ, ОКАМЕНЕНИЕ *ср.* вкаменяване, ожесточаване
ОКАМЕНЯТИ, ОКАМЕНАЖ, ОКАМЕНАШИ *св.* вкаменя, ожесточа
ОКАЯНИЕ, ОКАЯНИЕ *ср.* окайване
ОКАЯНЪ *прил.* окаян, клет, презрян
ОКАЯТИ, ОКАЯАЖ, ОКАЯАШИ *нсв.* окайвам, оплаквам

ОКЛЕВЕТАТИ, ОКЛЕВЕАТЪЖ, ОКЛЕВЕАТЪШЕ-
ШИ *св.* оклеветя (*нсв.* оклеветата-
(ВА)ТИ, ОКЛЕВЕТА(ВА)АЖ, ОКЛЕВЕ-
ТА(ВА)АШИ)
ОКО *ср.* -*о-* *осн.* (очес-) и -*о-* *осн.* око; *им.* (вин., зв.) пад. дв. ч. оуи очи
ОКОВАТИ, ОКОУАЖ, ОКОУАШИ *св. с вин. пад. и с твор. пад.* обкова нещо с нещо; окова някого в. нещо
ОКОНЪУАТИ, ОКОНЪУААЖ, ОКОНЪУААШИ *св.* завърша, свърша
ОКОПАТИ, ОКОПААЖ, ОКОПААШИ *ср.* окопая
ОКРОПИТИ, ОКРОПААЖ, ОКРОПААШИ *св.* поръся
ОКРЪВЕНЕНИЕ *вм.* откървенение
ОКРЪСТЪ и **ОКРЪСТЪ** *нрч.* наоколо, от всички страни; *предл. с род. пад.* около
ОКРЪСТЪНЪ *прил.* околен
ОКРЪЖЪНЪ *прил.* околен
ОКОУШАТИ, ОКОУШААЖ, ОКОУШААШИ *нсв.* опитвам, изпитвам (*св.* окоушати, окоушаа, окоушааши)
ОКЪ *нрч.* както, като че, сякаш
ОЛОКАВ(Ъ)ТОМАТЪ *м.* жертвено животно, което се изгаряло изцяло при жертвоприношението (*грц.* ὀλοκαύτωμα); *срв.* въсесъжгагяемъ
ОЛ(Ъ)ГОУНИЪ *вж.* ал(Ъ)гоуниъ
ОЛ(Ъ)ТАРЪ *м.* -*ю-* *осн.* олтар (*лат.* altare)
ОЛЪ *м.* -*ю-* *осн.* масло, елей, олио (ἔλαιον)
ОЛАДЪТИ, ОЛАДЪАЖ, ОЛАДЪАШИ *св.* зануствя, превърна се в ладна зануствяла, необработвана земя

ОМАЗАТИ, **ОМАЖЪ**, **ОМАЖЕШИ** *св.* с
вин. пад. помажа, намажа
ОМАКАТИ, **ОМАКАѢ**, **ОМАКАЕШИ** *нсв.* с
вин. пад. омокрям, обливам
ОМЕТА или **ОМЕТЪ**, **ОМЕТЪ** *ж.* или *м.*
 обшивка, долен ръб на дреха
ОМЕТЪ *ж.* рибарска мрежа
ОМОУИТИ, **ОМОУЖ**, **ОМОУИШИ** *св.* с *вин.*
пад. и *твор. пад.* омокря, об-
 леля нещо с нещо; с *вин. пад.*
 и въ + *вин. пад.* топна нещо в
 нещо
ОМРАЖАТИ, **ОМРАЖАѢ**, **ОМРАЖАЕШИ**
нсв. проклинам
ОМРАЗИТИ, **ОМРАЗЪ**, **ОМРАЗИШИ** *св.*
 намразя; - *са* с въ + *мест. пад.*
 омерзя се, стана мерзък в (по
 отношение на) нещо
ОМРАУИТИ, **ОМРАУЖ**, **ОМРАУИШИ** *св.* за-
 тъмня, помрача
ОМРЪЗЪТИ, **ОМРЪЗЪѢ**, **ОМРЪЗЪЕШИ** *св.*
 с *дат. пад.* опротивея, стана
 противен на някого
ОМРЪКНАТИ, **ОМРЪКНА**, **ОМРЪКНЕШИ** *св.*
 потъмнея, помръкна; замръкна,
 завари ме мракът
ОМЪВАТИ, **ОМЪВАѢ**, **ОМЪВАЕШИ** *нсв.*
 с *вин. пад.* и отъ умия, измия
 някого от нещо (*св.* **ОМЪИТИ**,
ОМЪИѢ, **ОМЪИЕШИ**)
ОМЪИТИ, **ОМЪИТИ** *са* *вж.* **ОУМЪИТИ**,
ОУМЪИТИ *са*
ОМЪИТИ *са*, **ОМЪИТЪ** *са*, **ОМЪИ-**
ШИ *са* *св.* смутя се, объркам се
ОМАГЪ *м.* диво магаре (*грц.* *βουγγρος*)
ОНО = *оно* *време*; въ *оно* по *онова* *вре-*
ме (обикновено начало на вся-
 ко четене в изборните еван-
 гелия)
ОНОУШТА *ж.* -*ја*- *осн.* обувка, обуца

ОНЪ *местоим.* онзи; когато е без
 съществително име след не-
 го той
ОНЪДОУ *нрч.* и *предл.* с *род. пад.*
 оттатъкъ, отвъд
ОНЪМЪТИ, **ОНЪМЪѢ**, **ОНЪМЪЕШИ** *св.*
 онемея
ОПАКЪ *нрч.* наопаки, обратно; отзад
ОПАСЪ *м.* грижа, внимателност
ОПАСНО, **ОПАСНЕ** *нрч.* грижливо, вни-
 мателно
ОПАСЪ *ж.* опашка
ОПАТЪ *м.* просфора, хляб, симво-
 лизиращ в християнското бо-
 гослужение тялото на Исус
 Христос (*лат.* *oblatum*)
ОПАСТИ, **ОПАСЪ**, **ОПАСЕШИ** *св.* опле-
 та, ограда чрез плетене
ОПЛОТЪ *м.* плет, ограда
ОПЛУИТИ *са*, **ОПЛУЖ** *са*, **ОПЛУИ-**
ШИ *са* *св.* с на + *вин. пад.* подреда
 се в боен ред срещу някого
 (за войска); с *окръсть* + *род.*
пад. наредя се в боен ред око-
 ло някого, за да го защитя
 (*нсв.* **ОПЛУАТИ** *са*, **ОПЛУАѢ** *са*,
ОПЛУАЕШИ *са*)
ОПЛЪВАТИ, **ОПЛЪВЪ**, **ОПЛЪВЕШИ** *нсв.* оп-
 лювам
ОПЛЪВЕННИЕ, -*ные* *ср.* пленяване;
 греховное **ОПЛЪВЕННИЕ** изпадане
 в плен на грях
ОПЛЪТИ, **ОПЛЪВЪ**, **ОПЛЪВЕШИ** *св.* оп-
 левя
ОПОНА *ж.* завеса
ОПРАВЪДАНИЕ, **ОПРАВЪДАНИЕ** *ср.* на-
 пътствие, правило, установка
ОПРАВЪДАТИ, **ОПРАВЪДАѢ**, **ОПРАВЪДА-**
ЕШИ *нсв.* с *вин. пад.* обявявам
 някого праведен, прав
ОПРАВЪДАТИ, **ОПРАВЪДАѢ**, **ОПРАВЪДА-**
ЕШИ *нсв.* с *вин. пад.* обявя няко-

го праведен, прав; почистя някого (нещо) от неправди
опражняти, опражняѣж, опражняѣши *нсв.* изтощавам
опразняти *вм.* **опражняти**
опроверъшти, опроверъгж, опроверъжешн *св.* праметна, прекатурия
опръс(ъ)нъкъ *м.* хляб, приготвен без квас, *еврейското* маца
опръѣти, опръѣж, опръѣши *св.* с твор. пад. и о + *вин. пад.* опра нещо о (в) нещо; - *сд* с *дат. пад.* ударя се, бльсна се. о (в) нещо
опръѣ *вм.* **опръѣ** *вж.* **опръѣти**
опустишти, опуштиж, опустиши *св.* опразня; опустоша
опустѣѣти, опустѣѣж, опустѣѣши *св.* опустея
орало *ср.* рало
орати, орѣж, орѣши *нсв.* ора
оршти, оршж, орши *нсв.* деля, руша
оръганъ *м.* инструмент, обикновено музикален (*βρυχων*)
орълъ *м.* орел
оръданѣ, оръданѣ *ср.* работа
оръжнѣ, оръжнѣ *ср.* меч, оръжие
осан(ъ)на *междум.* осанна! (*грц.* *ὡσαννά* или *ὡσαννά* от староевр. 'помогни')

освѣтати, освѣтаѣтъ *нсв.* съмба (*св.* **освѣнжти, освѣнѣтъ**): **освѣнжшн** *дателен* самостоятелен *падеж* на разсъмване

освѣтшти, освѣштж, освѣтши *св.* осветя, изпълня със светлина, озаря. (*нсв.* **освѣштати, освѣштѣж, освѣштѣши**)

освѣтити, освѣтитж, освѣтити *св.* с *вин. пад.* освѣтя, прочистя нещо от „зли духове“ чрез религиозния обред „освещение“; чопа, днакона рѣконоложа пон,

дьякон, т. е. чрез „освещение“ направля някого поп, дьякон (*нсв.* **освѣштати, освѣштѣж, освѣштѣши**)

освѣщеніе, -нѣе *ср.* освещение, освещаване, *вж.* **освѣтити**

оснао *ср.* вероятно и **оснаъ** *м.* примка (за' бесене), клуп

осниѣти, осниѣж, осниѣши *нсв.* посинявам (от студ)

осниати, осниѣж, осниѣши *вм.* **осниѣти**

осниѣ *вм.* **осниѣ**

осниати, осниѣж, осниѣши *св.* обгърна със сияние

оскверненіе, -нѣе *ср.* осквернение

оскверншти, осквернж, осквернши *св.* оцанам, оскверня (*нсв.* **осквернати, осквернѣж, осквернѣши**)

осклаѣнти са, осклаѣнѣж са, осклаѣнши са усмихна се (*нсв.* **осклаѣнати са, осклаѣнѣж са, осклаѣнѣши са**)

оскръѣнти са, оскръѣнѣж са, оскръѣнши са *св.* наскърбя се

оскръдъ *м.* длето (за камък)

оскръѣти, оскръѣж, оскръѣши *св.* намалѣя, стана оскъден; изчезна, свърша се, умра; **оскръдѣ** *преподобнъ* не остана *преподобен, честен* (човек) (*Псалм 11*)

ослаѣнти, ослаѣнѣж, ослаѣнши *св.* с *дат. пад.* оставя някого масаме, на спокойствие; с *инф.* откажа се да...; с *вин. пад.* ослабя, разслабя, парализирам (*нсв.* **ослаѣнати, ослаѣнѣж, ослаѣнѣши**)

ослаѣненъ *мин.* *страд.* *прич.* от **ослаѣнти** парализирам

ОСЛАБѢТИ, ОСЛАБѢТЬ, ОСЛАБѢЩИИ Св.
 ослабна, загубя сили; *с твор. пад.* огъна се под натиска на нещо, загубя съпротивителната си сила
ОСЛОУШАТИ, ОСЛОУШАТЬ, ОСЛОУШАЩИИ Св. с дат. пад. откажа се да послушам някого; *-са с род. пад.* откажа се да послушам някого, нещо
ОСЛЪПИЯТИ, ОСЛЪПИТЬ, ОСЛЪПИЩИИ Св. с твор. пад. ослепея с...
ОСЛѢПИТИ, ОСЛѢПИТЬ, ОСЛѢПИЩИИ Св. ослепя (*нсв. ослѣпѣяти, ослѣпѣять, ослѣпѣвши*)
ОСМЪ ЧИСЛИТ. осми; осмѣн мѣсѣць април
ОСМЪ ЧИСЛ., СКЛАНЯ СЕ КАТО СВЦ. -Ъ- ОСН. Ж. осем, осмица
ОСНОВАНИЕ, ОСНОВАНИЕ СР. основа, опора
ОСНОВАТИ (ВМ. *ОСНОВАТИ), ОСНОВЕЖ, ОСНОВЕШИ Св. с вин. пад. и на + мест. пад. положи основите на нещо върху нещо: **ОСНОВАТЬ НА КАМЕНЕ КОЙТО ИМА ЗА ОСНОВА КАМЪК (нсв. оснѡвѣати, оснѡвѣять, оснѡвѣвши)**
ОСОБИТИ СЛ, ОСОБИТЬ СЛ, ОСОБИЩИИ СЛ *нсв.* живея самотно
ОСОБЪ *нрч.* отделно, насаме
ОСОЛНИ, ОСОЛЪ, ОСОЛНИИ Св. осоля, посоля
ОСТАВЕНИ, ОСТАВѢТЬ, ОСТАВЕНИИ Св. оставя; опростя (*за* грехове); изоставя (*нсв. оставѣяти, оставѣять, оставѣвши*)
ОСТАВЛЕНИЕ, -НІЕ СР. опрощаване (*за* грехове): **ВЪ ОСТАВЛЕНИЕ ГРЕХОВЪ**
ОСТАВЪКЪ М. останка, остатък, наследство

ОСТАТИ, ОСТАНѢ, ОСТАНЕШИ Св. остана; почакам, спра; *с род. пад.* откажа се от нещо; *-са, останѣти са с род. пад. или отъ + род. пад.* откажа се от нещо
ОСТАТЪКЪ М. остатък, последна част
ОСТРИТИ, ОСТРИТЬ, ОСТРИЩИИ Нсв. с вин. пад. и на + вин. пад. подстрекавам някого към нещо
ОСТРИЕ, ОСТРІЕ СР. острие
ОСТРОВЪ М. остров
ОСТРОГЪ М. ограда, вал за защита срещу неприятелско нападение, шарампол
ОСТРОТА Ж. острие; строгост
ОСТЪРЪ ПРИЛ. остър
ОСТЪНЪ М. остен
ОСТЪПАТИ, ОСТЪПАТЬ, ОСТЪПАЩИИ Нсв. отстъпвам
ОСТЪПАТИ, ОСТЪПАТЬ, ОСТЪПАЩИИ Св. с род. пад. или отъ + род. пад. отстъпя, отдалеча се от...; откажа се от... (= **ОТЪСТЪПИТИ**); *с вин. пад.* обградя, обсадя, заобиколя нещо (= **ОБЪСТЪПИТИ**)
ОСТЪПЛЕНИЕ, ОСТЪПЛЕНИЕ СР. отстъпване, отклоняване
ОСЪНА Ж. цирей, пришка; сипаница
ОСЪПАТИ, ОСЪПАТЬ, ОСЪПАЩИИ Св. с вин. пад. и твор. пад. обсипя нещо с нещо: **ОСЪПАТИ ГНОЕМЪ НАТОРИЯ**
ОСЪЛЪ М. магаре, осел
ОСЪЛЪ ПРИЛ. притежателно магарешки
ОСЪЛЪСЪКЪ ПРИЛ. магарешки; **ЖРЪНЪКЪ ОСЪЛЪСЪКИ ГОРНИЯТ, ВЪРТЯЩИЯТ** се мелничен камък
ОСЪЛА СР. -ПЪ- ОСН. (ОСЪЛАТ-) МАГАРЕ, МАГАРЕНЦЕ

ОСЪНИТИ, **ОСЪНИЖ**, **ОСЪНИШИ** *св. с вин. пад.* прикрива, прибуля нещо; обхвана, осея някого; *с вин. пад. и твор. пад.* закрива, защита някого с нещо (*нсв. ОСЪНИАТИ, ОСЪНИАЖ, ОСЪНИАШИ*)
ОСЪСТИ, **ОСАДЖ**, **ОСАДЕШИ** *св.* утая се (= **ОТЪСЪСТИ**); *с вин. пад.* обсадя нещо (град), обградя, заобиколя някого (= **ОБЪСЪСТИ**)
ОСЪ(И)ТИ, **ОСЪИЖ**, **ОСЪИШИ** *св. с вин. пад. и твор. пад.* засея нещо (нива) с нещо
ОСАВАТИ, **ОСАЖЖ**, **ОСАЖЕШИ** *св. с вин. пад.* випива, попипам нещо
ОСЖАТИ, **ОСЖАЖ**, **ОСЖАШИ** *св. с вин. пад. и на или въ + вин. пад.* осъдя някого на някаво наказание; *с вин. пад. и II вин. пад. + инф. или дат. пад. + инф.* осъдя, че някой е някакъв, осъдя някого като някакъв: **ОСЖАША** **И** **ПОВНЬНА** (*или* **ПОВНЬНОУ**) **БЪИТИ** **СЪМЪРТИ** осъдиха, че той подлежи на смъртно наказание, че има смъртна вина (*нсв. ОСЖАТАТИ, ОСЖАДАЖ, ОСЖАДАШИ*)
ОСЖАДЕННЕ, **ОСЖАДЕНЬЕ** *ср.* присъда
ОСЖКАТЬ *прил.* чепат, съковит, съклив
ОТАН *прч.* скритом, тайно; *предл. с род. пад.* тайно от, скритом от
ОТВ- *вж.* **ОТВЕ-**
ОТВЕРНЬ *прч.* наопаки, превратно
ОТВЪЗАТИ, **ОТВЪЗАЖ**, **ОТВЪЗАШИ** *нсв.* отварям (*св. ОТВЪСТИ*)
ОТВЪСТНЕ, **ОТВЪСТЬЕ** *ср.* отваряне; отвор
ОТВЪСТИ, **ОТВЪЗЖ**, **ОТВЪЗЕШИ** *св. с вин. пад.* отворя; *мин. страд.*

прич. **ОТВЪСТЬ** отворен; **ОТВЪСТИ** *оуста с на + вин. пад.* зина срещу някого
ОТВЪШИТИ, **ОТВЪГЖ**, **ОТВЪЖЕШИ** *вм.*
ОТВЪШИТИ, **ОТВЪГЖ**, **ОТВЪЖЕШИ**
ОТВЕ- *вж.* **ОТВЕ-**
ОТНА- *вж.* **ОТНТИ**
ОТНМ- *вж.* **ОТЪНМ-**
ОТНРАТИ, **ОТНРАЖ**, **ОТНРАШИ** *нсв. с вин. пад. и твор. пад.* изтривам нещо с нещо (*св. ОТРЪТИ, ОТРЪЖ, ОТРЪШИ*)
ОТНТИ, **ОТНАЖ**, **ОТНАЕШИ** (*св. с род. пад. или отв. + род. пад. и на, въ + вин. пад., къ + дат. пад.* махна се, избягам от ; отида на, в , отдалеча се по посока на. ; отида си; *мин. действ. прич.* **ОШЪДЪ**, **ОШЪДЪШИ**; *елово прич.* **ОШЪЛЪ**
ОТИШНЕ, **ОТИШЬЕ** *ср.* залив, пристанище
ОТЪСТЕТИ, **ОТЪСТЕЖ**, **ОТЪСТЕШИ** *св.* затлъстее, огрубея
ОТНЪДЪ, **ОТНЪДЪ** *вж.* **ОТЪНЪДЪ**
ОТОКЪ *м.* остров
ОТЪУНЪ *прил.* островен; мор'е **ОТЪУНО** океанът, морето, за което се е вярвало, че „обтича“, заобикаля от всички страни земята
ОТЪ- *вж.* **ОТЪР-**
ОТЪВЕНЪ *прил.* (*в същност вм. отравленъ мин. страд. прич. от отравити*) упоен с билки, омасьосан
ОТЪКОВИЦА *ж.* смекч. -а- *осн.* момиче, момиченце
ОТЪКЪ *м.* момче; слуга, прислужник

отроуѣ прил. детски
 отроуа ср. -нѣ- осн. (отроуат-) дете
 отръ вл. отръ вж. отръѣти
 отръѣтити, отръѣлаж, отръѣлаѣши св. с
 вин. пад. и твор. пад. почистя
 нещо с нещо (нсв. отръѣлаити,
 отръѣлаиж, отръѣлаиѣши)
 отръѣти, отръж, отръѣши св. изтрия;
 отръ вл. отръ и отръѣаор. 2 или
 3 л. ед. ч. (нсв. отнрати)
 отръшати, отръшаж, отръшаѣши
 нсв. с вин. пад. и отъ + род.
 пад. отвързвам нещо от нещо;
 развързвам (св. отръшити, отръ-
 шж, отръшнши)
 отрас- вж. отърас-
 отъ предл. с род. пад. от
 отъѣгнѣти, отъѣгнж, отъѣгнѣ-
 ши св. с род. пад. избягам от
 нещо (нсв. отъѣгати, отъѣ-
 гаж, отъѣгаѣши)
 отъѣалити, отъѣалж, отъѣалнши
 св. с вин. пад. и отъ + род. пад.
 отваля, отместя нещо тежко
 от нещо
 отъѣратити, отъѣрашж, отъѣратн-
 ши св. с вин. пад. и отъ + род.
 пад. върна някому; отъѣратити
 лице отъ отвърна лице от..
 (нсв. отъѣраштити)
 отъѣраштити сѧ, отъѣраштаж сѧ,
 отъѣраштаѣши сѧ нсв. с род.
 пад. отвърщам се, отказвам се
 от нещо
 отъѣръг-, отъѣръж-, отъѣръс- вж.
 отъѣръшити
 отъѣръзати вл. отъѣръзати
 отъѣръзи, отъѣръѣемъ, отъѣръѣете
 вл. отъѣръси, отъѣръсеѣмъ, отъ-
 ѣръсеѣте запов. форми на отъ-
 ѣръшити

отъѣръстити вл. отъѣръстити
 отъѣръшити, отъѣръгж, отъѣръжѣши
 св. с вин. пад. и отъ + род. пад.
 (себе) отхвърля нещо от (себе
 си); -сѧ с род. пад. отметна
 се, откажа се от нещо; с инф.
 откажа се, не поюскам да...;
 отъѣръженъ мин. страд. прич.
 отхвърлен, изоставен
 отъѣѣ аорист 3 л. ед. ч. вл. отъѣ-
 ѣшита
 отъѣѣтъ м. отговор; отчет
 отъѣѣштити, отъѣѣштаж, отъѣѣ-
 штаѣши св. с вин. пад. и дат.
 пад. (рядко къ + дат. пад.) от-
 говоря нещо на някого; с вин.
 пад. и къ + дат. пад. (дума,
 въпрос) отговоря нещо ѧа (във
 връзка с) нещо (нсв. отъѣѣшита-
 вати, -ваиж, -ваиѣши)
 отъѣган- вл. отъѣгон- вж. отъѣгонити
 отъѣгонити, отъѣгонж, отъѣгоннши нсв.
 прогонвам, отпъждам, пъдя
 отъѣгнати, отъѣженж, отъѣженнши св.
 прогоня, отпъдя
 отъѣдати, отъѣдамъ, отъѣдаси св. с
 вин. пад. и дат. пад. дам, вър-
 на нещо някому: подаря, опро-
 стя нещо някому (нсв. отъѣда-
 иати, отъѣдаж, отъѣдаиѣши)
 отъѣдесатьствовати, отъѣдесать-
 ствоуж, отъѣдесатьствоуѣши нсв.
 с вин. пад. отделям десета част
 от нещо за черквата (у евреите)
 отъѣдонти, отъѣдож, отъѣдоннши св.
 отбия (от сукане)
 отъѣдъшннѣ, отъѣдъшннѣ ср. от-
 дъхване, отдих
 отъѣдъхати, отъѣдъхаиж, отъѣдъ-
 хаѣши нсв. поемам си дъх,
 дишам

ОТЪЖЕН *вж.* **ОТЪГЪНАТИ**

ОТЪНМАТИ, **ОТЪНМАЊ**, **ОТЪНМЪЕШИ**
св. с вин. пад. и дат. пад. или
отъ + род. пад. отнемам нещо
на (или от) някого (*св. отънати,*
отънмѡ, отънмешн)

ОТЪ *конн нрч.* от край време

ОТЪКРЪВАТИ *вм.* **ОТЪКРЪВАТИ**
ОТЪКРЪВЕННИЕ, **ОТЪКРЪВЕНЬЕ** *ср.* от-
криване, разкриване; открово-
вение

ОТЪКРЪВЕНЪ *мин. стр. прич. от*
ОТЪКРЪВИТИ

ОТЪКРЪВАТИ, **ОТЪКРЪВАЊ**, **ОТЪКРЪ-**
ВАЮШИ *нсв.* откривам, разкри-
вам

ОТЪКРЪВИТИ, **ОТЪКРЪВИЊ**, **ОТЪКРЪ-**
ВИЮШИ *св. с вин. пад. и дат. пад.* от-
крива, отворя, разкрива нещо на
някого

ОТЪКЪДОУ *нрч.* от къде

ОТЪЛАГАТИ, **-ГАЊ**, **-ГАЮШИ** *нсв. с*
инф. отлагам, бабя се да.

ОТЪЛЪКЪ *м.* остатък, останка

ОТЪЛЪЧУТИ, **ОТЪЛЪЧУЊ**, **ОТЪЛЪЧУ-**
ЮШИ *св. с вин. пад. и отъ + род. пад.*
отстраня, отлъча някого от
нещо; *с вин. пад. и дат. пад.*
отделя нещо за някого; **-СА**
с (отъ +) род. пад. отлъча се,
отделя се от някого; **ОТЪЛЪ-**
ЧУЕНЪ *сзньмншта,* църквѡе от-
лъчен, наказан с „отлъчване
от синагогата, църквата“ (*нсв.*
ОТЪЛЪЧУАТИ, **ОТЪЛЪЧУАЊ**, **ОТЪЛЪ-**
ЧУАЮШИ)

ОТЪМЕАТИ, **ОТЪМЕАТЪ**, **ОТЪМЕАТЪ-**
ЕШИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

ОТЪМЕАТИ *св. с вин. пад.* хвърля, махна
от себе си нещо; отхвърля, не
приема нещо; **-СА** *с род. пад.*
откажа се от нещо: **ОТЪМЕ-**

- ОТЪПАДЕННЕ, ОТЪПАДЕНЬЕ** ср. про-
 падане, проваляне; падение
- ОТЪПОУСТИТИ, ОТЪПОУСТИЖ, ОТЪПОУ-**
СТИШИ св. с вин. пад. освободя,
 разпусна група; въ своа си
 изпрацам някого да си върви
 в къщи; с вин. пад. и дат.
 пад. простя нещо на някого
 (нсв. отъпоустити, отъпоуститѣ,
 отъпоуститѣши)
- ОТЪПОУСТИЕННЕ, ОТЪПОУСТИЕНЬЕ** ср.
 опрощаване, опрощение
- ОТЪРАДА** ж. отрада, радост, въ
 отърадѣ на свобода. на спо-
 койствие
- ОТЪРАДЪНЪ** прил. отраден, радостен,
 приятен
- ОТЪРАСЪЛЪ** ж. издънка, клонче
- ОТЪРЕШИТИ, ОТЪРЕКЪ, ОТЪРЕЧЕШИ** св.
 отговоря; сѧ с род. пад. и
 дат. пад. откажа се от нещо
 пред някого; сѧ с инф. от
 кажа се да , зарека се да не ;
 отърекъл сѧ нѣмъ никоже оучи-
 ти самоу зарекъл съм се ни-
 кого да не уча на това; с
 дат. пад. сбогувам се, простя
 се с някого
- ОТЪРЕ** вл. отъре вж. отрѣти
- ОТЪРНИЖИТИ, ОТЪРНИЖ, ОТЪРНИШИ** св.
 с вин. пад. отритна, отхвърля
 нещо (някого); - сѧ с род. пад.
 отделя се от
- ОТЪРНИЦАТИ Сѧ, ОТЪРНИЦАЖ Сѧ, ОТЪ-**
РНИЦАШИ Сѧ нсв. отказвам се,
 извинявам се
- ОТЪРОУЪНЪ** прил. отказал се
- ОТЪРЪЗАТИ, ОТЪРЪЖЖ, ОТЪРЪЖЕШИ**
 св. отреза
- ОТЪРЪШАТИ, ОТЪРЪШАЖ, ОТЪРЪШАШИ**
 вж. отрѣшати
- ОТЪРЪШИТИ, ОТЪРЪШЖ, ОТЪРЪШИШИ**
 вж. отрѣшати
- ОТЪРЪЯТИ, ОТЪРЪЯЖ, ОТЪРЪЯШИ** нсв.
 отхвърлям, не приемам
- ОТЪСЕЛЪ** нрч. от сега, скоро, вед-
 нага
- ОТЪСЛАТИ** вл. отъсълати
- ОТЪСТАВИТИ, ОТЪСТАВИЖ, ОТЪСТАВИШИ**
 св. с вин. пад. и отъ + род.
 пад. отстраня, отдалеча нещо
 от някого
- ОТЪСТОЯТИ, ОТЪСТОЯЖ, ОТЪСТОЯШИ**
 нсв. с нрч. (далѣ, далече) или
 вин. пад. за разстояние и
 (отъ +) род. пад. отстоя, отда-
 лечен съм
- ОТЪСТЪПИТИ, ОТЪСТЪПИЖ, ОТЪСТЪ-**
ПИШИ вж. остъпити
- ОТЪСЪЛАТИ, ОТЪСЪЛЖ, ОТЪСЪЛЕШИ** св.
 с вин. пад. отправя някого; за-
 точа някого (нсв. отъсѣлати,
 отъсѣлаж, отъсѣлаши)
- ОТЪСЪКАТИ, ОТЪСЪКАЖ, ОТЪСЪКАШИ**
 нсв. с вин. пад. и отъ + род.
 пад. отсичам; отделям нещо
 от нещо; прекратявам, прекъс-
 вам (св. отъсѣшати, отъсѣжж,
 отъсѣчеш или отъсѣкнати, отъ-
 сѣкнж, отъсѣкнеш)
- ОТЪСЪЖДАТИ, ОТЪСЪЖДАЖ, ОТЪСЪЖДАШИ**
 св. вж. осъждати
- ОТЪСЪЖДОУ, ОТЪСЪЖДЪ** нрч. от тук
- ОТЪТОЛЪ** нрч. от тогава
- ОТЪТОЛЪ** нрч. от тогава
- ОТЪТРЪГНАТИ, ОТЪТРЪГНАЖ, ОТЪТРЪ-**
ГНАШИ св. с вин. пад. и отъ +
 вин. пад. откъсна нещо от
 нещо

ОТЪТРЕБИТИ, ОТЪТРЕБИЖ, ОТЪТРЕБИШИ Св. с вин. пад. и отъ + род. пад. очисти, почиети нещю от нещю

ОТЪТРЕБИТИ, ОТЪТРЕБИЖ, ОТЪТРЕБИШИ Св. вж. ОТРЕБИТИ

ОТЪТРАСАТИ, ОТЪТРАСАЖ, ОТЪТРАСАШИ Нсв. с вин. пад. и отъ + род. пад. отърсвам нещю (прах) от нещю (св. ОТЪТРАСТИ, ОТЪТРАСЖ, ОТЪТРАСАШИ)

ОТЪТАСАТИ СЛ, ОТЪТАСАЖ СЛ, ОТЪТАСАШИ СЛ Нсв. оттеглям се, отказвам се

ОТЪТЖАДУ, ОТЪТЖАДЕ Нрч. от там
ОТЪХОДЯТИ, ОТЪХОДЯЖ, ОТЪХОДЯШИ Нсв. вж. ОХОДЯТИ

ОТЪЦЕНЯТИ, ОТЪЦЕНЯЖ, ОТЪЦЕНЯШИ Св. прецѣфтя

ОТЪУБИТИ, ОТЪУБИЖ, ОТЪУБИШИ Св. с род. пад. загубя вяра или надежда в някого (нещю); - сЛ. отчая се: с род. пад. загубя вяра или надежда в някого (нещю)

ОТЪШТЕЯТИ, ОТЪШТЕЯЖ, ОТЪШТЕЯШИ Св. с вин. пад. оцетя някого; загубя нещю

ОТЪШЪД. основа на мин. действ. прич. от ОТЪЯТИ

ОТЪШЪЛЪЦЕ М. смежч. -о. осн. отшелник

ОТЪЯТИ, ОТЪЯЖ, ОТЪЯШИ Св. с вин. пад. и отъ + род. пад. отнема нещю от някого; отстраня, отдалеча нещю от някого, освободя някого (нещю) от нещю (нсв. ОТЪЯМАТИ, ОТЪЯМАЖ, ОТЪЯМАШИ)

ОТЪМЯТИ Вж. ОТЪМЯТИ

ОТЪМЯТИ, ОТЪМЯЖ, ОТЪМЯШИ Св. с вин. пад. помрача някого, замъгля съзнанието на някого

ОТЪМЯТИ, ОТЪМЯЖ, ОТЪМЯШИ Св. с твор. пад. или въ + мест. пад. загубя яснотата на нещю

ОТЪРЕ Вж. ОТРЕТИ

ОТЪЦЕ М. смежч. -о. осн. баща, отец; стар човек

ОТЪУНА Ж. родина, родво място: бащиния

ОТЪУ ПРИЛ. бащин

ОТЪУСКЪ ПРИЛ. бащински

ОТЪУСТЕНЕ, ОТЪУСТЕНЕ СР. родно място, отечество; род

ОТЪУСТВО СР. род, племе

ОТАГОТЯТИ (ОТАГОТЯТИ), ОТАГОТЯЖ (ОТАГОТЯЖ), ОТАГОТЯШИ (ОТАГОТЯШИ) Св. с на + вин. пад. натегна върху някого

ОТАГОУТИ, ОТАГОУЖ, ОТАГОУШИ Св. налегна. притисна: отагуенъ съномъ налегнат от сън

ОТАЖАТИ, ОТАЖАЖ, ОТАЖАШИ Св. натежа, натегна. отежнея

ОТАСАТИ, ОТАСАЖ, ОТАСАШИ Нсв. с вин. пад. претеглям: опитвам, проверявам нещю

ОТАТИ. ОТЪМЖ. ОТЪМЯШИ Св. вж. ОТЪЯТИ

ОУБОЖАТИ, ОУБОЖАЖ, ОУБОЖАШИ Св. вж. ОУБОЖАТИ

ОУПУВАННЕ СР. упование: скон. оупувание самоупование. опирание на себе си

ОУЛАДАННЕ СР. пренебрежение

ОХОДЯТИ, ОХОДЯЖ, ОХОДЯШИ Нсв. с отъ + род. пад. махвам се, отдалечавам се, отхождам от някого (нещю); с въ + вин. пад.

оттеглям се, отивам в...; *абсол.*
отивам си, заминавам
•о̀хрѣ̀мѣ̀ти, о̀хрѣ̀мѣ̀ж, о̀хрѣ̀мѣ̀ши *св.* окуцея
•о̀хо̀удѣ̀ти, о̀хо̀удѣ̀ж, о̀хо̀удѣ̀ши *св.* умаля; презра, не зачета
•о̀хо̀удѣ̀ти, о̀хо̀удѣ̀ж, о̀хо̀удѣ̀ши *св.* смаля се; издребнен
о̀хо̀удѣ̀ти, о̀хо̀удѣ̀ж, о̀хо̀удѣ̀ши *св.* охуля, презра
о̀хжѣ̀ти, о̀хжѣ̀ж, о̀хжѣ̀ши *св.* прегърна
— оц- = отъц-
•оцѣ̀тъ, оцѣ̀тъ *м.* оцет (лат. acetum)
оцѣ̀тънѣ̀, оцѣ̀тънѣ̀ *прил.* оцетен;
оцѣ̀тъно (оцѣ̀тъно) *внп* вино, смесено с миро
оцѣ̀дѣ̀ти, оцѣ̀дѣ̀ж, оцѣ̀дѣ̀ши *св.* с *вин. пад.* отцедя, отстраня чрез прецеждане нещо (*нсв.* оцѣ̀ждѣ̀ти, оцѣ̀ждѣ̀ж, оцѣ̀ждѣ̀ши)
оцѣ̀пѣ̀ти, оцѣ̀пѣ̀ж, оцѣ̀пѣ̀ши *нсв.* вцепенявам се
•оцѣ̀пѣ̀нѣ̀ти, оцѣ̀пѣ̀нѣ̀ж, оцѣ̀пѣ̀нѣ̀ши *св.* вцепеня се (*нсв.* оцѣ̀пѣ̀нѣ̀вати, -важ, -ваши)
•оцѣ̀стиѣ̀ти, оцѣ̀стиѣ̀ж, оцѣ̀стиѣ̀ши *св.* с *дат. пад.* и *вин. пад.* простя някому нещо; с *вин. пад.* почиства, лъсна нещо (*нсв.* оцѣ̀штѣ̀ти, оцѣ̀штѣ̀ж, оцѣ̀штѣ̀ши)

оцѣ̀штенѣ̀не, оцѣ̀штенѣ̀не *ср.* опрощение
•о̀уѣ̀ = о̀тъѣ̀ *звателна форма на*
о̀тъѣ̀ *татко*
о̀уѣ̀с- *вж.* око
о̀уѣ̀снѣ̀ *прил.* очен
о̀уи, о̀уино (о̀ую), о̀уина *дв. ч. от* око, *но ж. р.!*
о̀уиѣ̀стиѣ̀ти, о̀уиѣ̀штѣ̀ж, о̀уиѣ̀стиѣ̀ши *св.* с *вин. пад.* очистя, изчистя нещо или някого (от рани, кожна болест); -са изчистя се (от раните на кожна болест), оздравея; с *вин. пад.* очисти и отъ † *род. пад.* очистя някого от нещо (грях) (*нсв.* о̀уиѣ̀штѣ̀ти, о̀уиѣ̀штѣ̀ж, о̀уиѣ̀штѣ̀ши)
о̀уиѣ̀штенѣ̀не, о̀уиѣ̀штенѣ̀не *ср.* очистване; опрощаване
о̀урѣ̀вѣ̀ти, о̀урѣ̀вѣ̀ж, о̀урѣ̀вѣ̀ши *св.* очервя, изцапам или боядисам с червено
о̀урѣ̀шѣ̀ *ср.* -іо- *осн.* палатка
о̀уо̀уѣ̀ти, о̀уо̀уѣ̀ж, о̀уо̀уѣ̀ши *св.* усетя
о̀уо̀уѣ̀тиѣ̀ти, о̀уо̀уѣ̀штѣ̀ж, о̀уо̀уѣ̀тиѣ̀ши *св.* усетя
о̀ую- *вж.* о̀уо̀уѣ̀-
о̀иѣ̀то̀уѣ̀тиѣ̀ти, о̀иѣ̀то̀уѣ̀штѣ̀ж, о̀иѣ̀то̀уѣ̀тиѣ̀ши *св.* узная, усетя
о̀иѣ̀то̀уѣ̀- *вж.* о̀иѣ̀то̀уѣ̀-
о̀иѣ̀дѣ̀ж, о̀иѣ̀дѣ̀ши-, о̀иѣ̀дѣ̀ж *вж.* отити

П

па = пакъ

па = бамаць

павѣ̀сѣ̀рѣ̀ница *ж.* църковна служба, мала вечерня, повечерка

па̀го̀убѣ̀ *ж.* пагуба, гибел

па̀го̀убѣ̀шиѣ̀ж *м.* човек, който докарва пагуба; опасен човек
па̀го̀убѣ̀нѣ̀ *прил.* пагубен, гибелен;
па̀го̀убѣ̀нѣ̀нѣ̀ *зми* носещият гибел змей, т. е. дяволът
па̀дѣ̀- *вж.* па̀сти

ПАДАТИ, ПАДАМЪ, ПАДАМЪШН *нсв.*
 падам
 ПАДЕНИЕ *ср.* падаене, падение
 ПАДЪ *форми от* ПАСТИ: *прост*
аорист, ' *л ед. ч. мин.*
действ. прич. I
 ПАЖИТЬ *жс.* пасище, паша
 ПАИ = ПАКЪ
 ПАКОСТЬ *жс.* зло, болка, вреда, щета;
 пакост
 ПАКОСТНИКЪ *м* пакостник, вредител;
 тиранин, деспот, насилник
 ПАКЪ *нрч.* пак, отново
 ПАКЪБИТИЕ *ср.* пакибитие, „пресъздаването“
 на света при „второто Христово пришествие“
 ПАМИТИ, ПАМЪ, ПАМЪШН *нсв.* паля,
 запалвам
 ПАМЪЦА *жс.* смекч. -а- *осн.* пръчка,
 жезъл
 ПАМАТЬ *жс.* намет, ум; помен
 ПАМЕЖЪ *м.* папа
 ПАРАКАНЪТЪ *м.* застъпник; довереник;
 утешител (*παράκλητος*)
 ПАРАСКЕВЪГНИ, ПАРАСКЕВЪШН *жс.* ден
 за приготвянето, ден пред пасхата
 (съботата), т. е. петък (*нар. грц. παρασκευή от παρσκευή*)
 ПАРОСИДА *жс.* малка чиния, блюдо
 (*παρσίδς*)
 ПАСКА *жс. вжс.* ПАСХА
 ПАСТИ I, ПАДЪ, ПАДЕШН *св.* падна
 ПАСТИ II, ПАСЪ, ПАСЕШН *нсв.* паса (стадо),
 пазя
 ПАСТОУХЪ *м.* пастир, овчар; пазител
 ПАСЪРЪ *м. вжс.* ПАСТОУХЪ
 ПАСЪ *вм.* ПАСЪ *дат. и мест. пад.*
ед. ч. от ПАСХА
 ПАСХА *жс.* празник у евреите (*πάσχα*)

ПАТРИКИН *м.* благородник; патриций
 (*грц. πατρικιος от лат. patricius*)
 ПАУЕ *нрч.* повече, най-много; ПАУЕ-
 ВЪСЕХЪ; по-добре, най-добре
 ПЕК- *вжс.* ПЕШТИ
 ПЕПЕЛЪ *м.* пепел
 ПЕТЪРЪ *м.* Петър (*Πέτρος*)
 ПЕЧАЛОВАТИ СЪ, ПЕЧАЛОУИЪ СЪ, ПЕЧА-
 ЛОУИШН СЪ *нсв.* обзет съм от
 печал, тъжа, тъгувам
 ПЕЧАЛЬ *жс.* печал, тъга, грижа
 ПЕЧАЛНЪ *прил.* печален, тъжен, за-
 грижен
 ПЕЧЕНЪ *прил.* (*мин. стр. прич. от*
пешти) печен, опечен
 ПЕШТЕРА *жс.* пещера
 ПЕШТИ, ПЕЖЪ, ПЕЧЕШН *нсв.* пека
 ПЕШТИ СЪ, ПЕЖЪ СЪ, ПЕЧЕШН СЪ *нсв.*
 грижа се
 ПЕШТЬ *жс.* пещ, фурна за хляб
 ПИВО *ср.* питие
 ПИГАНЪ *м.* седефче (растение) (*грц. πήγανου*)
 ПИЛАТОВИ *дат. пад. ед. ч. от* ПИ-
 ЛАТЪ *по аналогия на -й- осн.*
 ПИЛАТЪ *м.* Пилат (*Πίλατος*)
 ПИЛАТЪЦЪ *прил.* който слуша Пилат,
 Пилатов, *субстантивизирано-*
пилатовец
 ПИРА *жс.* торба (*πίρα*)
 ПИРЪ *м.* пир, угощение
 ПИСАНИЕ *ср.* писание, нещо напи-
 сано, писмо
 ПКАТИ *вжс.* ПЪСАТИ
 ПИСКАНИЕ *ср.* свирене със свирка
 (пищялка) или с флейта
 ПИСКАТИ, ПИШЪ, ПИШЕШН *нсв.*
 свиря със свирка (пищялка),
 огласям със звуците на свирка

ПНСКЪ *м* ПИСЪК, свирня със свирка
 (пищялка) или с флейта
 ПНСМЕНЪНЪ *прил* на църковното
 писание ПНСМЕНЪНОЕ СЛОВО СЛО-
 ВОТО на писанието, на църков-
 ните книги
 ПНСМА *ср* -*п*- *осн.* (ПНСМЕН-) буква
 ПНСТНИКЪНЪ *ж* -*а*- *осн.* или *м.* -*ю*-
осн. ПИСТИКИЯ, течен нард (от
грц. γάρδος πιστικί, 'течен нард')
 ПНТАТЪ, ПНТАЖЪ, ПНТАКЪШНЪ *нсв.* хра-
 ня, отхранвам, отглеждам
 ПНТЪНЪ, ПНЖЪ, ПНЖЕШНЪ и ПНЖЪ, ПНЖЕШНЪ
нсв. пия
 ПНТНЕ *ср.* питие, пиене
 ПНТОМЪ *прил.* охранен, угоен
 ПНТЪТЪНЪ, ПНТЪЖЪ, ПНТЪЖЕШНЪ *нсв.* хра-
 ня, отхранвам, отглеждам
 ПНШТА *ж.* храна
 ПНШТАЛЪ *ж.* овчарска свирка или
 флейта
 ПНШАНИЦА *м.* смекч. -*а*- *осн.* пияница
 ПНШАНСТВО *ср.* пиянство
 ПЛАВЪ *прил.* бледожълт, с цвят на
 плява; светъл, рус
 ПЛАКА *ж.* илака, плоча
 ПЛАКАТЪНЪ (СА), ПЛАУЖЪ (СА), ПЛАУЖЕШНЪ
 (СА) *нсв.* плача
 ПЛАКАТЪНЪ, ПЛАУЖЪ, ПЛАУЖЕШНЪ *нсв.* пла-
 вя, плакна
 ПЛАМЕНЪ *м.* *вж.* ПЛАМЪ
 ПЛАМЕНЪНЪ *прил.* пламенен
 ПЛАМЪНЪ *м.* -*п*- *осн.* (ПЛАМЕН-) пла-
 мък
 ПЛАСТЪРЪНЪ *м.* намазан с мас леплив
 плат, който се поставя на бол-
 но място (εμπλαστρον)
 ПЛАТЪ *м.* плат, платно, парче плат;
 парцал, дрипа
 ПЛАУ- *вж.* ПЛАКАТЪ
 ПЛАУЪ *м.* плач

ПЛАШТАНИЦА *ж.* смекч. -*а*- *осн.*
 покривало или наметало от
 платно, плащеница
 ПЛЕМА *ср.* -*п*- *осн.* (ПЛЕМЕН-) племе
 ПЛЕШТЕ *ср.* плещка, *дв. ч.* *ПЛЕШТЪНЪ
 ПЛЮВЕННИКЪ *ср.* плюване, плюнка
 ПЛЮЖЪТЪНЪ, ПЛЮЖЪ, ПЛЮЖЕШНЪ *св.* плю-
 на, плювна
 ПЛОДЪТЪНЪ СА, ПЛОДЪЖЪ СА, ПЛОДЪШНЪ
 СА *нсв.* давам плод, принасям
 плод
 ПЛОДЪ *м* ПЛОД
 ПЛЪНЪ *прил.* пълен
 ПЛЪТЪ *ж.* месо, тяло, плът
 ПЛЪТЪНЪ *прил.* плътски, телесен,
 веществен, материален
 ПЛЪТЪСКЪ *прил.* телесен, плътски
 ПЛЪВАТЪНЪ, ПЛЪЖЪ, ПЛЪЖЕШНЪ *нсв.* плюя
 ПЛЪВЕА *ж.* плява
 ПЛЪВЕАЛЪ *м.* плевея
 ПЛЪВЕННИКЪ *ср.* залавяне в плен, пле-
 няване, пленение; пленничество
 ПЛЪВЕННИКЪ *м.* пленник
 ПЛЮЖЪТЪНЪ, ПЛЮЖЪ, ПЛЮЖЕШНЪ *св.* плю-
 на, плювна
 ПЛАСАТЪНЪ, ПЛАСАЖЪ, ПЛАСАЖЕШНЪ и
 ПЛАСЪЖЪ, ПЛАСЪШНЪ *нсв.* играя,
 скачам, танцувам
 ПЛАСЪЦЪНЪ *м.* *мн. ч.* хора, танци
 по *предл.* с *дат.*, *мест.* и *вин. пад.*
 с *дат.* по: по морю по морето,
 по всен землн по цялата земя;
 по, върху постълаша рнъзы
 своя по пжтн; според: по дъ-
 ломъ же нхъ не ходите според
 делата им не постъпвайте;
 с *местен* подир, след: по дъ-
 вою дъноу подир два дена,
 по тръхъ дъньхъ подир три
 дена;

с *внимт.* за: по *у̀*то защо; в *някои случаи не се превежда:* по *бьса дьни* всеки ден (всички дни)

побнвати, -ваѣж, -ваѣши *нсв.* убивам, пребивам, изпребивам

побнѣти, побнѣж, побнѣши *св.* убия

побѣдѣти, побѣдѣти, -бѣждж, -бѣднши *св.* постоя буден, постоя бодър, вобдя, пободърствувам

побѣда *ж.* победа

побѣдѣти, побѣждж, побѣднши *св.* побежда; побудя; с о + *мест. пад.* докарам до..., принудя на...

побѣждати, -бѣждаѣж, -бѣждаѣши *нсв.* подбуждам, подтиквам, подстрекавам

побѣпнѣти, -нѣж, -нѣши *св.* варосам, белосам

повелѣннѣ, повелѣннѣ *ср.* повеление, заповед

повелѣти, повелѣж, повелѣши *св.* заповядам, наредя, позволя, поръчам

повѣсти, повѣдж, повѣдѣши *св.* поведа

повнновати са, повннѣж са, повннѣши са *нсв.* покорявам се, подчинявам се

повннѣж *прил.* виновен, отговорен

повнѣти, повнѣж, повнѣши *св.* повия (пеленаче)

поврѣшѣти, поврѣжж, поврѣжѣши *св.* хвърля, подхвърля

повѣдѣти, -дѣж, -дѣши *нсв.* разказвам, съобщавам

повѣдѣти, повѣмь, повѣси *св.* кажа, съобщя, известя, разкажа

повѣждѣ *повелит. наклон. 2 и 3 л. ед. ч. от повѣдѣти*

повѣстѣ *ж.* разказ

поганѣ *прил.* нехристиянски, езичнически; *субстантивир.* нехристиянин, езичник (*лат. paganus*)

поганѣнѣ *ж.* езичница

поганѣнскѣ *прил.* нехристиянски, езичнически; мръсен, нечестив

поганѣство *ср.* езичество, нехристиянство

погѣлѣшѣти, погѣлѣшѣж, погѣлѣшѣши *нсв.* погълъщам, гълтам

погребѣннѣ *ср.* погребение, погребване, зариване в гроб

погрѣти, погрѣж, погрѣши *св.* погребя, зария в гроб

погрѣваннѣ *ср.* погребване

погрѣвати, -ваѣж, -ваѣши *нсв.* погребвам, заривам в гроб

погрѣжѣти, -нж, -нѣши *св.* потъна; потопя нещо

погрѣжѣти, -жаѣж, -жаѣши *нсв.* потпявам; -са потпявам, потпявам се

погубѣти; -бѣж, -бѣши *св.* изгубя, загубя; погубя (убия)

погубѣти, погубѣж, погубѣши *св.* потърся, последя; подгоня, погна

погубѣ- *вж.* погубѣжѣти

погубѣти I, -бѣж, -бѣши *св.* погина, загина, изгубя се

погубѣти II, -бѣж, -бѣши *нсв.* погивам, загивам, изгубвам се

погубѣжѣти, погубѣжж, погубѣжѣши *св.* погина, загина, изгубя се

погубѣлѣ *ж.* унищожение, загуба, погубел

ПОГЪВЪЛЪНЪ *прил.* унищожителен,
 пагубен, отнасящ се до загуба,
 до унищожение
 ПОДАВЪТИ, ПОДАВЪЖЪ, ПОДАВЪШИ *св.*
 подавя, задуша, потисна
 ПОДАВЪВАТИ, ПОДАВЪВАЖЪ, ПОДАВЪВА-
 ЮЩИ *нсв.* подавям, потискам,
 сподавям
 ПОДАЖАНЪ (*Син. молитвеник*) =
 ПОДАЖЪ *повел. наклон. 2 и*
 3 л. ед. ч. от ПОДАТИ
 ПОДАТИ, ПОДАМЪ, ПОДАСИ *св.* подам,
 дам
 ПОДАВАТИ, -ДАВЪЖЪ, -ДАВАЩИ *нсв.* да-
 вам, предоставям
 ПОДВЪГЪЖЪТИ, -ЖЪЖЪ, -ЖЪЩИ *св.* тласна
 към движение, раздвижа, раз-
 друсам, разклатя; -СА раздви-
 жа се, разклатя се, раздру-
 сам се
 ПОДВЪГЪЖЪ *м.* деяние, борба, подвиг
 ПОДВЪЖЕНИЕ *ср.* мятане, люшкане,
 лутане
 ПОДВЪЖЪНО *нри.* засилено, върло
 ПОДВЪЖЪНЪ *прил.* усърден, приле-
 жен; подвижен
 ПОДВЪЖЪВАТИ СА, -ЖЪВАЖЪ СА, -ЖЪВА-
 ЮЩИ СА *нсв.* (и ПОДВЪЖЪЖЪ СА, ПОДВЪЖЪ-
 ЖЪЩИ СА *св.*) състезавам се, боря
 се, старая се, мъча се, подви-
 завам се
 ПОДОБАТИ, ПОДОБАЖЪ, ПОДОБАЮЩИ *нсв.*
 безл. трябва, подобава, прили-
 ча, редно е, следва
 ПОДОБЪТИ СА, ПОДОБЪЖЪ СА, ПОДО-
 БЪЩИ СА *нсв. с дат. пад.* правя
 се подобен на...
 ПОДОБЪНЕ *ср.* нарисуваща прилика
 на нещо, изображение, портрет,
 статуя, подобие

ПОДОБОЛНУЪНЪ *прил. с дат. пад.* по-
 добен по вид на...
 ПОДОБЪНЪ *прил.* подобен, приличен
 на нещо (който прилича на
 нещо); ПОДОБЪНО *врѣма* удобно
 време
 ПОДЪРАЖАТЕЛЪ *м. -ѳо- осн.* подра-
 жател
 ПОДЪРАЖАТИ, -ЖАЖЪ, -ЖАЮЩИ *нсв. с*
вин. пад. надсмивам се, поди-
 гравам се на някого, осмивам
 някого
 ПОДЪРОУГЪ *м.* близък, ближен
 ПОДЪРОУЖИЕ *ср.* свързване, двойка
 (впрегатна); другарка, съпруга
 ПОДЪРЕЖАТИ *вж.* ПОДЪРАЖАТИ
 ПОДЪ *предл. с творит. пад.* озна-
 чава място под предмет под;
 с *винит. пад.* означава движе-
 ние към място под предмет
 под
 ПОДЪБЪГЪ *вж.* ПОДЪЖЪГЪ
 ПОДЪКЛОНИТИ, -НИЖЪ, -НИЩИ *св.* под-
 слоня
 ПОДЪКОПАВАТИ, -ВАЖЪ, -ВАЮЩИ *нсв.*
 (*св.* ПОДЪКОПАТИ) подкопавам
 ПОДЪЛАГАТИ, -ГАЖЪ, -ГАЮЩИ *нсв.*
 поставям под..., подлагам
 ПОДЪМЕТЪ *м.* поли (долна част на
 върхна дълга дреха)
 ПОДЪНЕБЕСЪНЪ *прил.* поднебесен; по-
 ДЪНЕБЕСЪНАМА „поднебесното“ —
 земята, всичко, що е на земята
 ПОДЪНЕБЕСЪСКЪ *прил.* поднебесен
 ПОДЪНОЖИЕ *ср.* подножие, това, що
 се поставя под нозете
 ПОДЪПЪГЪ и ПОДЪБЪГЪ *ж.* напусна-
 та жена, напустеница
 ПОДЪРЪЖЪТИ, -РЪЖЪЖЪ, -РЪЖЪЩИ *св.* под-
 рия, подкопая

ПОДЪЯТИ, ПОДЪЯМЪ, ПОДЪЯМЪШН СВ.
 с вин. пад. понеса, изтърпя
 нещо
ПОЖЕН- *вж.* ПОЖНАТИ
ПОЖРЪТИ, ПОЖРЪЖ, ПОЖРЪШН СВ. при-
 неса в жертва, пожертвувам
ПОЖРЪТН, ПОЖРЪЖ, ПОЖРЪШН СВ. по-
 гълна
ПОЖЪДАТИ, ПОЖНДЪ, ПОЖНДЕШН И
ПОЖЪДЪ, ПОЖЪДЕШН СВ. почакам
ПОЖЪР- *вж.* ПОЖРЪТИ И ПОЖРЪТН
ПОУДЪ *нрч.* късно, късно вечерта;
ПОУДЪ *бъвъшю дат. абсол.* ко-
 гато настана вечер, когато се
 свечери
ПОУНАТИ, ПОУНАЖ, ПОУНАШН СВ. по-
 зная
ПОУБАТИ, -АЖ, -АШН СВ. изям, из-
 зобам, изкълва (за птица)
ПОУОРЪ *м.* зрелище
ПОНД- *вж.* ПОНТИ
ПОНМ- *вж.* ПОНАТИ
ПОНМАТИ, ПОНМАЖ, ПОНМАШН НСВ.
 вземам; **ПОНМАТИ** женж вземам
 жена, женя се
ПОНСКАТИ, -НШТА, -НШТЕШН СВ. по-
 търся
ПОНТИ I, ПОНДЪ, ПОНДЕШН СВ. тръгна
ПОНТИ II, ПОНЖ, ПОНШН НСВ. поя, давам
 питие
ПОКАДАННЕ, ПОКАДАННЕ СР. покаяние
ПОКААТИ СА, ПОКАЖ СА, ПОКАШН СА
св. покая се, осъзная греш-
 ката си
ПОКАДИТИ, ПОКАДЪ, ПОКАДШН СВ.
 покадя, направя нещо да за-
 дими, да запуши
ПОКАЗАТИ I, -ЗАЖ, -ЗАШН НСВ. по-
 казвам
ПОКАЗАТИ II, -ЖЖ, -ЖШН СВ. покажа;
 накажа, укоря

ПОКАНИЕ *вм.* ПОКАДИНЕ
ПОКАДИАННЕ СР. поклонение, покла-
 няне
ПОКАДИАТИ СА, -НИАЖ СА, -НИАШН
СА НСВ. покланям се
ПОКЛОНИТЕЛЪ *м.* който се покланя
 за почит, почитател, обожател
ПОКЛОНИТИ СА, -КЛОНИЖ СА, -КЛОНИ-
ШН СА СВ. поклоня се някому
 в знак на уважение
ПОКОН *м.* -Ю- *осн.* покой, почивка,
 състояние без движение
ПОКОНТИ, ПОКОНЖ, ПОКОНШН СВ. упо-
 коя
ПОКРОВЪ *м.* покрив; покривка от
 плат
ПОКРОВЕНЪ *мин. стр. нрч. от по-*
КРОВТИ покрит
ПОКРОВИВАТИ, -ВАЖ, -ВАШН НСВ. по-
 кривам, похлупвам
ПОКРОВИТИ, -КРОВИЖ, -КРОВИШН СВ. по-
 крия, похлупя, скрия
ПОКОУСИТИ, -ИЖ, -СИШН СВ. опитам,
 направя опит да извърша нещо
ПОКОУШАТИ, -ШАЖ, -ШАШН НСВ.
 опитвам, правя опит да извър-
 ша нещо
ПОКЪВАТИ, -ВАЖ, -ВАШН НСВ. кла-
 тя (глава), кимам
ПОКЪДАТИ, -ДАЖ, -ДАШН СВ. об-
 сипя, обсея, украся обилно с
 някакви украшения
ПОКЪПАТИ СА, -ПАЖ СА, -ПАШН СА
св. умия се
ПОЛАГАТИ, -ГАЖ, -ГАШН НСВ. по-
 лагам, слагам; отдавам, давам
ПОЛАТА *ж.* и **ПОЛАТЪ** *м.* палат, дво-
 рец (*παλάτιον, лат. palatium*)
ПОЛЕЦ- *вж.* ПОЛЪС-
ПОЛОЖИТИ, -ЖЖ, -ЖШН СВ. полага,
 сложа; отдам, дам

полоу ношѣти сред ношѣ, в средата на ношѣта; (въ) полоу мест. пад. ношѣти род. пад.

полоучити, -ѹж, -ѹнши св. с вин. пад. получа нещѣ

полѹ м. -й- осн. половина; част от пространство, намиращо се от едната или другата страна на граница, която го разделя: на ономѹ полоу Норѹдана; биологически пол: мжжѣскѹ полѹ мѹжкѣи пол

польса, польта жс. смекч. -а- осн. полза, печалба, придобивка, облага

польсѣвати и польсѣвати сѹ, -оѹѣ, -оѹѣши нсв. ползувам се, имам печалба, придобивка, облага

польсьнѹ прил. с дат. пад. полезен за нещѣ

помавати, -ваѣж, -ваѣши нсв. кимвам, давам знак с глава

помагати, -гаѣж, -гаѣши нсв. помагам

помазати, -жж, -жеши св. помажа, намажа с благовонно масло; отбележа някого като достоен за нещѣ

поманѣти, -манѣж, -манѣши св. кимна, дам знак с глава

помѣити ср. помахване, даване знак с рѹка, кимване с глава

поместѣти, -метж, -метеш св. помета

помѣтити, -мѣтѹж, -мѣтѹѣши св. помѣтвам, съжаля (се), смиля се над някого

помнѣти, -нѣж, -нѣши нсв. спомням си

помл- = помол-

помазѹати (помѣзѹати), -мѣзѹѣж, -мѣзѹнши св. помѣлча

помог- вж. помѣтити

помощѣти, помощѣти 2 и 3 л. ед. ч. по- велит. накл. от помѣтити

помолѣти сѹ, -лѣж сѹ, -лѣши сѹ св. помоля се

поморнѣ ср. крайморие

поморѣннѣ м. който кара пътѣнци по море, моряк

помѣтити, -мѣжж, -мѣжеш св. помогна, окажа помощ

помраѹтити сѹ, -ѹж сѹ, -ѹнши сѹ св. помрача се

помрѣкнѣти, -нѣж, -нѣши св. помрѣкна, затѣмня се (за слѣнцето или друго светило)

помрѣѹѣ аор. 2 и 3 л. ед. ч. от помрѣкнѣти

помѣислѣти, -мѣислѣж, -мѣислѣши св. помисля

помѣислѣ м. помисѣл

помѣислѣннѣ ср. мислене, обсъждане, помисѣл, помислѣние

помѣислѣвати, -шлѣмѣж, -шлѣмѣши нсв. помислям, премислям

помнѣѣти, -мнѣжж, -мнѣнши нсв. помня

помнѣѣти и поманѣѣти, -нѣж, -нѣши св. помена, спомня си

помѣтѣти, -тѣжж, -тѣнши нсв. хвърлям

понеже сѹюз понеже, защото

понестѣти, -несж, -несеш св. понеса; претѣрпя

понѣтити, понѣшж, понѣнши нсв. хуля, рутая, укорявам, кудя

поношеннѣ ср. укор, хула, подигравка

пон(ѹ)тѣскѹ прил. понтийскѣи (за

Пилат) (Πῆλος)

поне *нрч.* поне, само, дори, макар

понавница *жс.* смекч. -а- осм. плащеница, наметало от платно

попалити, -лж, -лнши *св.* заная, изгоря, опожаря

попелъ *вж.* пепелъ

попечение, -ние *ср.* грижа, загриженост

попешти сѧ, попецж сѧ, попецши сѧ *св.* погрижа се

попирати, -раж, -раши *нсв.* стъпквам, потъпквам с крака

поповѣство *ср.* попско звание, поповство

попрание *вм.* попърание

попустити, попустж, попустши *св.* отнуса, допусна

попърание, -ние *ср.* потъпкване, посрамване

попърати, поперж, поперши *св.* стъпча, потъпча с крака

попърните *ср.* римска миля = 1477,5 м

поработити, поработж, поработши *св.* поробя; -сѧ поробя се

поразити, поражж, поразиши *св.* поразя

порокъ *м.* порок, постоянен недостатък, заслужаващ порицание

порокнда *вж.* порокнда

порфиръ *жс.* багреница (порфиръ)

Порфиринъ *м.* Порфирион, някогашно градче в областта на Хайфа (Πορφύρεον)

поржганне *ср.* поругание, подигравка, подиграване

поржгати сѧ, -гаж сѧ, -гаши сѧ *св.* надсмея се, подиграя се

поржгити, поржжж, поржгши *св.* поверя, възложя с поръка

посагати, -гаж, -гаши *свс* за + *вин. пад. нсв.* омъжвам се, женя се

посагити, -нж, -нши *св.* омъжам се, оженя се

посадити, посаждаж, посадиши *св.* поставя някого да седне

посл- *вж.* послати

послужити, -жж, -жши *св.* услужа, послужа

послужъ *м.* свидетел

послушатити, -шаж, -шаши *нсв.* слушам, чувам, изслушвам

послужествовати, -оуж, -оуши *нсв.* свидетелствувам

последи *нрч.* след това, после

послѣдовати, -доуж, -доуши *нсв.* последвам, вървя след някого, следвам някого

послѣдъ *нрч.* след това, после

послѣдъ *прил.* последен

послѣдствескати, -оуж, -оуши *нсв.* придружавам, съпътствувам, съпровождам; следвам някого

послѣжда *нрч.* после; по-късно, по-после

посмнание *ср.* присмех, подигравка, гавра

посмнати сѧ, посмнж сѧ, посмнши сѧ *св.* посмея се

пособникъ *м.* помагач, съюзник

посрехъ *м.* зачитане

посрешити, -среша, -срешши *св.* побързам; *с твор. пад.* постарая се, проявя се чрез нещо

посрешникъ *м.* помощник, сътрудник; сподвижник

посрешествовати, -ствоуж, -строуши *нсв.* съдействувам, работя заедно с някого, помагам

посрамнѣти, посрамлѣѣ, посрамнѣши
св. посрамя; -са посрамя се
посрамлѣати са, -млѣлѣ са, -млѣлѣши
са нсв. посрамявам се
посрѣдѣ (по срѣдѣ) нрч. в средата,
посред
поставѣти, -влѣѣ, -влѣши св. поставя
поставѣл- вѣс. поставѣти
постигнѣти, -стигнѣ, -стигнѣши
св. достигна, дойда до...
постлѣати, постлѣлѣѣ, постлѣлѣши
нсв. постилам
постѣлати, постѣлѣѣ, постѣлѣши св.
постеля
постѣти са, постѣтѣ са, постѣтиши са
нсв. постя
постояѣти, постояѣѣ, постояѣши св. спра
на стан, отседна на конак
пострадатѣти, пострадаѣлѣѣ, пострадаѣлѣши
св. пострадам, претърпя
построѣати, -лѣлѣѣ, -лѣлѣши нсв. по-
строявам, устройвам
постриѣти, постриѣлѣѣ, постриѣлѣши
св. пострижа, посветя някого
в духовно звание
постѣ м. пост
постѣдѣти са, постѣлѣлѣ са,
постѣдѣши са св. засрамя се,
посрамя се
постѣдѣти са, постѣлѣлѣ са,
постѣдѣши са св. засрамя се,
посрамя се
постѣпатѣти, -палѣѣ, -палѣши нсв. из-
стъпвам се срещу някого, на-
падам
посѣлатѣти, посѣлѣлѣѣ, посѣлѣлѣши св.
пратя, изпратя
посѣлатѣти, посѣлѣлѣѣ, посѣлѣлѣши
нсв. пращам, изпращам
посѣкатѣти, посѣкалѣѣ, посѣкалѣши

нсв. отсичам, пресичам
посѣсти, посѣлѣлѣѣ, посѣлѣлѣши св.
седна, посѣдна
посѣтитѣлѣ м. който спохожда,
който посещава, посетител
посѣтитѣти, посѣштѣлѣѣ, посѣтитѣши св.
посетя, споходя, навестя
посѣтитѣниѣ ср. посещение, спо-
хождане
посѣштѣти, посѣштѣлѣѣ, посѣштѣши св.
отсека
посѣждѣти, посѣждѣлѣѣ, посѣждѣши св.
присѣдя, отсѣдя
потанѣти, потанѣлѣѣ, потанѣши св. по-
тая, скрия
потворѣти, потворѣлѣѣ, потворѣши св. на-
правя нещо повторно; поправя,
променя, изменя
потѣрѣѣ м. чаша (потѣрѣѣ)
потокѣ м. поток, река
потомѣ (от по + томѣ) нрч. после
потопѣти, потопѣлѣѣ, потопѣши св. по-
топя вѣв вода, удавя
потопѣ м. наводнение, потоп
поточѣти, поточѣлѣѣ, поточѣши св. на-
правя да потече, поточа; из-
карам
потрѣпѣти, -трѣпѣлѣѣ, -трѣпѣши св.
потърпя, почакам, изчакам
потрѣба ж. необходимост, потреб-
ност, потреба, нужда; употреба
потрѣбѣти, потрѣбѣлѣѣ, потрѣбѣши
св. разтребя, почистя; изтребя,
унищожя
потрѣбовѣти, -трѣбовѣлѣѣ, -трѣбовѣши
св. повикам, позова
потрѣбѣнѣ прил. подходящ, удобен,
благоприятен; потребен, нужен
потресѣти, потресѣлѣѣ, потресѣши св.
потреса, раздрусам; потреса

СА потресе се, раздруса се
ПОТЪЖСЪНЪ *прил.* стърсен (за торба или чувал, напълнени с брашно)
ПОТЪ *м.* пот
ПОТЪКНЪТН *св.*, -нж *св.*, -нени *св.* св. препъна се, спъна се
ПОТЪШТАТН, **ПОТЪШТЪЖ**, **ПОТЪШТЪШН** *св.* побързам, избързам, изтичам; *с инф.* погрижа се да...
ПОУЧУАТН *св.*, -уаѣж *св.*, -уаѣшн *св.* *нсв.* уча се, приучвам се, упражнявам се на нещо или в нещо предварително
ПОУЧУЕННЕ *ср.* обучение; приучаване; *с на + вин. пад.* подучване, насъскване срещу някого
ПОУЧУНТН *св.*, -уж *св.*, -ушн *св.* *св.* науча се, приуча се
ПОХВАДЕННЕ *ср.* благодарене, благодарствена молитва; възхваляване
ПОХВАЛНТН, **ПОХВАЛЪЖ**, **ПОХВАЛЪШН** *св.* похваля
ПОХВАЛЪНЪ *прил.* благодарствен
ПОХОДНТН, -ходжж, -ходшн *нсв.* ходя насам-натам, скитам се, обикалям
ПОХОТЬ *жс.* желание, пожелание
ПОХОТЪННЕ *ср.* чувствено, сетивно пожелание
ПОХУНЪМНТН, -маѣж, -мшн *св.* намажа с благоуханно масло
ПОХОУАНТН, -аѣж, -аншн *св.* похуля, охуля; унижа
ПОХЪТЪТН, **ПОХОШТЪЖ**, **ПОХОШТЪШН** *св.* пожелая (сетивно), поща, поискам
ПОУНЕАТН, -еаѣж, -еаѣшн *нсв.* почивам си
ПОУНСТН, **ПОУЪТЪЖ**, **ПОУЪТЪШН** *св.* почета, окажа почит

ПОУНТН, **ПОУНЪЖ**, **ПОУНЪШН** *св.* почина си; почина, умра
ПОУРЪПАЛО *ср.* съд за гребане на вода
ПОУРЪПАТН, -паѣж, -паѣшн *нсв.* гребя, изчерпвам (вода)
ПОУРЪТН, **ПОУРЪМЪЖ**, **ПОУРЪПЪШН** *св.* гребна, почерпя (си) (вода)
ПОУЪТ- *вж.* **ПОУНСТН**
ПОУЪТЕНЪ *прил.* удостоен с почит, почетен
ПОУЪТО *нрч.* защо
ПОШТАДЪТН, **ПОШТАДЪЖ**, **ПОШТАДЪШН** *св.* увардя, упазя, пощадя
ПОШТЕННЕ *ср.* постене
ПОЪД- *вж.* **ПОИД-**
ПОИДАТН, **ПОИДАЪЖ**, **ПОИДАЪШН** *нсв.* изяждам, изпояждам; изразходвам, унищожавам
ПОИАСАТН I, -саѣж, -саѣшн *нсв.* препоясвам, опасвам; - *св.* опасвам се;
ПОИАСАТН II, **ПОИАШЪЖ**, **ПОИАШЪШН** *св.* препояша, опаща; - *св.* опаща се
ПОИАСТН, **ПОИАМЪЖ**, **ПОИАСН** *св.* изям, изпоям; изразходя, унищожа
ПОИАСЪ *м.* пояс
ПОИАТН, **ПОИМЪЖ**, **ПОИМЪШН** *св.* взема, поема
ПОИЕ-, **ПОИЪ-** *вж.* **ПЕГН**
ПОИЕМ- *вж.* **ПОИМ-** *вж.* **ПОИАТН**
ПОИЕМЪ *вж.* **ПОИМЪ** *мин. действ. прич.*
I от ПОИАТН
ПРАВЕДЪНИКЪ *м.* праведник, праведен човек
ПРАВЕДЪНЪ *прил.* праведен, правдив
ПРАВНО *ср.* правило (*законъ*)
ПРАВЪ *прил.* прав, изправен (*противно*: крив, изкривен); прав, на страната на когото е правото, който има право

ПРАВЪДА *ж.* правда, справедливост, право
ПРАВЪДЪНИКЪ *м.* праведник
ПРАВЪДЪНЪ *прил.* праведен
ПРАЗДЪНИКЪ *м.* празник, неработен ден
ПРАЗДЪНОВАТИ, -ноуѣжъ, -ноуѣиши *нсв.* празнувам
ПРАЗДЪНОУ- *вж.* **ПРАЗДЪНОВАТИ**
ПРАЗДЪНЪ *прил.* празен, незает от нещо; свободен, незает с работа. стоѣжъ **ПРАЗДЪНЪ** стоя празен, без работа
ПРАКЪ(Ъ)ТОРЪ *м.* (вм. слоуга) слуга
ПРАПРЪДЪ, **ПРЪПРЪДЪ** *м.* багреница, пурпурна (тъмночервена) горна дреха от скъп плат, която носели древни царе и високопоставени лица
ПРАПРЪДЪНЪ *прил.* пурпурен, ален, тъмночервен
ПРАХИЕНЪ *прил.* зъл, лош
ПРАХЪ *м.* прах
ПРГО = прѣподобьнаго
ПРДУА = прѣдътеча
ПРЕТОРЪ *м.* претория, дворец на римски наместник (*praetorium*, лат. *praetorium*)
ПРИ *предл.* с *мест. пад.* при: **ПРИ** морѣ, **ПРИ** брѣзе
ПРИЕЛАНЖАТИ *св.*, -жаѣжъ *св.*, -жаѣиши *св.* *нсв.* приближавам се
ПРИЕЛАНЖИТИ *св.*, -жаѣжъ *св.*, -жаѣиши *св.* *нсв.* приближа се
ПРИЕЗЪЕВАТИ, -ваѣжъ, -ваѣиши *нсв.* прииждам, прихождам; дохождам, ида, пристигам
ПРИЕЗЪГАТИ, -еѣгаѣжъ, -еѣгаѣиши *нсв.* с *къ* + *дат. пад.* притичвам, приближавам *към*...

ПРИЕЗЪЖАТИ, -еѣжжъ, -еѣжжиши *нсв.* приближавам
ПРИЕЛАТИ, -лаѣжъ, -лаѣиши *св.* приваля, притърколя нещо *върху*...
ПРИВЕД- *вж.* **ПРИВЕСТИ**
ПРИВЕСТИ, -веджъ, -ведѣиши *св.* с *на* + *винит. пад.* приведа, доведа, до . . . ; -са с *къ* + *дат. пад.* приближа се до...
ПРИЕЛАУЧИТИ, -учжъ, -учиши *нсв.* привличам, влача *към* нещо
ПРИЕЛЪЕШТИ, -елѣжжъ, -елѣѣиши *св.* привлека, притегля
ПРИЕЛОДИТИ, -вожджъ, -водиши *нсв.* привеждам, довеждам
ПРИЕВЪЕШТИ, -евѣжжъ, -евѣѣиши *св.* хвърля при ..
ПРИЕВЪЗАТИ I, -заѣжъ, -заѣиши *нсв.* привъзвам, възвам
ПРИЕВЪЗАТИ II, -жжъ, -жѣиши *св.* привържа, вържа
ПРИЕГЛАСИТИ, -гласжъ, -гласиши *нсв.* св. повикам, извикам, поканя
ПРИЕГЛАШАТИ, -шаѣжъ, -шаѣиши *нсв.* повиквам, извиквам, поканвам
ПРИЕГОТОВАТИ, -готоважъ, -готоважѣиши *св.* с *вин. пад.* и *инф.* подготвя, накарам някого да..
ПРИЕГОТОВИТИ, -готовѣжъ, -готовѣиши *св.* приготвя, настаня
ПРИЕГРАДЪ *м.* пристройка, предна стая
ПРИДА- *вм.* **ПРИДА-**
ПРИДАВАТИ, -даваѣжъ, -даваѣиши *нсв.* *вм.* **ПРИДАВАТИ**, **ПРИДАВАЖЪ**, **ПРИДАВАѣиши** *нсв.* поднасям, давам
ПРИДАВАТИ *вм.* **ПРИДАВАТИ**
ПРИДЕЛАТИ, -лаѣжъ, -лаѣиши *нсв.* припечелвам, приработвам нещо *към* друго нещо

пндѣти, -дѣѣ, -дѣѣши *св.* под-
 неса, подам, дам
пндѣяти *вж.* пндѣвати
пнем- *вм.* **пннм-** *вж.* **пнѣти**
пнемѣ- *вж.* **пннмѣти**
пнздрѣти, **пнздрѣѣ**, **пнздрѣѣши**
нсв. приглежавам, грижа се
пнзов- *вж.* **пнзѣвати**
пнзракъ *м.* привидение, призрак
пнзѣвати, -зѣѣ, -зѣѣши *св.* по-
 викам, призова
пнзѣвати, -ваѣѣ, -ваѣѣши *нсв.* призо-
 вавам, приканвам
пнзѣрѣти, -зѣрѣѣ, -зѣрѣѣши *св.*
 обѣрна внимание, погрижа се;
 погледна
пннждѣти, **пннждѣѣ**, **пннждѣ-**
ѣши *св.* изхарча, похарча, из-
 разходя още, допълнително
пннм- *вж.* **пнѣти**
пннмѣти, **пннемѣѣ**, **пннемѣѣши** *нсв.*
 приемам, вземам, получавам
пннѣти, **пннѣѣ**, **пннѣѣши** *св.* дойда,
 приближа се; *мин. действ.*
прич. I **пннѣѣѣ**
пннкасѣти *сѣ*, **пннкасѣѣ** *сѣ*, **пнн-**
касѣѣши *сѣ* *нсв.* докосвам се,
 допирам се (*св.* **пннкосѣѣти** *сѣ*,
 -косѣѣ *сѣ*, -косѣѣши *сѣ*)
пннкадѣѣѣ *прил.* който може да
 се вземе за сравнение, за при-
 мер; примерен
пннкаюѣѣ *м.* случай, случайност;
 по **пннкаюѣѣ** случайно
пннкаюѣѣти *сѣ*, **пннкаюѣѣѣ** *сѣ*, **пнн-**
каюѣѣши *сѣ* *св.* случя се; стана;
безл. случи се, стане
пннкосѣѣти *сѣ*, -косѣѣ *сѣ*, -косѣѣши
сѣ *св.* докосна се, допра се

пннкрѣвати, -ваѣѣ, -ваѣѣши *нсв.* при-
 кривам, скривам, закривам
пннкрѣѣти, -крѣѣѣ, -крѣѣѣши *св.* при-
 крѣѣѣ, скрѣѣѣ, закрѣѣѣ
пннлагѣти, -гаѣѣ, -гаѣѣши *нсв.* по-
 ставям едно нещо при друго,
 прилагам за сравнение, срав-
 нявам
пннлежѣти, -лежѣѣ, -лежѣѣши *нсв.* *с*
мест. пад. прилежавам, заля-
 гам, грижа се за някого или
 за нещо; постоянствувам в не-
 що: **пннлежѣти** **молатѣѣ** **ѣѣѣ-**
ннн повтарям все една и съща
 молитва
пннлежѣѣ *вм.* **пннлежѣѣѣ**
пннлежѣѣѣ *прич.* прилежно, стара-
 телно, грижливо
пннлежѣѣѣѣ *прил.* прилежен, гриж-
 лив, старателен
пннлѣѣти, -лаѣѣѣ, -лаѣѣѣши *св.* лег-
 на при нещо, прилегна
пннложѣти, -жѣѣ, -жѣѣши *св.* поста-
 вя едно нещо при друго; при-
 ложа; приложя за сравнение;
 прибавя; съпоставя, сравня
пннлоѣѣѣти *сѣ*, -лоѣѣѣѣ *сѣ*, -лоѣѣѣѣ-
ѣѣѣши *сѣ* *св.* случя се; *безл.*
 случи се, стане
пннльнѣѣти (*от* ***пннльпннѣѣти**), **пнн-**
льнѣѣѣ, **пннльнѣѣѣши** *св.* прилепна
 към...
пннльпннѣѣти *сѣ*, -льпннѣѣѣ *сѣ*, -льпннѣѣѣ-
ѣѣѣши *сѣ* *св.* прилепя се към
пннлюбѣти, -любѣѣѣ, -любѣѣѣши *св.* взе-
 ма присърце; залюбя; обикна
пннлаг- *вж.* **пннлѣѣти**
пннмѣѣѣти, **пннмѣѣѣѣ**, **пннмѣѣѣѣши**
св. примеся, притуря, присѣѣѣ-
 диня; -*сѣ* свържа се, присѣѣѣ-
 единя се

принести, -несѣ, -несѣши *св.* принесе, донесе
приникнѣти, -икнѣж; -икнѣши *св.* прикина, надкина
приносити, -ношѣ, -носѣши *нсв.* донасям, принасям; **молитѣж** **приносити** *с дат. пад.* отправям молитви към някого
принудити, -ноудѣж, -ноудѣши *св.* принудя, наказам
принуждат, -ноудѣж, -ноудѣши *нсв.* принуждавам, наказвам
пробрѣсти, **пробрѣштѣ**, **пробрѣшѣши** *св.* спечеля, придобия
пробрѣтѣние *ср.* придобиване; **стреж** към придобиване
припадат, **припадѣж**, **припадѣши** *нсв.* падам пред или при някого, падам на земята пред или при някого; **напирам**, **блѣскам** (*св.* **припасти**, -падѣж, -падѣши)
приплодити, **приплодѣж**, **приплодѣши** *св.* дам, родя, принесе плод; родя още плод, приплодя
приразити, **приразѣж**, **приразѣши** *св.* напра, блѣсна
присванѣти (*от* ***присваднѣти**), **присванѣж**, **присванѣши** *св.* увехна, изгоря, загина от жегата (за растения)
прискрѣбенъ, **прискрѣбенъ** *прил.* прискрѣбен, скрѣбен, натѣжен
присно *прч.* винаги, всякога, постоянно, вечно
приснъ *прил.* истински, вечен
приспѣти, **приспѣж**, **приспѣши** *св.* настана, дойде, приближа се, достигна; смогна да направя нещо, успея

проставити, -вѣж, -вѣши *св.* поставя някого да служи някому; поставя, прилепя нещо до друго нещо; поставя кръпка на дреха, закрѣпя
проставѣние *ср.* кръпка
проставѣние **домовное** пристойничество, управление, уреждане на стопанство (*οἰκονομία*)
проставѣти, -вѣж, -вѣши *нсв.* **вж.** **проставити**
проставѣникъ *м.* домоуправител, настояник
прѣстѣти, **прѣстанѣж**, **прѣстанѣши** *св.* застава до, пристана (за кораб, когато застане на пристанище), приближа се; пристана, присѣдия се по мнение, съглася се
прѣстрашѣнъ *прил.* уплашен
прѣстѣти, -пѣж, -пѣши *нсв.* пристѣпам, приближавам се
прѣстѣти, -пѣж, -пѣши *св.* пристѣпя, приближа се
прѣстѣль и **прѣстѣль** *мин. д. прич.*
Г от прѣстѣтити
прѣсѣдѣти, **прѣсѣдѣж**, **прѣсѣдѣши** *нсв.* *с мест. пад.* седя при някого
прѣтварѣти *вм.* **прѣтварѣти**
прѣтварѣти, -тварѣж, -тварѣши *нсв.* прибавям; приготвям; наказвам
прѣтворъ *м.* притвор (място в църква), преддверие, покрит вход
прѣтеши, -тѣж, -тѣши *св.* прѣтека се; прѣтече се, стече се (за множество)
прѣти *вм.* **прѣтити**
прѣтранъ *прил.* ясен (*τρανής*)

притѣкнати сѧ, -тѣкнѣ сѧ, -тѣ-
 кнѣши сѧ *св.* дотѣкна се; на-
 тѣкна се; блѣсна се о нещо
притѣца *м.* кратък разказ с нра-
 воучително или поучително
 съдържание, притча, евангелска
 притча
притажати, -жаѣж, -жаѣши и -жѣ,
 -жниши *нсв.* притежавам, владея,
 имам
приходати, -хождаѣ, -ходниши *нсв.*
 идвам, дохождам
причнети, причѣтѣж, причѣтеши *св.*
 причисля, сметна в числото на
причастие, -стыѣ *ср.* приобщаване,
 съучастие, участие
причастникъ *м.* съучастник, съ-
 юзник, другар (по нещо)
причаштати сѧ, -штаѣж сѧ, -штаѣ-
 ши сѧ *нсв. с мест. пад.* взе-
 мам участие в нещо, приобща-
 вам се към нещо
пришеда- *вм.* **пришеда-** *вж.* **пришти**
пришельць *вм.* **пришельць** *м.* *смекч.*
 -о- *осн.* пришелец, чужденец;
 новоприет в юдейство (от ези-
 чество)
пришествие *вм.* **пришествие** *ср.* ид-
 ване, пристигане, пришествие
пришеда- *вм.* **пришеда-**
пришеда- *основа на мин. действ.*
прич. I от пришти
пришельць *вж.* **пришельць**
приемѣ- *вж.* **приимати**
приимати, приимѣж, приимеши *св.* взе-
 ма, поема, приема
прииматъль *прил.* приемлив, приятен
проба = **прѣподобнаго**
пробити, -биѣж, -биѣши *св.* пробия,
 проваля; **пробити** глагѣж пробия,

проваля главата някому, нанесе
 рана на главата
пробостн, -бодѣж, -бодѣши *св.* про-
 бода
пробрътъгъ *м.* разсъмване, развиде-
 ляване; **пробрътъгоу** *слово* съвсем
 призори, още по тъмно
проваждати, -ждаѣж, -ждаѣши *нсв.*
 съпровождам, придружавам
проводати, -вождаѣ, -водниши *св.*
 съпровожда, придружа, изпратя
 някого
провождение *ср.* съпровождане;
 изпровождане, изпращане; съ-
 провождане на покойник, по-
 гребение
проглаголати, -глаголаѣж, -глаголаеши
св. проговоря
прогласити, прогласѣж, прогласиши
св. запя с пълен глас, издигна
 силно гласа си при пеене на
 черковна песен
прогнѣвати сѧ, **прогнѣваѣж** сѧ, про-
 гнѣваѣши сѧ *нсв.* разгневявам
 се
прогонити, -гонѣж, -гонѣши *нсв.* про-
 гонвам, изгонвам
прогоньникъ *м.* гонител, преслед-
 вач
прогнати, проженѣж, проженеши *св.*
 прогоня
продати, продамѣ, продаши *св.* про-
 дам
продати, продаѣж, продаѣши *нсв.*
 продавам
продължити (сѧ), -длъжѣж (сѧ),
 -длъжниши (сѧ) *св.* продължа
 (се)
прожен- *вж.* **прогнати**

прозрѣти, -рѣжъ, -рѣшиши *нсв.* про-
 глеждам, започвам да виждам
 отново
прозърѣние *ср.* проглеждане
прозърѣти, -зърѣжъ, -зърѣшиши *св.* про-
 гледна, започна да виждам
 отново
прозѣвати, **прозѣвати**, **прозѣвати**ши *нсв.* пониквам, прораствам
прозѣвати, **прозѣвати**, **прозѣвати**ши *св.* поникна, пусна кълн
пронѣти, **пронѣжъ**, **пронѣшиши** *св.* съ-
 сквозѣ † *вин. пад.* премина през
 пространство или през теснина;
с вин. пад. понижа, пробода
прокаженіе, **прокаженіе** *ср.* проказа
прокаженъ *прил.* болен от проказа,
 прокажен; крастав, шугав
проказа *ж.* проказа
проказѣти, **проказѣти**, **проказѣ-**
тиши *нсв.* кроя козни, ин-
 триги
проказѣство *ср.* козни
проклати, **проклатѣжъ**, **проклатѣшиши** *св.*
 прокълна
проливати, -вати, -ватиши *нсв.* про-
 ливам
проливати, **проливати**, **проливати**ши *св.*
 пролея, излея
промѣкнѣти *св.*, -мѣкнѣ *св.*, -нѣшиши
св. промѣкна се, провлека
 се, разпротра се: **промѣкнѣ** *св.*
 слово разпротрани се мълва,
 понесе се слух
промѣшленіе *ср.* промисъл, про-
 мишление
пронѣсти, -нѣжъ, -нѣшиши *св.* изхвър-
 ля, пренебрегна, презра, упре-
 кна
проносѣти, -ношжъ, -ношиши *нсв.* раз-
 гласявам, разпространявам, из-
 вестявам

прообразованіе *ср.* предговор, вступи-
 ление
пропадѣ *вж.* пропасть
пропасть (*от* **пропадѣ-ти**) *ж.* пропасть
проповѣдати, -дати, -датиши *нсв.*
 съобщавам, известявам; про-
 повядвам
проповѣдь *ж.* учение, проповед
проповѣдати, **проповѣди**, **проповѣди**ши
св. разкажа, съобщя, известя
пропаса *1 сг. аор. 3 л. мн. ч.*
от **пропати**
пропати, -пати, -патиши *св.* раз-
 пъна (на кръст)
пропатіе *ср.* разпъване, *рус.* раз-
 пятіе
проразити, **проразитѣжъ**, **проразитѣшиши** *св.*
 пробия с удар; разцепя
проречити, -речжъ, -речишиши *св.* пред-
 скажа; предрека
пророчаніе *ср.* предсказание, пред-
 ричане
пророчати, **пророчати**, **пророчати**ши
нсв. пророкувам, говоря по
 „божие“ вдъхновение
пророкъ *м.* пророк, предсказател
пророчица *ж.* *смекч.* -а- *осн.* про-
 рочица, предсказателка
пророчъ *прил.* пророчески
пророчѣскъ *прил.* пророчески
пророчѣство *ср.* пророчество; про-
 рокуване
пророчѣство *ср.* пророчество; про-
 рокуване
просадити, -садижъ, -садишиши *св.*
 разкъсам, раздера; пробия
просвора *ж.* просфора, християнски
 обреден хляб (*просфорѣ*)
просвѣтити *св.*, **просвѣтитѣжъ** *св.*, **про-**
свѣтитиши *св.* засветя, започ-
 на да светя, просветна, про-
 блесна

просветити, -свѣтитъ, -свѣтиши *св.*
просветля със светлината на
разума; просветя, извадя от
състояние на незнание

просвѣщеніе, -нѣе *ср.* просветле-
ние, светлина, блясък; просве-
щение

просити, **проси**ж, **просиши** *нсв. с ро-
дит. пад. и отъ (или оу) + род.
пад.* искам нещо от някого

прославити, **прослави**ж, **прославиши**
св. прославя: -са прославя се

прославенъ, **прославиенъ** (*Супр.*)
мин. стр. прич. от прославити

прослъзити са, **прослъжи** са, **про-
слъзиши** са *св.* прослъзя се

просмраждати, -ждаж, -ждаши *нсв.*
помрачавам; смръщвам,
намръщвам (лицето си)

просто *нрч.* просто, ясно, открито,
откровено

простостъ *жс.* простота, простосър-
дечност

пространъ *прил.* широк, пространен

прострѣти, **прострѣж**, **прострѣши** *св.*
простра, протегна; -са пристра
се, протегна се, изправя се,
след като съм бил свит

простъ *прил.* прост, безизкуствен;
неподправен, чист; откровен,
искрен

протесати, **протеси**ж, **протесиши** *св.*
разсека; разделя; отделя

противити са, **протива**ж са, **проти-
виши** са *нсв.* противя се, про-
тивопоставям се

противѣити са, -лѣаж са, -лѣаши са
нсв. противя се, съпротивя-
вам се

противенъ *прил.* противен, насре-
щен, срещуположен; непокорен

противѣити са (*Супр.*) *вл.* проти-
вѣити са

противъ *предл. с дат. пад.* против,
срещу

протрѣсати (са), -саж (са), -саши
(са) *нсв.* раздирам (се), прокъс-
вам (се)

проучити, -учж, -уши *св.* проуча

прохладити, -хладжж, -хладши
св. прохладя

проходити, -хождж, -ходши *нсв.*
минавам през пространството,
преминавам; обхождам, оби-
хождам

процветити, **процветъж**, **процветеши** *св.*
процъфтя, разцъфтя

процветати, -таж, -таши *нсв.*
процъфтявам, разцъфтявам

прои- *вж.* **просити**

прошение *ср.* искане

проштеніе, **проштенье** *ср.* опроще-
ние, прошка

проиѣд(ън)- *основа на мин. действ.
прич. I от проити*

прѣкъ = **пророкъ**

прѣт- = **прѣвнст-**

прѣво възлеженіе *ср.* първо място
при гощавка

прѣво възлеганіе *ср.* първо място
при гощавка

прѣво *числ.* първото; *нрч.* първом

прѣвъ, **прѣвъ** *числ.* прѣвъ, първи

прѣвенець *м. смекч.* -о- *осн.* прѣвъ
по рождение, първороден, прѣ-
венец, първа рожба

прѣвѣе *нрч.* по-първо, по-рано,
първом

прѣси, **прѣси** *жс.* *само мн. ч.* гърди

прѣстенъ, **прѣстенъ** *м.* прѣстен

- прѣстъ, прѣстъ *м.* прѣст (на рѣка)
 прѣсть *ж.* прах, земя, прѣст (*член.*
 прѣста)
- прѣтъ *м.* лен
- прѣвѣти, прѣвѣтъ, прѣвѣши *св.* пре-
 бия, пречуя, претроша
- прѣвѣвати, -вѣтъ, -вѣши *нсв.* пре-
 бивавам, пребѣдвам, оставам
 да съществувам, оставам в из-
 вѣстно състояние или положе-
 ние
- прѣвѣити, прѣвѣдѣ, прѣвѣдеш *св.*
 пребѣда, остана да съществу-
 вам, остана в известно състоя-
 ние или положение
- прѣвѣанкъ *прил.* преголям, извѣн-
 редно голям
- прѣвѣсти, -вѣтъ, -вѣши *св.* пре-
 возя
- прѣвѣти *св.*, прѣвѣтъ *св.*, прѣвѣши
св. *с твор. пад.* обвия се,
 увия се с нещо; прѣвѣтъ *св.*
 пламтеникъ
- прѣвѣра *ж.* преддверие
- прѣвѣрѣти, прѣвѣрѣтъ, прѣвѣрѣши
св. прехвърля
- прѣвѣвѣтъ *прил.* предвечен
- прѣвѣрати, -вѣрати, -вѣраши
св. преградя
- прѣвѣраженіе *ср.* претрада, пречка
- прѣвѣрѣшеніе *ср.* прегрѣшеніе, грѣш-
 ка, грѣх
- прѣвѣвати, -вѣвати, -вѣши (*колѣна*)
нсв. прегѣвам, стѣвам; прегѣ-
 вам (*колѣне*), коленича, коле-
 ничвам
- прѣвѣданіе, прѣвѣданіе *ср.* предаване,
 предателство
- прѣвѣдѣлъ *м.* предател
- прѣдати, прѣдамъ, прѣдаси *св.*
 предам
- прѣдати, -дати, -даси *нсв.* пре-
 давам
- прѣдѣжати, -дѣжѣ, -дѣжиши *нсв.*
 дѣржа по право; притежавам,
 имам
- прѣдѣ *предл. с твор. пад.* озна-
 чава място пред предмет пред;
с вин. пад. означава движение
 към място пред предмет пред
- прѣдѣворіе *ср.* преден двор, пред-
 дверие
- прѣдѣлагати, -лагѣ, -лагеш *нсв.*
 слагам, полагам, поставям
 пред...
- прѣдѣлжати, -лжѣ, -лжиши *нсв.*
 лежа, стоя пред нещо; прѣдѣ-
 лжитѣ предстои, предстоящо е
- прѣдѣложеніе, -ніе *ср.* поставяне
 пред нещо, публично излага-
 не (на мъртвец, на хлябове в
 храм); намерение, стремеж
- прѣдѣложити -жѣ, -жиши *св.* сло-
 жа, полага, поставя пред...;
 предложа, изложа; разкажа
- прѣдѣставити, -стави, -ставиши
св. с дат. пад. и вин. пад. пред-
 оставя, дам на някого нещо
- прѣдѣстоити, -стои, -стоиши *нсв.*
 стоя пред, до...
- прѣдѣсѣданіе *ср.* сядане отпред,
 на предно място; първо място
- прѣдѣтеца *м.* -іа- *осн.* предтеца,
 предшественик (за Йоан Кръ-
 стител)
- прѣдѣтъ *прил.* преден, прѣв
- прѣдѣлъ *м.* предел, граница; об-
 ласт, страна

прежде *нрч.* преди, по-рано, най-напред; *предл. с род. пад.* преди
преждевъзлаганне *ср.* първо място при гощавка
преждевъзвтанне *ср.* първо място при гощавка
прежденадеченъ *прил.* споменат по-рано
преждесяданне *ср.* сядане на първо място
презърети, презърѣж, презърѣши *св.* презра
прѣнд- *вжс.* прѣнти
прѣнти, прѣндѣж, прѣндѣши *св.* премина; *прен. 3 л.* изчезне, свърши се
прѣнзлнѣх *нрч.* извънредно много, свръхмного, прекомерно
прѣнм- *вжс.* прѣнати
прѣкланнати, -ннѣж, -ннѣши (сѣ) *нсв.* прекланям; превалям: днѣ же наѹатъ прѣкланнати сѣ а денят започна да преваля
прѣклоунти, -кунѣж, -кунѣши *св.* преклоня; преваля; - сѣ с *твор. пад.* надникна през...
прѣкратити, -кратѣж, -кратѣши *св.* прекратя, съкратя
прѣкрѣстити, -крѣштѣж, -крѣштѣши *св.* с *вин. пад.* прекрѣстя някого, направя кръстен знак на някого (*нсв.* прѣкрѣштати, -крѣштѣж, -крѣштѣши)
прѣлазити, прѣлазѣж, прѣлазѣши *нсв.* преминавам, прекачвам се (през ограда)
прѣлнати, прѣлѣж, прѣлѣши *св.* прелея (от един съд в друг)

прѣлнати сѣ, прѣлнѣж сѣ, прѣлнѣши сѣ *нсв.* преливам от препълване, препълнен съм
прѣложити, -жж, -жѣши *св.* превърна, обвърна към, въз; превода (на друг език); преместя
прѣломити, -ломѣж, -ломѣши *св.* преломя, пречупя
прѣлѣстити, -лѣштѣж, -лѣштѣши *св.* прелѣстя, измамя, заблудя
прѣлѣштѣнне *ср.* прелѣстяване, измамване, заблуждаване
прѣлѣ- *вжс.* прѣлнати
прѣлѣтати, -тѣж, -тѣши *нсв.* прелитам
прѣлюбодѣн(нѣ) *м.* прелюбодеец
прѣлюбодѣнне *ср.* прелюбодѣние прелюбодѣйство; блудство
прѣлюбѣ *вин. II. мн., прѣлюбѣ* *род. пад. мн. само с глаголи дѣяти, творити* прелюбодѣявам, правя прелюбодѣяние
прѣлюбѣ *вжс.* прѣлюбѣ
прѣлѣжавѣ *прил.* прелукав, свръхлукав
прѣмѣзати, -зѣж, -зѣши *св.* премѣлча
прѣмо *предл. с дат. пад.* срещу
прѣмошити, -можж, -можѣши *св.* надмогна, надвия
прѣмѣнѣ *прил.* насрещен, отсрещен
прѣмѣдѣ *прил.* премѣдѣр, мѣдѣр
прѣнести, -несж, -несѣши *св.* пренеса
прѣображенне *ср.* преобращѣние, преобразяване, явяване в друг образ
прѣобразити сѣ, -бращѣж сѣ, -бращѣши сѣ *св.* преобразя се, явя се в друг образ
прѣпитѣти, -тѣж, -тѣши *св.* прехраня, изхраня

прѣподобнѣ ср. светост, преподобие
прѣподобнѣ прил. свет, преподобен

прѣполовѣти, -ловѣж, -ловѣши нсв.
преполовявам; -са преполовявам се

прѣполовѣннѣ ср. преполовяване, идване до средата на нещо във времето или в пространството; разделяне на две равни части

прѣпопашати, -попашж, -попашѣши св.
препаша, опаша с пояс; -са препаша се, опаша се с пояс

прѣпровождати, -важдѣж, -важдѣши нсв.
прекарам, изживявам

прѣпроводѣти, -вождѣж, -водѣши св.
прекарам, изживея

прѣпрѣждѣ въз. прѣпрѣждѣ

прѣпрѣждѣнѣ прил. червен, пурпурен

прѣпрѣрѣти, прѣпрѣрѣж, прѣпрѣрѣши св.
надвия, оборя в препирня някого

прѣрѣшати, -рѣжж, -рѣшѣши св.
скарам се, разсърдя се

прѣрѣкати, -кажж, -кажѣши нсв.
упреквам, укорявам; противореча

прѣсвѣтъ прил. прѣсвѣт

прѣсѣльнѣкъ м. прѣселник, прѣселец

прѣславѣнѣ прил. прѣславен, прѣмногославен

прѣскверѣнѣнѣ прил. прѣскверен

прѣспѣвати, -важж, -важѣши нсв.
излизам напред; изпреварвам, предварвам, надминавам

прѣспѣти, -спѣжж, -спѣжѣши св.
изляза напред; преваря, надмина

прѣстави, -ставѣжж, -ставѣши св.
направя нещо да престане, да застане на едно място

прѣстанѣ въз. прѣставане, прѣкъсване; всѣ прѣстанѣ непрекъснато
прѣстанѣти, -станѣжж, -станѣжѣши нсв.
със сег. действ. прич. прѣставам да...

прѣстати, прѣстанѣжж, прѣстанѣши св.
със сег. действ. прич. прѣстана, спра да... (нсв. прѣстѣати, -станѣжж, -станѣжѣши)

прѣстоѣ = прѣсвѣтоѣ

прѣстоѣ м. прѣстол, трон

прѣстоѣти, -стоѣжж, -стоѣши нсв.
стоя пред или при някого (нещо)

прѣстѣпати, -пѣжж, -пѣжѣши нсв.
прѣстѣпам (ред, закон, обичай); нарушавам

прѣстѣпати, -стѣпѣжж, -стѣпѣши св.
прѣстѣпя (ред, закон, обичай); наруша

прѣстѣплѣннѣ ср. прѣстѣплѣване, нарушаване (заповѣд, закон, обичай)

прѣсѣжѣти, прѣсѣжѣжж, прѣсѣжѣши св.
направя да прѣсѣкнѣ

прѣтѣшати, -тѣжж, -тѣшѣши св.
прѣмина чрез тичане; обиколя с тичане, изходя по всички посоки с тичане

прѣтити, прѣтитжж, прѣтитѣши нсв.
забранявам; противя се; порицавам, натяквам, карам се; заплашвам

прѣторѣ въз. прѣторѣ

прѣтрѣсати, прѣтрѣсѣти, -трѣсѣжж, -трѣсѣши св.
прѣтрѣскам; разкъсам, прѣкъсна

прѣтрѣпѣти, -трѣпѣжж, -трѣпѣши св.
прѣтрѣпя, изтрѣпя

ПРЕТЪКНЪТН, -ТЪКНЪ, -ТЪКНЪШН *св.*
 препъна, спъна; -са препъна
 се, спъна се
ПРЕХОДНТИ, -ХОЖДЪ, -ХОДНШН *нсв.*
 преминавам; прехождам, пре-
 брождам; обикалям
ПРЕЧУНСТЪ *прил.* пречист, чист, не-
 опитен
ПРЕШЕД- *вм.* **ПРЕШЪД-**
ПРЕШЪД(ЪШ)- *основа на мин. дей-*
ствит. прич. I от прѣти
ПРЕВЪ(ХЪ)ТН, **ПРЕВЪДЪ**, **ПРЕВЪДЕШН** *св.*
 премина с превозно средство
ПРЕВЪТН, **ПРЕВЪМЪ**, **ПРЕВЪМЕШН** *св.*
 приема, получа (от ръцете на
 някого; в наследство)
ПРЕДЪТН, **ПРЕДЪДЪ**, **ПРЕДЪДЕШН** *нсв.*
 преда
ПРЕЖАТН *са*, **ПРЕЖАМЪ** *са*, **ПРЕЖАМЕ-**
ШН *са* *нсв.* сгърчвам се; из-
 опвам се във време на припа-
 дък; измъчвам се
ПСАЛТИРЪ, **ПСАЛЪРЪ**, **ПЪСАЛЪТИРЪ** *м.*
 псалтир (*ψαλτήριον*)
ПСАЛЪМЪ, **ПЪСАЛЪМЪ**, **ΨАЛ(Ъ)МЪ** *м.*
 псалм, псалом (*грц. ψαλμός*)
ПТЕНЬЦЪ, **ПЪТЕНЬЦЪ** *м. смекч. -о-*
осн. пиле, пиленце, птичка
ПТНЦА, **ПЪТНЦА** *ж. смекч. -а- осн.*
 птица
ПОУСТНТИ, **ПОУШТЪ**, **ПОУСТНШН** *св.*
 пусна; освободя; напусна; из-
 пратя; *с дат. пад.* дам на ня-
 кого
ПОУСТЪ *прил.* пуст, празен, напус-
 нат, ненаселен, необитаван
ПОУСТЪИНИ *ж.* пустиня
ПЪСАЛЪМЪ *вж.* **ПСАЛЪМЪ**
ПЪСАЛЪТИРЪ, **ПЪСАЛЪЪРЪ** *вж.* **ПСА-**
ТИРЪ

ПЪТЕНЬЦЪ *вж.* **ПТЕНЬЦЪ**
ПЪТНЦА *вж.* **ПТНЦА**
ПЪТАНИЕ *ср.* питане, въпрос
ПЪТАТН, **ПЪТАМЪ**, **ПЪТАМЕШН** *нсв.*
 питам
ПЪРЪЦЪ *м. смекч. -о- осн.* който
 води прение; говорител, ора-
 тор; ритор
ПЪРЕТН *са*, **ПЪРЕМЪ** *са*, **ПЪРЕМЕШН** *са*
нсв. препирам се, водя спор;
 боря се
ПЪРИА *ж.* препирня, караница, спор
ПЪСАТН, **ПНШЪ**, **ПНШЕШН** *нсв.* пиша
ПЪСЪ *м.* куче, пес
ПЪШЕННИЦА *ж.* пшеница
ПЪШЕННУЪНЪ *прил.* пшеничен
ПЪШЕНЪНЪ *прил.* щеничен
ПЪШТЕВАТН, -ШТОУЪМЪ, -ШТОУЪМЕШН *вм.*
 непъштеватн
ПЪНА *ж.* пяна
ПЪННЕ, **ПЪННЕ** *ср.* пеене
ПЪНАЖЪНИКЪ *м.* банкер, сараф, ме-
 няч на пари
ПЪНАЪ *м. смекч. -о- осн.* сребър-
 на монета, пара
ПЪСЕНЪ *ж.* -й- *осн.* песен
ПЪСЪКЪ *м.* пясък
ПЪСТОУНЪ *м.* възпитател
ПЪТЕЛЪ *м.* петел
ПЪТН, **ПОМЪ**, **ПОМЕШН** *нсв.* пея
ПЪШЪ *врч.* пеш, пеша, пешком
ПАТА *ж.* пета
ПАТН, **ПЪМЪ**, **ПЪМЕШН** *нсв.* напъвам
ПАТЪКЪ *м.* петък
ПАТЬ *числ.* (*в същност съществит.*
ж. -й- осн.) пет
ПЪТО *ср.* вериги, букама
ПЪТЪ *м.* -й- *осн.* път
ПЪЧУНА *ж.* морска дълбина, безд-
 на; море

раба *ж.* слугиня; робиня
 работати, *ѳтаж*, *-такши* *нсв.* служба
 под волята на някого, слугувам;
 робувам с работа; работа
 рабъ *м.* роб; слуга
 рабинъ *ж.* слугиня; робиня
 равни, *равън*, *равьн* *нескл.* равни
 (*равън* от староевр. 'учителю мой')

равноуни *нескл.* равунни (*равън* от староевр. 'учителю мой', по-почтително название от *равън*)

равнъ *прил.* еднакъв, без разлика, равен (по мярка, по брой, по сила, по големина, по влияние и пр.)

равнѣствѣнѣ *нрч.* по, равеност; равносилно, равно; еднакво

ради задлог с родит. пад. заради

радни, *родни*, *-ждж*, *-дни* *нсв.* грижа се, старая се; стремя се

радовати *са*, *радоуѣ* *са*, *радоуѣши* *са* *нсв.* радвам се

радость *ж.* радост

радошта *ж.* радост, ликуване

радъ бѣти радостен съм; радъ *прил.* радостен

раждати, *раждаѣ*, *раждаѣши* *нсв.* раждам; създавам, произвеждам

раждане или рождане *ср.* издѣнки, клонки, прѣчки; лозови прѣчки

разарати, *разариѣ*, *разариѣши* *нсв.* разрушавам, разорявам, съсипвам; нарушавам

разбѣвати, *-ваѣ*, *-ваѣши* *нсв.* блѣскам, удрям; трѣшкам (на земята)

разбѣти, *-бѣѣ*, *-бѣѣши* *св.* съсипа, сравня със земята; разбия

разбойникъ *м.* разбойник, грабител

разбѣгнати *са*, *-бѣгнѣ* *са*, *-бѣгнѣши* *са* *св.* разпрѣсна се, разбягам се (за множество животни или предмети, събрани на едно място)

развѣсти, *развѣдѣ*, *развѣдѣши* *св.* разделя двамъ, които се „водят“, разведа съпружеска двойка; разведа; разпусна

разводити, *-вождѣ*, *-водиши* *нсв.* разтварям; разделям; разцепвам

развратити, *-вратиѣ*, *-вратиши* *св.* развратя; разбунтувам

развратитати, *-шатиѣ*, *-шатиши* *нсв.* развращавам; бунтувам

разверзати, *-затиѣ*, *-затиши* *нсв.* разтварям, отварям

разверзѣти, *разверзѣ*, *разверзѣши* *св.* отворя, разтворя

развѣ *нрч.* освен, извѣн *предл. с* родит. пад. освен, извѣн, без

разга *ж.* прѣчка; лозова прѣчка; клонка

разгнѣвати *са*, *-ваѣ* *са*, *-ваѣши* *са* *нсв.* разгневявам се, разсърдвам се, ядосвам се

разгнѣвѣти; *-ваѣ*, *-ваѣши* *св.* разгневя, разсърдя, ядосам; *-са* разгневя се, разсърдя се, ядосам се

разгнѣжати, *разгнѣѣ*, *разгнѣѣши* *св.* разгнѣна; разтворя

раздавати, *раздаѣ*, *раздаѣши* *нсв.* раздавам; разпределям; разподелям

раздроушение *вм.* разроушение (с *вметнато* *д.*: раз-д-роуше-ние) *ср.* разрушение, срутване, събаряне;

раздроушити, -шѣ, -шини *св.* разруша, срутя, съборя

раздроушьникъ *м.* разрушитель

раздрѣшити *вм.* разрѣшити (с *вметнато* *д.*: раз-д-рѣшити), -шѣ, -шини *св.* развържа; *прен.* освободя

раздѣрати, раздѣрати, -дѣрѣ, -дѣрѣши *св.* раздѣра

раздѣление *ср.* разделяне, разделение; разногласие; раздор

раздѣлити, -лиѣ, -лиши *св.* разделя

раздѣляти *вм.* раздѣляти

раздѣляти, -ляѣ, -ляѣши *нсв.* разделям

разид- *вж.* разити *св.*

разити *св.*, разидѣ *св.*, разидѣши *св.* разотида се; разбягам се, разирѣсна се (за множество животни или предмети, събрани на едно място)

разичуѣ *прил.* *нескл.* различен; *нрч.* различно

разичуѣнъ *прил.* различен, нееднакъв

разлиати, -лиѣ, -лиѣши *св.* разлиея

разлжати, -жѣ, -жѣши *нсв.* отделям; разделям, разлъчвам

разлжити, -жѣ, -жѣши *св.* отделя; разделя, разлъча

размькль *м.* размисъл; съждение

размьшленне, размьшленье *ср.* колебание, съмнение

размьшляти, -шляѣ, -шляѣши *нсв.* размислям; обмислям

размѣсити, -шѣ, -шини *св.* размѣся, смѣся

размѣшенъ *прил.* (в *сѣщност мин.* *страд. прич.* от размѣсити) размѣсен, смѣсен

размѣшати, -шѣ, -шѣши *нсв.* размѣсам, смѣсам; разбърк-вам

разньствене *ср.* разлика, различие

разорити, разорѣ, разорѣши *св.* разруша; разваля; съборя; разоря

разоумие *прил.* разумен, разсѣдлив; *неразоумие* неразумен, *неразсѣдлив*, глупав

разоумъ *м.* разум; смисъл; познание

разоумьнъ *прил.* разумен, разсѣдлив, умен

разоумьно *нрч.* умно; разбрано; разумно

разоумевати, разоумевѣ, разоумевѣши *нсв.* разбирам, разумявам

разоумение *ср.* разбирање; познание

разоумѣти, разоумѣѣ, разоумѣѣши *св.* разбира; схвана; разумея; узная

ран *м.* рай

рака I *ж.* мъртвешки ковчег; гроб, гробница; надгробен паметник

рака II (*евр.*) глупак, празноглав, смахнат

рало, орало *ср.* рало

Рама *ж.* Рама (Рама)

рамо *ср.* рамо; *им. и вин. пад. дв.* ч. раме

рама *ср.* -п- *осн.* (рамен-) раме

рана *ж.* болест, недѣг; наказание

рано *нрч.* рано
 раскаяти сѧ, -каѣ сѧ, -каѣши сѧ
св. разкая се
 раскопати, -паѣж, -паѣши *ср.* раз-
 копая
 раслабленъ, раслабьенъ *прил.* (*в*
сѣщност мин. страд. прич.
от гл. раслабѣти) парализи-
 ран
 раслабѣти, -слабѣж, -слабѣши *с*
твор. пад. парализирам се *в...*
 распадение, распадение *ср.* разпа-
 леност, силна страст
 распасти сѧ, распадѣ сѧ, распаде-
 ши сѧ *св.* попукам се, разпу-
 кам се; разцепя се
 распоустьенъ *прил.* *в* распоустьенѧ
 кънѣгы писмо за развод
 распън- *вж.* распати
 распъра *ж.* раздор, разпра
 распаса *сигм. аор. 3 л. мн. ч. от*
 распати
 распати, распъж, распъши *св.*
 разпъна
 распъдѣти, распъдѣж, распъдѣши
св. разпъдя; разгоня; раз-
 пръсна
 распътнѣ *ср.* широк път, улица;
 тържище
 растауати, -уѧж, -уѧши *нсв.* раз-
 пилявам, прахосвам
 растаѣти сѧ, -таѣж сѧ, -таѣши
 сѧ *св.* разтопя се, стопя се
 растворен = растворѣн *мин. действ.*
прич. I от растворѣти
 растворѣти, -рѣж, -рѣши *св.* превърна
 расти, растѣж, растѣши *нсв.* раста,
 израствам
 растоунѣти, -уѣж, -уѣши *св.* разпилея,
 прахосам

растръгнѣти, растръгнѣж, растръ-
 гнѣши *св.* разкъсам
 растръсати, -саѣж, -саѣши *нсв.* раз-
 късвам; раздирам
 расхътити, -штѣж, -тѣши *св.* раз-
 грабя, ограбя
 расъпати, -паѣж, -паѣши *и* расъпѣж,
 -пѣши *св.* разсипя, изсипя
 расъпанне *ср.* разсейване, разпръс-
 ване
 расъждаати, -ждаѣж, -ждаѣши *нсв.*
 обсъждам, преценявам; разпоз-
 навам
 рать *ж.* война, битка
 раунѣти, рауѣж, рауѣши *нсв.* желая,
 имам желание, склонен съм,
диал. рача
 рауѣца *ж.* *сметч.* -а- *осн.* касич-
 ка, ковчеже за пари
 рашириати, -риѣж, -риѣши *нсв.* раз-
 ширявам
 рашѣити (*от* рашѣити), рашѣѣж
от рашѣѣж), рашѣѣши *св.*
 пресметна; разчета
 ребро *ср.* ребро
 рев(ь)нителъ, рѣвнителъ *м.* -ѣо- *осн.*
 привърженик, почитател, по-
 следовател, ревнител
 ревновати, ревновѣж, ревновѣши
нсв. с ревност се стремя към
 нещо, залягам
 рек- *вж.* рѣшти
 рекъше *нрч.* то ест, ще рече
 ремень *м.* -п- *осн.* (ремен-) ремѣк
 реснѣ *правилно* рѣсьнѣ *прил.* ис-
 тински
 рѣтити, рѣштѣж, рѣтѣши *нсв.* стремя
 се, надпреварвам се
 рѣшти, рѣкѣж, рѣчѣши *св.* река, кажа;
прост. аор. рѣкѣ; *I сигм. аор.*

рѣхъ; II сигм. аор. рѣкохъ
 рѣца ж. дреха, горна дреха
 рѣзъница ж. смекч. -а- осн. хранилище; съкровище от скъпоценности
 рѣзъно ср. дреха, покривка
 римлянинъ м. римлянин
 римскъ прил. римски
 риторикна ж. реторика (наука за красноречието)
 робъ м. роб
 рогъ м. рог
 родителъ м. родител
 родити I, рождѣ, родити св. родя
 родити II вжс. неродити
 родосъ = родъ съ
 родъ м. род, поколение
 рождение ср. роднини, сродници
 рождѣство ср. раждане
 рождѣцъ, рождѣцъ м. смекч. -о- осн. рожков (плод)
 розга ж. прѣчка, лозова прѣчка (вжс. разга, раждане)
 роптати вжс. рѣпѣтати
 роптати сѧ, роштѣ сѧ, роптати сѧ нсв. проклинам
 роумскъ вжс. римскъ
 роумскы нри. по римски
 рѣпѣтати, рѣпѣтитѣ, рѣпѣтити нсв. роптая, мърморя
 рѣпѣтъ м. ропот, мърморене
 рѣба ж. риба
 рѣбаръ м. -йо- осн. рибар, риболовец
 рѣбентъ м. рибар, риболовец
 рѣбница ж. смекч. -а- осн. рибка

рѣданне ср. рѣдание
 рѣдатн, -датѣ, -дати нсв. ридая, плача; пея жална, плачевна песен
 рѣкни прил. от рѣкъ (рис, пард, пантера) рисов
 рѣвнине, рѣвение ср. залягане с ревност; ревност
 рѣци повел. накл. 2 и 3 л. ед. ч. от рѣшти
 рѣдѣкъ прил. рядѣк, отделен
 рѣза ж. рязка, черта
 рѣзати, рѣжѣ, рѣжешн и по-рядко рѣзѣтъ, рѣзѣши нсв. режа, сека
 рѣка ж. река
 рѣпни (рѣпини) ср. (м.) репей
 рѣста I сигм. аор. 2 л. (а понякога и за 3 л.) дв. ч. от рѣшти
 рѣсьмота ж. истина
 рѣсьнь прил. истински
 рѣчь ж. реч; упрек, обвинение; лоша дума; работа
 рѣчьнь прил. речен, крайречен, на река
 рѣша I сигм. аор. 3 л. мн. ч. от рѣшти
 рѣдъ м. ред; по рѣдоу по ред
 рѣгати сѧ, -гатѣ сѧ, -гати сѧ нсв. подигравам се, надсмивам се
 рѣгъ м. подигравка, насмешка
 рѣка м. рѣка
 рѣкотворѣнь прил. (в същност мин. стр. прич.) рѣкотворен, сътворен от човешка рѣка
 рѣчьнь прил. рѣчен, на рѣката

САДНТИ, САЖДѢ, САДНШН *нсв.* садя
САДОУКЕН, САДУКЕН *м.* садукей (Σα-
δοουκαῖος). Садукейте били сек-
тантите, които не вярвали във
възкресението на мъртвите и
заедно с фарисеите се боре-
ли против Христос
САДЪ *м.* садиво; растение (φυτόν)
САЛОМН *ж.* Саломия (Σαλόμη)
САМАРАНИНЪ *м. вж.* самарянинъ
САМАРИА *ж.* Самария, част от Па-
лестина с град със същото
име (Σαμάρεια)
САМАРЯНИНЪ *м. вж.* самарянинъ
САМАРИЯНИНЪ *м.* самарянин, жител
на Самария
САМАРИЯНИНЪ *ж.* -ја- *осн.* самарянка
САМОВЕДЪЦЪ *м. смекч. -о- осн.* са-
мовидец, очевидец, който е ви-
дял сам с очите си нещо
САМОВАЛАСТЪ *ж.* власт над себе си;
свобода
САМОВАЛАСТЪЦЪ *м. смекч. -о- осн.* вла-
стител, самодръжец, самовла-
стец
САМОДЪЛЪНИКЪ *м.* строител, причи-
нител
САМЪ *мест.* сам
САНЪ *м.* достоинство; чин; сан
САНДАЛАМН, САНДАЛН *ж.* проста
обувка, състояща се от дър-
вено или кожено ходило, при-
вързано с ремък за стъпалото
на крака; сандал (σανδάλιον)
САПОГЪ *м.* обувка; ботуш
САТЪ *м.* сат, мярка за жито =
12,14 литра (σάτος)
СВЕРЪЗЪ *ж.* -ц- *осн.* (сверъзъ-) све-

кърва
СВЕРЪПЪ *прил.* свиреп, жесток
СВИНИН, СВИНИА *ж.* свиня
СВИНИНА *ж.* месо от свиня, свинско
СВИРАТИ, СВИРАѢ, СВИРАЮЩИ *нсв.*
свиря; свиря на флейта (*от*
грц. σφρίζω)
СВИРЪЦЪ *м. смекч. -о- осн.* свирец,
свирач
СВИРЪЛЬ *ж.* свирка
СВИТАТИ, СВИТАѢ, СВИТАЮЩИ *нсв.*
светя, блестя; свитають *безл.*
съмба (се)
СВНОМКА = СВАШТЕНОМЖУЕНИКА
СВОБОДНТИ, -ЖДѢ, -ДНШН *св.* на-
правя някого свободен, осво-
бодя
СВОБОДЪ *прил. нескл.* свободен
СВОБОДЪНЪ *прил.* свободен
СВОИ *мест.* свои
СВЩАТИ = СВАШТАТИ
СВЪНЖТИ, СВЪНЖ, СВЪНШН *св.* осъм-
на; стана рано; подраня
СВЪТЪНИЕ *ср.* светене, сияние;
светлина
СВЪТЪТИ, -ШТЖ, -ТНШН *нсв.* светя,
сияя
СВЪТНО *ср.* фенер; факел
СВЪТНАЛЪНИКЪ *м.* светило; светил-
ник, факел; лампада
СВЪТНТИ, СВЪШТЖ, СВЪТНШН *нсв.*
светя, сияя; осветлявам
СВЪТОЗАРЪНЪ *прил.* бляскав, сияен,
светозарен
СВЪТЪ *м.* светлина
СВЪТЪЛЪ *прил.* светъл; бляскав,
сияен

СВѢШТА ж. -ја- осн. светлина; огън; светилник; свещ
СВѢШТЪННИКЪ м. свещник, светилник
СВАТНТЕЛЪ м. -ю- осн. свещеник
СВАТНТИ, **СВАШТЪ**, **СВАТНИШ** нсв. и св. посветявам; осветявам, правя свещен; посветявам в духовен чин (рѣкополагам)
СВАТЪ прил. свет, свещен
СВАТЪН (род. пад. **СВАТАНГО**) прил. обикн. субстант. светият, светията; светецът
СВАШТ- вж. **СВАТНТИ**
СВАШТАТИ, **-ШТАИЖ**, **-ШТАИШИ** нсв. посветявам; осветявам, правя свет (свещен), посветявам в духовен чин (рѣкополагам)
СВАШТЕННЕ ср. освещение; посвещение
СВАШТЕНОМЪЧЕНИКЪ м. свещеномъченик, мъченик светец
СЕ I имен. и винит. пад., ср. р. ед. ч. на показ. мест. съ това
СЕ II показ. частица ето
СЕВЪ възвр. л. местоим. род. и винит. пад. акцентувана форма
СЕГ = сега же
СЕГО род. пад. ед. ч. м. и ср. р. на показ. местоим. съ
СЕДМЕРОДЪНЪ прил. който има седем рожби
СЕДМНАЦАЖ нрч. седем пъти, седмкратно
СЕДМНАШЪДИ нрч. седем пъти, седмкратно
СЕДМОРНАЦАЖ нрч. седем пъти, седмкратно
СЕДМЪ числ. редно седми
СЕДМЪ ж. -і- осн. числ. бр. с форма на същ. седем

СЕНЦИ нрч. веднага
СЕКЪРА ж. секира (лат. *sēcūris*)
СЕЛНИКЪ мест. толкав, толчав
СЕЛО ср. нива; поле; земевладение; село
СЕЛНЪ прил. полски; селски
СЕЛЪ нрч. сега; отъ селъ от сега, до селъ до сега
СЕНТ = **СЕНТАВРЪ** м. септември
СЕРАФНИМЪ м. серафим, фантастично шестокрило създание, носител на небесната слава (серафим от староевр. 'горящи')
СЕСТРА ж. сестра
СЕТНО нрч. на край; в последица
СЕТНЪ прил. последен; краен
СЕТНЪ нрч. след това, сетне
СИ I им. пад. ж. р. ед. ч. на показ. мест. съ тази
СИ II екл. ф. за дат. пад. на възвр. л. мест. си; и самъ си несы крѣсть; и словесы своимн сѣданим си
СИ III в.м. кси
СИИ разш. ф. на показ. мест. съ за м. р. мн. ч. им. пад. тези
СИКО нрч. така
СИКОВЪ прил. такъв
СИКЪ мест. такъв
СИЛА ж. сила; чудо
СИЛНЪ, **СИЛЕНЪ** прил. силен
СИМИ тв. пред. мн. ч. за м., ж. и ср. р. от съ
СИОТ = **СИКИОТСКЪ** прил. сикиотски
СИРОТА ж. сирак, сираче
СИРЪ прил. сиротен; субст. сирак
СИРЪСКЪ прил. сирийски
СИРЪСКИ нрч. по сирийски
СИРЪЧЪ нрч. сиреч, т. е.

снѣ *нрч.* така
снѣвъ *прил.* такъвъ
снѣ *мест.* такъвъ
снѣти, снѣѣ, снѣѣши *нсв.* сияя, светя, грея, изгрявам
скала *ж.* каменна височина, каменен хълм, скала
скан(ъ)далкатн, -сѣѣ, -санни *св.* заблудя, съблазня, подведа; разсърдя, оскърбя (*σκανδαλίζω*)
скан(ъ)далъ, сканъдѣлъ *м.* съблазън, изкушение (*σκανδαλον*)
скотъ (*скотъ*) *предл. с винит.* *над.* през
скръна *ж.* белег от оскверняване; петно; мръсота, нечистотия
скрънѣти, -нѣѣ, -ниши *нсв.* омърсявам, осквернявам
скрънѣнъ *прил.* мръсен
скниши, скниша *ж.* сеяник, шатър
скнопѣгна *ж.* еврейски празник на разпъването на шатрите (построяването на палатките), празнуван през месец октомври
склаѣъ, склаѣъ *м.* смекч. -о- *осн.* монета, пара; изображение върху монета
скоро *нрч.* веднага, тозчас; в късо време, бързо, скоро
скоропѣсъ *м.* бързопѣсец
скоръ *прил.* бърз
скорѣни, скорѣни *м.* скорпион (*σχορπίος*)
скотъ *м.* добиче, домашно животно, товарно животно
скрада *ж.* огнище, огън за изгаряне на жертви
скрѣница *ж.* смекч. -а- *осн.* ковчеже, касичка
скръѣ *ж.* скръѣ; мъка; притесне-

ние; тъга, печал
скръѣти, -ѣѣ, -ѣниши *нсв.* скърбя
скръѣтати, скръѣштѣ, скръѣ-
нѣниши *нсв.* скърцам (със зъби)
скръѣтъ, скръѣтъ *м.* скърцане;
 - ѣжѣомъ скърцане на зъби
скълаѣъ, скълаѣъ *м.* смекч. -о- *осн.*
 вж. **склаѣъ**
скъдѣлъ, скъдѣлъ *м.* поквив, поквив на къща; керемида (*срв. лат. scandula* 'летва за подпиране на керемидите')
скъдѣлѣнѣ, скъдѣлѣнѣ *м.* грънчар
скъдѣлѣнѣвъ и скъдѣлѣнѣвъ *прил.* грънчарски
скъдѣти, скъдѣѣ, скъдѣѣши *нсв.* изчерпвам; правя неѣо да стане ѣскъдно; нескъдѣемо (съкровиште) неизчерпаемо, което не се изчерпва
слаѣость *ж.* -ѣ- *осн.* слабост, отпуснатост, разклабеност
слаѣъ *прил.* слаб, отпуснат; лекомислен, безгрижен
слаѣа *ж.* слава
слаѣѣти, слаѣѣѣ, слаѣѣниши *нсв.* славя, прославям
славѣсловѣ *ср.* славѣсловие, възхвала
славѣсловѣти, слаѣсловѣѣ, слаѣсловѣ-
ѣниши *нсв.* славя, величая с думи; славѣсловя
слаѣѣнъ *прил.* славен; най-силен; най-почтен
слаѣѣкъ *прил.* слаѣѣкъ; мил, приятен
слаѣѣнѣнъ *прил.* слаѣѣн, ѣт слаѣа
слаѣнъ *прил.* солен; неслаѣна неѣо-лена, безѣолна: **лаѣте ли же**

вач, шпионин; пазач, телохранител; пазач на затвор, пазач (σπεκουλάτωρ)

спн = съпасн

спнра. ж. чета, войсково отделение (σπείρα)

спнне = съпасенне

спньъ = съпасеньъ в.м. съпасенна

сподъ м. купчина, редица

спнтеаь = съпаснтеаь

спса- = съпаса-

спзати нрч. напразно

спзати, спзѣж, спзѣши нсв. преуспявам, успявам; бързам

спждъ м. крина, шиник, мярка за жита

срака вж. срауница

срамнати, срамѣж, срамнати св. за-срамя; затворя устата (някому); наказвам да млъкне

срамнати са, срамнѣж са, срамнатиши са нсв. срамувам се от някого

срамъ м. срам, срамно място на тялото

срауница ж. смекч. -а- осн. дреха, риза, багреница

срдиц- = сръдъц-

сребро вж, сребро

сръпъ в.м. сръпъ м. сърп

сръдобола ж. -ѣа- осн. събир. близки, съчувственици

сръдъце ср. смекч. -о- осн. сърце; корем

сръдъчьнъ прил. сърдечен; отнасящ се до вътрешността на тялото

сръпъ м. сърп

сръсть ж. влас или косми от добитък или звяр, четина

сръда ж. средѣ: по сръдѣкь всред, в средата; сръда

сърни по-добре асърни или асърни м. дребна монета (ἀσάριον)

ст- = сват-

ставнати, ставѣж, ставнати нсв.

поставям; спирам; преча

стадни м. стадий (мярка за дължина около 180 метра)

стадо ср. стадо

стан- вж. стати

старость ж. старост

старъ прил. стар

старъць м. смекч. -о- осн. старец

старъншина м. първенец; пръв между стареите

стати, станѣж, станнати нсв. устоя; застава; остана на място

статиръ м. статир (монета от 4 драхми, στατήρ)

створнати вж. сътвориати

стаъпъ м. кула

стмъ = сватъчмъ

столъ м. стол; престол; катедра

стопа ж. стъпка; диря от крак; стъпало

стовети в.м. стоѣти

стоѣти, стоѣж, стоннати нсв. стоя

страданне, страданье ср. страдание

страдати, страждѣж, страждени нсв. страдам, мъча се, търпя

страдания или мъчения

стража ж. -ѣа- осн. стража

страна ж. страна, област, земя (χώρα)

странънъ прил. чужд, чуждестранен; субстантив. чужденец, странник

страсть *жс.* страдание (телесно или душевно); мъчение; страст
 стратигъ *м.* началник; военачалник; градоначалник (*στρατηγός*)
 страхованне *ср.* страхотия, страховане
 страхъ *м.* страх
 страшнвъ *прил.* страхлив
 страшънъ *прил.* страшен, ужасен
 стрижънкъ *м.* 'пострижен' в духовно звание; 'стрижник'; духовник
 стронтедь *м.* който нарежда, поставя нещо в ред; столоначалник (*λογοθέτης*)
 стронти, строиъ, стронши *нсв.* строя, устройвам, уреждам: стронти домъ домоуправител съм, настойник съм (*οἰκονομεῖν*)
 строенне *ср.* устройство, уреждане; строенне домоу домоуправление, настойничество (*οἰκονομία*)
 Струмница *жс.* смекч. -а- осн. Струмица
 строупъ *м.* гнойна рана върху кожата; рана; струп
 стръпъть *жс.* сприхавост; лютина; сприха
 стръпътънъ *прил.* грапав, неравен, остър, крив; суров, груб
 стръшти, стръгъ, стръжешн *нсв.* пазя, вардя; стоя на стража
 стоуденъ *прил.* студен, мразовит
 стоудень *жс.* студ, студенина, мраз
 стоуденьць *м.* кладенец
 стоудодъанне, стоудодъанне *ср.* вършене срамни неща; срамотии
 стоудъ *м.* срам

стоудънъ *прил.* (от стоудъ) срамен, срамотен
 стоудъ *прил.* чужд *вжс.* штоудъ
 стъгна *жс.* улица
 стън^х = сватънхъ
 стъидъ *м.* срам
 стъидъти сѧ, стъидъж сѧ, стъидши сѧ *нсв.* срамувам се, срам ме е
 стъгно *ср.* бедро
 стъса *жс.* смекч. -а- осн. пътека
 стъкльница *жс.* смекч. -а- осн. чаша
 стъна *жс.* зид, стена
 соугоубъ *прил.* двоен, двойак, двукратен
 соугоубъ *нрч.* двойно
 соударъ *м.* кърпа за пот (*σουδαρίον, sudarium*)
 соун *прил.* суетен, празен, пуст; въ соуе напразно, всуе
 соулън, соулнн, соулън *прил.* сравн. ст. по-добър, по-сгоден, повещ, по-горен
 соухоржкъ *прил.* сухорък, с изсъхнала ръка
 соухъ *прил.* сух
 соуша *жс.* суца (противно на море)
 соуѣтънъ *прил.* суетен, празен
 сцъгло *нрч.* отделно
 съ (от *sъn) *предл.* с родит. пад. от: съ невесе от небето; с творит. пад. с; съ оученикъи своини със своите ученици; с вин. пад. колкото
 събер- *вжс.* съберати
 съберати, -ражъ; -ражши *нсв.* събирам; -сѧ с къ + дат. пад. събирам се с някого

СЪБЛАЖНИАТИ СА, -ЖНИАЖ СА, -ЖНИА-
ЮШИ СА НСВ. съблазнявам се,
 подвеждам се, излъгвам се;
 възмуцавам се
СЪБЛАЖНИТИ, СЪБЛАЖНИЖ, СЪБЛАЖНИШИ
СВ. съблазня, подведа, излъжа;
 -СА съблазня се, подведа се,
 излъжа се; възмутя се
СЪБЛАЖЕНЪ ЖС. съблазън; възмуще-
 ние; поквара
СЪБЛАЖАТИ, -ДАЖ, -ДАЮШИ НСВ.
 пазя, запазвам, спазвам
СЪБЛАЖТИ, СЪБЛАЖЖ, СЪБЛАЖЕШИ СВ.
 спазя, запазя
СЪБОРНИТЕ СР. (Остр.) ВМ. СЪНМИ-
ШТЕ
СЪБОРЪ М. събор (*Остр., Сав., Рил-*
ски глагол. л.) **ВМ. СЪНМЪ**
СЪБЪРАТИ ВМ. СЪБЪРАТИ
СЪБЪРАКАТИ СА, СЪБЪРАКАЖ СА, СЪБЪ-
РАКАШИ СА НСВ. сбъдвам се;
 случвам се (сбъдва се нещо),
 изпълвам се (изпълва се нещо
 казано)
СЪБЪРАТИ СА, СЪБЪРАЖ СА, СЪБЪРАЕШИ
СА СВ. сбъдна се (сбъдне се
 нещо), изпълня се (изпълни се
 нещо казано)
СЪБЪРАТИ, СЪБЪРАЖ, СЪБЪРАЕШИ СВ. съ-
 бера
СЪВНТИ, -ВНИЖ, -ВНИЕШИ СВ. свия
СЪВНТЪ МИН. СТРАД. ПРИЧ. ОТ СЪ-
ВНТИ СВИТ
СЪВАЛКАЖ МИН. ДЕЙСТВ. ПРИЧ. II ОТ
СЪВАЛЪШТИ
СЪВАЛЪШТИ, СЪВАЛЪКЖ, СЪВАЛЪЧЕШИ СВ.
 съблека; -СА съблека се
СЪВАРАТИТИ, СЪВАРАТЖ, СЪВАРАТИШИ СВ.
 отвърна; отбия се, свърна
СЪВАРАШАТИ, СЪВАРАШАЖ, СЪВА-

ШАКАШИ НСВ. отвръщам; отби-
 вам се
СЪВЪРЪГЪ МИН. ДЕЙСТВ. ПРИЧ. I ОТ
СЪВЪРЪШТИ
СЪВЪРЪСТЬ ЖС. връст, еднаква въз-
 раст
СЪВЪРЪШАТИ, -ВЪРШАЖ, -ВЪРШАЮШИ
НСВ. извършвам; **ДЕЛОМЪ СЪВЪРЪ-**
ШАТИ ПИСМЕННОЕ СЛОВО превръ-
 щам в дело думите на „свето-
 то“ християнско писание
СЪВЪРЪШЕНИЕ СР. извършване, изпъл-
 нение
СЪВЪРЪШЕНЪ МИН. СТРАД. ПРИЧ. ОТ
СЪВЪРЪШТИ извършен; съвършен
СЪВЪРЪШИТЕЛЪ М. който дава завър-
 шък на нещата; извършител,
 завършител
СЪВЪРЪШИТИ, СЪВЪРЪШИТИ, -ШЖ, -ШИШИ
СВ. свърша, извърша
СЪВЪРЪШТИ, СЪВЪРЪЖЖ, СЪВЪРЪЖЕШИ СВ.
 хвърля от горе на долу
СЪВЪРЪКОУПИТИ, -КОУПАЖ, -КОУПИШИ СВ.
 събера на куп, събера на едно-
 място; съединя; съвзкуя
СЪВЪРЪШЕ ПРИЧ. ОТ ПО-ВИСОКО, СВИШЕ
СЪВЪРЪШЕНИЕ СР. свидетелство, до-
 казателство; свидетелствование
СЪВЪРЪШТЕЛЪ М. свидетел
СЪВЪРЪШТЕЛСТВО СР. свидетелство,
 доказателство
СЪВЪРЪШТЕЛСТВО СР. свидетелство,
 доказателство
СЪВЪРЪШТЕЛСТВОВАТИ, -СТВОУЖ, -СТВОУ-
ЮШИ НСВ. свидетелствувам
СЪВЪРЪШТИ, СЪВЪРЪЖ (СЪВЪРЪМЪ), СЪВЪРЪ-
НСВ. знам
СЪВЪРЪШТИ, СЪВЪРЪШЖ, СЪВЪРЪШИШИ СВ.
 спусна, сваля от горе на долу
СЪВЪРЪСТЬ ЖС. съвест, съзнание

СЪВѢТЬ *м.* съвет, съвещание; решение (*уѡбѣтѣ*)
СЪВѢТЪНИКЪ *м.* съветник, член на съвет
СЪВѢШТАЕАТН, -ЕАѢЖ, -ЕАѢШН *нсв.* съвещавам се, съветвам се
СЪВѢШТАТН, -ШТАѢЖ, -ШТАѢШН *св.* посъветвам се, сговоря се
СЪВѢЗАТН, -ЗАѢЖ, -ЗАѢШН *нсв.* (*св.* *СЪВѢЗЖ*, *СЪВѢЗЕШН*) свързвам
СЪВѢЗЪНЪ *прил.* свързан, окован; *субст.* затворник
СЪГАРАТН, *СЪГАРАѢЖ*, *СЪГАРАѢШН* *нсв.* изгарям
СЪГЛАДАТН, -ДАѢЖ, -ДАѢШН *нсв.* съглеждам, оглеждам
СЪГННАЪ *прил.* изгвид
СЪГРЕШЕНИЕ *ср.* грях, грешка, провинение
СЪГРЕШИТН, -ШЖ, -ШНШН *св.* сгреша
СЪГЪНАТН, *СЪЖЕНЖ*, *СЪЖЕНЕШН* *св.* подгоня, сгоня (*срв.* *сган*), изгоня
СЪГЪНЖТН, -НЖ, -НШН *св.* сгъна
СЪДЪАВНЕ *ср.* здраве
СЪДЪАКЪ *прил.* здрав
СЪДЪРЪЖАТН, -ЖЖ, -ЖНШН *нсв.* държа чрез сила или власт нещо; притежавам; имам сила или власт над някого
СЪДЕААТН, -ААѢЖ, -ААѢШН *св.* напращам, извършвам
СЪЖАГАТН, -ГАѢЖ, -ГАѢШН *нсв.* изгарям (*св.* *СЪЖЕШТН*, *-ЖЕГЖ*, *-ЖЕЖЕШН*)
СЪЖАЛНТН *сн*, -АЛЖ *сн*, -АЛШН *сн* *св.* нажала се, наскърбя се, огорча се
СЪЖЕГ-, **СЪЖЕЖ-** *вжс.* **СЪЖЕШТН**
СЪЖЕН- *вжс.* **СЪГЪНАТН**

СЪЖЕШТН, -ЖЕГЖ, -ЖЕЖЕШН *св.* изгоря нещо
СЪЖИСАТН, -САѢЖ, -САѢШН *нсв.* изгарям нещо
СЪЗНАДАТН, -ДАѢЖ, -ДАѢШН *нсв.* съзиждам, съграждам
СЪЗНАРАТН *св*, -РАѢЖ *св*, -РАѢШН *св* *нсв.* вглеждам се
СЪЗЪКАТН, *СЪЗЪКЕЖ*, *СЪЗЪКЕШН* *св.* свикам
СЪЗЪКЕАТН, -ЕАѢЖ, -ЕАѢШН *нсв.* свикавам, повикавам
СЪЗЪДАНИЕ *ср.* създание, създаване
СЪЗЪДАТН, *СЪЗЪКЕЖ*, *СЪЗЪКЕШН* *св.* съгражда, съзиждам
СЪЗЪРЪЕТН, *СЪЗЪРЪЕЖ*, *СЪЗЪРЪЕШН* *св.* съзрея, узрея
СЪКАЗАНИЕ *ср.* разказ, разказване; обяснение
СЪКАЗАТЕЛЪ *м.* който казва (обяснява), сказвач, сказчик, тълкувател
СЪКАЗАТН I, *СЪКАЖЖ*, *СЪКАЖЕШН* *св.* кажа, съобщя; покажа
СЪКАЗАТН II, -ЗАѢЖ, -ЗАѢШН *нсв.* казвам, съобщавам, показвам, обяснявам
СЪКАЗОВАТН, -ЗОВАѢЖ, -ЗОВАѢШН *нсв.* обяснявам, поучавам
СЪКЛЕШТАТН *св*, -ШТАѢЖ *св*, -ШТАѢШН *св* *нсв.* сковавам се, вкочанясявам се (от студ): **СЪКЛЕШТААХЪ** *св* ОТЪ СТОУДАНИ СТИНИ (*Супр.*)
СЪКОНЪУАВАТН, -ВАѢЖ, -ВАѢШН *нсв.* свършвам
СЪКОНЪУАНИЕ *ср.* свършек, край
СЪКОНЪУАТН, -УАѢЖ, -УАѢШН *св.* свърша, довърша, завърша; -*св* помина се.

СЪМЪШТАТИ, -ШТАМЪ, -ШТАКЪШН *нсв.*
 смущавам, тревожа, безпокоя
СЪНЕСТИ, **СЪНЕСЪ**, **СЪНЕСЕШИ** *св.* пре-
 неса от горе на долу, *диал.* сне-
 са, сваля
СЪНИД- *вж.* **СЪНИТИ**
СЪНИМАТИ, **СЪНЕМЛЪ**, **СЪНЕМЛЪШИ** *нсв.*
 събирам; -СА събирам се, сре-
 щам се (с някого), **СЪНЕМЛЪТЪ**
 СА събират се
СЪНИТИ, **СЪНИДЪ**, **СЪНИДЕШИ** *св.* дой-
 да от горе долу, сляза
СЪНИТИ СА, **СЪНИДЪ** СА, **СЪНИДЕШИ**
 СА *св.* събера се, срещна се (с
 някого)
СЪНЪ *м.* сън
СЪНЪМИШТЕ *ср.* място за събиране,
 сбирница; синагога (συναγωγή)
СЪНЪМЪ *м.* събор, събрание; съвет;
 група, *арх.* сонм
СЪНЪМЪМЪКЪ *м.* участник в събор
СЪНЪДАТИ, -ДАМЪ, -ДАКЪШН *нсв.* из-
 яждам
СЪНЪДЕННЕ, **СЪНЪДЕНЪЕ** *ср.* изяж-
 дане
СЪНЪДЕ *ж.* храна; жертва
СЪНЪДЕНО *ср.* (*субст. прил.*) нещо
 за ядене
СЪНЪСТИ, **СЪНЪМЪ**, **СЪНЪСИ** *св.* изям
СЪНАТИКЪ *ср.* събрание, съвет; съд
СЪНАТИ, **СЪНЪМЪ**, **СЪНЪМЕШИ** *св.* сне-
 ма, сваля; -СА събера се, срещ-
 на се (с някого)
СЪОБРАТЪНЪ *прил.* направен по опре-
 делен образ (образец), съо-
 бразен
СЪОБЪШЪТЪНИКЪ *м.* съучастник, който
 върши нещо общо с други
СЪПАД- *вж.* **СЪПАСТИ**
СЪПАСАТИ, -САМЪ, -САКЪШН *нсв.* спа-
 сявам

СЪПАСЕННЕ *ср.* спасение
СЪПАСИТЕЛЪ *м.* спасител
СЪПАСОВЪ *прил.* принадлежащ на
 „спасителя“, т. е. на Исус Хри-
 стос
СЪПАСТИ I, **СЪПАДЪ**, **СЪПАДЕШИ** *св.*
 падна от горе долу, спадна
СЪПАСТИ II, **СЪПАСЪ**, **СЪПАСЕШИ** *св.* спася
СЪПАСЪ *м.* спасител
СЪПАСЪНЪ *прил.* спасителен
СЪПАТИ, **СЪПАМЪ**, **СЪПАМЕШИ** *нсв.* спя
СЪПЛЕСТИ, **СЪПЛЕТЪ**, **СЪПЛЕТЕШИ** *св.*
 сплета
СЪПЛЕТ- *вж.* **СЪПЛЕСТИ**
СЪПЛЕТАТИ, -ТАМЪ, -ТАКЪШН *нсв.*
 сплитам
СЪПОВЪДАНИЕ, -НЪЕ *ср.* разказ
СЪПОВЪДАТИ, -ДАМЪ, -ДАКЪШН *нсв.*
 известявам, съобщавам, раз-
 казвам
СЪПОВЪДАВАТИ, -ВЪДОУМЪ, -ВЪДОУКЪ-
 ШУ *нсв.* разказвам
СЪПОДВИЗАТИ СА, -САМЪ СА, -САКЪШН
 СА *нсв.* подвизавам се заедно
 с други, съподвизавам се
СЪПОДОБИТИ, -БИМЪ, -БИШИ *св.* удо-
 стоя, сподобя (с нещо); -СА *нсв.*
 с *род. над.* удостоя се, сподобя
 се, добия нещо, което ми се
 пада по достоинство
СЪПОСТАТЪ *м.* неприятел
СЪПОСТИГЪЖТИ, -ЖЪ, -ЖЕШИ *св.* по-
 стигна нещо заедно с други
СЪПЪСЪ СА = **СЪПАСЪ** СА
СЪПЪСЪНОСЪЖЪТЪНЪ *прил.* вечно съ-
 ществуващ заедно с други
СЪПЪСЪНЪСЪЖЪТЪНЪ *м.* съучастник
СЪПЪРАТАТИ, -РАМЪ, -РАКЪШН *нсв.* съ-
 бирам, скътвам, спретвам

съпържгъ *вж.* съпържгъ
 съпоустнѣти, -поустѣ, -поустнѣши *св.*
 спусна
 съпърѣти *св.*, съпърѣ *св.*, съпърнѣши
св. спречкам се, вляза в
 препирня (с някого)
 съсребро *ср.* сребро (*вм.* съсребро)
 съсребролюбѣць *м.* смекч. -о- *осн.*
 сребролюбец (*φιλάργυρος*)
 съсребрънникъ *м.* сребърна монета,
 сребърник (*ἀργύριον*)
 съсрнстатн *св.*, съсрнштѣ *св.*, съсрн-
 штѣши *св.* *нсв.* стичам се:
 съсрнштѣтъ *св.* народъ стича се
 народ
 съсрнцианнѣ *ср.* сричка
 съсрѣсти, съсрѣштѣ, съсрѣштѣши *св.*
 срещна
 съсрѣтеннѣ *ср.* среща, срещане, по-
 срещане
 съсрѣшт- *вж.* съсрѣсти
 съсѣатн, съсѣж, съсѣши *нсв.* суча, бо-
 зая, цицам
 съсѣавѣти, -вѣж, -вѣши *св.* съсѣавя,
 съсѣдиня; направя
 съсѣарѣти *св.*, -рѣж *св.*, -рѣнѣши *св.*
св. съсѣаря се, остарѣя
 съсѣатн *св.*, съсѣанѣ *св.*, съсѣанѣши
св. *св.* съсѣра се (с някого)
 съсѣць *м.* цицка, бозка, женска
 грѣд
 съсѣждѣ *м.* съд, съсѣд
 съсѣарѣатн, -рѣж, -рѣнѣши *нсв.* пра-
 вя, върша, съсѣарѣвам, произ-
 веждам
 съсѣорнѣти, -рѣж, -рѣши *св.* направя,
 извърша, съсѣоря, произведа
 съсѣтнѣ *ср.* (*събир.*, *вж.* съсѣ) вощи-
 ни, восъчни пити
 съсѣо *ср.* (*числит.*) сто

съсѣорнѣца *ж.* съсѣорнѣнѣж сто-
 кратнѣ, сто пѣти
 съсѣорнѣца *ж.* смекч. -а- *осн.* сто-
 тица; съсѣорнѣнѣж стократнѣ,
 сто пѣти
 съсѣрѣти *вж.* съсѣрѣти
 съсѣрѣпѣти, -трѣпѣж, -трѣпѣши *св.*
 издържа, издърпя; удържа
 съсѣрѣбѣти, -бѣж, -бѣши *св.* отслужа
 за погребение, опея
 съсѣрѣти и съсѣрѣти, съсѣрѣж, съсѣрѣ-
 ши *св.* стрия, смачкам
 съсѣрѣсти, съсѣрѣстѣ, съсѣрѣсѣши *св.*
 затреса, стреса; -св. затреса
 се, затрепера
 съсѣтъ *м.* восъчна пита, пчелна ме-
 дена пита
 съсѣтъннѣж *м.* стотник, началник на
 войсково отделение от 100 ду-
 ши (*лат.* *centurio*).
 съсѣтър- *вж.* съсѣрѣти
 съсѣтажаннѣ *ср.* притежание, имот,
 богатство
 съсѣтажатн, съсѣтажж, съсѣтажнѣши *св.*
 придобия, спечеля
 съсѣтажатн, съсѣтажаж, съсѣтажажнѣши
нсв. придобивам, спечелвам
 съсѣтажаннѣ, съсѣтажаннѣ *ср.* препир-
 ня, обсъждане
 съсѣтаѣатн *св.*, съсѣтаѣатн *св.*, -ѣж *св.*,
 -ѣнѣши *св.* *нсв.* препирам се,
 съсѣтаѣвам се, вода разговор
 съсѣтажатн, -жаж, -жажнѣши *нсв.* до-
 тягам, наскърбявам, потискам;
 -сн падам духом
 съсѣтажнѣти, -жж, -жнѣши *св.* дотегна,
 наскърбя
 съсѣтаженнѣ *ср.* дотягане, причиня-
 ване тегота

СЪХОДНТИ, -ХОЖДѢ, -ХОДНШИ *нсв.*
 слизам, ходя отгоре надолу
СЪХРАНТИ, -НѢЖ, -ННШИ *св.* запазя,
 спазя, съхраня
СЪХРАНЬНО *нрч.* внимателно, зорко,
 сигурно
СЪУЕТАТИ, -ТАЖ, -ТАНШИ *св.* съставя,
 събера, съчетая
СЪШЪД(ЪШ)-, **СЪШЪЛ(ЪШ)-**, **СЪШЕ-**
Д(ЪШ)- *основа на мин. действ.*
прич. от СЪШТИ
СЪ *сег. д. прич. именит. пад. ед. ч.*
м. и ср. р. от БЪТИ, ж. р.
 сжшти бидейки; *основа на*
косв. надежи сжшт-
СЪНЪ *м. -й- осн. (род. пад. СЪНОУ,*
дат. СЪНОВИ) син
СЪРЪ *прил.* сочен, влажен; зелен;
 воден, мокър
СЪТЪСТЬ *ж.* ситост, насита: *въ* *съ-*
тость до насита
СЪ, **СИ**, **СЕ** *показ. мест. за близки*
предмети този, тази, това
СЪ *предл. в.м. съ*
СЪДЕ *показ. нрч. за близко място*
тук
СЪРЕБРО *ср.* сребро
СЪБАННЕ *в.м.* събание
СЪБАТИ *в.м.* съяти
СЪВЕРЪ *м.* север
СЪД- *в.ж.* състи
СЪДААНШТЕ *ср.* седалище, място за
 сядане, пейка, стол
СЪДЕТИ, **СЪЖДЖ**, **СЪДНШИ** *нсв.* седя
СЪЖ- *в.ж.* съшти
СЪКЪРА *ж.* секира, брадва (*лат.*
sēcūris, в.ж. и секъра)
СЪМО *показ. нрч. за посока на*
движение към близко място
 тук, насам

СЪМА *ср. -п- осн. (сѣмен-) семе;*
прен. поколение, род, потомство
СЪНО *ср.* сено, трева (*окошена*)
СЪНЬ *ж.* сянка
СЪСТН, **САДЖ**, **САДЕШИ** *св.* седна;
прост. аорист: СЕДЪ, СЕДЕ...
3 л. мн. ч. СЕДЖ; мин. действ.
прич. I СЕДЪ, СЕДЪШИ
СЪТОВАТИ, **СЪТОУЖ**, **СЪТОУНШИ** *нсв.*
 мрачен съм, сърдит съм; на-
 въсен съм; тъжен съм, опеча-
 лен съм
СЪТЬ *ж.* мрежа
СЪШТИ, **СЪКЖ**, **СЪУЕШИ** *нсв.* сека
СЪБАННЕ *ср. мн. ч. СЪБАННА, СЪБАННА*
 посеви, ниви
СЪБАТИ, **СЪЖ**, **СЪНШИ** *нсв.* сея
СА *вин. енкл. ф. на възвр. л. ме-*
стоим. се
САД- *в.ж.* състи
САДААНШТ- *в.м. СЕДААНТ-* (*Клоц.*)
САТЬ *глаголна ф. със значение*
казва или казват
СЪБОТА, **СЪБОТА** *ж.* събота (*според*
народно грц. σαββατου в.м. пра-
вилното σαββατου)
СЪДИИ *м. -ја- осн.* съдия
СЪДИТИ, **СЪЖДЖ**, **СЪДИШИ** *нсв.* съдя
СЪДИШИТЕ, **СЪДИШИТЕ** *ср.* съдийски
 стол; съдилище; претория
СЪДОУ и **СЪЖДОУ** (**ОНЖДОУ**) *отсам и*
оттатък; от едната и от другата
страна (εὑτεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν)
СЪДЪ *м.* съд, съдилище
СЪДЪНЪ *прил.* отнасящ се до съда,
 съден: **СЪДЪНЪ** **ЛЪНЪ** ден на
 съд, съден ден, ден на „вто-
 рото пришествие“
СЪМЪНЕННЕ *ср.* съмнение; нещо за-
 бележимо, видимо, **явно**

сѣпостатъ *м.* противник, неприятел; *вж.* сѣпостатъ
сѣпрѣжъ *м.* двойка впрегнати добичета
сѣпрѣжъникъ *м.* който е впрегнат с друго в един ярем, помощник, другар
сѣпрѣръ *м.* противник
сѣсѣдъ *м.* съсед
сѣсѣдъшн *ж.* сѣседка
сѣтъ *3 л. мн. сег. вр. от* бѣти, кѣмъ, кѣн са
сѣуць *м.* сѣчка, сухо клонче;

сламка

сѣшт- *вж.* сѣт.
сѣдаръ *вж.* соударъ
сѣкамна, **сѣкамена** *ж.* черница, черничево дърво (*грц.* *σικαμνος*)
сѣкоморна *ж.* дива смокиня (дърво) (*грц.* *σικωμορέα*)
сѣмеонъ *м.* Симеон (*Συμεών*)
сѣнагоговъ *прил. вж.* архисѣнагоговъ синагогов, на синагога, на архи-синагога; *о* дѣштерн сѣнагоговъ за дѣщерята на синагога

Т

та сѣюз та, и тогава, така че
та форма за *им. и вин. пад. мн. ч. ср. р.*, за *им. и вин. пад. дв. ч. м. р.* или за *им. и вин. пад. ед. ч. ж. р.* на показателното местоим. тѣ

тан *нрч.* тайно, скрито

танба *ж.* тайна

танбъникъ *м.* човек, който е посветен в някаква тайна или тайнство

танбънъ *прил.* таен, таинствен

тананште *ср.* скривалище, тайна стая

танна *ж.* тайна; таинство

танно *ср.* тайна; таинство

таннъ *прил.* таен, скрит, скритен; таинствен

таннѣ *нрч.* тайно, скрито

тантн, **танѣ**, **таншн** *нсв. с вин. пад.* тая, крия нещо

таканнѣ, **таканьѣ** *ср.* — колѣсннучно надбягване с колесници

такатн, **таканѣ**, **таканшн** *нсв.* — колѣсннучнѣ (*твор. пад.*) надбягвам се с колесница

такѣ *нрч.* така, по сѣщия начин; *такѣ мн с им.; вин. или род. пад.* заклинателна формула сѣответна на *грц.* *ὡ* или *μ* кѣлна се в...: *такѣ мн* *βοση* кѣлна се в боговете

такѣв *местоим.* такѣв

такѣждѣ *нрч.* сѣщо така; по подобен начин

такѣ *местоим.* такѣв

такѣждѣ *местоим. род. пад.* *такождѣ* такѣв, подобен

таланъто *ср. вж.* **таланътъ**

таланътъ *м.* талант — парична и тегловна мярка, различна у различните източни народи (*от* 26 до към 43 кг злато или сребро), *грц.* *τάλαντον* — първоначално „блюдо на везни“

тамо *нрч.* за място там

ТАМОЖДЕ *нрч.* за място също там,
пак там

ТАТЬ *м.* -й- *осн.* крадец

ТАТЬБА, ТАТЬБИНА *ж.* кражба

ТАУАН, Ж. Р. ТАУМШИИ, СР. Р. ТА-
УАН (*сравн. степен от такъ*)
по-лош, по-недоброкачествен

ТАУЕ *нрч.* тогава, после, най-сетне

ТАЯТИ, ТАЯЖ, ТАЯШИ *I нсв.* тая,
скривам; **ТАЕМЪ** *сег. страд.*
прич. скриван

ТАЯТИ, ТАЯЖ, ТАЯШИ *II нсв.* топя
се, разтопявам се; -са топя се,
разтопявам се; разпадам се

ТВАРЬ *ж.* творение, създаване; де-
ло; *събирателно* създаденото,
сътвореното; **ТВАРЬ** *всего мира*
всичко създадено (от бога) в
света; природа, род; качество

ТВОИ *местоим.* твой

ТВОРИТИ, ТВОРИЖ, ТВОРИШИ *нсв. с вин.*
пад. правя нещо, извършвам;
изпълнявам (*колиж*); давам
(*плодъ, милостыниж, всечуж,*
инръ); *с вин. пад. и дат.*
пад. правя, причинявам не-
що на някого; *с вин. пад. и*
II вин. пад. правя някого няка-
къв; *с вин. пад. и инфинитив*
правя, карам някого да върши
нещо; **АВЪ ТА ТВОРИТЪ** издава
те; **ПРЕЛЮБИ ТВОРИТИ** прелюбо-
действам; -са *с II вин. пад.*
правя се, провъзгласявам се
за някакъв; *с на I вин. пад.*
или с инфинитив готвя се за
нещо *или* да направя нещо

ТВОРЪ *м.* вид, форма, устройство;
дело, творение

ТВОРЬЦЬ *м.* смекч. -о- *осн.* творец,
създател

ТВОРЬУЪ *прил.* притежателно съз-
дателев, създателски

ТВОР'ЕНИЕ, ТВОР'ЕНИЕ *ср.* създаване,
творене, творчество

ТВРЪЛО *нрч.* здраво; строго

ТВРЪДЪ *прил.* здрав; силен; сигу-
рен; укрепен здраво (*градъ*)

ТВРЪДЪ *ж.* твърдина, опора; ук-
репление, крепост; **КЪ ТВРЪДЪ**
сигурно, здраво; **ВСЕЖ ТВРЪДЫЖ**
съвсем здраво, с всички сили

ТВРЪДЪ *нрч.* здраво; много, твърде
(*пред прил. и нрч.*)

ТЕ *сюз* прочее, и

ТЕБЕ *род. пад. ед. от местоим.*
ТЫ (на, от) тебе

ТЕБЕ *дат. пад. ед. от местоим.*
ТЫ (на) тебе

ТЕК- *вж.* **ТЕШТИ**

ТЕКА *ж.* смола

ТЕК(Ъ)ТОНОВЪ *прил.* притежателно
от тек(Ъ)ТОНЪ

ТЕК(Ъ)ТОНЪ *м.* дърводелец строи-
тел (*тѣхтѡу*)

ТЕЛЕЦЪ *вм.* **ТЕЛЬЦЪ**

ТЕЛО *и телес-* *вм.* **ТЕЛО** *и* **ТЕЛЕС-**

ТЕЛЬЦЪ *м.* смекч. -о- *осн.* мъжко
теле, телец

ТЕЛА *ср.* -нл- *осн.* (**ТЕЛАТ-**) теле

ТЕМ(ЪН)- *вм.* **ТЪМ(ЪН)-**

ТЕМНЕНЪ, ТЕМНИАНЪ, ТЕМЬЕНЪ, ТЕ-
МЬИАНЪ *вм.* **ФУМИАНЪ**

Теодора *вм.* **Феодора**

ТЕП- *вж.* **ТЕПИ**

ТЕПЛОСТІ. *ж.* топлина

ТЕСАТИ, ТЕСИЖ, ТЕСИШИ *нсв. с вин.*
пад. тесам, сека нещо

ТЕТН, ТЕПЖ, ТЕПЕШН *нсв. с вин. пад.*
 бия, удрям някого
 ТЕТРАР(Ъ)ХЪ *м.* тетрарх, четвърт-
 властник, първоначално упра-
 вител на област заедно с други
 трима, после владетел, пряко
 подчинен на римския импера-
 тор (тетράρχης)
 ТЕУ- *вж.* ТЕШТН
 ТЕУЕННЕ, ТЕУЕНЬЕ *ср.* тичане; тече-
 ние
 ТЕШТН, ТЕЖЖ, ТЕУЕШН *нсв. с на (въ)*
 + *вин. пад., с къ + дат. пад.*
 и с други предл. за носока ти-
 чам, бягам към...; тека към...;
 с твор. пад. изобилствувам с
 нещо: ЗЕМЛЯ ТЕЖШТН МАЪ-
 КОМЪ И МЕДОМЪ ЗЕМЯ, В КОЯТО
 МЛЯКОТО И МАСЛОТО ТЕКАТ (ИЗО-
 БИЛСТВУВАТ)
 ТН СЪЮЗ И
 ТН *енкл. форма за дат. пад. ед.*
 ч. на местоим. ТЫ
 ТН *форма за им. пад. мн. ч. м. р.*
 на показат. местоим. ТЪ
 ТИЖ(Р)Ъ *м.* огледало
 ТИМЕННЕ, ТИМЕНЬЕ *ср.* тиня, нечи-
 стотия, кал
 ТИМНАНЪ, ТИМНЕНЪ, ТИМЪАНЪ, ТИ-
 МЪЕНЪ *вм.* ФУМНАНЪ
 ТИМОТЕН *м. вм.* ТИМО-ОЕН *м.* Тимо-
 тей (Τιμόθεος)
 ТИМЕННЕ, ТИМЕНЬЕ *ср.* *вж.* ТИМЕННЕ
 ТИМЕНЕ *ср.* тиня, нечистотия, кал
 ТИНА *ж.* тиня
 ТИНАВЪ *прил.* тинест
 ТИНЬ *ж.* ремък
 ТИСА *ж.* бор; кедър (*особ. събир.*
 ТИСЪЕ, ТИСНЕ кедри)

ТИТЕЛЪ *м. вж.* ТИТ(Ъ)АЪ
 ТИТ(Ъ)ЛА *ж.* *вж.* ТИТ(Ъ)ЛЪ
 ТИТ(Ъ)ЛЪ *м.* надпис, титул, (*грц.*
 τίτλος от лат. titulus)
 ТИХЪ *прил.* тих; слаб
 ТИШНА *ж.* тишина, спокойствие
 ТА- *вм.* ТЪЛ-
 —
 ТАО = ТЕЛО
 ТАЪКЪ *м.* преводач
 ТАЪПА *ж.* тълпа, множество
 ТАЪК- *вж.* ТАЪШТН
 ТАЪКНЖТН, ТАЪКНЖ, ТАЪКНШН *св. с*
 въ + *вин. пад.* чука на (по)нещо
 ТАЪЦН, ТАЪЦЕТЕ *заповедни форми*
 на ТАЪШТН
 ТАЪУ- *вж.* ТАЪШТН
 ТАЪШТН, ТАЪКЖ, ТАЪУЕШН *нсв. с въ*
 + *вин. пад.* чукам на (по)нещо
 ТО СЪЮЗ И; в главното изречение
 на условен период (аподозиса)
 ТО (или непреводимо); ТО ЖЕ
 И ТОГАВА
 ТО *форма за имен. и вин. пад.*
 ед. ч. ср. р. на местоим. ТЪ
 —
 ТО = ТОГО
 ТОВАЖ *форма за твор. пад. ед. ч.*
 на местоим. ТЫ
 ТОГДА *прч.* тогава
 ТОГО *форма за род. пад. ед. ч. м.*
 и ср. р. на местоим. ТЪ
 ТОЗЕМ(Ъ)ЦЪ *м.* смекч. -о- осн. ту-
 земец
 ТОКРАТЪ *прч.* току-що
 ТОКЪ *м.* течение, поток
 ТОЛН СЪЮЗ И ТОГАВА, И ПОСЛЕ; ДО
 ТОЛН *прч.* дотогава; ОТЪ ТОЛН
прч. оттогава
 ТОЛНКО *субстантивизирано местоим.,*
изисква род. пад. толкова: ПО

ТОЛНЦЪ ЛЪТЪ СЛЕД ТОЛКОВА
 ГОДИНИ
ТОЛНОЖДЕ (толно + част. жде)
 СЪЩО ТОЛКОВА
ТОЛНКЪ местоим. толкова голям,
 толкова дълготраен, такъв по
 количество, толкав
ТОЛНЦЪ нарч. толкова
ТОЛНЦЪМЪ нарч. (в същност твор.
 пад. от местоим. толнкъ) тол-
 кова
ТОЛЪ нарч. пред. прил. толкова: толъ
 мѣдъръ толкова мѣдъръ
ТОЛЪМА, **ТОЛЪМН** нарч. до толкова
ТОЛЪ нарч. толкова; отъ толъ от
 тогава; до толъ до тогава
ТОМНТИ, **ТОМЛЪЖ**, **ТОМНИШН** нсв. с вин.
 пад. мѣча, измѣчвам някого,
 нещо
ТОМОУ форма за дат. пад. ед. ч.
 м. и ср. р. на местоим. тѣ
ТОМЪ форма за мест. пад. ед. ч.
 м. и ср. р. на местоим. тѣ
ТОНЖТИ (от топ-нжти), **ТОНЖ**, **ТО-**
НЪШН нсв. потѣвам, тѣна
ТОПАНЪШНЕ, **ТОПАНЪСЪНЕ** ср. топаз,
 скъпоценен камък (τοπαζίου)
ТОПЛОТА жс. топлота
ТОПЪЛЪ прил. топъл
ТОПЪЛЪ нарч. топло
ТОУЕННЕ, **ТОУЕНЪЕ** ср. течение; тоуе-
 нне кръве кръвотечение, хемо-
 филия: въ тоуенни кръве бѣити
 болен съм от хемофилия
ТОУНО ср. лин, точило (диал.), съдъ
 в който се мачка грозде
ТОУНТИ, **ТОУЖ**, **ТОУНИШН** нсв. карам,
 гоня; лея, изпускам (течност)
ТРАВА жс. и **ТРЕВА** жс. трева

ТРАВЕНТИ, **ТРАВЛЪЖ**, **ТРАВНИШН** нсв. уни-
 щожавам чрез изяждане
ТРАПЕЗА, **ТРЕПЕЗА** жс. маса, трапеза
 (τραπέζα)
ТРЕПЕТАТИ, **ТРЕПЕШТЪЖ**, **ТРЕПЕШТЕШН**
 нсв. с род. пад. треперя; боя
 се от нещо
ТРЕПЕТЪ м. трепет, треперене
ТРЕПЕТЪНЪ нарч. треперещ, разтър-
 сващ се
ТРЕТНИ числ. трети
ТРЕТН(Н)ЦЕНЪЖ, **ТРЕТН(Н)ЦИ** нарч. трети
 път
ТРЕТНЕ нарч. трети път
ТРЕТЪН числ. въз. третни
ТРЕТЪНЦЕНЪЖ = **ТРЕТН(Н)ЦЕНЪЖ**
ТРИ числ. имен. пад. жс. и ср. р. и
 вин. пад. за трите рода въз.
ТРИЕ
ТРИВЛИН м. възможно и **ТРИВЛАНЕ**
 ср. паница, блюдо (τριβλίον)
ТРИДЕСАТЕ в същност три десате
 тридесет, по-точно три де-
 сетки
ТРИДЪНЪВЪНЪЖ прил. тридневен; ста-
 ващ след три дена: **ТРИДЪНЪВЪ-**
НОЕ възкръсенне възкресение,
 станало на третия ден
ТРИЖДЪ нарч. в м. **ТРИШЪДЪ**
ТРИЖНА жс. състезание; място за
 състезание, стадион
ТРИКРАТЪ нарч. три пъти
ТРИШТИ нарч. в м. **ТРИШЪДИ**
ТРИШЪДИ, **ТРИШЪДЪ** нарч. три пъти
ТРИЕ, **ТРИЕ** числ. имен. пад. м. р.
 три, трима въз. **ТРИ-**
ТРИНАТЪЗИЧЪНЪЖ м. триезичник, поз-
 воляващ да се извършва хри-
 стиянското богослужение само
 на три езика — еврейски, гръц-
 ки и латински

триазъичънъ прил. триезичен: три-
 азъичънаа ересъ триезична ерес,
 така нарича Кирил схващането
 на триезичниците
трон, **троиа**, **тронъ** числ. обикновено
 със съществ., които имат само
 мн. ч. три: **трога** оуста срв.
 диал. трои уста; **тронъ** употре-
 бено самостоятелно три неща:
тронъ нестъ немощно ми разбу-
 мети три неща ми е невъзмож-
 но да разбира; на **тронъ** по три
 начина; **троино**
троннъ прил. троен
тронца ж. смекч. -а- осн. троица,
 тройка
трончънъ прил. тройствен
троштити, **трошж**, **троштити** нсв. раз-
 пилявам, разпръсвам
троудтити, **троуджж**, **троудтити** нсв.
 (св.?) мъча (измъча?); -са
 мъча се; измъчван съм; тру-
 дя се
троудъ м. мъка, труд; борба
троудънъ прил. измъчен; труден
троуддатти, **троуддажж**, **троудда-**
тити нсв. мъча, измъчвам; -са
 мъча се; измъчван съм
троупннъ ср. събир. трупове
троупъ м. труп, мъртво тяло
троутти, **тронж**, **тронтити** или **троутж**,
тронтити нсв. пиляя, пръскам,
 унищожавам
тръ- в.м. тръ-
тръгнитти, **тръгнж**, **тръгнитти** св. с
 вин. пад. дръпна, взема нещо
тръгъ м. пазар
тръгнитте ср. пазарище, тържище
тръгнитникъ м. сараф

тръжъство ср. тържество; празник
тръстъ ж. тръстика; перо от
 тръстика
тръстыца ж. смекч. -а- осн. свирка
 от тръстика
тръхътъ м. лепта, дребна монета
тръбезначалънъ прил. трибезнача-
 лен — епитет на християнския
 бог, който трябвало да се смя-
 та без начало и в трите си
 лица
тръгоубъ прил. троен
тръгоубъ нескл. прил. троен
тръсати, **тръсаж**, **тръсатити** нсв.
 дърпам, тегля; късам
тръмити твор. пад. на трънъ, трън
тръмъ дат. пад. на трънъ, трън
трънннъ, **трънннъ** ср. събир. трънак,
 тръни
тръновъ прил. трънен
тръннъ прил. трънен
трънъ м. трън
тръпеланъ прил. търпелив, издръж-
 лив
тръпелннъ, **тръпелннъ** ср. търпение,
 постоянство
тръпелити, **тръпелж**, **тръпелити** нсв. с
 вин. пад., род. пад. или рядко
 с дат. пад. търпя, понасям
 някого (нещо); държа на няко-
 го (нещо), не се отказвам от
 някого (нещо); с на + мест.
 пад. търпя мъки, страдам за-
 ради някого
тръсватъ прил. тройно свет
трътити в.м. трътити
тръхътъ в.м. тръхътъ
трънъ в.ж. трънъ
тръба ж. приношение (обикновено
 на езическите богове); в.ж. и
 тръбъ

трѣбнште *ср.* езическо светилище, капище, езически храм
трѣбованнѣ, трѣбованнѣ *ср.* необходимото, нужното; нужда, необходимост
трѣбовати, трѣбоуѣ, трѣбоуѣши *нсв.* с *род. пад.* искам, изисквам, търся нещо; имам нужда от нещо
трѣбннкъ *м.* езически храм, капище
трѣбѣ *нрч.* с *бѣти* и *дат. пад.* нужен съм на някого; с *нмѣти* и *род. пад.* имам нужда от нещо
трѣва и **трава** *ж.* трева
трѣзати, трѣжж, трѣжши *нсв.* дращя, дера
трѣзвение, трѣзвение *ср.* трезвост, въздържание
трѣзвъ *прил.* трезв, трезвен
трѣсновенъ *мин. стр. прич. от трѣснати* треснат, ударен
трѣснъ *м.* обикновено *мн. ч.* ресна; ресница
трѣснати, трѣснж, трѣснши *св.* тресна
трѣти, трѣж, трѣши *нсв.* трия, търкам
трѣсавица *ж.* трѣска
трѣсти, трѣсж, трѣсши *нсв.* търся, треса, разтърсвам; -са търся се, треса се, разтърсвам се; треперя
трѣба *ж.* трѣба
трѣбни *м.* трѣбач
трѣбнати, трѣбнж, трѣбнши *нсв.* трѣбя
трѣбнъ *прил.* трѣбен
трѣдъ *м.* дизентерия; трѣдъ водънъ водянка, красник (ѳѣрѣѳ)

трѣсъ *м.* трус, земетресение
трѣтъ *м.* стража; ред (боен), редица
тоу *нрч.* там; тук; тоу дѣнѣ веднага
тоуждѣ *прил.* (с *дат. пад.*) чужд (на някого)
тоукъ *м.* тлъстина, мазнина
тоуль *м.* колчан, тул, кобур (за стрели)
тоумьланъ *м.* тъпан, барабан (ѳѣрѣѳѣ)
тоуѣ *нрч.* даром
тоуръ *м.* див бик, тур; приказно животно, *τραγέλαφος* „козелоелен“
Тоуръ *м. вл.* Туръ
тоучьнъ *прил.* тлъст; тучен (за земя)
тъ *местоим.* този (*отѣждествява определен предмет с порано споменаван предмет*); когато е без съществително или прилагателно име след него той; съ... тъ единият, първият... другият, вторият; того дѣлѣ, того радн затова, поради това; къ томоу при това, освен това; къ томоу при това, освен това, затова
тъгда *нрч.* тогава
тъгдаже *нрч.* веднага, същевременно
тъжде, ж. р. тажде, ср. р. тожде *местоим.* същият
тъкати, тъкж, тъкуши *нсв.* тъка; бутам: къждо тъкаше друугъ друуга всички се побутваха един друг; с по ÷ *дат. пад.* удрям по... , мушкам в...

ТЪКНЖТН, ТЪКНЖ, ТЪКНШН *св. с вин. пад. и въ + вин. пад.* мушна някого в..., ударя някого по...; бутна някого в...
ТЪКЪМА, ТЪКЪМО *нрч.* само, съотв. на новобълг. съюз освен; не...
ТЪКМО ... **НЪ** ... не само..., но и...
ТЪМА *вм.* **ТЪМА**
ТЪУНЖ, ТЪУЫЖ *нрч.* равно по значение на **ТЪКЪМО**
ТЪУЫННКЪ *м.* връстник, другар; равен
ТЪУЫНО *нрч.* еднакво, по един и същ начин; *предл. с дат. пад.* като, подобно на
ТЪУЫНЪ *прил. с дат. пад.* еднакъв, подобен; равен, равноценен с...
ТЪШТАННЪ, ТЪШТАННЪ *ср.* бързана; старание, грижа
ТЪШТАТН, ТЪШТЖ, ТЪШТШН *нсв. в вин. пад.* припирам! някого, карам някого да бърза; *-са с инф.* припирам, бързам да...; старая се да...
ТЪШТЕСЛАВНЪ, ТЪШТЕСЛАВНЪ *ср.* тщеславие, стремеж към незаслужена слава
ТЪШТЕТА *ж.* щета, вреда, загуба
ТЪШТЕТЪНЪ *прил.* напразен, безполезен, щетен
ТЪШТЕ *прил.* празен; *преносно* с празни ръце; въ **ТЪШТЕ** напразно
ТЪШТЪНЪ *прил.* бръз, припрян, настойчив
ТЪШТЪНО *прил.* настойчиво
ТЫ *л. местоим.* 2 л. ед. ч. *им. пад.* ти

ТЪКАТН, ТЪКУЖ, ТЪКУШН *нсв.* тикам, бутам (*св.* **ТЪКНЖТН**)
ТЪКЪ *ж.* *-й-* *осн.* (**ТЪКЪВ-**) тиква
ТЪКАШТА *или* **ТЪКЖШТА** *ж.* хиляда
ТЪКАШТЪННКЪ, ТЪКЖШТЪННКЪ *м.* хилядник, началник на 1000 души в римската войска
ТЪКАШТЪНЪ, ТЪКЖШТЪНЪ *прил.* хиляден; хилядогодишен
ТЪЛНТН, ТЪЛЖ, ТЪЛШН *нсв. с вин. пад.* разяждам нещо, предизвиквам разрушаването, изгниването на нещо
ТЪЛО *ср.* дъно, под; основа
ТЪЛЕНЪНЪ *прил.* тленен, подлежащ на разпадане, изгниване
ТЪЛЪТН, ТЪЛЪЖ, ТЪЛЪШН *нсв.* разпадам се бавно, тлея, гния
ТЪЛЪ *ж.* главня, ржда (болест по житните растения, *ustilago*)
ТЪМА *ж.* тъмнина, тъма; безбройно множество; десет хиляди
ТЪМНАНЪ, ТЪМЪАНЪ *вм.* **ФУМНАНЪ**
ТЪМЪННЦА *ж.* смекч. *-а-* *осн.* тъмница
ТЪМЪННУЕНЪ *прил.* тъмничен
ТЪМЪНЪ *прил.* тъмен, мрачен
ТЪНЪКЪ *прил.* тънък, слаб, незначителен; по **ТЪНЪКОУ** подробно
ТЪР- *вж.* **ТЪРЪТН**
ТЪСТЪ *м.* *-й-* *осн.* **ТЪСТ**
ТЪСТЪНЪ *прил.* меко *скл.* **ТЪСТОВ**, принадлежащ на **ТЪСТА**
ТЪЦН, ТЪЦЪМЪ, ТЪЦЪТЕ *форми за повел. наклонение на* **ТЪШТИ**
ТЪШТА *ж.* тъща
ТЪЛЪСЪНЪ *прил.* телесен; плътски
ТЪЛО *ср.* *-s-* *осн.* (**ТЪЛЪС-**) *или* *-o-* *осн.* **ТЯЛО**

пис върху колона (στυλογραφία
за староеврейското миктам)
ТЪМА форма за дат. и твор. пад.
 дв. ч. от местоим. ТЪ
ТЪМН форма за твор. пад. мн. ч.
 от местоим. ТЪ
ТЪМЪ форма за дат. пад. мн. ч.
 от местоим. ТЪ
ТЪМЬ форма за твор. пад. ед. ч.
 м. и ср. р. от местоим. ТЪ;
 нрч. с това, по този начин, за-
 това; ТЪМЬЖЕ нрч. затова
ТЪМА ср. -п- осн. (ТЪМЕН-) теме
ТЪСНЪ прил. тесен
ТЪХЪ форма за род. и мест. пад.
 мн. ч. от местоим. ТЪ
ТЪШНТН, ТЪШЖ, ТЪШНШН нсв. те-
 ша, утешавам, ободрявам
ТЪШТНТН, ТЪШТЖ, ТЪШТНШН нсв.
 с ПЪНЪ запенвам се, явява ми
 се пяна на устата
ТА енкл. форма за вин. пад. на
 местоим. ТЫ те
ТАГНЖТН, -НЖ, -НШН нсв. тегля
ТАГОТА ж. тежест
ТАГОТЪНЪ прил. натежал (за сън)
ТАЖА ж. -ја- осн. съд, състеза-
 ние, работа

работник
ТАЖАТЪЛЪ м. -ја- осн. земеделец;
 работник
ТАЖАТН, ТАЗЖ, ТАЖНШН нсв. об-
 работвам (земеделски)
ТАЖЕСТЪ ж. тежест, бремене, товар
ТАЖНТН, ТАЖЖ, ТАЖНШН нсв. с
 дат. пад. тежа на някого
ТАЖЪКЪ прил. тежък; сравн. степ.
 ТАЖЪН, ТАЖНН
ТАСАТН, ТАЖЖ, ТАЖШН нсв. те-
 гля, претеглям; привличам
ТЖ форма за вин. пад. ж. р. ед.
 ч. от местоим. ТЪ
ТЖГА ж. мъка, притеснение, по-
 тиснатост
ТЖДОУ, ТЖДЪ нрч. обикновено с
 отъ отпред оттам
ТЖНТН, ТЖЖЖ, ТЖНШН нсв. тъ-
 жа, притеснявам се
ТЖТЪНЪ м. тътен
ТЖУА ж. -ја- осн. дъжд; порой
ТЖУЪНЪ прил. пороен; субстанти-
 вирано порой, пороен поток
Тиръ м. Тир, древен финикийски
 търговски град (Τύρος)
тиръскъ прил. тирски, отнасящ се
 към град Тир

ОУ

оу I между м. ой, оле, вай: оу гор'е,
 оу люте с дат. пад. ой, горко
 на някого
 оу II предл. с род. пад. у, при
 оу III нрч. с предходно не или с
 отрицателни нрч. още не
ОУЕНВАТН, -ВАЖ, -ВАШН нсв. убивам
ОУЕННСТВО ср. убийство

ОУЕННЦА м. (и ж.?) смекч. -а- осн.
 убиец (убийца?)
ОУЕНТН, ОУЕНЖ, ОУЕНШН и ОУЪЖ,
 ОУЪШН св. убия
ОУЕНТНЪ, -ЪН ср. убиване, убийство
ОУЕНАТН, ОУЕНАЖ, ОУЕНАШН нсв.
 убивам
ОУЕНЕННЪ, ОУЕНЕНЪН ср. убиване

ОУГАСИЖТИ, ОУГАСИЖ, ОУГАСИШИ *св.*
 угасна
ОУГЛАГОЛАТИ, ОУГЛАГОЛИЖ, ОУГЛАГО-
ЛЕШИ *св.* уговоря, убежда; успо-
 коя
ОУГЛЪБИЖТИ, ОУГЛЪБИЖ, ОУГЛЪБИШИ
св. с **въ** + *мест. пад.* попадна,
 хлътна, потъна в. . . (*нсв.* **ОУ-**
ГЛЪБАТИ, ОУГЛЪБАЖ, ОУГЛЪБАШИ)
ОУГЛЪБИТИ, ОУГЛЪБИЖ, ОУГЛЪБИШИ
св. издълбая, задълбоча; -**СА**
 стана дълбок, задълбочен
ОУГНЕЗДАТИ СА, ОУГНЕЖДАЖ СА, ОУ-
ГНЕЗДАШИ СА *св.* свия гнездо
ОУГНЕТАТИ, ОУГНЕТАЖ, ОУГНЕТАШИ
нсв. притискам, бутам
ОУГОБИШИТИ СА, ОУГОБИЖ СА, ОУ-
ГОБИШИ СА *св.* родя много,
 дам много плод (за нива)
ОУГОДИТИ, ОУГОЖДАЖ, ОУГОДИШИ *св.*
 с *дат. пад.* или (*рядко*) с
прѣдъ + *твор. пад.* угодя на
 някого, зарадвам някого
ОУГОДНО *нрч.* с *дат. пад.* приятно
 на някого
ОУГОДЪНЪ *прил.* с *дат. пад.* прия-
 тен на някого
ОУГОТОВАНИЕ, ОУГОТОВАНИЕ *ср.* го-
 товност, приготвеност
ОУГОТОВАТИ, ОУГОТОВАЖ, ОУГОТОВАШИ
св. с *вин. пад.* и *дат. пад.* при-
 готвя нещо за някого, с *вин.*
пад. и **на** + *вин. пад.* приготвя
 някого за нещо
ОУГОТОВИТИ, ОУГОТОВИЖ, ОУГОТОВИШИ
св. *вж.* **ОУГОТОВАТИ**
ОУДАВИТИ, ОУДАВИЖ, ОУДАВИШИ *св.*
 удуша; **СА** обеса се, задуша се

ОУДАЛИТИ, ОУДАЛИЖ, ОУДАЛИШИ *св.*
 с *вин. пад.* и **отъ** + *род. пад.*
 отдалеча някого от нещо (*нсв.*
ОУДАЛИАТИ, ОУДАЛИАЖ, ОУДАЛИ-
АШИ)
ОУДАРИТИ, ОУДАРИЖ, ОУДАРИШИ *св.*
 с *вин. пад.* и **та, въ, о** — *вин.*
пад. ударя някого (нещо) по,
 в нещо (*нсв.* **ОУДАРИАТИ, ОУДА-**
РИАЖ, ОУДАРИАШИ)
ОУДАРИАТИ СА *вм.* **ВЪДАРИАТИ СА**
ОУДЕЛЪТИ, ОУДЕЛЪЖ, ОУДЕЛЪШИ
св. с *дат. пад.* надвия на ня-
 кого, започна да властвувам
 над някого
ОУДИВИТИ, ОУДИВИЖ, ОУДИВИШИ *св.*
 с *вин. пад.* удивя, учудя няко-
 го; -**СА** с **о** + *мест. пад.* или
 с *дат. пад.* учудя се на нещо
ОУДЪЖЕНИЕ, ОУДЪЖЕНИЕ *ср.* удъл-
 жаване
ОУДОБЪ *нрч.* лесно; *сравни степ.*
ОУДОБЪЕ
ОУДОБЪНЪ *прил.* лесен; удобен, под-
 ходящ
ОУДО(В)ЛЪТИ, ОУДО(В)ЛЪЖ, ОУДО(В)-
ЛЪШИ *вж.* **ОУДЕЛЪТИ**
ОУДЪРЖАТИ, ОУДЪРЖАЖ, ОУДЪРЖАШИ
св. с *вин. пад.* (*и* **отъ** + *род.*
пад.) удържа, запазя нещо (от
 нещо); -**СА** сдържа се
ОУДЪ *м.* член (част на тялото)
ОУЖАСАТИ, ОУЖАСАЖ, ОУЖАСАШИ *нсв.*
 ужасявам; -**СА** ужасявам се
ОУЖАСИТИ, ОУЖАСИЖ, ОУЖАСИШИ *св.*
 ужася
ОУЖАСИЖТИ СА, ОУЖАСИЖ СА, ОУЖА-
СИШИ СА *св.* ужася се
ОУЖАСТЬ *ж.* ужас

оужастьнъ прил. с протнвж + дат.
 пад. ужасен, уплашен от нещо
 оужасъ м. ужас
 оуже нрч. вече
 оужес- в.м. оужас-
 оузда ж. юзда
 оузълбонтн, оузълбонтж, оузълбонтншн св.
 оскърбя
 оузървнтн, оузървнтж, оузървнтншн св.
 съзра, видя, съгледам
 оун м. -ю- осн. вуйчо
 оунстнтн, оунштж, оунстнтншн св.
 убедя; мин. страд. прич. оунштентъ
 убеден, накаран
 оуказатн, оуказж, оуказешн св.
 покажа, насоча
 оукланятн, оуклантаж, оуклантакешн нсв.
 с вин. пад. и (отъ +) род. пад.
 отклонявам някого от нещо; -са
 отдалечавам се; с род. пад.
 избягвам, спасявам се от... (св.
 оуклоннтн, оуклоннтж, оуклоннтншн)
 оукореннтн, оукореннтж, оукореннтншн св.
 вкореня; -са вкореня се, пусна корени
 оукорнтн, оукорнтж, оукорнтншн св.
 с вин. пад. укоря, нагрубя някого
 оукраснтн, оукраснтж, оукраснтншн св.
 украся
 оукрастн, оукрастж, оукрастешн св.
 открадна
 оукратнтн, оукратнтж, оукратнтншн св.
 съкратя, скъся
 оукрашентн, оукрашентж, оукрашентншн св.
 украшения
 оукрон м. къс платно; саван, платно
 за покриване на мъртвец

оукротнтн, оукроштж, оукротнтншн св.
 укротя, смиря
 оукроухъ м. къс, парче; залък
 (за хляб)
 оукръйтн, оукръйтж, оукръйтншн св.
 укрива, скрива
 оукръптнтн, оукръптнтж, оукръптнтншн св.
 подкрепя, ободря; укрепя (нсв.
 оукръптятн, оукръптятж, оукръптяткешн)
 оулаштн, оулаштж, оулаштешн св.
 стихна, притихна, смиря се
 оуловнтн, оуловнтж, оуловнтншн св.
 улова
 оулоуштн, оулоуштж, оулоуштешн св.
 улуча; получа
 оульстнтн, оульстнтж, оульстнтншн св.
 подмамя, измамя
 оулаг-, оулаж- в.ж. оулаштн
 оумалнтн, оумалнтж, оумалнтншн св.
 намаля, смаля
 оумастнтн, оумастнтж, оумастнтншн св.
 намажа
 оумнленне, оумнленне ср. душевна
 мъка; смирение, успокоение
 оумнлантн, оумнлантж, оумнлантншн св.
 успокоя, утеша; -са с твор.
 пад. измъча се, натъжа се в...
 оумносръднтн са, -сръднтж са,
 -сръднтншн са св. смиля се
 оумнратн, оумнратж, оумнраткешн нсв.
 умирам
 оумлазуатн, оумлазуатж, оумлазуатншн св.
 замълча
 оумножнтн в.м. оумножнтн
 оумолнтн, оумолнтж, оумолнтншн св.
 с вин. пад. и инф. склопя, накарам
 чрез молба някого да. ., убедя
 някого да. . .

оуморити, оуморѣѣ, оуморѣши св. умъртвя, уморя

оумоуити, оумоуѣ, оумоуѣши св. измокря, наквася

оумрътвѣти, оумръштѣлѣѣ, оумрътвѣши св. умъртвя; мин. действ. прич. I оумръштѣлѣ, мин. страд. прич. оумръшт(в)(л)ѣнѣ (нсв. оумръштѣлѣти, в Син. пс. оумръштѣлѣти)

оумрътнѣ ср. умирање, смърт
оумръѣти, оумръѣѣ, оумръѣши св. умра
оумъ м. ум, разсъдѣкъ

оумъноженнѣ, оумъноженнѣ ср. увеличаване по брой; изобилие, множество

оумъножити, оумъножѣ, оумъножити св. умножа, увелича по брой; -са размножа се, нарастна; засиля се

оумъивальница ж. смекч. -а- осн. леген за измиване, умивалник
оумъиваннѣ, оумъиваннѣ ср. измиване; у израилтяните свещеноедействие, символизиращо очистване от грях или отказване от отговорност

оумъивати, оумъиваѣ, оумъиваѣши нсв. измивам; -са измивам се; извършвам свещеноедействието измиване (оумъиваннѣ)

оумъислѣти, оумъислѣѣ, оумъислѣши св. с вин. пад. или инф. намисля нещо или да...; измисля

оумъити, оумъѣѣ, оумъѣѣши св. измѣя; -са измѣя се; извърша свещеноедействието измиване (оумъиваннѣ)

оумъинѣти, оумъинѣѣ, оумъинѣши св. с вин. пад. смая някого; с вин. пад. и отъ + род. пад. създам някого по-малѣкъ от някого

оумърѣѣти, оумърѣѣ- вж. оумърѣѣти
оумѣѣти, оумѣѣѣ, оумѣѣѣши нсв. с вин. пад. или косвен въпрос знам нещо; с инф. умея, знам да...

оумѣѣити, оумѣѣѣѣ, оумѣѣѣѣши св. с вин. пад. измѣча; укротя, опитомя (за животни); с вин. пад. и подѣ + вин. пад. подчиня някого на някого (нсв. оумѣѣѣѣти, оумѣѣѣѣѣѣ, оумѣѣѣѣѣѣши)

оунѣни, оунѣѣши ж. р. оунѣ ср. р. прич. сравн. степ. по-добѣр; оунѣ нѣѣѣ с дат. пад. по-добре, най-добре е за някого
оунѣилѣ прич. безгрижен, нехаен, лекомислен

оуннунѣѣѣти, оуннунѣѣѣѣѣѣ, оуннунѣѣѣѣѣѣши или оуннунѣѣѣж- нсв. с вин. пад. презирам някого, смятам някого за нищо

оуннунѣѣѣннѣ, оуннунѣѣѣннѣ или оуннунѣѣѣж- ср. презрение

оуннунѣѣѣити, оуннунѣѣѣѣѣѣ, оуннунѣѣѣѣѣѣши или оуннунѣѣѣж- св. с вин. пад. презра някого, сметна някого за нищо

оунность ж. вл. юность

оунѣѣѣти, оунѣѣѣѣѣѣ, оунѣѣѣѣѣѣши св. изпадна в униѣе

оунѣѣѣ вл. оунѣѣѣ

оунѣѣѣѣ прич. вл. юнѣѣѣѣ

оунѣѣѣѣ, оунѣѣѣѣѣѣ ж. р., оунѣѣѣѣѣѣ вж. оунѣѣѣѣ

оу̀ньзѣжѣти, оу̀ньзѣжѣ, оу̀ньзѣжѣши св.
с дат. пад. или въ + вин. пад.
 забия се в...

оу̀оржѣжѣти, оу̀оржѣжѣ, оу̀оржѣжѣши св.
 вѣорѣжа

оу̀пасти I, оу̀падѣж, оу̀падѣши св.
 падна

оу̀пасти II, оу̀пасѣж, оу̀пасѣши св. запа-
 зя, спаса

оу̀паѣжѣти, оу̀паѣжѣ, оу̀паѣжѣши нсв.
 упивам, напоивам

**оу̀пнѣжѣти са, оу̀пнѣжѣ са, оу̀пнѣжѣ-
 ши са нсв.** упивам се, напи-
 вам се (*св. оу̀пнѣти са, оу̀пнѣжѣ са,
 оу̀пнѣши са или оу̀пнѣжѣ са, оу̀-
 пнѣши са*)

оу̀пнѣжѣти, оу̀пнѣжѣ, оу̀пнѣжѣши св.
 охраня

оу̀пазѣжѣти са *вж.* опазѣжѣти са

оу̀подобѣжѣти, оу̀подобѣжѣ, оу̀подобѣжѣши св. *с вин. пад. и дат. пад.*
 уподобя, оприлича нещо на
 нещо (*нсв. оу̀подобѣжѣти, оу̀по-
 добѣжѣ, оу̀подобѣжѣши*)

оу̀понѣти, оу̀понѣжѣ, оу̀понѣши св. упия,
 напоя

оу̀правѣжѣти, оу̀правѣжѣ, оу̀правѣжѣши св.
 насоча; оправя, изправя

оу̀правѣжѣти прил. (мин. стр. прич.
от оу̀правѣжѣти) с на + вин. пад.
 насочен към нещо; годен, до-
 стоен за нещо

оу̀пражѣжѣти вл. опражѣжѣти

**оу̀пражѣжѣти са, оу̀пражѣжѣ са,
 оу̀пражѣжѣши са нсв.** *с къ +
 дат. пад. или с въ + вин. пад.*
 отдавам се на нещо, занимавам
 се с нещо

оу̀пражѣжѣти, оу̀пражѣжѣ, оу̀пражѣжѣши св.
 премахва, отстраня; -са

с отъ + род. пад. очистя се от
 нещо, освободя се от нещо;

с о + мест. пад. подготвя се
 за нещо

оу̀пѣжѣти, оу̀пѣжѣ, оу̀пѣжѣши нсв.
с на + вин. пад. надежда в...

оу̀пѣжѣти, оу̀пѣжѣжѣ, оу̀пѣжѣжѣши нсв.
с на (въ) + вин. пад. упова-
 вам се, надявам се на нещо

**оу̀равѣжѣти са, оу̀равѣжѣ са,
 оу̀равѣжѣши са св.** *с дат. пад.*
 приравня се с някого

оу̀рѣжѣти, оу̀рѣжѣжѣ, оу̀рѣжѣжѣши св. от-
 режа

оу̀селѣжѣти вл. въселѣжѣти

оу̀снѣжѣти ж. същност (*свѣтъ*)

оу̀слѣжѣти, оу̀слѣжѣжѣ, оу̀слѣжѣжѣши св. чуя

оу̀сма ж. или оу̀смѣжѣ м. кожена
 дреха

оу̀смѣжѣти са, оу̀смѣжѣ са, оу̀смѣжѣши св. *с дат. пад.*
 надсмея се
 над нещо

оу̀снѣжѣти прил. кожен

оу̀сонѣжѣти вл. въсонѣжѣти

оу̀спорѣжѣти, оу̀спорѣжѣ, оу̀спорѣжѣши св. ум-
 ножа, намножа, увеличи

оу̀спѣжѣти, оу̀спѣжѣжѣ, оу̀спѣжѣжѣши св. *с
 вин. пад.* постигна нещо, успея
 в нещо; оу̀спѣжѣти жѣти извѣрѣва
 (много) пѣти (*нсв. оу̀спѣжѣти,
 оу̀спѣжѣжѣ, оу̀спѣжѣжѣши*)

оу̀спѣжѣти м. полза; постижение, ус-
 пех

оу̀спѣжѣти прил. полезен; успе-
 шен

оу̀срамѣжѣти, оу̀срамѣжѣжѣ, оу̀срамѣжѣжѣши св.
 посрамя, засрамя (*нсв. оу̀срамѣжѣ-
 ти, оу̀срамѣжѣжѣ, оу̀срамѣжѣжѣши*)

оусрѣднѣ, оусрѣдѣе *ср.* усърдие,
старателност

оуста *ср.* само *мн. ч.* уста, устие

оуставити, оуставѣѣ, оуставиши *св.*
с вин. пад. спра, прекратя не-
що; *с инф.* установя, определя,
наредя да...; *-са с отъ + род.*
пад. оставя се от нещо, откажа
се, започна да се въздържам
от нещо (*нсв.* оуставѣати, оу-
ставѣѣѣ, оуставѣѣши)

оуставъ *м.* граница, предел; уста-
новен начин; не въ оуставѣ не-
ограничен; безъ оустава творити
обезсилвам

оустати, оустанѣ, оустанешн *св.* *с*
инф. или *мин. действ. прич.*
II имен. пад. престана, прекъс-
на, спра да...; *с отъ + род.*
пад. спра се от нещо, прекратя
нещо; *-са* спра се

оустатъ *прил.* устат

оустити, оуштѣ, оуштиши *нсв.* *с вин.*
пад. и *на + вин. пад.* подтик-
вам някого към нещо

оустинѣ, оустыѣ *ср.* устие (на река);
отвор (на кладенец)

оустоѣати, -стоѣѣ, -стоѣши *нсв.* гос-
подарувам над някого; над-
делявам, преодолявам

оустрашатн *са, -шатѣ са, -шатѣши*
са нсв. плаша се, страхувам се

оустронити, -строѣѣ, -строѣши *св.* ус-
троя, уредя, натъкмя

оустроѣеннѣ *св.* ред, устройство,
уредба

оустръмити *са, -мѣѣ са, -миши са*
св. започна да се движа бързо,
втурна се, устремя се

оустръмѣеннѣ *ср.* устремяване, стре-
меж (*Супр.*)

оустоудити, -ждѣѣ, -дѣши *св.* из-
студя, разхладя

оустѣна *ж.* устна, бърна

оусѣнѣти, оусѣнѣ, оусѣнешн (*корен*
-сѣп-) *св.* заспя

оусѣеннѣ *ср.* заспиване, успокоение

оусѣхнѣти, -нѣѣ, -нѣши *св.* изсѣхна

оусѣше *прост аор.* 2 и 3 л. ед. ч.
от оусѣхнѣти

оусѣнѣеннѣ *ср.* осиновяване

оусѣкновеннѣ *ср.* посичане

оусѣкнѣти, -нѣѣ, -нѣши *св.* посека,
отсека (глава); погубя

оусѣдѣти, -сѣждѣѣ, -сѣдѣши *св.*
положа в ковчег (мъртвец)

оусѣмѣѣти *са, -нѣѣ са, -нѣши са*
св. усѣмня се

оутѣтити, оутѣѣѣ, оутѣтити *св.* укрѣя,
запазя в тайна, утая

оутѣѣтити, -нѣѣѣ, -нѣѣши *нсв.* пото-
пявам; *-са* потѣвам

оутворѣтити *са, -рѣѣѣ са, -рѣѣши са св.*
отново се възвѣрна към пре-
дишно състояние, възстановя
се, възвѣрна се

оутвѣрдѣтити, -ждѣѣѣ, -дѣши *св.* за-
якча, засѣля; застана здраво
срещу нещо; запазя

оутвѣрѣждѣтити, -ждѣѣѣѣ, -ждѣѣѣши *нсв.*
заякчавам, засѣлвам, подкрѣпям

оутвѣрѣжденнѣ *ср.* устойчивост, по-
стоянство, вярност; укрепване

оутѣѣти, оутѣѣѣѣ, оутѣѣѣши (*корен*
-тѣп-) *св.* убия

оутолѣтити, -лѣѣѣ, -лѣши *св.* успокоя,
уговоря някого да се съгласи
на нещо

оутопжти, оутопж, оутопешн (корен -топ-) *св.* потъна
оутопнтн, -пнж, -пншн *св.* потопа
оутрапнтн, -пнж, -пншн *св.* направя
 безчувствен, неподвижен, вцепенен някого; направя 'трапен' някого
оутро *ср.* утро, сутрин
оутръгжти, -нж, -ншн *св.* отръгна; -са отръгна се
оутръне *нрч.* от рано, от утрото
оутрънн днь, на оутрънн на другия ден, на утрешния ден
оутрънница *жс.* църковна служба в сутринни часове, утринна
оутрънн *прил.* утринен, сутринен; утрешен
оутръждж *вм.* жтръждж
оутрън *прил.* утрешен
оутъха *жс.* утеха, утешение
оутъшатн, -шатж, -шатшн *нсв.* утешавам; -са утешавам се
оутъшнтн, -шж, -шншн *св.* утеша; -са утеша се
оутъштатн, -штатж, -штатшн *нсв.* ограждам; притискам; стеснявам

оухо *ср.* -s- *осн.* (оушес-) ухо, в дв. ч. по -й- *осн.* *им., вин., зв.* оушн, *род., мест.* оушню, *дат., твор.* оушнма

оуу = оууеннк(омъ)
оууенне *ср.* учение, наука
оууеннкъ *м.* ученик
оуунмъ, опред. ф. оуунмън *сег. страд. прич. от глаг.* оуунти
оуунненъ *мин. страд. прич. от глаг.* оууннтн
оууннтн, -нж, -ншн *св.* наредя, подредя; определя; поставя
оуунтедь *м.* -ю- *осн.* учител
оуунтедьнн *прил.* от учител, на учител, учителски; учителен, почителен
оуунти, оууж, оууншн *нсв.* уча (някого); -са уча се
оууастънн *нрч.* отчасти
оууатн *вм.* науатн
оушн *вжс.* оухо
оушт- вжс. оустнтн
оуштедрнтн, -рж, -ршн *св.* смиля се (над някого или за някого); помилвам (някого)
оуязвнтн, -жељж, -звншн *св.* нараня, нанесе рана

Ф

фарнсен, фарнсън *м.* фарисей (φαρισαῖος)
фарнсеовъ *прил.* на фарисей
Филнпъ *м.* Филип (Φίλιππος)

Философъ *м.* философ, учен (φιλοσοφος)
Финникъ *м.* палма (φοίνιξ)
Финничъскъ *прил.* финикийски

Х

ха = Хръста *род. пад. от Хръст(ос)ъ*
Халъден, Халден *м.* халдеец, *мн. ч.* Халъден *жреческо съсловие у вавилонците* (Χαλδαῖοι)

Халжга *жс.* плет, ограда
Хвала *жс.* хвала, похвала; награда; благодарност
Хвалнтн, -лж, -лшн *нсв.* хваля,

вѣзхвалям
ХВАЛЪНЪ прил. похвален, достоен
 за похвала
ХВ- = Хръстов-
Хѣ = Хръсте, зв. ф. на Хръст(ос)ъ
Хѣровнмъ в.м. Хѣроувнмъ
Хѣроувнмъ м. херувим (Хѣроуβίμ от
 евр.)
Хѣроувнмъскъ прил. херувимски
ХИТОНЪ м. хитон, долна дреха,
 риза; дреха, облекло (χιτών)
ХЛАМНА ж. багреница; дреха на
 пълководец; празнично облекло
ХЛЪМЪ м. хълм, възвишение, ви-
 сочина
ХЛЪБЪ м. хляб
ХЛЪБАТН и **ХЛЪПАТН**, -лѣж, -лѣшн
 нсв. прося
ХЛЪПАТН вж. ХЛЪБАТН
ХОДАТАН м. посредник, вастѣпник,
 ходатай
ХОДНТН, **ХОЖДЖ**, **ХОДНШН** нсв. ходя;
 следвам, последвам: по дѣломъ
 нхъ не ходнѣте не следвайте
 делата им
ХОЖДЕННЕ ср. ходене, пътуване;
 скитане
ХОТ- вж. ХЪТЪТН
ХОЛЮБЕНЪ = ХРЪСТОЛЮБЕНЪ
ХОТЪТН, **ХОШТЖ**, **ХОШТЕШН** нсв. ис-
 кам, желая; спом. глаг., който
 с инфинитив образува описат.
 бъдеще време: **ХОШТЖ** пнтн ще
 пия
ХОТА сег. действ. прич. от ХЪТЪТН
 (ХОТЪТН)
ХОШТ- вж. ХЪТЪТН
ХРАБРЪ м. боец, войник; собств. (?)
 чрънорнзъць **ХРАБРЪ**; прил. хра-

бър, смел, мъжествен *Супр.*
ХРАБРЪ-
ХРАМНА ж. къща, сграда
ХРАМЪ м. дом, къща
ХРАМЕННЕ ср. пазене, вардене
ХРАМНАШТЕ ср. място за пазене
 на вещи, хамбар, житница,
 защитно средство; амулет, та-
 лисман, храмнашта превръзки
 на челото и на ръцете с думи
 от закона (Мт. XXIII, 5)
ХРАМНТН, **ХРАМЖ**, **ХРАМШН** нсв. пазя,
 -са пазя се, вардя се
ХРЪЗМА ж. мас, благовонно масло,
 миро (Χρίσμα, μύρον)
ХРОМЪ прил. хром, сакат, куц
ХРЪСТОЛЮБЕНЪ прил. христоролюбив,
 обичащ Хрнста
Хръст(ос)ъ м. Христос (Χριστός)
ХСА = Хръст(ос)а
ХСОУ = Хръст(ос)оу
ХТО в.м. кѣто
ХОУ = Хръстоу дат. пад. от Хръстосъ
ХОУДОУМЪНЪ прил. малоумен, не-
 разумен
ХОУДЪ прил. малък, нисък, прост
ХОУЛА ж. хула, клевета, обвинение,
 злословие
ХОУЛНТН, -лѣж, -лншн нсв. хуля,
 клеветя, злословя
ХОУЛОВАТН, -лоуѣж, -лоуѣшн нсв.
 хуля
ХЪ = Хръстосъ
ХЪТЪТН, **ХОШТЖ**, **ХОШТЕШН** нсв. ис-
 кам, желая; вж. ХОТЪТН
ХЪЦА ж. хижа, колиба
ХЪЦНА ж. килия
ХЪТРО нарч. умело; майсторски;
 разумно; хитро

УЗИТРОСТЬ *ж.* изкуство, умение,
майсторство
УЗИТРЪ *прил.* искусен, художествен
УЗИШТЕННИКЪ *ср.* грабеж, ограбване

УЗИШТЕННИКЪ *м.* грабител
УЖДОЖЬСТВЕННЪ *ср.* изкуство, умение
УЖДОЖЬСТВО *ср.* изкуство, умение;
занаят

У- *вж.* 0-

Ц

ЦЕНСТН, ЦВЕТЪ, ЦВЕТЪШН *нсв.* ЦЪФТЯ
ЦВЕТ- *вж.* ЦЕНСТН
ЦВЕТЪ *м.* цвят, цвете
ЦНИ *им. пад. мн. ч. м. р. от кън*
Цр- = ЦЪСАР-
Црнгра = ЦЪСАРНГРАДА
Цркъ- = ЦРЪКЪВ-
Цркън- = ЦРЪКЪВЪН-
Цркънаѣ = ЦРЪКЪВЪНАѦ
Црсн = ЦЪСАРЪСТВЕН(Н)
Црснѣ = ЦЪСАРЪСТВЕННЪ
Црственнѣ = ЦЪСАРЪСТВЕННЪ
Цръ = ЦЪСАРЪ
Цръковьнъ, Цръковьнъ *вм.* ЦРЪКЪВЪНЪ
Цръкъвьнъ, Цръкъвьнъ *прил.* ЦЪР-
КОВЕН
Цръкы, Цръкы *ж.* -й- *осн.* (ЦРЪКЪВ-)
Църква
Цср- = ЦЪСАР-
Цсрства = ЦЪСАРЪСТВА
Цсрственн = ЦЪСАРЪСТВЕНН
Цсрственнѣ = ЦЪСАРЪСТВЕННЪ
Цѣантн, Цѣанѣ, Цѣаншн *нсв.* цѣря,
лекувам
Цѣлованиѣ *ср.* поздрав, приветствие

Цѣловати, Цѣлоуѣѣ, Цѣлоуѣшн *нсв.*
поздравявам
Цѣлъ *прил.* здрав; цял
Цѣлы *ж.* -й- *осн.* (Цѣлъв-) изце-
ление, оздравяване
Цѣльба *ж.* излекуване
Цѣлѣтн, Цѣлѣѣ, Цѣлѣшн *нсв.*
оздравявам, след боледуване
ставам здрав
Цѣмь *твор. пад. ед. ч. от кѣто*
Цѣна *ж.* цена
Цѣнитн, Цѣниѣ, Цѣнишн *нсв.* цѣня,
оценявам
Цѣсарестеннѣ *вм.* ЦЪСАРЪСТВЕННЪ
Цѣсарница *ж.* смекч. -а- *осн.* царица
Цѣсаръ *м.* цар (от лат. Caesar)
Цѣсаръ градъ Цариград
Цѣсарьскъ *прил.* царски
Цѣсарьственнѣ *ср.* царство
Цѣсарьство *ср.* царство
Цѣсарьствовати, -ствоуѣѣ, -ствоуѣшн
нсв. царувам
Цѣшта *предл. с род. пад.* поради,
заради
Цѣта *ж.* (Остр.) *вм.* Цѣнаѣ
Цѣтаѣ *прил.* от златни монети;
Гръкъна Цѣтаѣа огърлица от
златни монети или от кръгли
монетовидни златни медали

УАМНИК *вж.* УАМНИК

УАТН *вж.* УАТН

УАРОКАНИК *ср.* омайване, омагьосване

УАРУ *м.* чар, магия

УАСЪ *м.* момент, час, време; *кз*
МАЛУ: УАСЪ ИЗВЕСТНО (МАЛКО)
време

УАША *ж.* чаша

УАМНИК *ср.* очакване

УАМТН, УАМЪ, УАМНИ *нсв.* чакам,

очаквам; надявам се

УСАДЪ, УСАДА *ж.* челяд, семейство; свита, прислуга

УСАТН, УСАЖ, УСАНИ *нсв.* събирам;
чеша, рѣша

УСА *род. пад. от* УТО

УСАТ- *вж.* УСАТ-

УЕТКОРИКАЖ *нрч.* четворно, четирикратно

УЕТКРЪТОВАЛАСТЪНИКЪ *м.* четвъртвластник, владетел на една област заедно с други трима (тетрархис)

УЕТКРЪТОВАЛАСТЪКОВАТН, -ЪСТВОУИЪ,
-ЪСТВОУИШИ *нсв.* владетел съм на една област заедно с други трима (тетрархѣо)

УЕТВЪРТЪ *числ.* редно четвърти

УЕТВЪРЪЛЪНСВЪНЪ *прил.* четиридневен

УЕТЪРСЪ, УЕТЪРН *числ.* четири

УЕШ- *вж.* УСАТН

УНИ *вѣпр.* местоим. чий

УНИМЪ *твор. пад. от* УТО

УНИТН, УНИЖ, УНИШИ *нсв.* поставям в ред, нареждам; съчинявам, съставям

УНИЪ *м.* ред; чин, положение; служба, обред

УНСЛО *ср.* число

УНСМЕНИТЪ *прил.* за означение на число, числов; ТРН ПИСМЕНА УНСМЕНИТА ТРИ БУКВИ ЗА ОЗНАЧАВАНЕ НА ЧИСЛА

УНСМА *ср. -п- осн.* (УНСМЕН-) число

УНСТН, УЪТЖ, УЪТЪШН *нсв.* чета (числа), броя; чета (писмо); почитам

УНСТЪ I *прил.* чист

УНСТЪ II *супин от* УНСТН, УЪТЖ
УНСА I *сигм. аор. 3 л. мн. ч. от*

УНСТН, УЪТЖ

УНИША *вж.* УНСА

УК- = УЛОВЕК-

УЛЕСК- = УЛОВЕУЪСК-

УЛК- = УЛОВЕК-

УЛОВЕКЪКОУБИЕНЪ *прил.* човеколюбив

УЛОВЕКЪКОУБИЦЪ *м.* човеколюбец

УЛОВЕКЪКОУБИНИЦА *м.* човекоубиец

УЛОВЕКЪ *м.* човек

УЛОВЕУЪ *прил. притѣж.* човешки

УЛОВЕУЪСКЪ *прил.* човешки

УЛУЕ = УЛОВЕУЕ *зват. форма на*
УЛОВЕКЪ

УЛУСК- = УЛОВЕУЪСК- *вж.* УЛОВЕУЪСКЪ

УРЪВЛЕНЪ, УРЪВЛЕНЪ *прил.* ясночъ . . .

УРЪВЪ, УРЪВЪ *м.* -ѣ- ѡ- червей

УРЪГЪРЪБИЛЪ *м.* -ѣ- осн. чъргубиля, ичергубоил

УРЪМЪНОВАТН СЪ, -НОУИЖ СЪ, -НОУИШИ СЪ *нсв.* червенея се; уръмъноу-

КЪТЪ СЪ *нсв.* небето се червенея

УРЪМЪНЪ *прил.* червен, ясночервен

ЧРЪНОРИЗЪЦЪ *м. смекч. -о- осн.* монах, калугер, черноризец (който носи черни дрехи)

ЧРЪНЪ, **ЧРЪНЪ** *прил.* черен

ЧРЪНИЦЪ *м. смекч. -о- осн.* калугер, монах

ЧРЪТА, **ЧРЪТА** *ж.* черта, чертичка

ЧРЪВНИ *м. -ю- осн.* обувка, сандал; подметка

ЧРЪКО *ср.* корем, утроба

ЧРЪДА *ж.* редуване при дежурство; дневно или седмично дежурство на свещеници в черковна служба

ЧРЪДАНТИ, **-ЖДЖ**, **-ДНИИ** *нсв.* замествам по ред; редувам се с някого

ЧРЪДЕННЕ *ср.* гощавка, угощение, пир

ЧРЪСТА *ср. мн. ч.* кръст; половина (средната част на тялото)

ЧРЪСЪ *предл. с вин. и родит. пад.* отвѣд; през; чрез

ЧРЪШИНА *ж.* череша (вм. чреша)

ЧТО *вм.* ЧЪТО

ЧТОМЪ *вм.* ЧЪТОМЪ *сег. страд. прич.* **ОТЪ** ЧИСТИ

ЧУУВЪСТВЕНЕ *ср.* усещане; чувство

ЧУУДАНТИ *св.*, **ЧУУЖДЖ** *св.*, **ЧУУДНИИ** *св.* *нсв.* чудя се, учудвам се

ЧУУДО *ср. -с- осн.* (ЧУУДЕС-) чудо

ЧУУТН, **ЧУУЖ**, **ЧУУНИИ** *нсв.* усещам, чувствувам

ЧЪВАНЪ *м.* делва; стомна, гърне

ЧЪСО *и ЧЕСО* *род. пад. от ЧЪТО*

ЧЪСОМУ *дат. пад. от ЧЪТО*

ЧЪСТИКО *прил.* почетено; благочестиво

ЧЪСТИВЪ *прил.* благочестив, набожен

ЧЪСТЬ *ж.* чест; почит, достоинство

ЧЪСТЪНЪ *прил.* почитан, уважаван; почетен; достоен за уважение

ЧЪТО *въпрос. местоим.* що

ЧЪТ- *вж.* ЧИСТИ

ЧЪВЪСТВЕНЕ *вж.* ЧУУВЪСТВЕНЕ

ЧЪДАНТИ *св.* *вж.* ЧУУДАНТИ *св.*

ЧЪДО *вж.* ЧУУДО

ЧЪТН *вж.* ЧУУТН

ЧЪДО *ср.* чедо, дете

ЧЪДЪ *ж.* събират. хора, челяд

ЧЪДЪЦЕ *ср.* умалит. от ЧЪДО

ЧЪСТО *прил.* често

ЧЪСТЬ *ж.* част, дял

Ш

ШАДЪ *м.* багра, боя

ШАДЪЧИИ *м. -ја- осн.* художник, живописец

ШЕД- *вм.* ШЪД- *вж.* ИТИ

ШЕСТЪ *числ. редно* шести

ШЕСТЪ *числ. бр. (в същност същ. ж. -й- осн.)* шест

ШИРОКЪ *прил.* широк, просторен

ШИРОТА *ж.* ширина, широчина, просторност

ШИТИ, **ШИЖ**, **ШИНИИ** *нсв.* шия

мин. стр. прич. ШЪВЕНЪ

ШТЕДРОТА *ж.* щедрост

ШТОУЖДЪ *прил.* чужд

ШТЮДЪ *ж.* образ, форма, вид; прав, обичай, навик (схѣма, трѣпос)

ШТАДЪТИ, **-ЖДЖ**, **-ДНИИ** *нсв.*

пестя, запазвам

ШЮЧ *прил.* ляв

ШОУИЦА *ж.* смеки. -а- *осн.* левица
ШОУМЪ *м.* шум; слух, мълва
ШЪКЕНЪ *мин.* страд. прич. *от*
ШНТИ

ШЪДЪ *вж.* ШТИ

ШЪДЪ *мин.* действ. прич. I *от*
ШТИ

ШЪСТКИЕ *ср.* пътуване, пътешест-
вие; шествие

ШКСТИЕ *ср.* място, по което се
върви, утъпкан път

ШНОИ *вж.* ШОУИ

ШЮИЦА *вж.* ШОУИЦА

ШНОМЪ *вж.* ШОУМЪ

ШАТАТИ *сд.*, -ТАЖ *сд.*, -ТАКШИ *сд.*
нсв. гордея се, надувам се;
надменен, високомерен, само-
мнителен съм

ШЖИ *вж.* ШОУИ

Ш- *вж.* ШГ-

Ъ- *вж.* Ю-

Ю

Ю *оретца се в съчетание не ю* АН
И-НЕ ОУ'МИ ОЩЕ ЛИ НЕ; *вж.*
ОУ III

ЮГЪ *м.* юг: южен вятър

ЮДА *вж.* ЮДА

ЮЖЕ *вж.* ОУЖЕ

ЮНОСТЬ *ж.* младост

ЮНОША *м.* младеж, момък, юноша

ЮНЪ *прил.* млад

ЮНЬЦЪ *м.* юнец, млад вол

ЮНЪИ *срвн. ст.* *от* ЮНЪ по-млад

ЮТРО *вж.* ОУТРО

Ю

ЯВИЕ *вж.* ЯВИЕ

ЯВЕНТИ, ЯВЕЛЪ, ЯВЕНШИ *св.* явя, об-
явя; покажа; провъзглася; от-
крива; -сд явя се, покажа се,
открива се

ЯВЛЕНИЕ *ср.* явяване, поява; изве-
стяване; въ явленіиe наяве

ЯВЛЯТИ, ЯВЛЯМЪ, ЯВЛЯЮШИ *нсв.*
явявам, обявявам; показвам;
провъзгласявам; откривам; -сд
явявам се, откривам се

ЯВЛЯТИ *сд* (*Супр.*) *вж.* ЯВЛЯТИ *сд*

ЯВЛЯНИЕ (*Супр.*) *вж.* ЯВЛЕНИЕ

ЯВЕ *прч.* явно; известно, знайно

ЯДА- *вж.* ЯХАТИ

ЯДА- *вж.* ЯСТИ

ЯДЪ *м.* -й- *осн.* отрова

ЯДЪ *ж.* храна, ядене, ястие

ЯДЪЦА *м.* смеки. -а- *осн.* нена-
ситник; човек, който яде много

ЯЗВА *ж.* рана

ЯЗВИТИ, ЯЖКЪКЪ, ЯЗВИШИ *нсв.* на-
ранявам, нанасям рана

ЯТЪ *вж.* ЛЪ

ЯКО (*в глаголич. паметн.* тко)
прч. как, както; съюз като; че,
защото (ὡς, ἕποως, ἔτι ὅτε); *при-*
числителни: около (ὡς † числ.)

Ѳкоже *отн. нрч.* както. (*καθώς*)
Ѳкъ, Ѳка, Ѳко *мест.* какъв, как-
 ва, какво
Ѳма *ж.* Ѳма
Ѳмо *нрч.* за посока къде; Ѳможе
 където
Ѳмн. *вж.* Ѳсти
Ѳро *нрч.* яростно, разярено, люто
Ѳрость *ж.* ярост, гняз
Ѳрѹ *межд.* дано!
Ѳръ *прил.* строг, жесток, сурѹв

Ѳръмьниѹ *прил.* (от Ѳръмьникъ)
 от, на яремник, отнасящ се до
 яремник (впрегатно животно).
Ѳръмь. *ж.* яребица
Ѳсли *ж.* само мн. ч. ясли
Ѳсти, Ѳмь, Ѳси *нсв.* Ѳм
Ѳтъ *м.* ястие
Ѳхати, Ѳдъ, Ѳдѣши *нсв.* пъту-
 • вам с превозно ередство
Ѳште *вж.* лште

ІЄ

іе *вин. пад. ср. р. ед. ч. от ана-*
*фор. мест. *и, *а, *іе*
іеванѲск- = **і**еванѲскѣск-
іеванѲск- = **і**еванѲскѣск-
іе = **і**еванѲскѣне.
іеа = **і**еванѲскѣне.
іеванѲскѣне *ср.* евангелие (*εὐαγγέ-*
λιον)
іеванѲскѣскъ *прил.* евангелски
іеврѣнскы *нрч.* по еврейски
іеврѣнскъ *прил.* еврейски (*εβραϊστος*)
іеврѣнскы *вж.* **і**еврѣнскы
ігда *нрч.* когато
іѳгвп(ъ)тъ *м.* Египет (*Αἴγυπτος*)
іѳгвп(ъ)гѣнниѹ *м.* египтянин
іеда *част.* нима; **і**еда како, **і**еда
 коли да не би
іедниако *нрч.* още (ѳт).
іедниаѹе *нрч.* още; но, та
іеднодоушнѹ *прил.* еднодушен,
 съгласен, солидарен
іедногласнѣ *ср.* съгласие, едино-
 душие

іедноумъскѣнѹ, -нѣаѳ, -сѣнни *нсв.*
 мисля еднакво с някого
іедноумѹдѹ *прил.* единороден, един-
 ствен (за син или дъщеря)
іедноумъ *нрч.* ведѹмъж
іеднѹ *числ.* (скланя се по ме-
 стоим. склон.) един; сам
іедн- *вж.* **і**едн- *вж.* **і**еднѹ.
іедъка *нрч.* едва, едвам.
іеже *отн. местоим.* за ср. р. (*м. р.*
*і*же, *ж. р.* іже) което; *пред*
инѳ. калкира *грц.* член, не-
 преводимо, изисква, *инѳ.* да
 се преведе като отглаголно
 същ.
іезѣро *ср.* езеро
іен *междум.* да
іен(же) *дат. пад. ед. ч. от іа(же)*
іѳіюп(ъ)тъ *вж.* **і**ѳгвп(ъ)тъ
іслеонъ *м.* Елеонската планина
іслѣонска (гора) *прил.* слеонска
ісанко. *нрч.* колкото
ісанкоже *нрч.* колко
ісанкъ *местоим.* колкото голям

калниъ *м.* грѣкъ, елин
 калниъскъ *прил.* грѣцки, елински
 калниъскы *нрч.* по грѣцки, по
 елински
 Іѣлисаветъ *ж.* Елисавета (Ἐλισάβετ
от свр.)
 калми *нрч.* колкото (за начин)
 кемати *вм.* имати, кемлѣж, кемлѣши
нсв. хващам; върж кемлѣж хва-
 щам вѣра
 кемлѣ- *вж.* имати
 кемъ *мин.* *действ. прич.* / *от* имати
 кепнскоупъ *м.* епископ (ἐπίσκοπος)
 кепнстоуна *ж.* послание (ἐπιστολή)
 кепп- = кепнскоуп- *вж.* кепнскоупъ
 Іѣрданъ *вм.* Нордданъ
 керсъ *ж.* ерес, верско учение, което

се отклонява от дадена офи-
 циална религия (αἵρεσις)
 Іѣроусалимъ *м.* Ерусалим (Ἱερο-
 σαλήμ)
 кесми, кесн *вж.* бѣити
 кетеръ *мест.* някой, един (*скланн*
се като прилагателно)
 кѣфимерна *ж.* дежурство, дневна
 (седмична) служба на свеще-
 ници (ἐφημερία)
 Іѣфремъ, Ефремъ *м.* Ефрем (Ἐφραίμ)
 кѣхндана *ж.* ехидна, змин усой-
 ница (Ἐχιδνα)
 кѣхндановъ *прил.* ехиднов
 кѣште *нрч.* още
 кю *род.* и *мест. пад.* *дв. ч.* *от*
 *н, *нѣ, *нѣ
 кѣаггеліе *вж.* кѣванъкеліе

А- *вж.* ІА-

Ж

жгль, жгль *м.* ѣгъл
 жгль *м.* -ї- *осн.* вѣглен
 жднца *ж.* смекч. -а- *осн.* вѣдица
 ждоу *нрч.* от кѣде
 жже *ср.* вѣже; жже жельзъно ве-
 рига, окови
 жжна *ж.* и *м.* роднина, сродник
 (сродница)
 жзда *м.* връзка; окови
 жзнанште *ср.* затвор, тъмница
 жръкъ *прил.* тесен

жтроба *ж.* утроба, вътрешността
 на коремната област, вътреш-
 ност
 жтръ *нрч.* вътре
 жтрънъ *прил.* вътрешен
 жтръждоу *нрч.* вътре, от вътре
 жтръждѣж, жтръждѣж *вм.* жтръ-
 ждоу
 жхати, -аж, -ажни *нсв.* мириша,
диал. вѣхам

ІА

іа *вин. пад.* *м.* и *ж.* *р.* *мн. ч.* на
 анафор. *мест.* *н ги
 іадро *нрч.* скоро, бърво

іаса, іаза *ж.* болест, недѣг
 іагъ- = іагъгъ-
 іагъск- = іагъгъск-

ѠЗЪКЪ *м.* език; народ
 ѠЗЪУЪННЪ *м.* езичник
 ѠЗЪУЪНЪ *прил.* езически
 ѠЗЪУЪСКЪ *прил.* езически
 ѠЗЪА *вж.* ѠСА
 ѠТН, НМЖ, НМШН *св.* взема, хвана;
 обхвана, обзема; кѣрж ѠТН
 хвана вяра, поварвам; пжтн сѧ

ѠТН тръгна на път, поема
 пътя
 ѠТРО *ср.* черен дроб
 ѠТРЪ *ж.* -й- *осн.* (ѠТРЪВ-) етърва
 ѠУЪМЕНЪ и ѠУЪМЪ *м.* -п- *осн.*
 (ѠУЪМЕН-) ечемик
 ѠУЪНЪ *прил.* ечемичен
 ѠУЪНЪНЪ *прил.* ечемичен

Ѡ

Ѡ *вин. пад. ед. ч. на анафор.*
 мест. *Ѡ и
 ѠДОУЖЕ *нрч.* от дето, от където;

дето, където
 ѠЖЕ *вин. пад. ед. ч. ж. р. на*
относ. местоим. ѠЖЕ КОЖТО

Ѡ

ѠАЛ(Ъ)МЪ *м.* псалм (ψαλμός)

ѠАТН *вм.* пѣсати

Ѡ

ѠДОРА *ж.* Теодора (Θεοδώρα)

ѠМНАНЪ *м.* тамян; кадене (θυμιάμα)

Ѡ

ѠПӨКРИТЪ *м.* лицемер (ὀποκρίτης)
 ѠПӨСТАСЪ *ж.* същество, материя,
 вещество, субстанция (ὀπөстасиς)

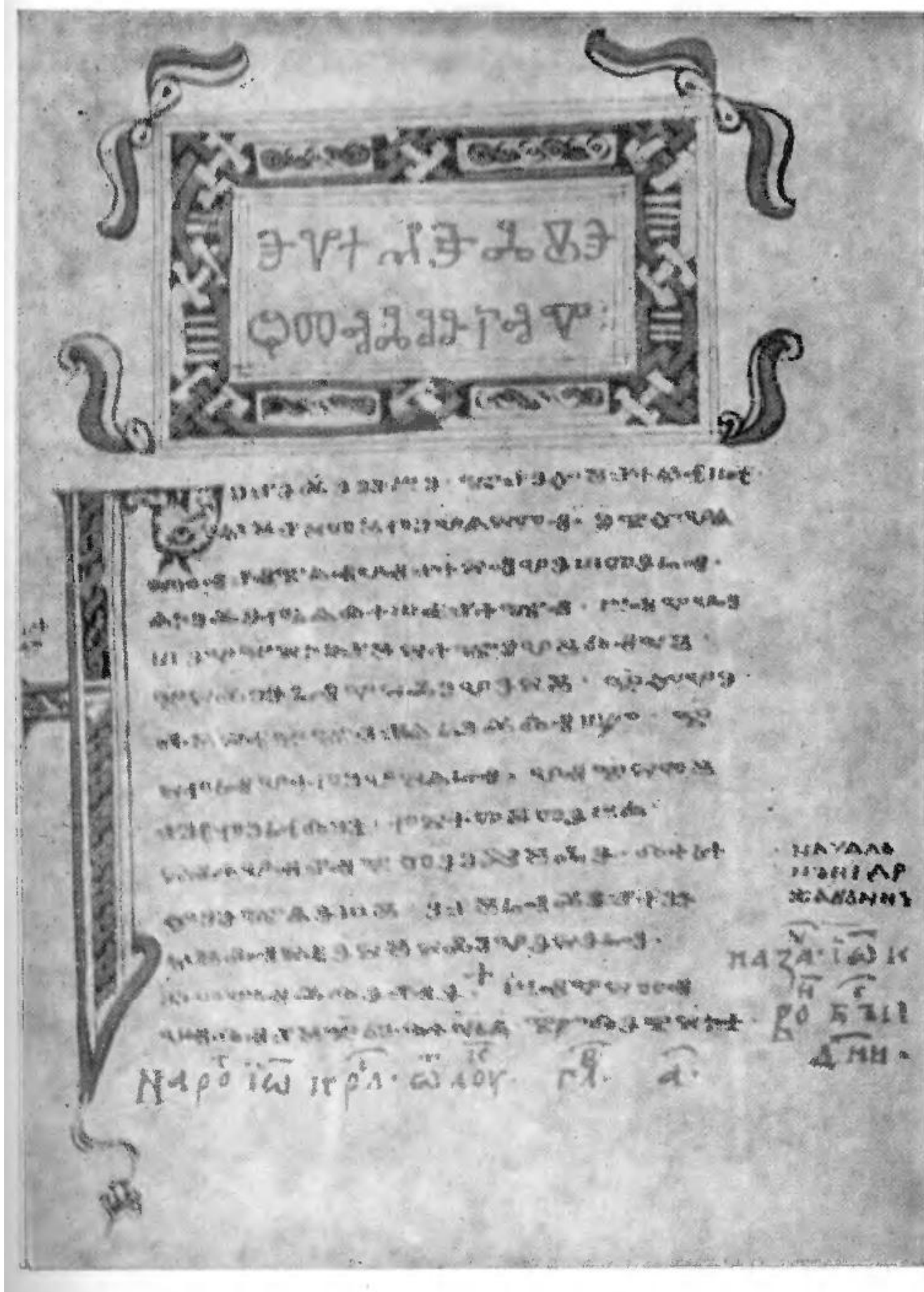
ѠСОПЪ *м.* исоп (благовонно расте-
 ние), исопова тръст (ἰσσοπος)
 ѠТРО *вж.* ѠТРО

СНИМКИ ОТ СТАРОБЪЛГАРСКИ
ПАМЕТНИЦИ

Кирилска транслитерация на текста на отсрещната страница

ЄВАЊЄЛНЕ
ѠТЪ ДОУКЪІ:

Понѣже оубо мнози наудша умннѣи повѣсть о ѡубе стѣнѣхъ въ насъ вѣштѣхъ ѣкоже прѣдѣша намъ бѣивъ шеи исконн самовѣдѣци і слоугѣи словесн ѡубо ли са і мнѣ хождѣши і спрѣва по всѣхъ въ исти нѣ по радѣу ꙗвѣ ти тебѣ славѣнѣи теофиле да ра зѡумѣши о нѣхъже наоу чѣнѣ са еси словесехъ оутврѣжденѣе а бѣистѣ въ дѣни ꙗвѣ ꙗвѣ ꙗвѣ (іерѣи етерѣ именемъ захаріѣе)	глава I, стих 1 стих 2 стих 3 стих 4 стих 5
--	---

Кирилска транслитерация на текста на отсрещната страница

(... БѢХЪ БОЛЕНЪ Н)

Матей глава XXV, стих 4 }

ВЪ ТЕМЪНИЦИ Н НЕ ПОСѢТИСТЕ МЕНЕ.

ТЪГДА ОТВѢШТАЖЪТЪ Н ТИ ГЛАЖИШЕ⁷

стих 44

ГН КОГДА ТА ВНАДѢХОМЪ АЛУЖИША.
АИ ЖАЖДАШТА АИ СТРАНЪНА АИ НАГА.
АИ БОЛНА АИ ВЪ ТЕМЪНИЦИ. І НЕ ПО

СЛОУЖИХОМЪ ТЕБѢ. ТЪГДА ОТВѢ
ЩААТЪ НМЪ ГЛА. АМИНЬ ГЛАЖЪ ВА
МЪ. ПОНЕЖЕ НЕ СЪТВОРИСТЕ ЕДННОМОУ

стих 45

ОТЪ СИХЪ МЪНЪШИХЪ НИ МЪНѢ СЪ
ТВОРИСТЕ. І НАЖЪТЪ ТИ ВЪ МЖКЖ
ВЪУДИЖЪ. А ПРАВЕДЪНИЦИ ВЪ ЖИ

стих 46

ВОТЪ ВЪУДИИ КЪ І ВЪИСТЪ
ЕГДА СЪКОНЬУА НСЪ. ВЪСѢ СЛОВЕ
СА СИ РЕУЕ ОУЧЕНИКОМЪ СВОИМЪ.

глава XXVI, стих 1

ВЪСТЕ ВКО ПО ДЪВОЮ ДЪНОУ ПАСХА БЖ

стих 2

ДЕТЪ. І СИЪ УАВУСЪИ ПРѢДАНЪ РЕУЕ ГЪ СВО

БЖДЕТЪ НА ПРОПАТНЕ. ТЪГДА СЪ

НМЪ ОУЧИ(НКОМЪ)

стих 3

БЪРАША СА АРХИЕРЕН Н КЪНИЖЪНИЦИ

Н СТАРЪЦИ ЛЮДЪСТНИ. НА ДВОРЪ А

РХИЕРСОВЪ. НАСИЩАЕМААГО КАНѢФА.

І СЪЕБЪТЪ СЪТВОРИША ДА НСА ЛЪ

стих 4

СТИЖЪ ИМЖЪТЪ Н ОУВИЖЪТЪ. ГЛАЖЪ

стих 5

ЖЕ ИЗЪ КЕ ВЪ ПРАЗДЪНИКЪ. ДА НЕ МАЪ

ВА БЖДЕТЪ ВЪ ЛЮДЕХЪ. ІСЪ ЖЕ

7

стих 6

БЪИВЪИЮ ВЪ ВИТАНИИ. ВЪ [А0]

ВЪ ОИ М

стих 7

ДОМОУ СИМОИА ПРОКАЖЕНАГО. ПРИ

СТЪПИ КЪ НЕМОУ ЖЕНА ИМЖШТИ АЛА

ВАСТРЪ МУРА ДРАГА. І ВЪЗЛЪЕ

НА ГЛАВЪ ЕГО ВЪЗЛЕЖАШТА¹. ВНАДѢ

стих 8

ВЪШЕ ЖЕ ОУЧЕНИЦИ ЕГО НЕГОДОВАША

ГЛАШТЕ. УЕСО РАДИ ГЪИБЕЛЪ СИ.

¹ а преправено по-късно от оу.
въ срдж стъиа н велнкъиа недла.

Handwritten text in Cyrillic script, likely a manuscript page. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines. The script is dense and appears to be a form of Church Slavonic. There are several large, decorative initial letters (possibly 'С', 'В', 'М') at the beginning of certain lines. The paper shows signs of age, including some staining and wear. The text is written in a cursive style typical of historical manuscripts.

Кирилска транслитерация на текста на отсрещната страница

ГЛАГОЛУЮН С
(ТЪ ЕСТЬ ЛЮ) Йоан XIV

ВАН МА. А ЛЮ ст. 21

ВАН МА ВЪЗ,
ЛЮВЕНЪ БЖДЕ
ТЪ ОЦМЪ МОН
МЪ. Н АЗЪ ВЪ
ЗЛЮБАИЖ Н. Н
ЕВАИЖ СА ЕМОУ
САМЪ ... —

ГЛА ЕМОУ НЮДА ст. 22

НЕ ИСКАРИОТЪ

СКЪИ. ГИ УЪТО

ВЪН ЕКО НАМЪ

ХОЩЕШИ АВІТН

СА А НЕ ВЪСЕМ

ОУ МНОУ. ГЛА ЕМ ст. 23

ОУ НСЪ. АШТЕ КТО

ЛЮВЕНЪ МА Н

СЛОВО МОЕ СЪБ

ЛЮДЕТЪ. Н ОЦЪ

МОН ВЪЗЛЮБН

ТЪИ. Н КЪ НЕМОУ

НДВЪ. Н ОБИТ

ЕАЪ. ОУ НЕГО СЪТ

ВОРИЕЪ. МЕАЮ

ВАН МЕНЕ. СЛО

ВЕСЪ МОНЪ НЕ

СЪБЛЮДАЕТЪ.

Н СЛОВО ЕЖЕ СЛ

ЪИШАСТЕ. МЪ

ст. 24

СТЪ МОЕ НЪ ПОСЪ

ЛЛЕВЪШААГО МА

ОЦА. СІ ГЛАХЪ ст. 25

ВЪ ВАСЪ СЪИ.

Паракантъ же. ст. 26

ДХЪ СТЪН. ЕГОЖЕ

ПОСЪЛЕТЪ ОЦЪ.

ВЪ НМА МОЕ. ТЪ

ВЪИ НАОУУИТЪ

ВЪСЕМОУ. Н ВЪ

СПОМАНЕТЪ ВА

МЪ ВЪСЪ ЕЖЕ РЪ

ХЪ ВАМЪ. МІ ст. 27

РЪ ОСТАВЛЪИЖ

ВАМЪ. МНОРЪ МОН

ДАИЖ ВАМЪ.

ДА НЕ СЪМЖИЩЕ

ТЪ СА ВАШЕ СРЦЕ

НИ ОУСТРАШАЕТЪ.

СЪИШАСТЕ. Ъ

КО АЗЪ РЪХЪ ВАМ.

НДЖ Н ПАКЪИ П

РИДЖ КЪ ВАМЪ.

АЩЕ ВІСТЕ ЛЮБН

ЛІ МА. ЕВЪДРА

ДОВАЛІ СА БІ

СТЕ ОУВР. ЕКО НДЖ

КЪ ОЦЮ. ЕКО ОЦЪ

БОЛІН МЕНЕ ЕСТЬ.

ЗЛЕ ГРЖЕЪ

ст. 25

ст. 26

ст. 27

ст. 28

ЗА

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Кирилска транслитерация на текста на отсрещната страница

✧ МО НА ВОНСКЪ НДЪШТЕ./

ВАКО ГИ ВСЕДРЪЖИТЕЛЮ. ОУЕ
ГА НАШЕГО НСХА. ТЕБЕ МОЛИМЪ
СА. И ТЕБЕ СА КЛАНЕМЪ. РАБА
ТВОЕГО ВЪРЪНАДО ЦРА. ВЪ МИ
РЪ И ПРАВЪДЪ И МЪЖСТВО СЪХРА
НИ. ПОКОРИ ПОДЪ НОГАМА ЕГО. ВСА
ПОГАНЪСКЪНА БРАНИ. ЛЮБАЩЕ
БРАНЬ. ПРИЛОЖИ ЕМОУ ВЪРЪ ГОВЕ
НИ. И ОУТЕРЪДИ ЕГО ВЪ СТРАХЪ
ТВОИ. ДАЖДИ ЕМОУ МИРЪНАА
ПОМЪШИЛЕННЕ КЪ НАМЪ. И КЪ
СТОУМОУ ИМЕНИ ТВОЕМОУ. И ГЛА
ТИ БЛАГАА КЪ СРЦЮ ЕГО. И ЦРКВИ
ТВОИ. И О ВСЪХЪ ЛЮДЕХЪ. ДА ОУ
ГЪШЕННЕ НХЪ. ВЪ БЕЗЪМЪВЪНО
ЖИТНЕ. ЕЖЕ ЖИВЕМЪ. КО ВСЪКО
БЛАГОВЪРНЕ. И ЧИСТОТЪ. В
ДА ЕСТЬ ДРЪЖАВА ЦРСТВОУ ТВОЕ
МОУ. БЛАГЕНО И ПРОСЛАВЕНО И
МА ТВОЕ. ИЦА И СНА И СТАДО ДХА./:

УН БЗИВЪ. АЦЕ КЛИОУН СА СКВРЪ

✧ НЪНОУ. АИ НЕУНСТОУ. ВЪПАСТИ

✧ ВЪ ВИНО. АИ ВЪ МАСЛО. АИ ВЪ ИНО

(ѣтеро кое.)

Четене на надписа

В(Ъ) ИМѦ ИТЪЦА И СЪ-
ИНА И СТАГО ДОУХА А-
УЪ САМОНПЪ¹ РАБЪ БЖ(И)
ПОЛАГАЖ ПАМАТЬ (ИЦ-)
З И МАТЕРИ И БРАТ(Ъ И-)
А КРЪСТЕХЪ СИ(ХЪ. СЕ)
ИМЕНА ОУСЪПЪШ(ИХЪ ИИ-)
КОЛА РАБЪ БЖИ (РИФНИИ-)
Ъ ДАВДЪ.² НАПИСА (ЖЕ СѦ ЕЪ)
ЛЪТО ОТЪ СЪТВО(РЕННЕ МИРО-)
У ԷԶ : ՓԸՅ. ИИЪДИ(КЪТА Զ)⁴

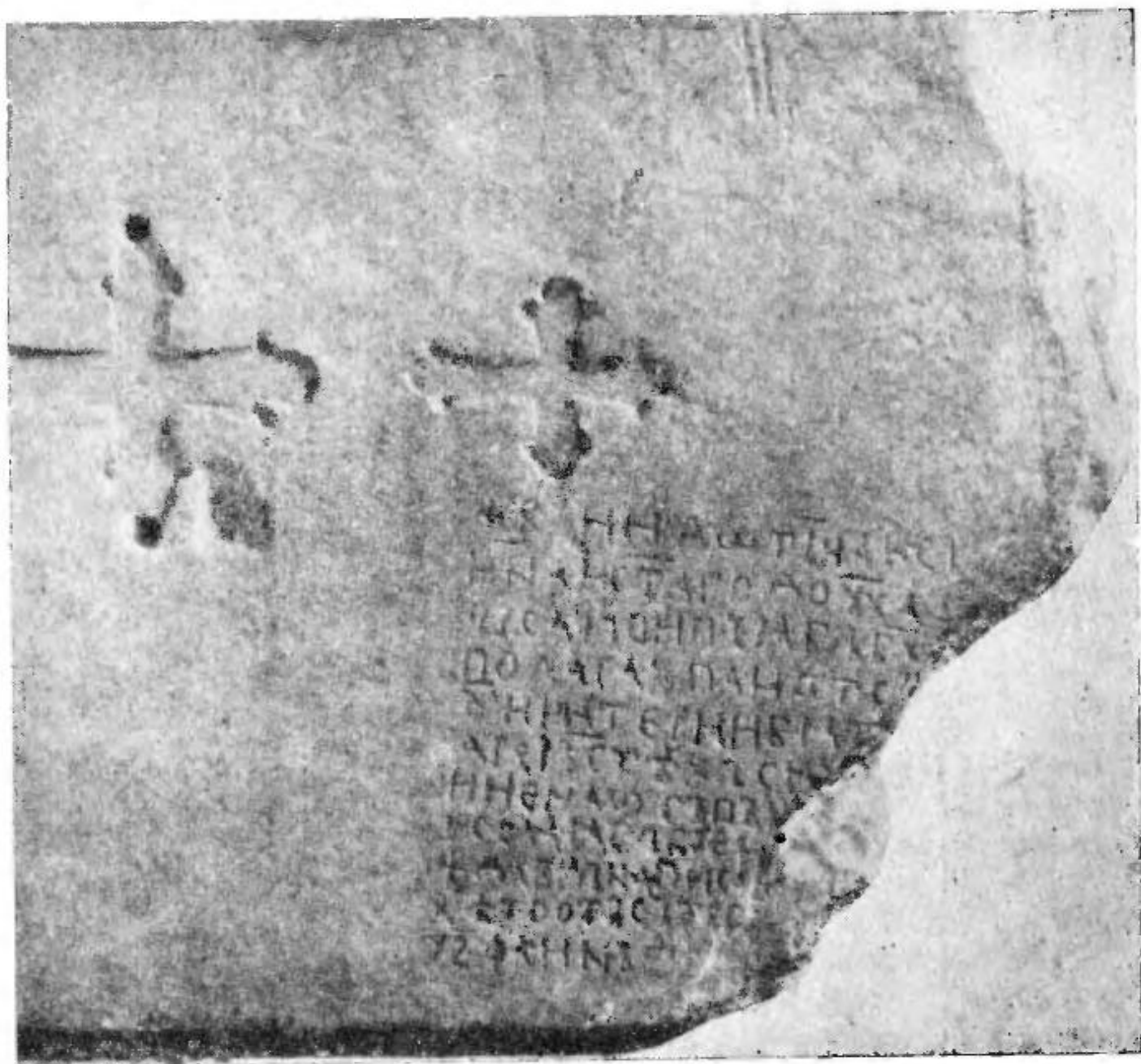
¹ Този, който е нанасял надписа на камъка, е написал погрешно п вместо л, а след това е поправил грешката си, като е написал над п буквата л.

² в.м. ДАВЫДА

³ 6501—5508=993

⁴ индикт 6; изчислява се по следния начин: 993+3=996:15=66 и остатък 6, който е индиктовото число. Индиктовото число може да се получи и по следния начин: 6501:15=43 и остатък 6, който е индиктовото число.

V. Самуиловият надпис от 993 г.

Копие от надписа

✠ СЪДЕЛЕЖИТЪМО
 СТИУЪУРЪГОУБЪ
 ЛАБЪИВЪИПР:
 СУМЕОНЪ ЧР̄Н
 И ПР̄И ТЕТРЪ ЧР̄Н
 С, ИТЪЖЪ ДЕСА
 ТЪ ЛѢТЪ СЪИ ОСТА
 ВИВЪ УРЪГОУБИЛЬ
 СТВО І ВЪСЕ ІМЕНІ
 ЮБЪИ ТЪУРЪНОРН
 ЗЪЦЪ І ВЪТОМЪ СЪ
 ВРЪШНЪ ЧЪМЪ СВОГЪ

Четене на надписа

СЪДЕ ЛЕЖИТЪ МО
 СТИУЪ УРЪГОУБЪИ
 ЛА БЪИВЪИ ПР(И)
 СУМЕОНЪ ЦР̄Н
 И ПР̄И ПЕТРЪ ЦР̄Н О
 С(М)ИИЖЪ ЖЕ ДЕСА
 ТЪ ЛѢТЪ СЪИ ОСТА
 ВИВЪ УРЪГОУБИЛЬ
 СТВО І ВЪСЕ ІМЕНІ
 Ю БЪИТЪ УРЪНОРН
 ЗЪЦЪ І ВЪ ТОМЪ СЪ
 ВРЪШНЪ ЖИЗНЬ СВОИЖЪ

Надгробният надпис на чъргубилята Мостич, открит на 16. X. 1952 год. от младите ни археолози Станчо и Магдалина Станчеви при разкопките на една преславска църква, е извънредно ценен старобългарски кирилски паметник, явно по-стар от Самуиловия надпис. Размерите на плочата с надписа са приблизително 104 на 58 см.

По-подробно за него вж. изданията от Археологическия институт на Българската академия на науките сборник „Надписът на чъргубиля Мостич“ (София, 1955) с трудове на Ст. Станчев, В. Иванова и М. Балан — П. Боев.

СТАРОБЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Стоян Стоянов, Мирослав Янакиев

Худ. на корицата *Кирил Плосков* Худ. редактор *Таня Николова*
Техн. редактор *Правда Глогинска* Коректор *Любен Иванов*

Дадена за набор на 26 XI. 1975 г. Подписана за печат на 27.II. 1976 г. Излязла от печат
на 30. III. 1976 г. Формат 60 90/16
Издателски коли 16,13 Печатни коли 16,13 Тираж 30 074 Издаг. № 23 069 Литературна
група I-4 Темат. № 210 6 Цена 1,09 лв.

ДИ „Наука и изкуство“
Печатница „Александър Пъшев“ -- Плевен